

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

PREJUDICIÁLNE OTÁZKY V CIVILNOM A
EURÓPSKOM PROCESNOM PRÁVE

DIZERTAČNÁ PRÁCA

2012

JUDr. Eva Štangová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAHE
PRÁVNICKÁ FAKULTA
CHARLES UNIVERSITY IN PRAQUE
FACULTY OF LAW

PREJUDICIÁLNE OTÁZKY V CIVILNOM A
EURÓPSKOM PROCESNOM PRÁVE

PRELIMINARY REFERENCES IN CIVIL AND EUROPEAN
PROCEDURAL LAW

DIZERTAČNÁ PRÁCA
DOCTORAL THESIS

Študijný odbor / Course of study: Teoretické právne vedy / Súkromné právo II
Theoretical Legal Science / Civil Law II

Katedra / Department: Katedra občianskeho práva / Department of
Civil Law

Vedúci dizertačnej práce /
Supervisor: Prof. JUDr. Alena Winterová PhD.

Dátum odovzdania práce /
Submission date: máj 2012 / May 2012

Praha 2012

JUDr. Eva Štangová

Čestné vyhlásenie

Ja, dolupodpísaná JUDr. Eva Štangová, bytom Lúžňanská 174, 034 73 Liptovská Osada, nar.: 03.03.1983, čestne vyhlasujem, že predloženú dizertačnú prácu som vypracovala samostatne použijúc zdroje a literatúru v nej uvedenú.

Zároveň čestne vyhlasujem, že predložená elektronická podoba dizertačnej práce sa zhoduje s písomne odovzdanou verziou dizertačnej práce.

V Bratislave dňa 03.05.2012

JUDr. Eva Štangová

Pod'akovanie

Za pomoc, trpezlivosť a cenné rady pri písaní tejto práce by som chcela srdečne pod'akovať svojej školiteľke pani profesorky JUDr. Alene Winterovej, CSc.

Abstrakt

Predmetom tejto práce je analýza prejudiciálnych otázok v zmysle právnej úpravy vnútroštátnych predpisov, a to najmä základných procesných poriadkov platných na území Českej a Slovenskej republiky, osobitne v zmysle úpravy zákona č. 99/1963 Zb. Občianskeho súdneho poriadku platného na území Slovenska (ďalej len „OSP“) a zákona č. 99/1963 Sb. Občianský soudní řád platného na území Českej republiky (ďalej len „OSŘ“) a zároveň taktiež analýza prejudiciálnych otázok, ich význam, pojem a účel v kontexte práva Európskej únie (na účely tohto textu sa právo Európskej únie bude označovať aj ako „**právo Únie**“ alebo „**úniové právo**“).

Text samotného jadra práce je rozdelený do 5 častí, v ktorých je na základe nižšie uvedených výskumných metód a postupov rozpracovaná problematika prejudiciálnych otázok v kontexte slovenského a českého práva a následne práva Únie. V prvých dvoch častiach práce je objasnený náčrt historického vývoja, pojem, význam a účel prejudiciálnych otázok v kontexte právneho poriadku Slovenskej a Českej republiky, kde je zároveň aj priblížená právna úprava týchto otázok v de lege lata. Zároveň sa autorka bližšie venuje spôsobilosti otázok, ktoré sa môžu posudzovať ako predbežné, negatívnej koncepcia prejudiciálnych otázok v zmysle viazanosti súdov rozhodnutiami iných orgánov podľa číselne zhodných §§ 135 pre obidva procesné predpisy t.j. aj OSP aj OSŘ. V tejto súvislosti sú posudzované aj dôsledky predloženia prejudiciálnej otázky na rozhodnutie príslušnému orgánu na konanie pred civilným súdom. Na záver prvej časti práce sú rozpracované dôsledky predloženia prejudiciálnej otázky na rozhodnutie inému orgánu (napr. správneho) na konanie pred súdom vo veci samej ako aj záväznosť posúdenia prejudiciálnej otázky. V rámci jednotlivých pododsekov tejto časti práce sú priebežne použitím metódy komparácie právnych textov porovnávané právne úpravy prejudiciálnych otázok v slovenskom Občianskom súdom poriadku a v českom Občianskom súdnom rádu, kde je uvedený a popísaný právny stav de lege lata.

Tretia časť samotného jadra práce, ktorá je aj obsahovo najrozsiahlejšia, sa zaoberá pojmom, právnou povahou a významom prejudiciálnych otázok v práve Únie, ktoré sú upravené najmä článkom 267 Zmluvy o fungovaní Európskej Únie. V rámci uvedenej časti práce autorka najskôr popisuje historický kontext vývoja „európskej“

prejudiciálnej otázky v rámci historického vývoja Európskej únie až po nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy. Táto časť práce približuje a objasňuje základné pojmy únievého práva úzko súvisiace s prejudiciálnymi otázkami a konaním o nich, právne základy a charakteristiku konania o prejudiciálnej otázke, aktívnu legitimáciu súdov členských štátov, povahu súdnych orgánov, ktoré sú oprávnené iniciovať konanie o prejudiciálnej otázke, povinnosť resp. oprávnenie orgánov členských štátov predkladať prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru. Rovnako tak približuje aj samotné prejudiciálne konanie podľa práva Európskej únie, ktoré vyjadruje prvok spolupráce medzi Súdnym dvorom Európskej únie a vnútroštátnymi súdmi. V rámci priblíženia konania o prejudiciálnej otázke v zmysle článku 267 ZFEÚ sú rozobraté jeho jednotlivé štádiá, záväznosť rozhodnutí vydaných Súdnym dvorom ako aj vplyv predloženia predbežných otázok na vnútroštátne konanie.

Štvrtá časť práce je venovaná komparácii významu a účelu prejudiciálnych otázok vo vnútroštátnej úprave resp. v právnom poriadku Slovenskej a Českej republiky a právnou úpravou na úrovni práva Únie. Cieľom uvedenej časti práce je najmä ozrejmiť odlišnosti významu prejudiciálnych otázok v kontexte vnútroštátneho práva a v kontexte práva Únie, ktoré sa v nadväznosti na vstup Českej a Slovenskej republiky stalo integrálnou súčasťou právneho poriadku oboch krajín. V tejto časti práce sú rozdiely medzi vyššie uvedenými právnymi inštitútmi poukávané najmä s súvislosťou s poukazom na oprávnenie, súdnych orgánov rozhodovať o predložených predbežných otázkach, ale aj formou a záväznosťou posúdenia takýchto otázok príslušnými orgánmi pre strany konania eventuálne pre iné subjekty.

Piata časť samotného jadra práce je osobitne venovaná aplikácii práva Únie vo vnútroštátnych civilných právnych predpisoch Slovenska a Českej republiky. Predmetom tejto časti práce je jednak poukávanie na niektoré aplikačné problémy vnútroštátnych súdov pri prekladaní otázok Súdnemu dvoru, a to najmä z pozície právneho zástupcu, ako aj porovnanie aktivity resp. ochoty predkladania prejudiciálnych otázok vnútroštátnymi súdmi.

Pri vypracovaní práce bola použitá kombinácia analytických výskumných metód. Metóda analýzy dokumentov bola využívaná pri spracovaní predmetných právnych predpisov, monografií, odborných článkov či zborníkov, relevantnej judikatúry, a to tak vnútroštátnych súdov Českej a Slovenskej republiky, ako aj Súdneho dvora Európskej únie. Metóda komparatívnej analýzy zas bola využitá v osobitných častiach práce, kde sa porovnávali jednotlivé právne úpravy. Okrem toho bola pri písaní práce taktiež použitá metóda teleologická, historická a metóda sémantická, a to najmä pri objasnení jednotlivých právnych pojmov a významu prejudiciálnych otázok ako takých.

Kľúčové slová:

Prejudiciálne (predbežné) otázky, Prerušenie konania, Viazanosť súdu rozhodnutím iného orgánu, Článok 267 ZFEÚ, Súdny dvor Európskej únie, Právo Európskej únie, Súdny orgán členského štátu, Konanie o prejudiciálnych otázkach, Judikatúra Súdneho dvora

Abstract (EN)

The main purpose of this doctoral thesis was to provide a comprehensive analysis of the Preliminary questions under Slovak and Czech national legislations and to provide the same analysis of Preliminary questions under Treaties and Legislation of European Union Law (hereinafter referred to as "Union law"). This analysis shall cover both, Slovak and Czech code of judicial procedure which have the same numerical designation as Act No. 99/1963 Coll. and are known as Code of civil procedure (hereinafter referred to as OSP) in Slovakia and Code of civil procedure (hereinafter referred to as OSŘ) in the Czech Republic as well.

The research in this thesis is structurally divided into 5 independent chapters. Using the below stated research methods and science procedures; each part focuses on different context of preliminary questions. The first two chapters focus the historical context, concept, importance and scope of the preliminary questions under legislation of Czech and Slovak Republic. These chapters also outline the normative legal regulations of these issues in the "de lege lata" status. At the same time, the author pays more attention to

the eligibility of preliminary questions to be considered as preliminary ones, while the concept of negative questions under Sec. 135 of Slovak Civil procedure code and Czech Civil procedure code is being discussed as well. In this context, the consequences arising from the submission of the preliminary reference to the different of the competent authority on proceedings pending before civil court is being discussed. At the end of the second chapter, author deals with the consequences of submission of the question for decision to another body (e.g. administrative body) to the proceedings pending before the court proceedings and discuss the legal binding aspects of such submission. Within the subparagraphs of this parts of the thesis, the author compare the legal and theoretical context of preliminary questions under Slovak and Czech legislation and also describe the legal *de lege lata* status of this questions.

The third chapter which is the largest one, deal with the framework, context and scope of the preliminary question under Article 267 of Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). This chapters deals with historical context of the development of "european" preliminary questions in European Union up to the Reform under treaty of Lisbon. This chapter of thesis also explains the basic concepts of union law closely related to the preliminary ruling procedure questions, describe also legal bases and characteristics of preliminary rulings, the *locus standi* of the national courts, the nature of the judicial authorities which are authorized to seek a preliminary ruling and obligatory and mandatory jurisdiction of the national courts to seek a preliminary ruling. Likewise, this chapter describes the preliminary ruling proceeding under European Union law, which embodies an element of cooperation between the European Court of Justice and national courts. Different stages of preliminary ruling proceeding under Article 267 TFEU are discussed together with the *erga omnes* binding nature of decisions given by the European court of justice in preliminary ruling proceeding and the effects of the reference for a preliminary ruling on the national proceedings.

The fourth part is deals with the comparison of scope and purpose of the preliminary questions governed by national legislation of Slovak and Czech Republic and preliminary references according to European Union law. The aim of thesis chapter was to clarify the main differences between preliminary questions in the context of national law and the context of EU law, which became an integral part of the national legislation

of both countries following the accession of the Czech and the Slovak Republic in 2004. The differences between those to legal instruments are point out with regard the form of the reference for a preliminary ruling, jurisdiction of judicial authority to give a preliminary ruling and regard to binding force of such preliminary ruling for participants in such proceedings.

The fifth chapter describes application of EU law in the scope of civil procedure legislation of the of the Czech Republic and Slovakia. This part outlines several problems regarding the application of EU law by national courts when referring the preliminary question to the Court of justice, especially from a position of legal counsel, as well as provides the comparison in activities and willingness to refer a preliminary question regarding the validity or interpretation of EU law by the national courts.

This thesis was elaborated using the combination of analytical research methods. Method of analyzing the written documents was used when processing the legal acts, monographs, research articles and papers, relevant case law from national courts of the Czech and Slovak Republic and European Court of Justice as well. Comparative analysis method was used in selected parts of this thesis dealing with the comparison of different legal systems and legislations. In addition, teleological, historical and semantic methods were applied when clarification of legal concepts was necessary

Keywords:

Preliminary references, Stay of proceedings, Court bound to obey the decision of another authority, Article 267 TFEU, European Court of Justice, EU law, court or tribunal of a Member State, Preliminary ruling Procedure, ECJ's case law

Zoznam použitých skratiek a značiek

OSP	zákon č. 99/1963 Z.z. Občiansky súdny poriadok platný pre územie Slovenskej republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 Z.z. Občianský soudní řád platný pre Českú republiku
SR	Slovenská republika
ČR	Česká republika
Únia	Európska únia
EP	Európsky parlament
ES	Európske spoločenstvo
ESD	Súdny dvor Európskej únie
EHP	Európsky hospodársky priestor
EHS	Európske hospodárske spoločenstvo (od roku 1993 ES)
Spoločenstvo alebo ES	Európske spoločenstvá
SZBP	Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika
ESAE	Európske spoločenstvo pre atómovú energiu
RP SD	Rokovací poriadok Súdneho dvora
Súdny dvor	Súdny dvor Európskej únie
Zb. ¹	Zbierka rozhodnutí Súdneho dvora a Súdu prvého stupňa
ŠSD	Štatút Súdneho dvora
ZEHS	Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva
ZES	Zmluva o založení Európskeho spoločenstva
ZESAE	Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu
ZESUO	Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele
ZEÚ	Zmluva o Európskej Únii
ZFEÚ	Zmluva o fungovaní Európskej Únie
Európsky dohovor	Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

¹ Uvedené platí v prípade citácií k rozsudkom Súdneho dvora Európskej Únie.

Obsah

Abstrakt.....	5
Abstract (EN)	7
Zoznam použitých skratiek a značiek	10
Úvod	14
1) Pojem a význam prejudiciálnej otázky v slovenskom a českom civilnom práve. Stručný historický vývoj.....	16
1.1 Pojem prejudicialita a prejudiciálne otázky.	16
1.2 Stručný historický exkurz k vývoju a podstate prejudiciálnych otázok	18
1.2.1 Historický vývoj prejudiciálnych otázok v právnom poriadku spoločnej Českej a Slovenskej republiky do roku 1993.....	19
2) Právna úprava prejudiciálnych otázok de lege lata v slovenskom a českom právnom poriadku.	22
2.1 Platná právna úprava prejudiciálnych otázok v slovenskom civilnom práve.....	22
2.2 Platná právna úprava prejudiciálnych otázok v českom civilnom práve.....	23
2.3 Otázky spôsobilé byť posudzované ako prejudiciálne. Negatívne vymedzenie prejudiciálnych otázok.....	25
2.4 Viazanosť civilných súdov rozhodnutiami iných orgánov	28
2.5 Dôsledky predloženia predbežnej otázky inému orgánu na konanie pred súdom	33
2.6 Závaznosť posúdenia predbežnej otázky súdom pre iné orgány.....	35
2.7 Právne dôsledky rozdielneho posúdenia predbežnej otázky súdom a príslušným orgánom.....	38
3) Všeobecne o prejudiciálnej otázke a prejudiciálnom konaní v európskom práve.....	43
3.1 Historický vývoj právnych základov prejudiciálnej otázky a prejudiciálneho konania.....	44
3.1.1 Európske spoločenstvo uhlia a ocele	47
3.1.2 Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo atómovej energie	48
3.1.3 Jednotný európsky akt.....	49
3.1.4 Zmluva o Európskej únii – Maastrichtská zmluva.....	50
3.1.5 Amsterdamská zmluva	50
3.1.6 Zmluva z Nice	51
3.1.7 Lisabonská zmluva	52
3.2 Právne základy konania o prejudiciálnej otázke.....	54
3.3 Charakteristika, funkcia a význam konania o prejudiciálnej otázke	57
3.3.1 Závislosť na vnútroštátnom konaní.....	58
3.3.2 Striktné rozdelenie právomocí národného súdu a Súdneho dvora ...	59
3.3.3 Medzitymnosť	61
3.3.4 Spolupráca vnútroštátneho súdu a Súdneho dvora pri aplikácii práva Európskej únie.....	61
3.3.5 Nespornosť konania.....	63
3.4 Podmienky právomoci súdneho dvora podľa článku 267 ZFEÚ.....	64
3.4.1 „Súdny orgán“ ako pojem práva Únie.....	64
3.5 Miestna príslušnosť „súdneho orgánu členského štátu“	71
3.5.1 Všeobecné sudy (súdny nižšieho stupňa)	73
3.5.2 Najvyššie, Ústavné a iné špecializované vyššie sudy	74
3.5.3 Orgány verejnej správy	75

3.5.4	Rozhodcovské súdy	77
3.5.5	Stavovské komory	78
3.5.6	Postavenie niektorých špecifických súdnych orgánov	79
3.6	Súdny orgán príslušný k podávaniu odpovedí na prejudiciálnej otázke	81
3.6.1	Základný náčrt organizácie Súdneho dvora.....	82
3.7	Obligatórna a fakultatívna aktívna legitímácia vnútroštátneho súdneho orgánu	84
3.7.1	Súd oprávnený k predloženiu predbežnej otázky podľa čl. 267 ZFEÚ (fakultatívna aktívna legitímácia).....	85
3.7.2	Súdny orgán s povinnosťou obrátiť sa na Súdny dvor (obligatórna aktívna legitímácia).	87
3.8	Výnimky z povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu. Doktríny „acte clair“ a „acte éclair“	90
3.8.1	Zjavne nesúvisiaca otázka.....	91
3.8.2	Acte éclairé	91
3.8.3	Acte claire	92
3.8.4	Kritika a revidovanie kritérií CILFIT	95
3.9	Predmet konania o prejudiciálnej otázke.	97
3.9.1	Návrh na posúdenie platnosti aktu Únie.....	97
3.9.2	Otázky výkladu práva Únie.....	99
3.9.3	Neprípustné prejudiciálne otázky	101
3.10	Rozhodnutie vnútroštátneho súdu o podaní návrhu na začatie konania	112
3.10.1	Čas podania otázky	113
3.10.2	Formulácia prejudiciálnej otázky vo výroku rozhodnutia	117
3.11	Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore. Rozhodovanie Súdneho dvora..	118
3.11.1	Typy prejudiciálneho konania na súdnom dvore	119
3.11.2	Priebeh konania pre Súdny dvorom	124
3.11.3	Začatie prejudiciálneho konania	124
3.11.4	Účastníci konania, ich zastúpenie.....	125
3.11.5	Jazyk konania	127
3.11.6	Písomná časť konania	128
3.11.7	Ústna časť konania	130
3.11.8	Trovy konania	132
3.12	Rozhodnutie o prejudiciálnej otázke a jeho účinky	132
3.12.1	Rozsudok o výklade únieového práva	134
3.12.2	Rozsudok o platnosti aktu únieového práva.....	136
3.13	Právne účinky rozhodnutia o prejudiciálnej otázke na vnútroštátne konanie.138	
3.13.1	Dôsledky nerešpektovania judikatúry Súdneho dvora	139
3.13.2	Dôsledky nerešpektovania povinnosti položiť prejudiciálnu otázku140	
4)	Komparácia významu prejudiciálnej otázky v slovenskom a českom procesnom práve s prejudiciálnou otázkou práva Únie.	146
4.1	Význam únieových a vnútroštátnych prejudiciálnych otázok a konanie o nich.	147
4.2	Subjekty, ktoré môžu o predložených prejudiciálnych otázkach rozhodovať149	
4.3	Strany konania pri rozhodovaní o prejudiciálnej otázke.	150
4.4	Forma a záväznosť posúdenia prejudiciálnej otázky.	151
4.5	Možnosť podania opravných prostriedkov voči rozhodnutiu o prejudiciálnej otázke.....	152
4.6	Zhrnutie komparácie.....	153

5) Prejudiciálne otázky a aktivita súdov Slovenskej a Českej Republiky v súvislosti s podávaním návrhov na začatie konania o prejudiciálnej otázke.	155
5.1 Prejudiciálna otázka v aktuálnej aplikačnej praxi českých súdov.	155
5.1.1 Nižšie súdy	157
5.1.2 Najvyšší súd Českej republiky.	159
5.1.3 Ústavný súd Českej republiky	160
5.1.4 České správne a iné orgány	163
5.1.5 České rozhodcovské súdy	164
5.1.6 Stavovské komory	165
5.1.7 Zhrnutie.....	165
5.2 Prejudiciálna otázka v aktuálnej aplikačnej praxi slovenských súdov.	168
5.2.1 Nižšie súdy	170
5.2.2 Najvyšší súd Slovenskej republiky	170
5.2.3 Ústavný súd Slovenskej republiky.....	171
5.2.4 Správne orgány	173
5.2.5 Slovenské rozhodcovské súdy	173
5.2.6 Stavovské komory	174
5.2.7 Iné orgány	174
5.2.8 Zhrnutie.....	175
Záver	182
Prílohy	188
Príloha č.1 – Porovnanie činnosti Súdneho dvora vo všeobecnosti.....	188
Príloha č. 2 – Charakteristika začatých súdnych konaní pred Súdny dvorom.	189
Príloha č. 3 – Prehľad skráteného a naliehavného prejudiciálneho konania za roky 2007 - 2011	190
Bibliografia.....	191

Úvod

Prvého mája 2004 sa Slovenská republika ako aj Česká republika stali členskými štátmi Európskej únie. Od tohto okamihu sa právo Európskej únie stalo organickou súčasťou našich právnych poriadkov. Pristúpením k Európskej únii sa naše štáty zároveň zaviazali zabezpečiť kompatibilitu existujúcich a budúcich vnútroštátnych právnych predpisov s právnymi predpismi Európskych spoločenstiev a súčasne aj garantovať, že tie únijné normy, ktoré majú mať priamy účinok vo vnútroštátnom práve, ho budú skutočne aj mať. Táto skutočnosť so sebou prináša viaceré možnosti, najmä z pohľadu procesných strán. Pre všetky procesné strany zúčastnené na aplikácii práva to však znamenalo, a podľa môjho názoru aj doteraz znamená, zvýšené nároky na kvalitu poskytovaných právnych služieb vo vzťahu ku klientom, najmä z ohľadom na početné predpisy a akty inštitúcií práva Únie. Znalosť predpisov Európskej Únie sa tak stala neoddeliteľnou súčasťou právnej pomoci poskytovanej tak na území Slovenska ako aj Českej republiky a je povinnosťou každého advokáta ako aj sudcu využívať tieto znalosti v prospech klientov resp. v záujem spravodlivého a zákonného rozhodovania v súdnych konaniach.

K voľbe témy predkladanej dizertačnej práce som pristúpila práve z vyššie uvedených dôvodov, nakoľko aj pri mojej síce nie veľmi dlhej právnickej praxi, sa s aplikáciou práva Únie stretávam pomerne často. Znalosť európskeho práva a jej správnu aplikáciu na naše vnútroštátne podmienky pociťujem ako nevyhnutnú súčasť svojho povolania. Inštitút prejudiciálnej otázky som si vybrala práve s ohľadom na skutočnosť, že prejudiciálne otázky a konanie o nich predstavuje práve určité premostenie medzi oboma právnymi systémami t.j. systémom vnútroštátneho práva a práva Európskej únie. Pri skúmaní danej problematiky ma zároveň zaujalo, aký je rozdiel medzi či otázkami upravenými zakladacími zmluvami o EÚ a tými, ktoré poznáme v našich vnútroštátnych právnych poriadkoch.

Na základe uvedeného tak predkladám túto dizertačnú prácu, pri písaní ktorej bolo mojím cieľom, uvedomujúc sa rozsiahlosť danej problematiky, pokúsiť sa

predložiť relatívne komplexnú analýzu občianskoprávnej úpravy prejudiciálnych otázok a ich významu v kontexte právnej úpravy Českej a Slovenskej republiky. V tejto súvislosti bolo zároveň čiastkovým cieľom poukázať na vnútroštátnu úpravu a možnosti predkladania prejudiciálnych otázok českými a slovenskými súdmi v kontexte únievého práva na rozhodnutie Súdneho dvoru. Ďalším čiastkovým cieľom pri písaní tejto práce bolo porovnanie úlohy prejudiciálnych otázok vo vnútroštátnom práve a práve Európskej únie.

Ako som už uviedla na začiatku tejto práce, hlavnými metódami, ktoré som využívala pri písaní tejto práce bola metóda komparatívnej analýzy, ako aj metódy teleologická, historická a metóda sémantická, a to najmä pri objasnení jednotlivých právnych pojmov a významu prejudiciálnych otázok ako takých.

Táto práca vychádza zo stavu právnej úpravy k 30.04.2010.

1) Pojem a význam prejudiciálnej otázky v slovenskom a českom civilnom práve. Stručný historický vývoj.

1.1 Pojem prejudicialita a prejudiciálne otázky.

Prejudiciálne otázky sú inštitútom civilného procesného práva, ktorý právne poriadky európskych krajín, nevynímajúc právny poriadok Slovenskej, ako aj Českej republiky, upravujú už relatívne dlhú dobu.

Pojem prejudiciálnych otázok je odvodený od pojmu prejudicialita. V staršej právnickej literatúre profesor Grňa uvádza, že prejudicialita je v právnom slova zmysle chápaná ako kauzálny vzťah medzi dvoma subjektívnymi právami, z ktorých jedno subjektívne právo je podmienené druhým. Uvedený kauzálny vzťah tak musí reálne existovať, pričom jeho charakter je skôr právno-filozofický než pozitívno-právny.²

Podľa súčasného slovenského právneho teoretika Števčeka prejudicialita znamená: *„determináciu určitej právnej otázky inou právnou otázkou, od ktorej vyriešenia je priamo závislý výrok o spore, pričom túto prejudiciálnu otázku si môže v istých prípadoch posúdiť konajúci orgán sám“*. Klasická prejudicialita však v právnom zmysle znamená *rešpektovanie rozhodnutia iného orgánu (v hierarchii konkrétneho systému ochrany práva nadradeného procesnému, konajúcemu orgánu) o predbežnej otázke.*³

V súlade s vyššie uvedeným tak prejudicialitu možno vo všeobecnosti (v jej podstate) chápať aj ako kauzálny vzťah medzi dvoma subjektívnymi právami, ktoré sú navzájom podmienené. Svoje miesto nachádza predovšetkým v prípadoch, kedy právoplatným rozhodnutím o veci sa vyriešila otázka, ktorá má zásadný význam pre ďalší spor, nakoľko od jej posúdenia závisí rozhodnutie v tejto ďalšej veci⁴ Jej vznik predpokladá, že určitý právny vzťah sa stal predmetom procesu, pričom právny vzťah, o ktorom bolo právoplatne rozhodnuté, musí súd pri rozhodovaní o inej veci (právnom vzťahu)

² Grňa, J.: Prejudicialita v civilním řízení. Praha, 1930

³ Števček, M., Ficová S. a kol.: Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1.vydanie. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 291

⁴ Dvořák, B.: Právní moc civilních soudních rozhodnutí, Praha 2008, str. 62 a nasl.

posudzovať len tak, ako sa stalo v právoplatnom rozhodnutí. Pri tomto objektívne existujúcom vzťahu - pozitívnoprávnej stránke prejudiciality - skúmajú sa jeho dôsledky a to najmä, kedy a do akej miery je súd viazaný právoplatným rozhodnutím o predbežnej otázke, kedy a v akom rozsahu a s akými účinkami si môže súd predbežnú otázku, ktorá doposiaľ nebola právoplatným rozhodnutím vyriešená, sám posúdiť, aký je postup v prípadoch, keď si takúto otázku sám vyriešiť nesmie.⁵

Berúc do úvahy historicko-právne hľadisko môžem konštatovať, že prejudicialitu ako kauzálny vzťah samozrejme v prenesenom význame slova bola používaná aj v pôvodom rímskom procese. Tu sa pod pojmom „Praejudicium“ (z latinčiny) nazýval: „*druh rímskeho procesu, pri ktorom sa sudcov výrok obmedzoval na zistenie určitej okolnosti právne dôležitej, bez toho aby bolo vyslovené odsúdenie alebo oslobodenie žalovaného. Navonok sa táto zvláštnosť prejavovala tak, že v žalobnej formule, ktorou prétor prikazoval porotcom rozhodnutie sporu, chýbala kondemnačná doložka.*“⁶ (Ottův slovník naučný).

V súvislosti s prejudicialitou v civilnom konaní sú pojmovo aj významovo zviazané tzv. prejudiciálne (predbežné) otázky. Občiansky súdny poriadok (zákon č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a predpisov) s pôsobnosťou pre území Slovenska ani Občianský soudný řád v České republice (zákon č. 99/1963 Sb. v znení neskorších zmien a predpisov) v znení platnom ku dňu predkladania tejto práce exaktnú definíciu pojmu prejudiciálne otázky neobsahujú. Definícia týchto otázok tak vzišla zo samotnej rozhodovacej praxe súdov, a to tak súdov spoločných pred rokom 1993 ako aj následne už samostatných súdov Slovenska a Českej republiky. Právna teória aj súdna prax pod pojmom prejudiciálne (predbežné) otázky rozumejú také otázky, ktoré sami o sebe nie sú predmetom konania, ale od ich vyriešenia závisí rozhodnutie súdu resp. ich vyriešenie je nevyhnutne potrebné k tomu, aby súd vydal rozhodnutie vo veci.⁷ Prejudiciálne otázky pritom môžu mať charakter tak hmotného, ako aj procesného práva. Pre posúdenie otázky ako prejudiciálnej pritom nie je podstatné, či je preložená na samostatné konanie alebo si o nej robí úsudok súd sám. Dôležitý je vzťah danej

⁵ Porovnaj Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 29.apríla 2010 sp. zn. 1 Cdo 133/2009

⁶ Otto,J: *Ottův slovník naučný*. Dvacátý díl. Praha, 1903. s. 388. Dostupné online: <http://www.archive.org/stream/ottvslovnknauni13ottogoog#page/n423/mode/2up>

⁷ Napr. R 61/ 1965, uznesenie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 30 Cdo 1170/2002 alebo aj uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Cdo 133/2009

otázky k hlavnému sporu, a teda či bez jej posúdenia by bolo resp. nebolo možné vydať rozhodnutie vo veci samej. Prejudiciálna otázka ako taká taktiež súvisí s civilnou právomocou slovenských a českých civilných súdov⁸ samostatne posudzovať určité otázky a právomocou vydávať o týchto otázkach autoritatívne rozhodnutia.

Na záver vymedzenia pojmu prejudiciálnych otázok zároveň považujem za potrebné poukázať na skutočnosť, že vyššie uvedené civilnoprocesné kódexy podľa teraz platného stavu, nerozlišujú medzi pojmom prejudiciálne a predbežné otázky. Z ustanovení vyššie uvedených paragrafov OSP a OSŘ je skôr možné vyvodit' záver, že zákonodarca a rovnako aj súdna prax, pred aj po rozdelení našich krajín, uvedené pojmy stotožňujú. S prihliadnutím na sémantiku pojmov prejudicialita a predbežnosť však vyplýva, že keby sme chceli byť jazykovo a významovo precízny, našli by sme medzi pojmi prejudiciálne a predbežné otázky malé významové rozdiely. Nebolo však účelom tejto práce podať sémantický a jazykovo vyčerpávajúci výklad predmetného právneho inštitútu. Z uvedeného dôvodu tak v ďalšom texte budem pojmy prejudiciálne otázky a predbežné otázky používať promiskue, nerozlišujúc drobné sémantické rozdiely, ktoré by sa pri podrobnej analýze určite dali zbadat'.

1.2 Stručný historický exkurz k vývoju a podstate prejudiciálnych otázok

Z historického-právneho hľadiska môžeme prapočiatky prejudiciálnych otázok resp. prejudiciálnych vzťahov nájsť už v rímskom civilnom procese. Esenciálnou kategóriou civilného procesu v starom Ríme bola bezpochyby „actio“ teda žaloba, ktorá v rímskom ponímaní nebola len jednostranným úkonom žalobcu proti žalovanému, ale predovšetkým procesným konaním, ktoré vyžadovalo osobnú súčinnosť oboch strán a ktoré v sebe kumulovalo prvky procesného ako aj hmotného práva. Porušenie hmotného práva sa mohlo prejaviť jedine v procesnom prostriedku (žalobe) a tento zase nebol mysliteľný bez uznaného nároku (materiálne právo). Medzi početnými druhmi rímskych *actiones*, existovali aj tzv. „*actiones preiudiciales*“. Boli to žaloby, ktoré smerovali k zisteniu, či existuje nejaké sporné právo alebo skutočnosť tvrdená v žalobe, napríklad či osoba je alebo nie je otrokom. Vo svojej podstate to boli vtedajšie určovacie žaloby.

⁸ Pre obidva procesné poriadky je právomoc civilných súdov upravená ustanovením § 7 OSP aj OSŘ

Okrem *actiones preiudiciales*, v rímskom procese existovala aj tzv. formula *praeiudicialis*, ktorou rímsky magistrát nariaďoval porotcom, aby rozhodili len o tom, či tu je alebo nie je určitý právny pomer alebo skutočnosť. Žalobca sa týmito formulami nedomáhal, aby odsúdený bol zaviazaný na plnenie, ale len aby bol súdnym výrokom určený právny pomer alebo deklarovaná skutočnosť. Z prejudicií boli najčastejšie tie, ktorými malo byť docielené rozhodnutie sporu o právnom postavení osoby (tzv. otázky statusové). Formula *praeiudicialis* sa líšila od vlastnej *actio* tým, že formula zahŕňala iba tvrdenie žalobného nároku, nie však „*condemnatio*“ teda odsúdenie žalovaného. Formula *praeiudicialis* smerovala k rozhodnutiu predbežnej otázky, na rozhodnutí ktorej záviselo ďalšie nasledovanie procesu. Vzhľadom na skutočnosť, že rozhodovanie o vedľajších otázkach mohlo nepriaznivo ovplyvniť rozhodovanie o otázke hlavnej, pričom strany by boli viazané predchádzajúcim rozhodnutím, mohol sa žalovaný brániť voči takému *praeiudiciu*. Obrana spočívala v tom, aby súd resp. rozhodovací orgán vyriešil najskôr spor o dôležitejšej otázke a až následne prejednal spor o otázke menej dôležitej, napr. dedičský spor pred sporom vecnoprávnym.

1.2.1 Historický vývoj prejudiciálnych otázok v právnom poriadku spoločnej Českej a Slovenskej republiky do roku 1993

Po rozpade Rakúsko-Uhorska v roku 1918 sa Slovensko z vôle národa stalo súčasťou Československej republiky. Do uvedeného obdobia bolo občianske procesné právo na území Čiech upravené predpismi vydanými v Rakúsku-Uhorsku, a to najmä jurisdikčnou normou č. 111/1895 R.z, *zákonom o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní soudní řád)* č. 113/1895 R.z, Exekučným poriadkom č. 79/1896 R.z a *zákonom o súdnej organizácii* č. 217/1896 R.z. Uvedené právne predpisy boli výsledkom tzv. Kleinovej reformy, ktorou sa menil na území Čiech od roku 1781 platiaci Jozefínski obecní řád civilní. Na území Slovenska do vzniku prvej spoločnej Československej republiky platilo na rozdiel od Čiech uhorské obyčajové právo, pričom civilný proces sa spravoval najmä Dočasnými súdnymi pravidlami schválenými Judexkuriálnou konferenciou z roku 1861. Dočasné súdne pravidlá však neboli komplexným právnym predpisom v pravom slova zmysle, ale slúžili len ako pomôcka k civilným súdnym v konaniam.

Pokiaľ ide vzťah prejudiciality resp. úpravu posudzovania prejudiciálnych otázok v tom období, dočasné súdne pravidlá v tomto smere neobsahovali žiadnu výslovnú úpravu. Právny inštitút prejudiciálnych otázok nebol explicitne upravený ani v civilných procesných normách platiacich na území Českej republiky, avšak náznak prejudiciality môžeme nájsť v ustanovení § 268 zák. č. 113/1895 civilní řád soudní, kde sa uvádza: „*Když rozhodnutí závisí na důkazu a připočtení trestného činu, soudce vázán jest obsahem vydaného o tom právoplatného odsuzujícího nálezu soudnu trestního*“⁹. Uvedené ustanovenie bolo v zákone upravené pri všeobecných ustanoveniach o dokazovaní.

Vyššie uvedený právny dualizmus pretrval na území Čiech a Slovenska aj po vzniku administratívnom a právnom spojení štátov. Pri vytváraní spoločného právneho poriadku, najmä v oblasti civilného procesného práva, bolo na základe zákona č. 11/1918 Sb. v podstate recipované dovtedajšie občianske právo platné na území našich štátov, čo znamená, že na území Čiech platil naďalej Všeobecný rakúsky občiansky zákonník z roku 1811 a pre pre civilné právo modifikovaný súdny poriadok z roku 1895 a na území Slovenska občianskoprávne predpisy platné v Uhorsku, a to najmä uhorské obyčajové právo. Uvedený právny stav v oblasti civilného práva pretrval v zásade až do roku 1950, kedy bol vydaný prvý oficiálny spoločný právny predpis upravujúci postup súdu a postavenie účastníkov v civilnom súdnom konaní. Týmto predpisom bol zákon č. 142/1950 o konaní vo veciach občianskoprávných (občiansky súdny poriadok) zo dňa 25. 10. 1950, účinný od dňa 01.01.1951.

Uvedený právny predpis už obsahoval normatívmu úpravu prejudiciálnych otázok, a to konkrétne v ustanovení § 70 zák. č. 142/1950 Zb. Občiansky súdny poriadok pod názvom „Predbežné otázky“. V zmysle ods. 1 uvedeného ustanovenia: „*Pre svoje rozhodnutie je súd oprávnený urobiť si úsudok i o predbežných otázkach, o ktorých by patrilo rozhodnúť inému súdu alebo úradu (orgánu verejnej správy)*“. Nadväzujúci odsek 2 § 70 vtedajšieho Občianskeho súdneho poriadku ďalej uvádza, že: „*Ale ak sa už začalo konanie o predbežnej otázke na príslušnom súde alebo u úradu (orgánu*

⁹ Ustanovenie § 268 zákon č. dostupné na web stránke Österreichische Nationalbibliothek. <http://alex.onb.ac.at/cgi-content/alex?apm=0&aid=rbo&datum=18950004&seite=00000365&zoom=1>

verejnej správy), alebo ak je tu podozrenie z trestného činu alebo priestupku a odsúdenie by malo vplyv na rozhodnutie súdu, súd spravidla preruší konanie až do právoplatnosti rozhodnutia o predbežnej otázke alebo o trestnom čine alebo o priepustku.“ Z uvedeného ustanovenia tak vyplývalo pre súd oprávnenie s platnosťou pre dotyčné konanie rozhodnúť otázku, od ktorej čo do zistenia práva alebo právneho pomeru závisí rozhodnutie súdu vo veci samej. Ustanovenie odseku dva však zároveň umožňovalo súdu v prípadoch tam uvedených prerušiť konanie a počkať na výsledok už začatého konania, a to z dôvodov účelnosti, aby sa zbytočne nerozhodovalo o veci, ktorá je už predmetom konania na trestnom súde alebo inom úrade (správny úrad). Z dostupnej literatúry nie je známe, že by za platnosti uvedeného civilného procesného poriadku, pri uplatňovaní prejudiciálnych otázok vznikali zásadné právne problémy.

Takmer po necelých 13 rokoch po prijatí prvého kodifikovaného predpisu v oblasti civilného konania, bol s platnosťou pre územie tak Slovenskej, ako i Českej republiky, vydaný nový civilnoprocesný poriadok - zákon č. 99/1963 občiansky súdny poriadok, ktorým došlo k úplnej derogácii zákon č. 142/1950 o konaní vo veciach občianskoprávných. Novoprijatý civilnoprocesný kódex však na rozdiel od zrušeného zákona prejudiciálne otázky už výslovne neoznačoval ani nedefinoval. Tento inštitút bol upravený len v rámci ustanovení o prerušení konania v konaní (§109 OSP a OSŘ) a pri hodnotení dôkazov (§135 OSP a OSŘ), pričom k menším zmenám v posudzovaní prejudiciálnych otázok resp. viazanosti súdov rozhodnutím iných orgánov predsa len došlo, aj keď uvedené zmeny boli nepatrené¹⁰ a význam prejudiciálnych otázok zásadným spôsobom neovplyvnili.

Vyššie uvedený právny predpis, samozrejme s prihliadnutím mnohopočetné novelizácie a na zmeny, ktoré boli vykonané v citovaných predpisoch po rozdelení spoločnej republiky od roku 1993, platí tak na území Slovenska ako aj Českej republiky dodnes a bližšie sa mu budem venovať v nasledujúcich kapitolách.

¹⁰ Napr. na rozdiel od Občianskeho súdneho poriadku z roku 1950 sa v novom Občianskom súdnom poriadku z roku 1963 rozšírila § 135 viazanosť občianskych súdov viacerými výrokmí trestného rozhodnutia, a to v nadväznosti na oprávnenie miestnych ľudových súdov rozhodovať aj trestné veci. Zároveň sa v novom poriadku výslovne zakotvila viazanosť súdov rozhodnutiami o osobnom stave a bližšie špecifikovaná viazanosť súdov rozhodnutiami iných orgánov, a to v tom zmysle, že pokiaľ už o otázke, ktorá sa pred súdom vyskytla ako predbežná, vydal príslušný orgán rozhodnutia, je súd povinný z neho vychádzať.

2) Právna úprava prejudiciálnych otázok de lege lata v slovenskom a českom právnom poriadku.

2.1 Platná právna úprava prejudiciálnych otázok v slovenskom civilnom práve

Ako už bolo vyššie uvedené právny prepis, ktorý pre územie Slovenskej republiky primárne upravuje konanie pred civilným súdom je zákon č. 99/1963 Zb. občiansky súdny poriadok (ďalej len „OSP“). V nadväznosti na problematiku prejudiciálnych otázok sú podstatné najmä dve ustanovenia tretej časti OSP, a to konkrétne ustanovenie § 109 OSP v nadväznosti na úpravu prekážok postupu konania, ako aj ustanovenie § 135 OSP, ktoré je upravené v druhej hlave tretej časti OSP v rámci vyhodnocovania dôkazov súdom.

Inštitút prejudiciálnych otázok je upravený najskôr v ustanovení 109 ods. 1 OSP v zmysle ktorého, súd konanie preruší, ak

- a) účastník stratil spôsobilosť konať pred súdom a nie je zastúpený zástupcom s plnomocenstvom pre celé konanie;
- b) rozhodnutie závisí od otázky, ktorú nie je v tomto konaní oprávnený riešiť. Rovnako postupuje, ak tu pred rozhodnutím vo veci dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná; v tom prípade postúpi návrh ústavnému súdu na zaujatie stanoviska.
- c) rozhodol, že požiada Súdny dvor Európskych spoločenstiev o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy¹²).

Následne podľa § 109 ods. 2 OSP, súd môže pokiaľ neurobí iné vhodné opatrenia, môže konanie prerušiť, ak

- a) sa účastník nemôže konania zúčastniť pre prekážku trvalejšej povahy alebo preto, že jeho pobyt nie je známy;
- b) zákonný zástupca účastníka zomrel alebo stratil spôsobilosť konať pred súdom;
- c) prebieha konanie, v ktorom sa rieši otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu, alebo ak súd dal na takéto konanie podnet.

Pri výkone svojej civilnej právomoci zverenej súdu ústavou a zákonom, je potrebné rozlišovať oprávnenie súdu samostatne posudzovať určité otázky, ktoré sú pre konanie podstatné, ale sami o sebe nie sú meritom veci v konaní pred súdom a právo vydávať o týchto otázkach autoritatívne rozhodnutie. Zákon teda zveruje súdom oprávnenie samostatne si posúdiť pre účely rozhodnutia vo veci otázky, ktoré inak patria do právomoci iných orgánov. Zároveň však zákon toto oprávnenie súdov limituje § 135 OSP, kde sú taxatívne vymedzené prípady resp. otázky, ktoré súd ako predbežné posudzovať nemôže. V zmysle § 135 ods. 1 OSP súd je viazaný rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná [§ 109 ods. 1 písm. b)]. Súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd. Ďalej je súd viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnutelný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal, ako aj rozhodnutím o osobnom stave, vzniku alebo zániku spoločnosti a o zápise základného imania; avšak súd nie je viazaný rozhodnutím v blokovanom konaní.¹¹

2.2 Platná právna úprava prejudiciálnych otázok v českom civilnom práve

Na území Českej republiky platí rovnako ako na Slovensku, samozrejme s príslušnými zmenami prijatými po roku 1993, zákon č. 99/1963 Sb. zo dňa 04.12.1963 Občanský soudní řád (ďalej len „OSŘ“). Nakoľko najmä v otázke prejudiciálnych otázok je možné právnu úpravu obidvoch kódexov považovať za relatívne stabilnú a často sa nemeniacu, rovnako aj český OSŘ normatívne upravuje prejudiciálne otázky najmä v dvoch ustanoveniach, a to § 109 a § 135 OSŘ. Aj napriek skutočnosti, že lingvistické znenie zhodných číselných paragrafov v OSP a OSŘ nie je úplne totožné, významovo sú však vyššie označené ustanovenia uvedených právnych predpisov veľmi podobné. Čo je ale najpodstatnejšie, v zmysle právnej úpravy de lege lata sú označené paragrafy jedinými ustanoveniami v OSP a OSŘ, ktoré sa nepriamo zmieňujú o prejudiciálnych otázkach.

V zmysle § 109 OSŘ súd konanie preruší, ak

¹¹ K uvedenému bližšie v 3. kapitole tejto práce

- a) účastník stratil spôsobilosť konať pred súdom a nie je zastúpený zástupcom s procesnou plnou mocou;
- b) rozhodnutie závisí od otázky, ktorú nie je v tomto konaní oprávnený riešiť;
- c) dospel k záveru, že zákon, ktorý sa má pri prerokúvaní alebo rozhodovaní veci použiť, alebo jeho jednotlivé ustanovenie je v rozpore s ústavným poriadkom a podal ak na Ústavnom súde návrh na zrušenie tohto zákona alebo jeho jednotlivého ustanovenia,
- d) rozhodol, že požiada Súdny dvor Európskych spoločenstiev o rozhodnutie o predbežnej otázke¹².

Nakoľko texty obidvoch právnych predpisov vychádzajú z rovnakých teoretickoprávnych základov a historicky sa vyvíjali uvedené ustanovenia spoločne, aj OSŤ oprávňuje konajúci súd posúdiť si pre účely rozhodnutia vo veci otázky, ktoré patria do právomoci iných orgánov. Zároveň však toto oprávnenie súdu limituje taktiež § 135 OSŤ, kde sú taxatívne vymedzené prípady resp. otázky, ktoré súd ako predbežné posudzovať nemôže. V zmysle § 135 ods. 1 OSŤ súd: *„Soud je vázán rozhodnutím příslušných orgánů o tom, že byl spáchán trestný čin, přešupek nebo jiný správní delikt postižitelný podle zvláštních předpisů, a kdo je spáchal, jakož i rozhodnutím o osobním stavu; soud však není vázán rozhodnutím v blokovém řízení.(2) Jinak otázky, o nichž přísluší rozhodnout jinému orgánu, může soud posoudit sám. Bylo-li však o takové otázce vydáno příslušným orgánem rozhodnutí, soud z něho vychází.“*

Vzhľadom k tomu, že od roku 1950 až do roku 1993 sa civilné konanie na Slovensku a v Českej republike spravovalo rovnakým právnym predpisom, existuje v problematike právneho inštitútu prejudiciálnych otázok prevažne rovnaká judikatúra. Z uvedeného dôvodu platí nasledovný výklad o viazanosti civilných súdov na Slovensku a v Českej republike pokiaľ ide o viazanosť rozhodnutí, negatívnu koncepciu, judikatúru a iné

¹² Pre porovnanie znenie § 109 podľa slovenského OSP: 1) Súd konanie preruší, ak

- a) účastník stratil spôsobilosť konať pred súdom a nie je zastúpený zástupcom s plnomocenstvom pre celé konanie;
- b) rozhodnutie závisí od otázky, ktorú nie je v tomto konaní oprávnený riešiť. Rovnako postupuje, ak tu pred rozhodnutím vo veci dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná; v tom prípade postúpi návrh ústavnému súdu na zaujatie stanoviska.
- c) rozhodol, že požiada Súdny dvor Európskych spoločenstiev o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy.

nižšie uvedené skutočnosti analogicky pre obidva civilné kódexy. Prípadné rozdiely v právnej úprave a judikatúre budú však náležite objasnené.

2.3 Otázky spôsobilé byť posudzované ako prejudiciálne. Negatívne vymedzenie prejudiciálnych otázok.

Esenciálnym cieľom každého civilného konania, a to či už podľa OSP alebo OSŘ, je vydanie rozhodnutia vo veci samej. Súd vykonávajúci svoju zákonom zverenú civilnú právomoc, je oprávnený v niektorých prípadoch na účely „svojho“ konania posúdiť otázky, o ktorých rozhodnúť patrí inému orgánu (e.g. správne alebo trestné).

V súvislosti s posudzovaním prejudiciálnych otázok občianskoprávnym súdom prichádzajú do úvahy nasledovné procesné situácie:

- 1) súd si prejudiciálnu otázku posúdi sám v rámci svojej právomoci (§ 135 ods. 2 prvá veta OSP, a rovnako § 135 ods. 2 prvá veta OSŘ).
- 2) súd prejudiciálnu otázku neposudzuje sám, ale dá podnet na konanie o nej príslušnému orgánu (podľa § 109 ods. 1 písm. b) a c) alebo § 109 ods. 2 písm. c.) OSP a § 109 ods. 1 písm. b) až d) OSŘ alebo § 109 ods. 2 písm. c. OSŘ). Ak súd dal podnet inému príslušnému orgánu na začatie konania o predbežnej otázke, je povinný (§ 109 ods. 1 OSP aj OSŘ) resp. oprávnený (§ 109 ods. 2 OSP aj OSŘ) konanie prerušiť a počkať, kým príslušný orgán nevydá rozhodnutie. Po právoplatnosti rozhodnutia iného orgánu, súd pokračuje v konaní.
- 3) vydal o takejto otázke už iný - príslušný orgán rozhodnutie vydal, pričom občianskoprávny súd by mal pri rozhodovaní z neho vychádzať (§ 135 ods. 2 OSP).

Ad 1) Uvedenú možnosť si dovoľím subsumovať pod zásadu hospodárnosti súdneho konania, nakoľko ak si konajúci súd sám dokáže kvalifikovane posúdiť predbežnú otázku bez toho, aby prerušoval konanie (samozrejme ak je takéto konanie v súlade s procesným predpismi a neukracuje strany konania na ich právach resp. ich právne postavenie nespochybňuje), určite tým bude rýchlejšie vydané rozhodnutie vo veci samej, ktoré ako som uviedla vyššie je základným cieľom každého súdneho konania.

Posúdenie predbežnej otázky súdom však nemôže byť v žiadnom prípade vyjadrené v samotnom výroku súdu, ale len v odôvodnení rozhodnutia alebo sa môže prejavíť v spôsobe rozhodnutia o návrhu vo veci samej (R 61/1965). Uvedená skutočnosť vyplýva zo samotnej povahy prejudiciálnych otázok, nakoľko ak by sa rozhodnutie o nej objavilo v enunciate súdneho rozhodnutia vo veci samej, dochádzalo by k neprípustnému rozširovaniu právomoci všeobecného súdu a zjavným vadám v konaní. Takéto predbežné posúdenie otázky zároveň nie prekážkou (a za žiadnych okolností nezakladá *res iudicata*), ktorá by bránila príslušnému orgánu, ktorý je na to v zmysle zákona oprávnený, k iniciovaniu samostatného konania vo veci, o ktorej iný súd (resp. orgán) na účely svojho konania prejudiciálne rozhodol. Často krát sa stáva, že príslušný orgán vynesie v danej otázke rozhodnutie, ktoré je totožné s posúdením, z ktorého vychádzal súd pri svojej rozhodovacej činnosti na účely svojho konania. V právneho hľadiska je však zaujímavejší prípad, keď iný orgán posúdi prejudiciálnu otázku rozdielne. Takéto odlišné posúdenie veci má ďalšie procesné dôsledky a stranám v konaní dáva (samozrejme až po splnení potrebných procesnoprávných a hmotnoprávných podmienok) možnosť využiť mimoriadne opravné prostriedky podľa OSP a OSŘ, o ktorých budem hovoriť nižšie.

Ad 2) Ďalším spôsobom, akým môže súd v prípade, ak v rámci prejednávanej veci vyvstane potreba vysporiadať sa s prejudiciálnou otázkou, takúto otázku posúdiť je, že dá podmet na konanie o nej príslušnému orgánu. Ak dal súd podnet inému príslušnému orgánu na začatie konania o predbežnej otázke, je povinný konanie uznesením prerušiť a počkať, kým príslušný orgán nevydá rozhodnutie. Uvedeným spôsobom bude súd postupovať najmä v prípade ak súd pred rozhodnutím vo veci samej dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská a Česká republika viazaná; v tom prípade postúpi návrh ústavným súdom na zaujatie stanoviska. Samotný zákon však predpokladá, že k záveru o všeobecne záväzného právneho predpisu, ktorý sa týka veci s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika resp. Česká republika viazaná, dospeje súd a nie účastník konania¹³. V prípade ak aj by

¹³ R 53/1999, rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. júla 1996, sp. zn. 2 Cdo 47/96 zverejnený v zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 53/1999, zošit č. 3, str. 25, porovnaj napríklad nález Ústavného súdu z 6.6.1995 ÚZ 30/94, ktorý bol uverejnený v Zbierke názorov a uznesení Ústavného súdu v zv. 3 pod č. 26 na str. 189.

k záveru o neplatnosti všeobecne záväzného predpisu dospel účastníkov konania, môže v rámci svojej dispozičnej právomoci s návrhom konajúcemu súdu predložiť svoj návrh na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. b) OSP a § 109 ods. 1 písm. c) OSŘ, avšak súd takýmito návrhmi účastníkov nie je v tomto smere viazaný¹⁴.

Ad 3) V prípade, ak o otázke, ktorá sa vyskytla v konaní a jej vyriešenie je podstatné pre rozhodnutie vo veci samej, už rozhodol príslušný orgán (a to bez ohľadu na skutočnosť, či rozhodnutie inicioval konajúci súd alebo nie), v zmysle § 135 ods. 2 OSP súd z rozhodnutia príslušného orgánu vychádza. Zákon však ďalej presne nešpecifikuje, čo sa rozumie pojmom vychádza. Otázne tak ostáva či sa súd môže v niektorých prípadoch odchyliť od rozhodnutia príslušného orgánu. Pokiaľ ide o rozhodnutia súdov iných občianskych konaniach, je potrebné uviesť, že v zmysle § 159a ods. 1 a 4 OSŘ je výrok právoplatného rozsudku záväzný pre účastníkov konania¹⁵, a v tomto rozsahu je záväzný aj pre všetky orgány. Orgánmi sa v tomto prípade rozumejú aj súdy, ktoré podľa procesných predpisov a v súlade s publikovanou judikatúrou (rozsudok NSČR zo dňa 13. 6. 2000, sp. zn. 25 Cdo 5/2000; R 48/2001) majú pri riešení predbežnej otázky vychádzať z konkrétneho právoplatného rozhodnutia vydaného iným orgánom. Záväznosť rozsudkov podľa vyššie uvedeného nie je pritom determinovaná zamietacím alebo vyhovujúcim výrokom súdu. V prípade zamietavého výroku je však nutné výrok posúdiť v súvislosti s odôvodnením rozhodnutia, nakoľko uvedené má význam jednak z hľadiska posúdenia prekážky veci právoplatne rozhodnutej a jednak z hľadiska záveru, či prejudiciálna otázka v spore medzi účastníkmi bola už záväzne právoplatne rozhodnutá (porovnaj rozsudok Najvyššieho súdu z 27. októbra 1999, sp. zn. 33 Cdo 1074/98, publikovaný v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk, roč. 2000, pod čís. 69).

¹⁴ Porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR č.k. 30 Cdo 4543/2009 zo dňa 27.09.2010, dostupné na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/4E3A6BAFB3C18CFDC1257983005A0103?openDocument&Highlight=0,4

¹⁵ Záväznosť rozsudku podľa OSP je rovnako upravená v § 159 a § 159a OSP. Podľa § 159 ods. 2 OSP výrok právoplatného rozsudku je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány; ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, je záväzný pre každého. Z uvedeného citovaného znenia vyplýva, že ustanovenia slovenského OSP a českého OSŘ upravujúce záväznosť právoplatných rozsudkov nie sú zhodné. Aj napriek tomu však predchádzajúci výklad je možné analogicky aplikovať tak slovenský ako aj český právny poriadok.

Súdna prax však zároveň uvádza výnimky za pravidla, v zmysle ktorého súd nie je v občianskom súdnom konaní oprávnený skúmať rozhodnutia iných orgánov, medzi nimi napr. aj akty správnych orgánov z hľadiska ich vecnej správnosti. Uvedená výnimka však platí len v prípade, že by šlo o tzv. ničotný akt (paakt), teda akt, ktorý nie je spôsobilý mať žiadne právne účinky a jeho záväznosť je tak vyúčená. V takomto prípade by súd týmto správnym aktom viazaný nebol¹⁶.

2.4 Viazanosť civilných súdov rozhodnutiami iných orgánov

Tak ako bolo v úvode pri definovaní pojmu prejudiciálnych otázok uvedené, OSP ani OSŤ v žiadnej svojej časti nevymedzujú presný okruh otázok, ktoré môžu byť posúdené ako otázky prejudiciálne. Ustanovenie § 135 ods. 1 obidvoch civilných procesných kódexov však ukladá súdu povinnosť rešpektovať určité skutočnosti ako prejudiciálne, bez možnosti alternatívneho posúdenia danej otázky procesným, konajúcim súdom. V teoretickoprávnej rovine môžeme hovoriť o tzv. negatívnom vymedzení predbežných otázok. Vo vyššie uvedenom paragrafe zákon (OSP ako OSŤ) stanovuje, ktoré otázky súd nemôže sám predbežne riešiť, ale je viazaný rozhodnutím vydaným súdom alebo iným orgánom. Výpočet prípadov v § 135 ods.1 OSP aj OSŤ je právnou teóriou považovaný za výpočet taxatívny¹⁷.

V zmysle znenia § 135 ods.1 OSP je súd viazaný:

- a) rozhodnutím ústavného súdu o tom, či určitý právny predpis je v rozpore s ústavou, so zákonom alebo s medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná [§ 109 ods. 1 písm. b)]. Ad a) Viazanosť rozhodnutím ústavného súdu jednak vyplýva priamo z Ústavy SR, ale zároveň reflektuje aj situáciu uvedenú v § 109 ods. 1 písm. b) OSP, kedy súd dospel k záveru, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná; v tom prípade postúpi návrh ústavnému súdu na zaujatie stanoviska.

¹⁶ Porovnaj rozsudok NSČR zo dňa 09.11.2011, spisová značka 28 Cdo 4346/2010, dostupný na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/0702C45A31057329C1257983005B9E58?openDocument&Highlight=0,

¹⁷ Komentár Krajčo, J. a kol.: Občiansky súdny poriadok – komentár. I diel. Bratislava. Eurounion, 2006, str. 374

- b) rozhodnutím ústavného súdu alebo Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré sa týkajú základných ľudských práv a slobôd
- c) rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnuteľný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal. Z uvedeného vyplýva, že civilný súd je záväzný výrok o tom, či bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo správny delikt a kto je páchatelom. Viazanosť súdu vyššie uvedenými rozhodnutiami však predpokladá právoplatnosť týchto rozhodnutí. Z teoretickoprávneho hľadiska viazanosť súdu rozhodnutím iných orgánov vychádza z ustanovenia § 134 OSP (a rovnako aj OSŘ), v zmysle ktorého rozhodnutia štátnych orgánov v medziach ich právomoci sa považujú za verejné listiny, ktorých pravosť sa zo zákona predpokladá. Pri skúmaní takýchto listín sa súd obmedzí len na hodnotenie, či je predložená verejná listina pravá, neporušená, nesfalšovaná a bez zásahu¹⁸. V zmysle súdnej judikatúry súd v občianskom súdom konaní nie je viazaný oslobodzujúcim rozsudkom v trestnom konaní (viď R 58/66). Súd je ale vždy viazaný rozhodnutím o tom, že bol spáchaný trestný čin a kto ho spáchal. V neskoršej judikatúre (R 35/1993) je možné spozorovať rozšírenie viazanosti súdu rozhodnutím v trestnom konaní aj na právnu kvalifikáciu skutku, a teda aj formu zavinenia, ktorá je predpokladaná trestným zákonom. V tomto prípade sa viazanosť súdu vzťahuje iba na výrok, a nie odôvodnenie rozhodnutia¹⁹.

Ako bolo vyššie uvedené, súd nie je viazaný oslobodzujúcim rozsudkom v trestnom konaní. V tejto súvislosti je však potrebné bližšie sa venovať skutočnosti, že pre občianske súdne konanie je v trestnom rozsudku veľmi podstatná aj časť o zavinení a jeho forme, a to osobitne s prihliadnutím na jeho dôsledky, nakoľko zavinenie v zmysle občianskeho práva je podstatne širším pojmom, ako zavinenie v zmysle trestnoprávneho posúdenia. V prípade, ak aj trestný súd skonštatuje, že konanie páchatel'a bolo neúmyselné, a teda nenaplnilo znaky skutkovej podstaty trestného činu, občianskoprávna zodpovednosť však vylúčená nie je. Vice versa to však neplatí.

¹⁸ Winterová, A. a kol.: Občianské právo procesní, studijní příručka. ISV, 1996, str. 137-138

¹⁹ Porovnaj R 27/1977

Je však ale naozaj žiaduce, aby civilné súdy necítiac sa byť viazané oslobodzujúcim rozhodnutím trestného súdu, v prípade, ak sa pred nimi rieši otázka spáchania trestného činu v inej súvislosti ako pri skúmaní zavinenia, sa odklonili od oslobodzujúceho rozsudku a pre svoje konanie si prejudiciálne posúdili, že trestný čin (priestupok, delikt) bol spáchaný tým ktorým konkrétnym páchatelom? Podľa prof. Winterovej by sa mala viazanosť konštatovať aj v týchto prípadoch, nakoľko účelom viazanosti je zabrániť, aby sa: *„otázky existencie trestného činu a určenie jeho páchatela, riešili aj keď len predbežne, v inom konaní, ak o nich už príslušný orgán rozhodol, nakoľko sa dotýkajú sféry občana tak významne, že by nebolo správne, aby boli posudzované rôznymi orgánmi rôzne.“*²⁰ Uvedený názor potvrdzuje aj samotná prax súdov, podľa ktorej aj keď súd v občianskom súdnom konaní je výslovne viazaný len odsudzujúcim rozsudkom, na druhej strane však musí vychádzať aj z iných rozhodnutí vynesených v trestnom konaní a dbať o to, aby sa nedostal s nimi do rozporu a nemôže tak nechať bez povšimnutia oslobodzujúci rozsudok, ak sa v ňom konštatuje, že skutok, z ktorého sa odvodzuje nárok na náhradu škody uplatnený v občianskom súdnom konaní, nespáchal obžalovaný, s pod. (porovnaj primerane R 27/1977-civ.)

V tejto súvislosti považujem ešte za potrebné pristaviť sa pri náhrade škody, ktorá sa v súvislosti s trestnými činmi (priestupkami) uplatňuje na občianskoprávných súdoch. V súvislosti s otázkou viazanosti odsudzujúcim rozhodnutím v zmysle ustanovenia § 135 ods. 1 OSP (aj OSŘ) ide najmä o to, ktoré okolnosti rozhodujúce pre vyriešenie sporu o náhradu škody, súd musí prevziať z trestného rozsudku, bez toho aby ich musel a mohol v občianskom súdnom konaní znovu zisťovať. Základnými predpokladmi vzniku zodpovednosti za škodu sú vo väčšine prípadov (t.j. prípadov všeobecnej zodpovednosti) protiprávne konanie, vznik škody, príčinná súvislosť medzi protiprávnym konaním a vznikom škody a pri škode v zmysle občianskeho práva je dôležitá aj kategória zavinenia. V každom takomto spore je teda predovšetkým nevyhnutné riešiť viazanosť súdu rozhodnutím iného orgánu v súvislosti s týmito okolnosťami. Súdy v občianskom súdnom konaní vychádzajú

²⁰ Winterová, A.: Prejudiciální otázka v občianskoprávním řízení. Socialistická zákonnost, 1967, p. 93

z toho, že sú viazané trestnými rozsudkami pokiaľ ide o zavinené protiprávne konanie škodcu. V tejto súvislosti je nutné uviesť si, že súd je viazaný iba výrokom (nie odôvodnením) napr. trestného rozsudku. Z výroku o vine je potom nutné vychádzať ako z celku a brať do úvahy jeho právnu aj skutkovú časť s tým, že tento výrok rieši naplnenie znakov skutkovej podstaty trestného činu konkrétnym konaním páchatel'a. Rozsah viazanosti rozhodnutím o tom, že bol spáchaný trestný čin alebo prečin a kto ich spáchal, je teda daný tým, do akej miery sú znaky skutkovej podstaty trestného činu alebo prečinu zároveň okolnosťami významnými pre rozhodnutie o náhrade škody. Rozhodnutie o tom, že bol spáchaný dokonaný trestný čin, neznamená vždy len konštatovanie zavineného protiprávneho konania určitého páchatel'a, ale aj záver o narušení chránených spoločenských vzťahov a o vzniku určitej ujmy, ktorú v prípade niektorých trestných činov predstavuje škoda na majetku, prípadne nemajetková ujma, ktorej odškodnenie právne predpisy pripúšťajú (napr. pri ublížení na zdraví), ako aj záver o existencii príčinnej súvislosti medzi protiprávnym konaním a spomínanú ujmu. Nemožno teda stotožňovať rozhodnutie o spáchaní trestného činu vždy len so záverom o protiprávnom konaní²¹. Výrok rozhodnutia o tom, že bol spáchaný trestný čin alebo prečin, však nerieši rozsah a výšku škody, a to ani vtedy, ak je odškodniteľná ujma pojmovým znakom trestného činu. Medzi výškou škody uplatniteľnou v občianskoprávnom konaní a výškou škody, ktorá je podstatná pre posúdenie trestnej stránky veci môže byť rozdiel (porovnaj III/1964 Zbierky rozhodnutí a oznámení súdov ČSSR, str. 209). Súd v občianskom súdnom konaní teda musí urobiť o výške škody vlastný zodpovedný záver podložený úplným zistením skutočného stavu veci, pričom z trestného konania môže samozrejme vychádzať.

d) Súd je ďalej viazaný rozhodnutím o osobnom stave. Súdny rozhodujú v občianskom súdnom konaní o týchto otázkach osobného stavu za ktoré je možné považovať konania o:

- rozvode
- neplatnosti manželstva
- určení, či tu manželstvo je, alebo nie je

²¹ Porovnaj R 22/1979 (Správa o rozhodovaní súdov o náhrade škody vo veciach, ktorým predchádzalo adhézne konanie, Cpj 35/78 Najvyššieho súdu ČSR z 24. októbra 1979, ktorá bola prejednaná a vzatá na vedomie plénom Najvyššieho súdu ČSR dňa 5. decembra 1979, sp. zn. Pls 2/79, R 22/1979)

- určení otcovstva
- osvojení
- spôsobilosti na právne úkony
- vyhlásení za mŕtveho.

V menovaných prípadoch právny vzťah vzniká, mení sa alebo zaniká až konštitutívnym rozhodnutím iného súdu alebo iného orgánu. Do vydania konštitutívneho rozhodnutia totiž právny vzťah neexistuje, a teda súd o ňom nemôže rozhodnúť ani prejudiciálne.²²

- e) Súdny sú ďalej viazané aj rozhodnutím vzniku alebo zániku spoločnosti a o zápise základného imania. Výklad uvedený v predchádzajúcom písmene d) platí aj pre vznik a zánik obchodných spoločností, ktoré vznikajú resp. zanikajú až vydaním konštitutívneho rozhodnutia súdu. Je však potrebné dôsledne rozlišovať založenie a vznik obchodnej spoločnosti, čo sú dva odlišné momenty. V momente založenia spoločnosti spoločnosť ako taká de iure neexistuje. Jej vznik sa spája práve s vydaním rozhodnutia o vzniku spoločnosti. Súd si ako predbežnú otázku tak nemôže vyriešiť otázku zápisu základného imania spoločnosti. Je teda viazaný rozhodnutím registrového súdu, od ktorého sa nemôže odchýliť;
- f) Zákon zároveň výslovne vylučuje viazanosť súdu rozhodnutím iných orgánov vydaných v blokovom konaní (t.j. forma skráteného priestupkového konania), aj keď nevylučuje, aby z neho vychádzal.

Pre porovnanie vzájomných právnych úprav zároveň uvádzam, že podľa ustanovenia § 135 ods. 1 OSŘ súd je viazaný:

- a) rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, priestupok alebo iný správny delikt postihnuteľný podľa osobitných predpisov, a kto ich spáchal,
- b) ako aj rozhodnutím o osobnom stave;
- c) súd však nie je viazaný rozhodnutím v blokovom konaní.

Keďže uvedené ustanovenia sa do značnej miery významovo prekrývajú, platí výklad vyššie popísaný pre obidve právne úpravy. Uvedené konštatovanie podporuje aj súdna

²² Pozri R 28/1966, Rozhodnutie Najvyššieho súdu v Prahe zo dňa 24. januára 1966, 4 Cz 176/65

prax, ktorej judikatúra k predmetnému ustanoveniu, osobitne judikatúra s pred roka 1993 je významovo rovnaká a totožná.

2.5 Dôsledky predloženia predbežnej otázky inému orgánu na konanie pred súdom

Z procesnoprávneho hľadiska nie je možné v súvislosti s prejudiciálnymi otázkami opomenúť inštitút civilného procesného práva, a to prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 a 2. OSP a rovnako aj § 109 ods. 1 a 2. OSŘ. Inštitút prerušenia konania ponúka procesné riešenie stavu, ktorý nastal a v danej chvíli neumožňuje súdu, aby pokračoval v konaní, a to až do doby, kým iný súd alebo orgán nerozhodne o otázke významnej pre rozhodovanie súdu alebo kým súd sám neodstráni prekážku, ktorá mu bráni pokračovať v konaní. Prerušenie konania tak prichádza do úvahy najmä vtedy, ak počas konania nastane prekážka postupu konania, ktorá je v zásade odstrániteľná procesným postupom súdu. Teória procesného práva pozná rozoznáva obligatórne a fakultatívne prerušenie konania.

Dôvody na obligatórne prerušenie konania sú zhodne uvedené v § 109 ods. 1 OSP aj OSŘ. Obligatórne súd teda konanie preruší okrem iného vždy²³, ak sa vyskytne otázka, ktorú nie je súd oprávnený predbežne posudzovať (sú to napr. otázky, ktoré boli spomenuté v súvislosti s § 135 ods. 1 OSP a OSŘ). V právnom poriadku Slovenskej republiky s platnosťou od 01.10.2004 kedy nadobudol účinnosť zákon č. 428/2004 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov a menia a dopĺňajú sa niektoré ďalšie zákony v nadväznosti na vstup Slovenska do Európskej únie, sa medzi obligatórne dôvody prerušenia konania zaradila aj situácia (§ 109 ods.1 písm. c OSP), kedy sa občianskoprávny súd obráti na ESD s prejudiciálnou otázkou podľa medzinárodnej zmluvy²⁴. Z vyššie uvedeného právneho dôvodu, ktorým bola integrácia našich krajín do EÚ došlo k rozšíreniu dôvodov obligatórneho prerušenia občianskeho súdneho konania aj v českom právnom poriadku, a to konkrétne zákonom č. 555/2002 Sb., ktorým sa mení zákon č. 99/1963 Zb., Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, zákon č 150/2002 Z. z.,

²³ Ďalšie dôvody sú vyšpecifikované v § 109 ods. 1 OSP a § 109 ods. 1 OSŘ.

²⁴ Podrobne sa prejudiciálnym otázkam v európskom práve venuje III. Kapitola tejto práce.

Súdny poriadok správnej, v znení neskorších predpisov, zákon č 549/1991 Zb., o súdnych poplatkoch v znení neskorších predpisov, a zákon č 85/1996 Z. z., o advokácii, v znení neskorších predpisov.

Fakultatívne prerušenie konania je upravené opäť číselne zhodným ustanovením občianskeho súdneho poriadku ako aj občanského soudního řádu, a to konkrétne § 109 ods. 2 OSP / OSŘ. V súvislosti s týmto ustanovením je zaujímavé nedávne rozhodnutie Vrchného súdu v Olomouci sp. zn. 1Co 77/2011 z 10.mája 2011, kde súd uvádza: „*§ 109 ods. 2 OSŘ dopadá na situácie, kedy prebieha iné konanie, v ktorom je riešená čiastková otázka, ktorá môže mať význam pre rozhodnutie súdu v ním posudzovanom spore a ktorú by si inak mohol predbežne vyriešiť sám (§ 135 odsek 2 Občianskeho súdneho poriadku.). Otázky, ktoré si súd môže posúdiť sám, sú tie otázky, o ktorých patrí rozhodnúť inému súdu alebo inému orgánu. Zaväzujúci pre účastníkov konania a pre všetky orgány je len výrok právoplatného rozsudku. Aby bolo riešenie prejudiciálnej otázky záväzná pre ďalšie spory, musela by byť táto prejudiciálna otázka riešená priamo vo výroku rozhodnutia.*“²⁵ Uvedené rozhodnutie tak poukazuje na skutočnosť, že fakultatívne prerušenie konania by malo nastúpiť len vtedy, ak sa otázka, ktorá je pre konajúci súd prejudiciálna, sa posudzuje v inom konaní ako „vec sama“ alebo „je predmetom konania“ a konajúci orgán o nej vydá autoritatívne rozhodnutie, ktoré zaväzuje aj ďalšie orgány. V opačnom prípade by posudzovanie prejudiciálnych otázok ďalším orgánom opäť len v rámci jeho prejudiciálnych úvah, nemalo žiadne zaväzujúce účinky a de facto by rozhodnutiu sporu v konaní pred súdom nepomohlo.

V nadväznosti na inštitút prerušenia konania (najmä fakultatívneho) je následne zaujímavá i otázka priet'ahov v súdnom konaní. Tak Ústava SR v čl. 48 ods. 2 ako aj ústavný poriadok Českej republiky v čl. 38 ods. 2 uznesenia č. 2/1993 Sb., ktorým sa Listina základných práv a slobôd stala súčasťou ústavného poriadku Českej republiky, každému garantujú zjednodušene povedané právo na verejné prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov. Uvedené právo je esenciálnym právom každého jedinca v konaní pred súdom. Z tohto dôvodu, je preto osobitne dôležité, aby sudca, ktorý zvažuje prerušenie konania v dôsledku potreby posúdenia prejudiciálnej otázky, zväžil všetky zákonné možnosti, ktorými disponuje a uvážlivo rozhodol, či je alebo nie je oprávnený

²⁵ Porovnaj napr. rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky sp.zn. 23 Cdo 1454/200, z 11.6.2009

prejudiciálnu otázku posúdiť sám alebo je skutočne potrebné konanie prerušiť. V prípade, ak súd predsa len požiada príslušný orgán o vydanie rozhodnutia k pre neho predbežnej otázke, zákonite sa musí predĺžiť doba na vydanie rozhodnutia vo veci samej. Otázkou tak ostáva, či je v tomto prípade pre jednotlivca zabezpečené jeho právo na súdne konanie bez prieťahov. Tak slovenská, ako aj česká judikatúra však k tejto problematike zaujali jasné stanovisko. Dobu prerušenia konania v súvislosti s prekladaním prejudiciálnych otázok príslušnému orgánu podľa § 109 ods.1 pís. b) OSP, Európskemu súdnemu dvoru podľa § 109 ods.1 pís. c) OSP, iniciovanie konania o súlade vnútroštátnych predpisov alebo predkladanie veci na rozhodnutie príslušnému orgánu, nepovažujú za prieťahy v konaní, ktoré by boli spôsobené činnosťou resp. nečinnosťou súdu v konaní (porovnaj napr. ÚS SR 422/2000 a ÚS ČR 284/04).

2.6 Závaznosť posúdenia predbežnej otázky súdom pre iné orgány

OSP ako aj OSŘ presne určuje, od ktorých právnych skutočností sa súd pri svojej rozhodovacej činnosti nemôže odchyliť. Tieto sú vymenované v § 135 ods. 1 OSP a OSŘ. Ostatné otázky, o ktorých inak patrí rozhodnúť inému orgánu, si môže posúdiť predbežne sám, pričom spôsob akým tak urobí, ako aj forma rozhodnutia, budú dôležité najmä z hľadiska záväznosti pre iné orgány. Samostatná povaha prejudiciálnych otázok však nedovoľuje, aby bolo v prípade, keď si ich súd posudzuje sám, vydané o nich akékoľvek meritórne rozhodnutie. Ak v spore pred súdom vznikne takáto otázka, jej vznik nie je v žiadnom prípade situáciou, kedy súd začína konanie ex offio podľa ustanovenia § 81 OSP a OSŘ.

Všeobecnou podmienkou na začatie konania je podanie návrhu (okrem prípadov, kedy to zákon ustanovuje, že konanie začne aj bez návrhu), ktorý musí obsahovať všeobecné náležitosti v zmysle § 79 OSP. Súd je ním (návrhom) viazaný. V súvislosti so spôsobom posúdenia predbežných otázok by bolo možné teoreticky uvažovať o situácii, či nie je vhodné riešiť predbežné otázky vydaným tzv. čiastočným rozsudkom. Vzhľadom na vyššie uvedené ako aj ustálenú judikatúru súdov, tak českých ako aj slovenských, je však aj na túto otázku potrebné odpovedať negatívne. Hlavným dôvodom, je že aj vydanie medzitýmneho rozsudku sa musí uskutočniť vždy v rámci predmetu konania, a to vtedy, keď je účelné rozhodnúť aj o časti veci (pozri § 152 ods. 2 OSP aj OSŘ).

Medzitýmnym rozsudkom súd totiž rozhoduje o právnom základe veci, ktorým sa vyjadruje k tomu, či žalobca má vôbec na požadované plnenie právo a v akom rozsahu. Základom veci sa rozumie posúdenie všetkých otázok, ktoré vyplývajú z uplatneného nároku, s výnimkou okolností, ktoré sa týkajú len výšky plnenia, nároku²⁶. Na vyriešenie prejudiciálnej otázky však s vyššie uvedenú možnosť je možné aplikovať.

Z uvedených skutočností, teda môžem konštatovať, že aj keď súdu za určitých podmienok patrí právo rozhodovať o otázkach, na ktoré je inak príslušný iný orgán, tieto si posudzuje len na účely konania vo veci samej a ich riešenie má platnosť len pre konkrétne konanie. Ostatné orgány teda nie sú v žiadnom smere viazané posúdením týchto otázok súdmi, ktoré si ich vyriešili predbežne. Keby súd rozhodoval o prejudiciálnej otázke výrokom, okrem iných procesných skutočností, by to malo za následok aj to, že by vznikla prekážka veci rozsúdenej, *res iudicata*, čo je nežiaduci jav, z dôvodu rozporu s niekoľkými základnými princípmi a zásadami občianskeho práva procesného.

Uvedený záver potvrdzuje aj konštantná spoločná judikatúra súdov, v zmysle ktorej posúdenie prejudiciálnej otázky v žiadnom prípade nemôže byť vyjadrené formou výroku. Môže sa prejaviť jedine a len v spôsobe rozhodnutia vo veci samej a uvedené môže byť iba v dôvodoch, ktoré viedli súd ku konkrétnemu rozsudku (R 61/1965). Rovnako konštatuje aj novšia česká judikatúra, podľa ktorej súd nie je viazaný aj posúdením prejudiciálnej otázky iba v odôvodnení rozhodnutia, bez toho, aby posúdenie tejto otázky bolo priamo predmetom sporu. Podľa ustanovenia § 159a odsek 1 a 4 OSŘ pre účastníkov konania a pre všetky orgány je zaväzujúci iba výrok právoplatného rozsudku. Aby bolo riešenie prejudiciálnej otázky záväzné pre ďalšie spory, musela by teda byť táto prejudiciálna otázka riešená priamo vo výroku rozhodnutia (napr. v rozhodnutí podľa § 80 písm. c) OSŘ). Právne posúdenie prejudiciálnej otázky v odôvodnení rozhodnutia nemôže predurčovať hmotnoprávny stav pre rozhodnutia, ktoré ešte súdom neboli vydané, pretože by tým dochádzalo k obmedzeniu žalobcovho subjektívneho hmotného práva a jeho výkonu²⁷. Uvedené potvrdzuje aj JUDr. Macur, podľa ktorého: “Určenie predmetu sporu môže byť v súlade so zásadou *disposičné* iba

²⁶ Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občiansky súdny poriadok I. § 1 až 200za. Komentár. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 2009, str. 1029

²⁷ Porovnaj Rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 23 Cdo 1454/2009 zo dňa 11.06.2009

výsledku vedome, zámerné procesné činnosti strany, ktorá je daná na základe svojho poznania a vôle. Ak žalujúca strana neurobí prejudiciálnu otázku výslovne predmetom určovacie žaloby podmienené však právnym záujmom strany na takomto postupe, nemôže sa prejudiciálna otázka stať predmetom sporu a súdny úsudok o jej riešení nemôže nadobudnúť právnu moc. To isté platí o eventuálnych predbežných otázkach vznikajúcich v súvislosti s procesnou obranou žalovanej strany"²⁸.

Uvedené potvrdzuje aj slovenská právna prax, ktorá konštatuje, že účinky právoplatného rozhodnutia sa vzťahujú na účastníkov konania, v ktorom bolo toto rozhodnutie vydané; pričom výrok rozhodnutia je tiež záväzný pre súdy a iné štátne orgány a to aj vtedy, ak ako predbežnú otázku posudzujú právny vzťah medzi týmito účastníkmi, ktorý sa vyriešil uvedeným právoplatným súdnym rozhodnutím.²⁹ Pokiaľ ide o iný (nie ten istý) nárok (predmet konania), zásadne platí, že ak v skončenom konaní účastníkov došlo právoplatným súdnym rozsudkom k vyriešeniu hmotnoprávneho vzťahu, z ktorého sa aj tento (nový) nárok (neidentický s predmetom skončeného konania) odvodzuje, súd v tomto ďalšom (novom) občianskom súdnom konaní pri zodpovedaní predbežnej otázky (ktorá právoplatným súdnym výrokom sa už vyriešila ako vec sama), je týmto vyriešením viazaný. Nesmie preto vychádzať z iného záveru ohľadom existencie, resp. neexistencie platobnej povinnosti (príslušného nároku na plnenie) medzi tými istými účastníkmi, než ako o tomto ich právnom vzťahu už bolo právoplatne rozhodnuté. Raz vydané právoplatné rozhodnutie je zásadne nezmeniteľné (odhliadnuc v tejto spojitosti od prípadnej osobitosti spojenej napr. so zrušením cestou mimoriadneho opravného prostriedku, resp. od situácie u tých rozhodnutí, u ktorých je prípustná zmena, keď došlo k zmene pomerov). Účinky právoplatnosti rozhodnutia - jeho nezmeniteľnosť a záväznosť sa chápu podstatne širšie než pojem *ne bis in idem*. Význam právoplatnosti súdneho rozhodnutia sa neobmedzuje len na rovinu prekážky *rei iudicatae* (neodstrániteľnej procesnej podmienky konania), t. j. len na neprípustnosť nového prejednávania už raz rozhodnutej veci. Právoplatnosť má aj uvedenú pozitívnu stránku spočívajúcu v pôsobení vecnom: význam v dosahu záväznosti na rozhodnutie o inej veci. Náplň právoplatnosti prejavujúca sa ako prameň prejudiciálnych účinkov právoplatného rozhodnutia je mimoriadne závažná. To, že nejde o rozhodnutie o tej istej

²⁸ Macur, J.: Předmět sporu v civilním řízení Acta Universitatis Brnensis, IURIDICA, No 256, str. 54

²⁹ Števček, M., Ficová, S. a kol.: Občiansky súdny poriadok. Komentár, Praha 2009, str. 425.

veci (s identickým predmetom konania), ešte neznamená, že už raz súdom v predošlom občianskom súdnom konaní s konečnou platnosťou medzi účastníkmi vyriešenú otázku hmotnoprávneho vzťahu by mohol neskôr (ďalší) súd v inom (novom) občianskom súdnom konaní medzi tými istými účastníkmi posudzovať inak ako otázku predbežnú. Bráni tomu ustanovenie § 159 ods. 2 OSP, ktoré vo vzťahu k ustanoveniu § 135 ods. 2 druhá veta OSP znamená osobitnú procesnú úpravu; z nej vyplýva súdu povinnosť v prípade riešenia predbežnej otázky považovať za záväzné právoplatné súdne rozhodnutie o takejto otázke. Súd má teda povinnosť pri svojom rozhodovaní o (tejto ďalšej) veci neodchýliť sa od právoplatného rozsudku, ktorým sa vyriešila v inom občianskom súdnom konaní ako vec sama príslušná predbežná otázka. Uvedený prejudiciálny účinok právoplatnosti skoršieho rozsudku v novom (ďalšom) občianskom súdnom konaní (s neidentickým predmetom konania, t.j. bez existencie prekážky rei iudicatae) môže preto (so zreteľom na tú - ktorú konkrétnu situáciu) viesť k výsledku (znamenat'), že žalobca bude neúspešný.

Subjektívne vymedzenie záväznosti rozhodnutia o prejudiciálnej otázke je také, že súd v novom konaní musí rešpektovať prejudiciálny účinok právoplatného rozhodnutia u tých istých účastníkov (totožnosť účastníkov nie je dotknutá rozdielnosťou ich procesného postavenia v oboch konaniach)³⁰. Na iné osoby než účastníkov konania, v ktorom bolo rozhodnuté o prejudiciálnej otázke, resp. ich právnych nástupcov, účinky právoplatného rozsudku sa môžu vzťahovať len v tých prípadoch, kedy tak stanoví zákon. Pri posúdení dosahu záväznosti právoplatného rozhodnutia (miery účinku na rozhodovanú vec, predmet sporu) nie sú pre súd určujúce hranice dané rozsahom nároku, nemôže iba prekročiť rozsah právneho vzťahu, z ktorého nárok vyplýva. Účinok prejudiciality sa prejaví (vyjadrí) zamietnutím žaloby, nie zastavením konania podľa § 104 ods. 1 OSP alebo OSŘ.

2.7 Právne dôsledky rozdielneho posúdenia predbežnej otázky súdom a príslušným orgánom

Civilné súdy pri posudzovaní predbežných otázok majú niekoľko procesných možností, ako sa s prejudiciálnou otázkou vysporiadať. Jednou z nich je tá, že si v rámci svojej

³⁰ Uznesenie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 1 Cdo 133/2009

právomoci súd sám vyrieši predbežne vzniknutú otázku a následne vydá rozhodnutie vo veci. Takéto predbežné posúdenie otázky však nebráni príslušnému orgánu, aby začal samostatné konanie v danej veci, na ktoré je oprávnený podľa zákona. Často krát sa stáva, že príslušný orgán, vynesie v danej otázke rozhodnutie, ktoré je totožné s posúdením, z ktorého vychádzal súd pri svojej rozhodovacej činnosti. Zaujímavejší je však prípad, kedy orgán posúdi otázku, ktorú riešil súd ako prejudiciálnu, rozdielne. S takýmto rozdielnym posúdením veci sú spojené ďalšie procesné dôsledky v zmysle OSP a OSŘ, ktoré oprávňujú účastníkov, pre ktorých bolo rozhodnutie súdu v ktorom s vyskytla predbežná otázka, záväzné, podať mimoriadny opravný prostriedok, a to najmä obnovu konania.

Obnovu konania upravujú OSP aj OSŘ číselne zhodné §§ 228 a nasl. Dôvodom pre povolenie obnovy konania v zmysle vyššie uvedených ustanovení § 228 odsek 1 písm. a) OSP aj OSŘ môže byť okrem iných exaktne uvedených dôvodov aj neskoršie rozhodnutie príslušného orgánu o predbežnej otázke, ak šlo o prípad, v ktorom si súd sám v súlade s ustanovením § 135 ods 2 O. sp vyriešil predbežnú otázku, pretože vychádzal zo zistenia, že o tejto otázke nebolo doteraz príslušným orgánom rozhodnuté, a potom sa zistí, že tento príslušný orgán svojím kedykoľvek vydaným rozhodnutím vyriešil túto otázku odchyľne (stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho sudu Slovenskej socialistickej republiky z 8.9.1982, CPJ 67/82). Rovnako tak môže byť dôvodom obnovy konania rozhodnutie orgánu riešiace odchyľne prejudiciálnu otázku, ak šlo o prípad, v ktorom bol súd pri pôvodnom rozhodovaní viazaný rozhodnutím iného orgánu (§ 135 ods 1 OSP aj OSŘ) alebo o prípad, v ktorom súd vychádzal pri svojom rozhodovaní z rozhodnutia vydaného skôr príslušným orgánom (§ 135 ods. 2 OSP aj OSŘ).

Ustanovenie § 228 odsek 1 písm. a) OSP aj OSŘ uvádza ako dôvod obnovy konania okrem dôkazov aj rozhodnutia a skutočnosti, ktoré ten, kto návrh na obnovu konania podáva, bez svojej viny nemohol použiť v pôvodnom konaní, ak pre neho môžu privodiť priaznivejšie rozhodnutie vo veci. Ak iné pre navrhovateľa priaznivejšie rozhodnutie vo veci môže privodiť jednotlivé skutočnosti vyplývajúce z rozhodnutia iného orgánu, prípadne súhrn viacerých takýchto skutočností, vyvstáva otázka, prečo zákonná úprava rozlišuje medzi skutočnosťami a rozhodnutiami, keď pojem

"skutočnosti" môže v sebe zahŕňať aj pojem "rozhodnutie." Uvedená úprava prípustnosti obnovy konania je odôvodnená potrebou vyjadriť tie prípady, keď dôvodom obnovy je vydanie rozhodnutia iného orgánu a nie skutočnosti z neho vyplývajúce. Tak je tomu v prípadoch, keď súd v pôvodnom rozhodnutí rešpektoval dôsledky vyplývajúce z ustanovenia § 135 ods.1 a 2 OSP aj OSŘ, a síce že bol viazaný rozhodnutím príslušných orgánov o tom, že bol spáchaný trestný čin, prečin alebo priestupok, a kto ho spáchal, prípadne bol viazaný rozhodnutím o osobnom stave, alebo vychádzal z už vydaného rozhodnutia inak príslušného orgánu rozhodovať o určitej predbežnej otázke alebo ak nebolo doteraz rozhodnutie príslušným orgánom vydané, posúdil príslušnú predbežnú otázku sám. Vo všetkých prípadoch má vydanie rozhodnutia príslušným orgánom, ak sa v ňom odlišne rieši otázka, ktorá bola predmetom rozhodovania súdu, zásadný význam, pretože sa tým mení posudzovanie veci z hľadiska dôsledkov vyplývajúcich z ustanovenia § 135 ods. 1, 2 OSP aj OSŘ. Ak totiž išlo o prípad posudzovaný podľa ustanovenia § 135 ods. 1 OSP resp. OSŘ, končí alebo sa mení viazanosť súdu určitým skorším rozhodnutím a pokiaľ išlo o prípady podľa ustanovenia § 135 ods. 2 OSP resp. OSŘ, alebo odpadlo rozhodnutie, z ktorého súd v pôvodnom riadení vychádzal alebo vydaním rozhodnutia riešiaceho prejudiciálnu otázku odlišne pominulo oprávnenie súdu o takejto otázke rozhodovať.

Ak súd v pôvodnom rozhodnutí posúdil prejudiciálnu otázku sám, vychádzajúc z toho, že neexistuje rozhodnutie, ktorým by bol viazaný alebo z ktorého by mal vychádzať, môže byť dôvodom pre povolenie obnovy konania, tak ako rozhodnutie vydané po skončení konania, o ktorého obnovu ide, tak aj rozhodnutie vydané skôr, pretože existenciou takého rozhodnutia dodatočne odpadol alebo už vo veci samej nebol daný predpoklad, za ktorého mohol posúdiť predbežnú otázku samostatne. Povinnosť súdu skúmať či navrhovateľ nemohol bez svojej viny použiť takého rozhodnutia už vo veci samej, prichádza však do úvahy len vtedy, ak ide o rozhodnutie existujúce už v čase pôvodného konania.

Naproti tomu, ak vo veci samej súd rozhodoval s prihliadnutím ku svojej viazanosti iným rozhodnutím v zmysle ustanovenia - 135 ods. 1 OSP resp. OSŘ alebo vychádzal z už vydaného rozhodnutia iného orgánu v zmysle ustanovenia § 135 ods. 2 OSP resp. OSŘ, môže znamenať zmenu v tomto predpoklade rozhodnutie, ktoré bolo vydané po

skončení konania v pôvodnej veci (napr. oslobodzujúci trestné rozsudok, odlišné rozhodnutie o osobnom stave, odlišné rozhodnutie správneho orgánu o tej istej predbežnej otázke, zrušenie skoršieho rozhodnutia správneho orgánu mimo odvolacieho konania), teda rozhodnutie, ktorým bol zmenený alebo odpadol doterajší pre súd záväzný podklad. V tomto prípade tiež neprichádza do úvahy skúmanie, či navrhovateľ nemohol použiť takého rozhodnutia už vo veci samej, pretože vtedy ešte neexistovalo.

V prípade, keď súd vo veci samej odôvodnil svoje rozhodnutie záverom, že je viazaný určitým rozhodnutím v zmysle ustanovenia § 135 ods. 1 OSP resp. OSŘ alebo vychádza v zmysle ustanovenia § 135 ods 2 OSP resp. OSŘ z rozhodnutia iného orgánu, a ak je potom podaný návrh na obnovu konania odôvodňovaný tvrdením, že takéto rozhodnutie dobe neexistovalo alebo že vtedy existovalo iné rozhodnutie, neznamenovalo by preukázanie tohto tvrdenia, že by spadlo alebo bolo zmenené rozhodnutie, v ktorom malo pôvodné rozhodnutie oporu, ale by z neho vyplýval záver, že pôvodné rozhodnutie, ktorého sa týka návrh na obnovu, vychádzalo z vadne zisteného skutkového stavu. Dôvodom pre povolenie obnovy by v takom prípade nebolo rozhodnutie, ale uvedená skutočnosť, že súd vo veci samej vychádzal z nesprávneho zistenia, pričom by bolo na navrhovateľovi, aby preukázal, že túto skutočnosť nemohol bez svojej viny použiť v pôvodnom konaní,

Pri výklade doby skončenia konania vo veci samej a uplatňovaní podmienky pre obnovu konania spočívajúcej v odôvodnení, že navrhovateľ nemohol použiť dôvodu obnovy bez svojej viny vo veci samej, je potrebné vychádzať zásadne z ustanovenia § 154 ods. 1 OSP, podľa ktorého je pre rozsudok rozhodujúci stav v čase jeho uverejnenia. Táto doba je bez ďalšieho rozhodujúca pri posudzovaní návrhu na obnovu konania, ako sa skončilo konanie rozhodnutím, ktoré už nebolo možné napadnúť odvolaním, ktoré by navrhovateľovi obnovy konania umožňovalo ešte v odvolacom konaní uplatniť nové skutočnosti a dôkazy podľa § 205a OSP resp. OSŘ. To platí predovšetkým o rozsudkoch vyhlásených odvolacím súdom, prípadne o uzneseniach povoľujúcich zmier.³¹

³¹ Stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej socialistickej republiky z 8.9.1982, Cpj 67/82, R 2/1983

Z uvedených záverov vyplýva, že dôvodom pre obnovu konania môže byť samo rozhodnutie iného orgánu len vtedy, ak rieši otázku, ktorej posúdenie bolo rozhodujúce aj pri vydaní rozhodnutia súdu vo veci samej, ak sa teda dotýka skutočností, ktoré existovali už v dobe pôvodného rozhodnutia a ktorými sa teda musel súd v tomto rozhodnutí zaoberať. Takýto výklad zastáva aj súdna prax, podľa ktorej len také rozhodnutie, ktoré rieši uvedené otázky, môže mať rozhodujúci vplyv na viazanosť súdu podľa ustanovenia § 135 ods.1 OSP resp. OSŘ alebo na jeho oprávnenia samostatne riešiť predbežné otázky v zmysle ustanovenia § 135 ods. 2 OSP resp. OSŘ či na jeho povinnosť vychádzať z určitého už vydaného rozhodnutia iného orgánu. Ak by predmetom rozhodovania iného orgánu bolo posudzovanie odlišných neskôr vzniknutých skutočností, išlo by o úpravu právneho stavu na obdobie po skončení konania vo veci samej, v ktorom bolo vydané rozhodnutie súdu a takéto rozhodnutie by teda nemalo vplyv na posúdenie otázok riešených súdom v napadnutom rozhodnutí.³²

³² Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občianský soudní řád. Komentář. 1. vydanie. Praha: C.H.Beck, 1994, str. 442

3) Všeobecne o prejudiciálnej otázke a prejudiciálnom konaní v európskom práve.

Inštitút prejudiciálnej otázky bol v európskom práve upravený už v zakladajúcich zmluvách európskych spoločenstiev v 50-tych rokoch. Prejudiciálne konanie, ktorým členský štát žiada Súdny dvor³³, aby mu podal výklad ustanovení práva Únie³⁴ resp. posúdil jeho platnosť, je podľa viacerých autorov „*klenotom súdnych konaní Únie*“³⁵, pričom anglofónny profesor David Anderson konanie o prejudiciálnych otázkach opísal ako: „*najzákladnejšiu a najzaujímavejšiu časť vyvíjajúceho sa európskeho súdneho systému, nakoľko sa pred súdnym dvorom spoločenstiev stretávajú právny systém spoločenstva so všetkými systémami členských štátov.*“³⁶ Práve prostredníctvom konania o prejudiciálnych otázkach formuloval Súdny dvor základné doktríny platné v celom únijnom práve, medzi ktoré je možné zaradiť napr. napr. princíp prednosti a priameho účinku práva Únie, priamej použiteľnosti a aplikovateľnosti únijného práva, a pod.

Ustanovenia upravujúce konanie o prejudiciálnych otázkach vnútroštátne súdy oprávňujú a niekedy aj zaväzujú, aby sa obrátili na Súdny dvor a požiadali ho alebo o výklad ustanovení úniového práva alebo o rozhodnutie platnosti aktov Únie. Popísaný systém spolupráce súdov v rámci Únie je založený na zásade priamej spolupráce a koordinácie Súdneho dvora a súdov členských štátov. Primárnym účelom tejto spolupráce je zabránenie vzniku odlišností vo výklade práva Únie a zabezpečenie jeho jednotného uplatňovania vo všetkých členských štátoch. V uvedenom systéme spolupráce tak na rozdiel od vnútroštátneho súdnictva členských štátov nenájdeme vzťah hierarchickej nadriadenosti a podriadenosti, nakoľko Súdny dvor neplní funkciu

³³ Po zmenách zavedených Lisabonskou zmluvou je oficiálny názov súdu Súdny dvor Európskej únie. Pre účely tejto práce budem ďalej používať skrátený výraz Súdny dvor.

³⁴ Po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy zaniklo Európske spoločenstvo a Európska únia vznikla ako samostatný subjekt a nástupca spoločenstva. S uvedenou zmenou tak dochádza k dôležitej pojmovej zmene, nakoľko právne korektné sa má od nadobudnutia účinnosti právny poriadok Únie ako „úniové právo“ alebo „právo Únie“. Budem sa snažiť tento pojem používať v ďalšom texte tak, aby bolo označovanie čo najsprávnejšie, aj keď sa mi javí, najmä z hľadiska používania početnej judikatúry s pred roka 2009 vyhnutie sa pojmom ako „komunitárny“ alebo „právo spoločenstva“ takmer nemožné. Uvedené je do značnej miery sťažené aj skutočnosťou, že do nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy sa pojem „právo Únie“ týkal len práva vzťahujúceho sa na Zmluvu o Európskej únii, na rozdiel od zakladajúcich zmlúv.

³⁵ Naomé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 11, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

³⁶ Anderson, D.; Demetriou, M.: References to European Court. 2. vydanie. London, Sweet & Maxwell, 2002, str. IX.

ani kasačnej ani revíznej inštitúcie k rozsudkom vnútroštátnych súdov, ale inštitucionalizuje potrebnú koordináciu a kooperáciu medzi ním a súdmi členských štátov.³⁷ V procesnoprávneho hľadiska, podanie prejudiciálnej otázky v terajšej podobe nie je ani odvolaním ani inou formou opravného prostriedku. Ide o rozšírenie (extenziu) vnútroštátneho sporu, nakoľko polozenie resp. nepolozenie prejudiciálnej otázky je plne v dispozícii súdu členského štátu (procesné strany naň nemajú právny nárok), zatiaľ čo využitie opravného prostriedku je v rukách sporových strán.

Jednou z výhod priamej komunikácie a spolupráce Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov je aj fakt, že možnosť predloženia predbežnej otázky majú tiež súdy nižších inšancií, a nielen vyššie resp. odvolacie súdy, čím sa prispieva k vyššej efektívnosti súdneho systému v rámci Únie.

Praktický význam prejudiciálnych otázok narastá s rozvojom právneho poriadku Európskej Únie. Jednotlivé národné právne systémy sa čoraz viac dostávajú do konfrontácie s právom Únie, čím vzniká naliehavšia potreba upraviť ďalšie z oblastí spoločenského života na „európskej“ úrovni. Rozsah a význam práva Európskej únie a najmä spôsob ochrany, ktorý sa garantuje jednotlivcom preto stále aktuálnejší. Ako naznačujú posledné rozsudky Súdneho dvora prijaté v prejudiciálnom konaní o výklade pomerne mladých "únijských" aktov, v konaní o prejudiciálnej otázke a jej inštitucionálnom zaradení rozhodne nebolo povedané všetko.

3.1 Historický vývoj právnych základov prejudiciálnej otázky a prejudiciálneho konania.

Európske spoločenstvo³⁸ (ďalej tiež aj „ES“) ako právny predchodca Únie, už od svojho vzniku disponovalo pomerne širokou právomocou vydávať vlastné akty s právnou

³⁷ Věrný, A., Dausés, M.: Evropské právo se zeměněním na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora. Praha, Ústav mezinárodních vztahu, 1998, str. 159

³⁸ Európske spoločenstvo, bolo pôvodne medzivládne hospodárske združenie založené roku 1957, ktoré sa neskôr postupne premenilo na nadnárodnú (supranacionálnu) organizáciu, kde sa v rámci niekoľkých rokov sa mal vytvoriť spoločný trh pre uhlie a oceľ so spoločnou kontrolou, plánovaním a manažmentom odbytu. Zakladajúcimi štátmi sa okrem Francúzska a Nemecka stali ešte Taliansko, Belgicko, Holandsko a Luxembursko. Týchto 6 krajín sa na dlhé desaťročia stalo „prointegračným jadrom“ európskeho spoločenstva. V roku 1957 boli podpísané takzvané Rímske zmluvy (s platnosťou od roku 1958) zakladajúce Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a Európske

záväznosťou. Zriaďovacie zmluvy tak vytvorili: „*nový právny poriadok, v prospech ktorého obmedzili štáty svoju suverenitu a ktorého právnymi subjektmi nie sú len členské štáty, ale aj ich občania.*“³⁹. V nadväznosti na uvedené a v súlade a myšlienkou vytvorenia ES, bol orgánom ES zverený len výkon vnútorných záležitostí, ako napr. zamestnanecké veci, rozpočtová politika, interná organizácia a z vonkajších záležitostí ES disponovalo kompetenciami len v niektorých špecifických oblastiach ako napr. právo hospodárskej súťaže, verejná podpora a pod. Vo zvyšnom rozsahu mali byť zakladajúce zmluvy a na ich základe prijímané právne akty vykonávané výlučne len jednotlivými členskými štátmi.

Od prvopočiatkov bol pre Európske spoločenstvo charakteristický dualizmus výkonnej moci a súdnej moci. Z uvedeného dôvodu tak súdnictvo Európskych spoločenstiev bolo modifikované špecifickým rozdelením súdnej moci vo vnútri Európskych spoločenstiev. Európske spoločenstvo disponovalo od počiatku svojej existencie vlastným Súdny dvorom s presne stanovenými kompetenciami uvedenými za zriaďovacích zmluvách. Špecifikum bolo, že zakladajúce členské štáty nechceli umožniť jednotlivcom, aby mali neobmedzený priamy prístup k Súdnu dvoru, pričom ochrana práv jednotlivcov, ktoré im poskytovalo právo Európskych spoločenstiev, mala byť primárne zabezpečovaná vnútroštátnymi súdmi. Úlohu ochrancov práva novo vzniknutých Európskych spoločenstiev tak mali v prvom rade zohrávať vnútroštátne súdy členských štátov, ktoré mali v súlade s národnými procesnými predpismi priamo aplikovať právo Európskych spoločenstiev na prebiehajúce konania.

Pre riadne fungovanie Európskeho spoločenstvo bolo bezprostredne po jeho vzniku životne dôležité, aby bola zaistená riadna ochrana novovzniknutého právneho poriadku pred rozličnou právnou aplikáciou, právnymi tradíciami a právnym chápaním

spoločenstvo pre atómovú energiu (Euratom). EHS malo za úlohu vytvorenie spoločného trhu a Euratom spoluprácu na poli mierového využitia jadrovej energie. Organizačná štruktúra oboch spoločenstiev bola založená na rovnakom princípe ako ESÚO, mala teda Komisiu s výkonnými právomocami, Radu ministrov ako legislatívny orgán, Parlamentné zhromaždenie a Súdny dvor. V roku 1967 vstúpila do platnosti zmluva o spojení orgánov EHS, Euratomu a ESÚO, ich právna subjektivita však nebola dotknutá. Od tejto doby sa tieto tri zmluvy začali spoločne nazývať „Zmluvy o európskych spoločenstvách“. Na základe Lisabonskej zmluvy Európske spoločenstvo 30. novembra 2009 zaniklo a 1. decembra 2009 ho nahradila Európska únia ako jeho právny nástupca.

³⁹ Napr. Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 5. februára 1963 vo veci NV *Algemene Transport- en Expeditie Onderneming van Gend & Loos* proti *Netherlands Inland Revenue Administration (Van Gend & Loos)*, 26/62, Zb. 1963, s. 1.

základných inštitútov práva v rôznych právnych poriadkoch a systémoch členských štátov, a to osobitne s prihliadnutím na skutočnosť, že z dôvodu neakceptovateľnosti zavedenia vzťahu nadriadenosti a podriadenosti vo vzťahu medzi vnútroštátnymi súdmi a súdmi Európskych spoločenstiev, nakoľko by tým dochádzalo k neprípustnému zasahovaniu do národnej suverenity členských štátov a obmedzovaniu súdov pri výkone ich zvrchovaných práv. Inšpiráciou pre právny inštitút, ktorý by zabezpečil súdržnosť a jednotnú aplikáciu práva Európskych spoločenstiev, museli byť nepochybne najvyššie súdy členských štátov, ktoré mali výlučnú právomoc rozhodovať o platnosti zákonných a podzákonných noriem a prípadne aj o výklade noriem ústavného práva. V odbornej literatúre sa pritom špekuluje spravidla o ústavných súdoch Nemecka, Talianska, Španielska a prípadne aj Francúzska⁴⁰. V procesnoprávných predpisov uvedených krajín, možno nájsť základ pre stanovenie kompetencie Súdneho dvora, na základe ktorej Súdny dvor rozhoduje v rámci konania o prejudiciálnej otázke o platnosti aktov inštitúcií Európskeho spoločenstva uhlia a ocele podľa článku 41 Zmluvy o ESUO z roku 1951 a následne aj o platnosti aktov inštitúcií Európskeho hospodárskeho spoločenstva (ďalej tiež ako "EHS") a orgánov Európskeho spoločenstva atómovej energie (ďalej tiež ako "ESAE") v Zmluve o EHS a v Zmluve o ESAE, obe z roku 1957.

Pokiaľ ide o otázky výkladu práva, v právne odbornej teórii sa objavili tvrdenia, že inšpiráciou pre prejudiciálne konanie v novovznikajúcom komunitárnom práve mohli, sa mohli stať názory o možnosti upraviť právo Stáleho dvora medzinárodnej spravodlivosti so sídlom v Haagu poskytovať odpovede na otázky vnútroštátnych súdov ako mechanizmu riešenia jednotného výkladu medzinárodného práva.⁴¹ Nakoľko s ohľadom na úplne nový v medzinárodnom práve doteraz neznámy charakter vznikajúceho práva Európskych spoločenstiev ako aj s ohľadom na skutočnosť, že najmä z politických a potenciálne suverenity obmedzujúcich dôvodov, nebolo možné pri formovaní práva Únie zaviesť tzv. hierarchický vzťah medzi Súdnyim dvorom a vnútroštátnymi súdmi, museli zakladajúce štáty ES zvoliť iné riešenie fungovania súdnej moci. Ako jediná vyhovujúca alternatíva do úvahy prišiel v medzinárodnom

⁴⁰ Porovnaj napr. Týč, V., Jílek, D. Základy práva Evropských společenství. Brno: Doplněk Masarykova universita Brno, 1993, s. 62., alebo Edward, David A.O., Lane, R.C. Úvod do práva Evropského společenství. Jinočany: H&H Jinočany, 1993, s. 44., alebo Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 10-11.

⁴¹ Hartley, T.C. The foundations of European community Law. 5. vydanie, Oxford: Oxford University Press, 2003, s. 269.

práve doteraz nepoužitý inštitút tzv. prejudiciálnych otázok, ktorý mal podľa zakladajúcich štátov zabezpečiť jednotu záväzného výkladu práva Európskych spoločenstiev a rozhodovanie o jeho platnosti prostredníctvom jediného centrálného súdu a umožňovať zjednocovať výkon práva Európskych spoločenstiev prostredníctvom záväzných odpovedí tohto centrálného súdu na žiadosti vnútroštátnych súdov, ktoré sa týkajú posúdenia platnosti a výkladu práva Európskych spoločenstiev.

Vývoj prejudiciálneho konania ide ruka v ruke s historickým vývojom európskej integrácie. Konanie o prejudiciálnej otázke je a bolo súčasťou „*právneho poriadku Európskej únie*“, „*komunitárneho právneho poriadku*“, „*právneho poriadku Spoločenstva*“, „*právneho poriadku ES*“, „*úniového práva*“, „*práva Európskych spoločenstiev*“ aj „*európskeho práva*“. Vyššie uvedené pojmy by mohli evokovať, že sa jedná o niekoľko právnych poriadkov, ale v skutočnosti ide len spleť terminologických pojmov, ktorú s postupným vývojom integrácie od troch zakladajúcich spoločenstiev do jedinej Európskej únie (ďalej tiež ako "EÚ") so sebou priniesli zmeny jednotlivých inštitútov⁴². S nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy tak zadostučiniam terminologickej presnosti, ako aj najzrozumiteľnejšiemu pojmu "právo Európskej únie", považujem za správne riešenie posudzovať prejudiciálnu otázku vo všeobecnej rovine za inštitút úniového práva. Ako som však už predtým uviedla, s ohľadom na používanie judikatúry z pred roku 2009 nebude možné vyhnúť sa pojmom ako komunitárny alebo Spoločenstvo.

3.1.1 Európske spoločenstvo uhlia a ocele

V histórii vývoja európskeho spoločenstva bola prvá právna úprava prejudiciálnej otázky obsiahnutá už v Zmluve o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele podpísanej 18. apríla 1951 v Paríži⁴³. ES ako vzniknutá medzinárodná organizácia v

⁴² Terminologickou nejasnosťou, ktorá doposiaľ nebola jednoznačne vyriešená za zaoberá okrem iných aj napr. Týč, V. Základy práva Evropských společenství pro ekonomy. 3. vydání. Praha: LINDE Praha a.s., 2001, s. 60 a Tichý, L., Rainer, A., Svoboda, P., Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. 2. vydání. Praha: C.H.BECK, 2004, s. 26-30, 221, porovnaj Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 2-4.

⁴³ Podrobnejšie Brown, L.N., Kennedy, T. The Court of Justice of the European Communities. 4. vydání. Londýn: Sweet & Maxwell, 1994, s. 1 a násl.

sebe zahŕňala aj vlastný Súdny dvor, ktorý svoju činnosť začal v decembri 1952⁴⁴ a ktorého základnou úlohou bolo bdieť nad zachovávaním Parížskej zmluvy, preskúvanie zákonnosti rozhodnutí Vysokého úradu voči zriaďovacím zmluvám a posudzovanie skutočnej a domnelej nezákonnosti aktov prijatých orgánmi spoločenstva.

Článok 41 ZESUO upravoval prejudiciálne konanie iba o platnosti určitých aktov prijatých orgánmi ESUO tak, že stanovil, že „*súdny dvor má mať výlučnú právomoc rozhodovať v prejudiciálnom konaní o platnosti aktu Vysokého úradu a Rady v prípade, že by v spore prejednávanom pred niektorým vnútroštátnym súdom táto platnosť bola napadnutá.*“ Aj napriek tomu, že Súdnemu dvoru nebola Zmluvou o ESUO zverená právomoc rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa výkladu aktu orgánov ESUO a samotné ESUO, Súdnemu dvoru to však napriek tomu nezabránilo v rámci s prvopočiatku uplatňovaného extenzívneho výkladu ZESUO podávať odpovede na prejudiciálne otázky, ktoré sa fakticky týkali výkladu práva ESUO. K výslovnému uznaniu právomoci Súdneho dvora odpovedať na predbežné otázky týkajúce sa výkladu práva ESUO uznal Súdny dvor vo svojom rozsudku vo veci Busseni zo dňa 22.02.1990, v ktorom uviedol, že „*aj napriek rozdielnym zneniam, sú články 41 ZESUO, článok 177 ZEHS a článok 150 ZESAE ... výrazom nutnosti, zabezpečiť čo najlepšie jednotnú aplikáciu práva spoločenstva a súčasne vytvoriť na tento účel efektívnu spoluprácu medzi Súdnym dvorom a národnými súdmi.*“⁴⁵ V právnej úprave podľa čl. 41 ZESOU taktiež nenájdeme rozdiely medzi právom a povinnosťou predložiť otázku na posúdenie, ale z textu sa dá vyvodiť, že povinnosť predložiť otázku sa netýka len súdov poslednej inštancie.

3.1.2 Európske hospodárske spoločenstvo a Európske spoločenstvo atómovej energie

Ďalší vývoj inštitútu prejudiciálnych otázok prišiel so založením Európskeho hospodárskeho spoločenstva (ďalej aj „EHS“) a Európskeho spoločenstva atómovej energie (ďalej aj „ESAE“), obe podpísané 25. marca 1957 v Ríme. Uvedenými

⁴⁴ Týč, V., Jílek, D. Základy práva Evropských společenství. Brno: Doplněk Masarykova universita Brno, 1993, s. 14 a násl.

⁴⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 22. februára 1990 vo veci ESUO proti Acciaierie e Ferriere Busseni SpA v likvidácii (Busseni), 221/88, Zb. 1990, s. I-495.

zmluvami došlo k rozšíreniu právomocí Súdneho dvora v oblasti tzv. prejudiciálnych otázok. Článok 177 ZEHS z roku 1957 bol veľkým pokrokom pre konanie o predbežnej otázke, pretože určil, že predmetom konania o prejudiciálnej predmetom môže byť nie len otázka platnosti, ale tiež otázka výkladu práva EHS a ESAE, ktorá zahŕňa nielen akty orgánov Európskych spoločenstiev, ale aj samotné zakladajúce zmluvy. Na rozdiel od úpravy v predchádzajúcej Zmluve o založení ESUO obsahovala ZEHS a ZESAE bližšie podmienky o tom, kedy je vnútroštátny súd oprávnený, resp. povinný predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku na posúdenie. Rozšírenie pôsobnosti jednotného Súdneho dvora v oblasti rozhodovania o predbežných otázkach týkajúcich sa výkladu práva EHS a ESAE bolo s ohľadom na kvalitatívne a obsahovo úplne odlišné Európske hospodárske spoločenstvo, absolútne nevyhnutné.

3.1.3 Jednotný európsky akt

Koncom 80tych rokov 20. storočia bol Súdny dvor neúmerne zaťažený veľkým počtom konaní, z ktorých takmer polovicu tvorili právne prejudiciálne konania. Bolo tak len otázkou času, kedy členské štáty zreorganizujú súdnictvo v rámci Spoločenstva. Došlo k tomu zmenou zakladajúcich zmlúv Jednotným európskym aktom z 17. a 28. februára 1986, ktorým bolo Európskym spoločenstvám umožnené „*zriadiť pri Súdnom dvore súd oprávnený prijímať a v prvej inštancii rozhodovať, s možnosťou odvolania k Súdnemu dvoru o určitých druhoch žalôb uplatnených fyzickými alebo právnickými osobami. Tento súd nebude príslušný na prijímanie a rozhodovanie žalôb vznesených členskými štátmi alebo inštitúciami Spoločenstva a pre prejudiciálnej otázky.*“ Uvedený súd bol z právneho uhla pohľadu „len“ pričlenený na Súdny dvor ako samostatný rozhodovací orgán pre rozhodovanie o niektorých druhoch žalôb, ale v praxi bol hierarchický vzťah a značná nezávislosť oboch súdov zrejmá. Hlavným účelom zriadenia Súdu prvého stupňa bolo nielen odľahčiť prácu Súdnemu dvoru preťaženému najmä predbežnými otázkami, ale najmä a zlepšiť individuálnu ochranu práv jednotlivcov.

Zriadenie Súdu prvého stupňa nemalo na konanie o predbežnej otázke takmer žiadny podstatnejší vplyv.

3.1.4 Zmluva o Európskej únii – Maastrichtská zmluva

Prvým vážnejším zásahom do koncepcie prejudiciálnej otázky ako inštitútu dovtedy komunitárneho práva, bolo prijatie Zmluvy o Európskej únii. Táto bola podpísaná 7. februára 1992 a nadobudla účinnosť 1. novembra 1993. Podľa článku L vtedajšieho znenia Zmluvy o Európskej únii (ďalej aj „ZEÚ“) bola Súdnu dvoru odňatá z právomoci celá Zmluva o Európskej únii s výnimkou ustanovení pozmeňujúcich ZES, ZESAE, ZESUO, tretej vety článku K.3 odsek 2 písm. c) ZEÚ a článkov L až S ZEÚ. Cieľom reštrikcie uvedených v zmluve o ZEÚ, bolo najmä vo veci obmedzenia právomoci Súdneho dvora na úrovni medzištátnej spolupráce v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (druhý pilier) a spolupráca vo veciach spravodlivosti a vnútra (tretí pilier).

S ohľadom na postupné zavedenie Hospodárskej a menovej únie a zriadenie Európskeho menového inštitútu a Európskej centrálnej banky (ďalej tiež ako "ECB"), ktorá má od Európskeho spoločenstva oddelenú právnu subjektivitu, bola Zmluvou o Európskej únii tiež rozšírená pôsobnosť článku 177 SES (teraz článku 234 SES) na posudzovanie platnosti a výkladu aktov ECB a v priebehu druhej etapy uskutočňovania hospodárskej a menovej únie na miesto aktov ECB aktov Európskeho menového inštitútu (ďalej tiež ako "EMI"). Aj napriek obmedzeniu pôsobnosti inštitútu prejudiciálnej otázky v Zmluve o Európskej únii, boli k niektorým dohovorom uzatvoreným na základe tohto článku pripojené protokoly, ktoré rozširovali oprávnenia Súdneho dvora podávať odpovede na prejudiciálne otázky aj na tieto dohovory⁴⁶.

3.1.5 Amsterdamská zmluva

Prienik prejudiciálnej otázky do únieového práva (vo vtedajšom ponímaní) umožnila až ďalšia reforma obsiahnutá v Amsterdamskej zmluve, ktorá bola podpísaná 2. októbra

⁴⁶ Napr. k týmto protokolom patria: Protokol o výklade Dohovoru o zriadení Európskeho policajného úradu Súdny dvorom ES v rámci konania o prejudiciálnej otázke (Ú. v. 1996, C 299, 2.), Protokol o výklade Dohovoru o ochrane finančných záujmov ES Súdny dvorom ES v rámci konania o predbežnej otázke (Ú. v. 1997, C 151, 2.), Protokol týkajúci sa výkladu Dohovoru o nasadenie informačných technológií v oblasti ciel Súdny dvorom ES v rámci konania o prejudiciálnej otázke (Ú. v. 1997, C 151, 16) alebo Protokol o výklade Dohovoru o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v civilných a obchodných veciach v členských štátoch Súdny dvorom ES v rámci konania o prejudiciálnej otázke (Ú. v. 1997, C 261, 18).

1997 a nadobudla účinnosť 1. mája 1999. Nové znenie vtedy platného článku K.7 ZEÚ stanovilo Súdnemu dvoru za podmienok ustanovených v tomto článku právomoc rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa platnosti a výkladu rámcových rozhodnutí a rozhodnutí, výklad dohovorov vypracovaných podľa VI. Hlavy o policajnej a súdnej spolupráci v trestných veciach, ako aj platnosti výkladu opatrení na ich vykonanie, pokiaľ sa nejedná o preskúmanie platnosti alebo primeranosti postupu policajných alebo iných orgánov presadzovania práva ani výkon zodpovednosti členských štátov za udržiavanie verejného poriadku a zabezpečenie vnútornej bezpečnosti.

Právomoc Súdného dvora k posudzovaniu predbežných otázok týkajúcich sa VI. Hlave Zmluvy o EÚ nemala byť podľa článku K.7 odsek 2 Zmluvy o EÚ automatická a muselo jej predchádzať dobrovoľné výslovné vyhlásenie členského štátu urobené buď pri podpise Amsterdamskej zmluvy alebo kedykoľvek neskôr. Amsterdamská zmluva bola ešte doplnená samostatným Vyhlásením k článku K.7 ZEÚ, podľa ktorého si môžu členské štáty vo vyhlásení podľa článku K.7 odsek 2 Zmluvy o EÚ (obmedziť právo, stanoviť si vo vlastnom vnútroštátnom práve povinnosť súdov poslednej inštancie predložiť otázku výkladu alebo platnosti, ktorá sa objavila v konaní pred nimi a ktorá je dôležitá pre rozhodnutie Súdného dvora.

Prijatím Amsterdamskej zmluvy sa právomoc Súdného dvora rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa Zmluvy o Európskej únii do určitej miery obmedzila. Súdny dvor nemal v konaní o predbežnej otázke v žiadnom prípade právomoc rozhodovať o opatreniach a rozhodnutiach prijatých podľa článku 73j bod 1) ZES, ktoré sa týkajú udržania verejného poriadku a ochrany vnútornej bezpečnosti, pričom zmluva obsahovala viaceré podobné ustanovenia.

3.1.6 Zmluva z Nice

Možnosť prijať zásadnejšie zmeny v konaní o prejudiciálnej otázke priniesla až zmena vykonaná Zmluvou Nice, ktorou si v zásade Európske únia pripravovala inštitucionálny rámec pre jej rozšírenie v súvislosti s prebiehajúcimi negociačnými rokovaniami s 12 kandidátskymi krajinami.

Zmluva z Nice z 26. februára 2001, ktorá nadobudla platnosť dňa 1. februára 2003, priniesla rad zmien v oblasti reformy inštitúcií, rozhodovacieho procesu v rámci Spoločenstva, základných práv, ale tiež značne reformovala súdny systém Európskej únie. Právomoc Súdneho dvora rozhodovať o predbežných otázkach týkajúcich sa Zmluvy o Európskej únii bola ďalej pozmenená tak, že ustanovenia hlavy VII. ZEÚ podliehali Súdnu dvoru novo aj za podmienok ustanovených v článku 11a ZES a ďalej bola rozšírená o rýdzo procesné ustanovenia článku 7 Zmluvy o EÚ. Zmluvou z Nice sa zrušilo označenie Súdu ako pridruženého orgánu čo sa prejavilo aj v článku 220 Zmluvy o ES, podľa ktorého príslušný na rozhodovanie predbežných otázok nie je len Súdny dvor, ale v súlade s článkom 225 odsek 3 SES a článku 140a odsek 3 ZESAE i Súd, a to v osobitných oblastiach ustanovených Štatútom.

Aj napriek uvedenému, Súdny dvor nikdy nedelegoval rozhodovanie prejudiciálnych otázkach na Súd. Aj napriek tomu, že Zmluva z Nice teda zaviedla rad inštitucionálnych zmien, výlučná právomoc Súdneho dvora rozhodovať prejudiálne otázky de facto zmenená nebola.

3.1.7 Lisabonská zmluva

K poslednej podstatnej zmene, ktorá sa dotkla prejudiciálneho konania a postavenia Súdneho dvora, došlo prijatím Lisabonskej zmluvy, ktorú 13. decembra 2007 podpísalo 27 členských štátov a ktorá nadobudla platnosť 1. decembra 2009. Touto zmluvou dochádza k zmene a doplneniu obidvoch základné Zmluvy, teda Zmluvu o Európskej únii (ďalej aj ako „ZEÚ“) a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva, ktorej názov sa mení na „Zmluva o fungovaní Európskej únie“ (ZFEÚ)⁴⁷.

Prijatím Lisabonskej zmluvy, ako som už vyššie uviedla, získala Európska únia právnu subjektivitu a nahradila Európske spoločenstvo. Na základe Lisabonskej zmluvy preto zanikla pilierová štruktúra zavedená Maastrichtskou zmluvou a Únia dostala nový inštitucionálny rámec. Uvedená zmena ovplyvnila aj fungovanie a oficiálne označenie inštitúcií únie. Pokiaľ ide súdny dvor, súdny systém Únie ako celok od nadobudnutia

⁴⁷ Z pôvodných zakladateľských zmlúv naďalej bude existovať len Európske spoločenstvo pre atómovú energiu alebo „Euratom“.

platnosti Lisabonskej zmluvy sa zmysle článku 19 Zmluvy o európskej únii Ú nazýva Súdny dvor Európskej únie a je zložený z troch samostatných súdov: Súdneho dvora, Všeobecného súdu a Súdu pre verejnú službu.

Pokiaľ ide o zmeny týkajúce sa právomocí Súdneho dvora Európskej únie, so zánikom pilierovej štruktúry je spojené aj rozšírenie právomoci Súdneho dvora na celé právo európskej únie, ak zmluvy neustanovujú inak. Keďže piliere zanikli a Lisabonská zmluva zrušila články 35 ZEÚ a 68 ZES, ktoré stanovovali obmedzenia právomoci Súdneho dvora, Súdny dvor tak získal všeobecnú právomoc týkajúcu sa prejudiciálnych konaní v oblasti priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Po prvé, pokiaľ ide o policajnú a justičnú spoluprácu v trestných veciach, právomoc Súdneho dvora rozhodovať v prejudiciálnom konaní sa stáva povinnou a nie je viac podmienená vyhlásením každého členského štátu o jej uznaní a o označení vnútroštátnych súdov, ktoré môžu podať návrh na začatie konania. Na základe Lisabonskej zmluvy sa oblasť polície a trestného súdnictva stala súčasťou všeobecného práva a návrh na začatie konania môžu na Súdny dvor podať všetky súdy. V zmysle prechodných ustanovení sa však táto plná právomoc bude môcť uplatňovať až po uplynutí piatich rokov po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy⁴⁸.

Po druhé pokiaľ ide o vízovú, azylovú, prisťahovaleckú a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb, (najmä justičná spolupráca v občianskych veciach, uznávanie a výkon rozsudkov), návrh na začatie prejudiciálneho konania bude môcť na Súdny dvor podať každý vnútroštátny súd a nie len súdy vyšších stupňov. Súdny dvor zároveň získal právomoc rozhodovať o opatreniach týkajúcich sa verejného poriadku v rámci cezhraničných kontrol. Z toho vyplýva, že Súdny dvor má v tejto oblasti od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy všeobecnú právomoc.

Okrem toho Lisabonskou zmluvou bola deklarovaná Charta základných práv Európskej únie za právne záväznú s rovnakou právnou silou, akú majú zakladajúce zmluvy, aj to aj napriek tomu, že Lisabonská zmluva nezačleňuje Chartu základných práv Európskej

⁴⁸ Vid' bližšie Protokol č.36 článok 10 o prechodných ustanoveniach. Ako prechodné opatrenie je stanovené, že pokiaľ ide o akty Únie v oblasti policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktoré boli prijaté pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy, právomoci Súdneho dvora ostávajú rovnaké. Účinnosť prechodného opatrenia skončí najneskôr uplynutím piatich rokov od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy

únie priamo do zakladajúcich zmlúv Únie, ale odkazuje na ňu čl. 6 Zmluvy o Európskej únii a deklaruje ju za právne záväznú. Charta tak tvorí súčasť ústavných zásad, na základe ktorých môže Súdny dvor rozhodovať. Charta však nie je záväzná pre Spojené kráľovstvo a Poľsko, teda členské štáty, ktoré získali výnimku, z ktorej vyplýva, že Chartou sa nerozširuje možnosť Súdneho dvora ani iného súdu či súdneho orgánu týchto dvoch členských štátov, aby určil, že zákony, iné právne predpisy či administratívne ustanovenia, postupy alebo konanie nie sú v súlade s právami alebo zásadami, ktoré Charta opätovne potvrdzuje. Okrem toho hlavy štátov a vlád sa dohodli, že výnimka sa v budúcnosti bude vzťahovať aj na Českú republiku.⁴⁹

Prejudiciálne konanie sa Lisabonskou zmluvou rozšírilo na akty orgánov, úradov a agentúr Únie⁵⁰, pričom tieto akty sa zahrnuli do práva Únie, ktoré môže Súdny dvor vykladať a ktorého platnosť môže preskúmať na návrh vnútroštátnych súdov umožňujúc im tak napríklad uistiť sa o súlade vnútroštátneho práva s právom Európskej únie. Lisabonská zmluva zároveň zaviedla ustanovenie, podľa ktorého Súdny dvor rozhodne bezodkladne, ak sa prejudiciálna otázka položí v prebiehajúcim konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe. V samotnom texte Lisabonskej zmluvy sa odkazuje na naliehavé prejudiciálne konanie, ktoré nadobudlo platnosť 1. marca 2008 a uplatňuje sa na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti. Podľa Lisabonskej zmluvy môže Súdny dvor ďalej preskúmať aj akty Európskej rady, ktorá bola touto zmluvou uznaná ako samostatná inštitúcia.

3.2 Právne základy konania o prejudiciálnej otázke

Limity právomoci Súdneho dvora, ktoré sú podstatnou podmienkou autority a záväznej právomoci Súdneho dvora sú dané článkom 5 ods. 2 ZEÚ, v zmysle ktorého: „*Podľa zásady prenesenia právomocí Únia koná len v medziach právomocí, ktoré na ňu preniesli členské štáty v zmluvách na dosiahnutie cieľov v nich vymedzených.*“ Lisabonská zmluva zjednodušila pomerne zložito a vo viacerých ustanoveniach zakladajúcich zmlúv upravené oprávnenie Súdneho dvora posudzovať prejudiciálne

⁴⁹ Protokol č. 30 v prílohe k ZFEÚ o uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené kráľovstvo. Zo záverov Európskej Rady z 29. a 30. októbra 2009 vyplýva, že protokol č. 30 sa vzťahuje na Českú republiku (Dok 15265/09 CONCL 3).

⁵⁰ Pozri článok 267 ZFEÚ.

otázky pre rôzne oblasti. Od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy základným článkom, ktorý materiálne upravuje prejudiciálne konanie je čl. 267 ZFEÚ. Ide pritom o základné ustanovenie, ktoré nahradilo článok 177 Zmluvy EHS, ktorý sa neskôr stal článkom 234 ZES. Citujúc skoršiu judikatúru Súdneho dvora v ďalšom výklade, sa tak môžu objaviť odkazy na všetky vyššie uvedené číselné označenia, ktoré v historickom vývoji upravovali ten istý právny inštitút, a to konanie o prejudiciálnej otázke.

V súčasnosti článok čl. 267 ZFEÚ znie:

„Súdny dvor Európskej únie má právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú: a) výkladu zmlúv; b) platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie;

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom a tento súdny orgán usúdi, že rozhodnutie o nej je nevyhnutné pre vydanie jeho rozhodnutia, môže sa obrátiť na Súdny dvor Európskej únie, aby o nej rozhodol.

Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.

Ak sa takáto otázka položí v prebiehajúcim konaní pred súdnym orgánom členského štátu v súvislosti s osobou, ktorá je vo väzbe, Súdny dvor Európskej únie koná bezodkladne.”

Ďalšími právnymi prameňmi konania o prejudiciálnej otázke okrem článku 267 ZFEÚ sú aj:

- Čl. 23 a 23a Protokolu č. 3 o štatúte Súdneho dvora
- Čl. 103 a 104B Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

Pri špecifikácii právnych základov prejudiciálneho konania nie je možné opomenúť špecifickú oblasť spoločnej zahraničnej z bezpečnostnej politiky, ktorá v čl. 275 a 276 ZFEÚ obmedzuje právomoc Súdneho dvora v súvislosti s prejudiciálnymi otázkami. Podľa čl. 275 ZFEÚ: *„Súdny dvor Európskej únie nemá právomoc, pokiaľ ide o ustanovenia týkajúce sa spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ani pokiaľ ide o akty prijaté na ich základe. Súdny dvor Európskej únie má však právomoc dohliadať na*

dodržiavanie článku 40 Zmluvy o Európskej únii a rozhodovať o žalobách podaných v súlade s podmienkami ustanovenými v článku 263 štvrtom odseku tejto zmluvy, ktorými sa preskúmava zákonnosť rozhodnutí upravujúcich reštriktívne opatrenia voči fyzickým alebo právnickým osobám, ktoré boli prijaté Radou na základe hlavy V kapitoly 2 Zmluvy o Európskej únii.“ Následne podľa čl. 276 ZFEÚ: „*Pri výkone svojich právomocí týkajúcich sa ustanovení kapitol 4 a 5 hlavy V tretej časti, ktoré sa vzťahujú na priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, Súdny dvor Európskej únie nemá právomoc preskúmavať platnosť alebo primeranosť operácií vykonaných políciou alebo inými orgánmi členského štátu presadzujúcimi výkon práva, ani rozhodovať o výkone právomocí členských štátov v oblasti udržiavania verejného poriadku a zabezpečovania vnútornej bezpečnosti.“*

Predloženie prejudiciálnej otázky vnútroštátnym súdom môže byť v zmysle vyššie uvedeného textu alebo fakultatívne alebo obligatórne. Kritérium, podľa ktorého je potrebné rozlišovať či ide o fakultatívnu možnosť alebo obligatórnu povinnosť obrátiť sa vo veci výkladu zmlúv alebo platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie na Súdny dvor, je možnosť podania resp. existencia opravného prostriedku voči rozhodnutiu vnútroštátneho súdu. K uvedenému právu resp. povinnosti vnútroštátnych súdov sa budem nižšie.

Podľa vyššie citovaného článku má Súdny dvor v prejudiciálnom konaní právomoc rozhodovať o otázkach, ktoré sa týkajú:

- výkladu Zmlúv
- platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov a agentúr Únie.

Zmluvami sa pritom rozumejú zakladajúce zmluvy, ako aj ZEÚ a ZFEÚ. Pokiaľ ide o platnosť a výklad aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov a agentúr, je tejto súvislosti vhodné poukázať na široký výklad pojmu právny akt spoločenstva. Pri výklade prejudiciálnych otázok sa tento neobmedzuje len na právne akty, ktoré sú spomenuté v čl. 288 ZFEÚ (pôvodný článok 249 ZES) tzv. sekundárne pramene práva (nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania, stanoviská). Súdny dvor prostredníctvom svojej judikatúry uznal právomoc vykladať aj:

- akty o pristúpení,

- medzinárodné zmlúv uzatvorených Spoločenstvom uzavretých členskými štátmi, ktoré spadajú do právomoci Spoločenstva, napr. Všeobecnú dohodu o clách a obchode - GATT⁵¹, Dohodu o obchodných aspektoch práv duševného vlastníctva - TRIPS⁵²,
- ustanovenia, ktoré na vykonanie dohody o pridružení uzavretej medzi Spoločenstvom a tretím štátom vydáva asociačná rada, ale aj
- rozsudok Súdneho dvora, nakoľko podľa Súdneho dvora, právna sila, ktorú má rozsudok vyhlásený v prejudiciálnom konaní, nebráni vnútroštátnemu súdu, ktorý je adresátom tohto rozsudku, znova obrátiť sa na Súdny dvor ak to považuje za potrebné.⁵³

Aj napriek zmenám zavedeným Lisabonskou zmluvou článok 267 ZFEÚ spočíva na rovnakých právnych základoch ako predchádzajúci článok 234 ZES a 177 EHS. Z uvedeného dôvodu sa tak judikatúra Súdneho dvora vydaná k posledne dvom menovaným ustanoveniam v plnom rozsahu vzťahuje aj na aktuálnu normatívnu úpravu v článku 267 ZFEÚ, nakoľko je stále relevantná a predstavuje všeobecné právne základy prejudiciálneho konania.⁵⁴

3.3 Charakteristika, funkcia a význam konania o prejudiciálnej otázke

Konanie o prejudiciálnej otázke je možné charakterizovať ako konanie, v rámci ktorého súdy Európskej únie „zjednocujú činnosť národných súdov členských štátov pri aplikácii a výklade práva Európskej únie a ktoré tak predstavuje inštrument spolupráce medzi dvoma komponentmi súdnej moci v Spoločenstve.“⁵⁵ V odbornej literatúre konanie o prejudiciálnej otázke býva právnymi teoretikmi často titulované rôznymi ozdobnými prívlastkami ako napr. „základný kameň“ komunitárneho súdnictva,⁵⁶

⁵¹ Rozsudok Súdneho dvora z 30. apríla 1974, Haegmann/Belgicko, 181-73, ZB.s. 449

⁵² Rozsudok zo 16. Marca 1983, Amministrazione delle finanze dello Stato v. SPI and SAMI (267/81, 268/81 a 268/81), ZB.801

⁵³ Rozsudok Súdneho dvora z 05. Marca 1986 vo veci Wünsche / Germany, 69/85, ZB. 1986, p. 947

⁵⁴ Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 11, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

⁵⁵ Iglesias, G.C.R. Der EuGH und die Gerichte der Mitgliedstaaten – Komponenten der richterlichen Gewalt in der Europäischen Union. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), 2000, č. 27, s. 1889.

⁵⁶ Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 1.

„hlavný motor európskej právnej integrácie“⁵⁷ alebo „v praxi Súdneho dvora najdôležitejšie konanie“.⁵⁸

Z právnoteoretického hľadiska ďalej býva konanie o prejudiciálnej otázke charakterizované ako „*druh nepriameho, nesporného alebo tiež medzitýmneho konania*“⁵⁹ ktoré je založené na princípe spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi. Berúc v úvahu v predchádzajúcom bode načrtnuté základné historické pozadie inštitútu konania o prejudiciálnych otázkach, ako inštrumentu na zabezpečenie jednoty práva Európskej únie, dovoľm si zhodne s viacerými autormi zaoberajúcimi sa konaním o prejudiciálnych otázkach tvrdiť, že konanie o predbežnej otázke má pomerne jedinečnú právnu konštrukciu a od ostatných druhov konaní pred súdmi Spoločenstva sa podstatne líši, a to nielen z hľadiska funkčného významu v komunitárnom právnom systéme, ale aj z hľadiska procesného priebehu konania pred Súdny dvorom.

Základnými charakteristikami, ktoré sú typické pre konanie o prejudiciálnej otázke sú:

- podmienenosť konania pred Súdny dvorom existenciou vnútroštátneho sporu (konania),
- rozdelenie právomocí medzi Súdny dvor a vnútroštátne súdy,
- spolupráca vnútroštátnych súdov so Súdny dvorom,
- nespornosť konania,
- medzitýmnosť.

3.3.1 Závislosť na vnútroštátnom konaní

Jedným z hlavných a podstatným znakov prejudiciálneho konania je predovšetkým jeho závislosť na vnútroštátnom konaní. Existencia konkrétneho vnútroštátneho sporného konania, v rámci ktorého by mohol Súdny dvor odpovedať na prejudiciálnu otázku, je podmienkou prípustnosti prejudiciálnej otázky pričom vnútroštátny súd je oprávnený

⁵⁷ Bobek, M. Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle čl. 234 (3) SES. Praha: C.H.BECK, 2004, s. 7.

⁵⁸ Rengeling, H.-W., Míddeke, A, Gellermann, M. Rechtsschutz in der Europäischen Union. 2. vydání. Mníchov: C.H.Beck München, 2003, s. 214.

⁵⁹ Tichý, L., Rainer, A., Svoboda, P, Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. Praha: C.H.BECK, 1999, s. 287.

položiť Súdnemu dvoru len takú prejudiciálnu otázku, ktorá má význam na konanie, ktoré pred ním prebieha. Uvedenú skutočnosť viackrát konštatoval aj samotný Súdny dvor vo svojej judikatúre. Napríklad v rozsudku Pardini⁶⁰ Súdny dvor výslovne konštatoval, že „vnútroštátne súdy sú oprávnené požiadať o zodpovedanie prejudiciálnej otázky len vtedy, ak pred nimi prebieha právny spor, v ktorom musí vydať rozhodnutie, pri ktorom sa môže zohľadniť prejudiciálna otázka. Naproti tomu nie je Súdny dvor príslušný na zodpovedanie prejudiciálnej otázky, ktorá vyvstane v okamihu, v ktorom je už konaní pred vnútroštátnym súdom ukončené.“

3.3.2 Striktné rozdelenie právomocí národného súdu a Súdneho dvora

ZFEÚ a ZEÚ vymedzujú pokiaľ ide o konanie o predbežnej otázke presne stanovené právomoci Súdneho dvora na podanie odpovedí vnútroštátnemu súdu na jeho otázky ohľadom výkladu a platnosti práva Európskej únie. Uvedenú skutočnosť nespočetne veľa krát vo svojej judikatúre potvrdil, rozviedol a spresnil aj samotný Súdny dvor. Napr. vo veci Alabaster v Woolwich plc. Súdny dvor opakovane uviedol, že „Súdny dvor je podľa článku 234 ZES (pozn. teraz 267 ZFEÚ), ktorý spočíva na jasnom rozdelení úloh medzi národnými súdmi a Súdny dvorom, oprávnený vyjadriť sa na základe skutkového stavu, ktoré je mu predložený národným súdom, k výkladu alebo platnosti práva Spoločenstva.“⁶¹

Základná úloha Súdneho dvora teda spočíva v tom, aby podal vnútroštátnemu súdu po vecnej stránke relevantné odpovede na otázky výkladu a platnosti práva Európskej únie, ktorými súčasne zabezpečí jednotnú aplikáciu a interpretáciu v rámci celej Európskej únie. Úlohou vnútroštátneho súdu naproti tomu je odhaliť v konaní, ktoré pred ním prebieha, nejasné otázky práva Európskej únie a tieto oznámiť Súdnemu dvoru spoločne so skutkovým a právnym rámcom vnútroštátneho konania tak, aby Súdny dvor mohol poskytnúť vnútroštátnymi súdmi odpoveď potrebnú pre správne rozhodnutie vo vnútroštátnom konaní. Uvedenú povinnosť vnútroštátneho súdu Súdny dvor potvrdil aj vo svojej judikatúre. Osobitne poučný sa v tomto smere javí rozsudok

⁶⁰ Porovnaj napr. Uznesenie Súdneho dvora zo dňa 16.05.1994 vo veci Monin Automobiles-Maison du Deux Roues (Monin Automobiles), C-428/93, Zb. 1994, s. I-1707 alebo uznesenie Súdneho dvora zo dňa 21.04.1988 vo veci Fratelli Pardini SpA v Ministero del Commercio con l'Estero a Banca Toscana (Pardini), 338/85, Zb. 1988, s. 2041

⁶¹ Rozsudok Súdneho dvora z 30.marca 2004 vo veci Alabaster, C-147/02, Zb. 2004, s. I-3101

Telemarsicabruzzo⁶², ktorým Súdny dvor rozhodol, že nie je potrebné odpovedať na položenú prejudiciálnu otázku, nakoľko vnútroštátny sudca nedostatočne opísal skutkový a právny rámec vnútroštátneho konania. Je teda úlohou vnútroštátneho súdu, aby náležite Súdneho dvoru vo svojej žiadosti objasnil, prečo a na základe akých úvah dospel k záveru, že v konaní pred ním sa vyskytla otázka európskeho práva, ktorá nie je jasná, ani vyjasnená rozhodovacou praxou Súdneho dvora prípadne na základe akých úvah vnútroštátny súd dospel k záveru, že prepis práva Únie môže byť neplatný.

Pokiaľ ide o delenie právomocí medzi vnútroštátne súdy a Súdny dvor, Súdny dvor má odvodiť z jeho právnej praxe a judikatúry, výlučnú právomoc na:

- posúdenie, či má „*orgán dožadujúci sa odpovede povahu súdu v zmysle článku 267 ZFEÚ, čo je otázka, ktorá spadá výlučne do práva Spoločenstva*“⁶³,
- prípadne „*preformulovanie otázok, ktoré mu boli položené tak aby mohol poskytnúť vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ktorá mu umožní rozhodnúť spor, ktorý mu bol predložený*“⁶⁴,
- preskúmať „*podmienky, za ktorých sa na neho vnútroštátny súd obrátil, za účelom overenia vlastnej právomoci*“⁶⁵,
- odmietnuť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke položenej „*vnútroštátnym súdom, a to najmä z dôvodu, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiadny vzťah k realite alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o hypotetický problém alebo ak Súdny dvor nedisponuje skutkovými alebo právnymi poznatkami potrebnými na užitočnú odpoveď na otázky, ktoré sa mu položili*“⁶⁶.

⁶² Rozsudok z 26.01.1993 vo veci Telemarsicabruzzo SpA a ostatní v Circostel, Ministero delle Poste e Telecomunicazioni and Ministero della Difesa v spojených prípadoch C-320/90, C-321/90 a C-322/90, Zb, s. I-93,

⁶³ Rozsudok Súdneho dvora z 31.mája 2005 vo veci Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait) a ostatní, (skrátene ďalej aj „Syfait“), C-53/03, Zb. 2005, s. I-4609

⁶⁴ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 4.mája 2006 vo veci Reinhold Haug proti Baden-Württemberg, C-286/05 alebo rozsudok zo dňa 28.novembra 2000 vo veci Roquette Frères SA proti Direction des Services Fiscaux du Pas-de-Calais (Roquette Frères), C-88/99, Zb. 2000, s. I-10465, bod 18,

⁶⁵ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 30.júna 2005 vo veci Mathias Längst (Längst), C-165/03, Zb.. 2005, s. I-5637.

⁶⁶ Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 11. júla 2006 vo veci Sonia Chacón Navas proti Eurest Colectividades SA, C-13/05 alebo rozsudok Súdneho dvora 24.októbra 1985 vo veci Gerlach & Co. BV, Internationale Expeditie, proti Minister van Economische Zaken (Gerlach), 239/84, Zb. 1985, s. 3507.

Z judikatúry Súdneho dvora ďalej vyplýva, že Súdny dvor v žiadnom prípade nemá právomoc:

- vykladať vnútroštátne právo⁶⁷,
- vykladať akty, ktoré neboli prijaté inštitúciami Spoločenstva⁶⁸
- aplikovať zmluvu na určitý konkrétny prípad.⁶⁹

3.3.3 Medzitýmnosť

Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore je v podstate súčasťou vnútroštátneho konania v širšom slova zmysle, do ktorého je len „vložené“ za účelom zodpovedania určitých otázok, ku ktorým má právomoc podať odpoveď iba Súdny dvor. Nemecký právny teoretik Dausses ho charakterizoval aj ako „*vyčlenené sprostredkovacie konanie v rámci ktorého Súdny dvor ako centrálny inštitucionálny súd Európskej únie rozhoduje ex ante nejasné otázky práva Európskej únie.*“⁷⁰

V dôsledku skutočnosti, že prejudiciálne konanie je vedľajším konaním vo vnútroštátnom konaní vo veci samej, uplatňujú sa v ňom pravidlá vnútroštátneho konania s výnimkou osobitných pravidiel upravujúcich konanie na Súdnom dvore a s tým súvisiace procesné pravidlá. Uvedená skutočnosť sa prejavuje najmä v tom, že vnútroštátny sudca, ak mu to dovoľujú procesné pravidlá jeho vnútroštátnej úpravy, môže vziať otázky kedykoľvek späť.⁷¹

3.3.4 Spolupráca vnútroštátneho súdu a Súdneho dvora pri aplikácii práva Európskej únie

Prejudiciálne konanie je tzv. nepriamou žalobou, a to v nadväznosti na skutočnosť, že medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi neexistuje žiadny hierarchický vzťah nadriadenosti a podriadenosti ako aj skutočnosť, že Súdny dvor nemá žiadnu možnosť

⁶⁷ Napr. Rozsudok z 20.októbra 2005 vo veci Ten Kate Holding Musselkanal C-511/03, Zb, s. I-8979

⁶⁸ Napr. Rozsudok z 22.novembra 1978 vo veci Matheus/Doego, 93/78, Zb., s -2203

⁶⁹ Rozsudok súdneho dvora zo dňa 08. Decembra 1970 vo veci Kommanditgesellschaft in Firma Otto Witt v Hauptzollamt Lüneburg (Witt), 28/70, Zb. 1970, s. 1021, bod 2.

⁷⁰ Dausés, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 39

⁷¹ Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 108, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

priamo ovplyvniť výsledok vnútroštátneho konania, z ktorého vzišla prejudiciálna otázka, na ktorú má odpovedať. Uvedené dôvody tak predpokladajú čo najužšiu spoluprácu a vzájomnú pomoc vnútroštátnym súdom, ktoré v jednotlivých členských štátoch aplikujú právo Únie.

Nutnosť vzájomnej spolupráce medzi súdmi členských krajín a Súdny dvorom vyzdvihol Súdny dvor v celom rade svojich rozsudkov. Už dokonca v historicky prvom prípade konania o prejudiciálnej otázke generálny advokát uviedol, že: „*uvážlivo aplikovaný – dalo by sa povedať až lojálne – článok 177 má viesť pri vzájomnom rešpektovaní svojich právomocí ku skutočnej a plodnej spolupráci medzi vnútroštátnymi súdmi a Súdny dvorom.*“⁷² Uvedenú tendenciu následne Súdny dvor potvrdzoval vo svojich neskorších rozsudkoch, z ktorých je možné poukázať najmä na rozhodnutie vo veci C-337/95 Parfums Christian Dior z roku 1997 alebo pomerne často využívaný a komentovaný rozsudok C-283/81 CILFIT.

V tejto súvislosti nie je možné však opomenúť skutočnosť, že spolupráca vnútroštátnych súdov a Súdneho dvora však nebola a nie je vždy taká idylická, ako by sa mohlo zdať z vyššie citovanej judikatúry. Najznámejším prípadom odmietania až „vzdorovitosti“ jurisdikcie Súdneho dvora boli e.g. nemecký Spolkový Ústavný súd, ktorý sám Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku nikdy nepoložil, či taliansky ústavný súd alebo francúzska ústavná rada. V tomto kontexte je zaujímavé spomenúť práve nemecký Spolkový Ústavný súd, ktorý de facto v rokoch 1974 až 1986 obmedzil jurisdikciu Súdneho dvora na území Nemecka, nakoľko rozhodoval len na základe vlastného uváženia.⁷³

⁷² Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 7.

⁷³ Sporom medzi Spolkovým Ústavným súd SRN a ESD (sága Solange) sa zaoberá niekoľko autorov, najmä českých a zahraničných. S pomedzi najdostupnejších je to napr. : Bobek, M.: Hledání modu vivendi ESD a německého Spolkového soudu aneb kukuřičná krupice, žampiony a banány, <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=580> (22.8.2004) alebo anglický text: Aziz, M. : Sovereignty Lost, Sovereignty Regained? Some Reflections on the Bundesverfassungs-gericht's Bananas Judgment. *Constitutionalism Web-Papers, ConWEB*, No. 3. Dostupné na : <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/ConWEBFiles/Fileupload,38344,en.pdf> (31.5.2004)

3.3.5 Nespornosť konania

Prejudiciálne konanie možno označiť ako druh nesporného konania⁷⁴, ktorého predmetom je len podanie odpovede na otázku výkladu alebo platnosti práva Európskej únie a nie riešenie konkrétneho sporu medzi stranami východiskového národného konania. Konanie o prejudiciálnej otázke predstavuje nesporné konanie aj preto, že vzhľadom k jeho vyššie popísanému účelu, konanie o prejudiciálnej otázke nemá strany konania, ale len účastníkov konania. Nespornosť konania sa zároveň prejavuje aj v tom, že dispozíciu nad konaním o prejudiciálnej otázke majú po celý čas vnútroštátne súdy, ktoré sú tiež po celú dobu oprávnené disponovať s predmetom konania a predbežnú otázku dokonca aj vziať späť⁷⁵.

Ako vyplýva z vyššie uvedených základných charakteristík konania o predbežnej otázke, uvedené konanie má v rámci súdnej ochrany poskytovanej právnym poriadkom Európskej únie úplne odlišnú funkciu a praktický význam, ako ďalšie konania, ktoré sú oprávnené prejednávať súdy Súdneho dvora Európskej únie. Konanie o prejudiciálnej otázke má ďalekosiahly dopad na právne poriadky jednotlivých členských štátov, nakoľko prostredníctvom neho, okrem iného dochádza k zachovávaniu jednoty a integrity práva Európskej únie⁷⁶, ochrany práv jednotlivcov⁷⁷ ako aj ďalšiemu rozvoju práva Európskej únie. V tejto súvislosti nemecký autor Dausés konštatuje, že *„právne síla rozsudkov Súdneho dvora a ich tvorivo precedenčný vplyv podstatne prispeli k tomu, že právny poriadok Spoločenstva sa sformuloval do uzavretého právneho systému s vlastnými organizačnými princípmi a štruktúrou.“*⁷⁸

⁷⁴ Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 9.

⁷⁵ Vid' poznámka pod čiarou č. 37

⁷⁶ Napr. Rozsudok Súdneho dvora z 25. Mája 1977 vo veci Hoffmann-La Roche AG proti Centrafarm Vertriebsgesellschaft Pharmazeutischer Erzeugnisse mbH (Hoffmann-La Roche), 107/76, Zb. 1977, s. 957, 972

⁷⁷ Napr. Rozsudok Súdneho dvora z 9. marca 1978 vo veci 106/77 Amministrazione delle Finanze dello Stato a Simmenthal,

⁷⁸ Vid' Dausés, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck Mníchov, 1995, s. 50

3.4 Podmienky právomoci súdneho dvora podľa článku 267 ZFEÚ

3.4.1 „Súdny orgán“ ako pojem práva Únie

Pristúpenie Slovenskej republiky a rovnako aj Českej republiky do Európskej únie je možné všeobecne považovať za historický míľnik nielen v politickom, ale aj právnom vývoji našich krajín. Od okamihu pristúpenia sa totiž plnou súčasťou slovenského a českého právneho poriadku stal rozsiahly súbor právnych noriem, ktorý vznikol na úrovni európskych integračných organizácií a v súčasnosti sa označuje najvšeobecnejším pojmom ako právo Európskej únie. Spleť týchto noriem so sebou priniesla aj novú právnu terminológiu, s ktorou sa musia tak sudcovia ako aj iné právne profesia aplikujúce právo Únie vysporiadať. V súvislosti s prejudiciálnymi otázkami je nových a pozornosti hodných právnych pojmov hneď niekoľko. Medzi inými aj pojem „vnútroštátny súdny orgán“ alebo „súdny orgán členského štátu“. Na prvý pohľad by sa mohlo zdať, že podanie odpovede na túto otázku je pomerne ľahké až banálne, ale po hlbšom preskúmaní judikatúry Súdneho dvora dospejeme k záveru, že často krát pojem súdny orgán členského štátu v ponímaní práva Únie nemá s tradičným poňatím súdneho orgánu v zmysle našich vnútroštátnych predpisov (tak slovenských ako aj českých) toho veľa spoločného. Problémy pri interpretácii pojmu „vnútroštátny súdny orgán“ alebo „súdny orgán členského štátu“ pramenia najmä z odlišností v jednotlivých národných právnych systémoch a rôznemu systému del'by moci, medzi orgány súdne, výkonné a zákonodarné.

Dikcia ustanovenia 267 ZFEÚ umožňuje podať návrh na začatie konanie o prejudiciálnych otázkach „vnútroštátnemu súdnemu orgánu“. Predchádzajúce znenie ZES v článku 234 hovorilo o „súde členského štátu“. K objasneniu uvedených pojmov, ktoré na účely tejto práce budeme považovať za významovo aj obsahovo zhodné, je potrebné hľadať v judikatúre Súdneho dvora, nakoľko ani ZFEÚ ani žiadne iné pramene úniijného práva uvedený pojem bližšie nerozoberajú. Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že pojem „súdny orgán“ je autonómnym pojmom práva Únie ⁷⁹. Pri

⁷⁹ Vid' napr. rozsudok z 30. júna 1966 vo veci Vaassen Goebbels / Beambtenfonds voor het Minjbedrijf, 61/65, Zb, .s- 377, Rozsudok zo 17. septembra 1997 vo veci Dorsch Consult Ingenieursgesellschaft, C-54/96, Zb, .s. I-4961 alebo novší Rozsudok zo dňa 16. decembra 2008 vo veci Cartesio Oktató és Szolgáltatató bt, C 210/06, Zb, s. I-9641, bod 55.

definovaní resp. precizovaní kritérií, ktoré by mali Súdnemu dvoru pomáhať pri vymedzení pojmu „vnútroštátny súdny orgán“, mal Súdny dvor v zásade dve možnosti, a to definovať pojem súd podľa teórie inštitucionálnej alebo funkčnej⁸⁰. Inštitucionálna teória pritom posudzovala či orgán, ktorý predkladá otázku Súdnemu dvoru patrí do systému súdnej moci podľa právneho poriadku členského štátu. Funkčná teória naopak vychádza z podmienky, aby konanie pred konkrétnym orgánom malo súdnu povahu, teda aby orgán, ktorý vedie konanie mal právomoc autoritatívne vydať záväzné rozhodnutie, aj napriek tomu, že orgán ako taký nie je účasťou vnútroštátneho súdneho systému. Pri posudzovaní týchto dvoch teórií sa nakoniec Súdny dvor priklonil k funkčnému modelu vytvorenia pojmu súd pre účely čl. 267 ZFEÚ.

Oprávnenie posudzovať či ten ktorý konkrétny súdny orgán členského štátu je možné považovať sa súdny orgán v zmysle článku 267 ZFEÚ predstavuje otázku, ktorá spadá výlučne do práva Spoločenstva, pričom *„pri posudzovaní, či vnútroštátny orgán má povahu súdneho orgánu v zmysle článku 234 ES, Súdny dvor berie do úvahy všetky skutočnosti ako celok, akými sú právny základ orgánu, skutočnosť, či je stálym orgánom, záväzný charakter jeho rozhodnutí, kontradiktórna povaha konania, uplatňovanie právnych predpisov orgánom, ako aj jeho nezávislosť.“*⁸¹

Z judikatúry Súdneho dvora ďalej vyplýva, že otázku či orgán, ktorý podáva návrh na začatie prejudiciálneho konania, je súdnym orgánom v zmysle článku 267 ZFEÚ, Súdny dvor neoveruje z úradnej povinnosti. Robí tak len vtedy, keď je vznesená námietka niektorým z účastníkov konania, ktorí predložili pripomienky alebo keď má sám pochybnosť o postavení dožadujúceho sa orgánu v hierarchii súdneho resp. administratívneho vnútroštátneho systému.

S vývojom právneho systému Únie ako aj vývojom judikatúry si sám Súdny dvor stanovil kritériá, z ktorých vychádza počas svojho prieskumu pri definovaní pojmu resp. zaraďovaní orgánu pod pojem vnútroštátny súdny orgán. Tieto kritériá boli prvýkrát definované v rozsudku Súdneho dvora, ktorý je právnej literatúre známy ako rozsudok

⁸⁰ Stehlík, V.: Teoretické aspekty pojmu „soud“ v řízení o predbežné otázce podle čl. 234 SES na pozadí judikatury ESD. In: Právník.Praha,7/2005, str.706

⁸¹ Pozri aj Rozsudok z 27. apríla 2006 vo veci Standesamt Stadt Niebüll, C 96/04, Zb., s. I 3561, bod 12.

Vassen Góebbels⁸². V uvedenom konaní išlo o prípad, ktorý inicioval holandský rozhodcovský tribunál Scheidsgerecht van het Beambtenfonds voor het Mijnbedrijf Heerlen. Z dôvodu pochybností o povahe tohto tribunálu, sa najskôr Súdny dvor musel vysporiadať s otázkou aktívnej legitímácie holandského tribunálu. Súdny dvor napokon pripustil, že dožadujúci sa orgán, je možné považovať za súd v zmysle čl. 177 (pozn. teraz 267 ZFEÚ), nakoľko Scheidsgerecht je v zmysle holandského práva považovaný za stály orgán povereným urovnaním sporov a jeho rozhodnutia sú záväzné, je viazaný pravidlami podobnými tým, ktoré používajú všeobecné súdy, pričom uvedené pravidlá schvaľuje nezávislé Ministerstvo a zároveň je subjektom zriadeným podľa verejného práva. Z tohto významného rozhodnutia napokon vzišli tzv. „Vaasenské kritériá“, podľa ktorých Súdny dvor vo svojej skoršej judikatúre posudzoval, či tribunál alebo súd spĺňa pojmové znaky súdu v zmysle vtedajšieho komunitárneho práva. Aby teda otázka od príslušného orgánu bolo vôbec zodpovedaná Súdnym dvorom, musel tento orgán v zmysle Vaasenských kritérií spĺňať nasledovné atribúty: mať zákonný základ, byť nezávislý a rozhodovať nestranne, mať obligatórnu jurisdikciu (založenú zákonom), pri rozhodovaní sa riadiť zákonom a rozhodovať sporové konania.

V neskoršej judikatúre došlo k modifikácii vyššie uvedených referenčných kritérií, a to konkrétne rozsudkom Pretore di Salò⁸³, v ktorom Súdny dvor doplnil ďalšie šieste kritérium, a to o kritérium nezávislosti, ktorá sa jednak chápe ako nezávislosť inštitucionálna a jednak ako nezávislosť členov daného súdneho orgánu. Celkove boli všetky vyššie uvedené kritéria Súdnym dvorom zhrnuté v rozsudku zo dňa 17. septembra 1997 vo veci Dorsch Consult Ingenieursgesellschaft, C-54/96⁸⁴.

Z novšej judikatúry Súdneho dvora prijatej po roku 2000 je v tomto smere relevantný rozsudok vo veci Syfait⁸⁵, ktorým Súdny dvor vyslovil, že „*podľa ustálenej judikatúry, pri hodnotení, či vnútroštátny orgán má povahu súdneho orgánu v zmysle článku 234*

⁸² Rozsudok z 30. júna 1966 vo veci Vaassen Goebbels / Beambtenfonds voor het Minjbedrijf, 61/65, Zb, s. 277 a nasl.

⁸³ Rozsudok zo dňa 11. júna 1987 vo veci 14/86 Pretore di Salò [1987] Zb. 2545

⁸⁴ Rozsudok zo 17. septembra 1997 vo veci Dorsch Consult Ingenieursgesellschaft, C-54/96, Zb, s. I-4961

⁸⁵ Rozsudok z 31. 5. 2005 vo veci C-53/03 ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 234 ES, podaný rozhodnutím Epitropi Antagonismou (Grécko) z 22. januára 2003 a doručený Súdnemu dvoru 5. februára 2003, ktorý súvisí s konaním Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait) a i., Zb., s. I-4638

ES, čo je otázka, ktorá výlučne spadá do práva Spoločenstva, Súdny dvor berie do úvahy všetky skutočnosti ako celok, akými sú právny základ orgánu, jeho pôsobenie, záväzný charakter jeho právnych aktov, kontradiktórna povaha konania, uplatnenie právnych predpisov orgánom, ako aj jeho nezávislosť. Navyše, vnútroštátne súdy môžu podať návrh na Súdny dvor, iba ak ide o prebiehajúce konanie, ktoré prejednávajú, a ak majú rozhodnúť v rámci konania, ktoré sa má ukončiť rozhodnutím, ktoré má súdny charakter.“⁸⁶

Na základe uvedených rozhodnutí ako aj podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora je teda za „vnútroštátny súdny orgán“ v zmysle § 267 ZFEÚ možné považovať vnútroštátny orgán, ktorý:

- má zákonný základ,
- obligatórnu právomoc,
- je nezávislým orgánom,
- je stály tzn. má trvalú povahu,
- rozhoduje v spornom konaní,
- pri svojom rozhodovaní sa riadi platnými právnymi predpismi, a
- jeho rozhodnutie má povahu súdneho rozhodnutia.

Výpočet týchto kritérií nie je možné považovať za exemplifikačnú, nakoľko Súdny dvor posudzuje charakter orgánu v každom individuálnom prípade, čím sa tieto kritériá naďalej vyvíjajú a spresňujú.

Z vyššie uvedených kritérií, sú podmienky zriadenia na základe zákona (zákonný základ) a podmienka stálosti (trvalej povahy) orgánu najmenej problematické. V prípade obligatórnej rozhodovacej právomoci, Súdny dvor zohľadňuje dve skutočnosti, a to právo a zároveň povinnosť strán sporu predložiť spor medzi nimi vzniknutý konkrétnemu vnútroštátnemu orgánu, ktorému následne vyplýva povinnosť takto predložený spor prejednať a rozhodnúť. V tejto súvislosti Súdny dvor za súdny orgán, ktorý je oprávnený obrátiť sa naň so žiadosťou o výklad práva Únie alebo posúdenie jeho platnosti, medzi inými uznal aj:

⁸⁶ Rozsudok z 31. 5. 2005 vo veci Syfait C-53/03, Zb, I-4609, bod 29

- dánsky zamestnanecký rozhodcovský súd, ktorý má podľa dánskeho práva právomoc rozhodovať v poslednom stupni spory z kolektívnych pracovných zmlúv,⁸⁷
- odvolací výbor pre všeobecnú medicínu, ktorý rozhoduje o odvolaniach podaných proti rozhodnutiam registračného výboru praktických lekárov,⁸⁸ alebo
- frankofónny Odvolací výbor Komory architektov,⁸⁹
- alebo taliansku organizáciu advokátov.

A naopak, v dôsledku nedostatku obligatórnej právomoci za Súdny dvor za vnútroštátny súdny orgán v zmysle článku 267 ZFEÚ neuznal napr.

- rozhodcu vo veci, kedy strany sporu nemajú žiadnu povinnosť zveriť rozhodovanie svojej veci rozhodcovi. V danom prípade (Nordsee) Súdny dvor skonštatoval, že *„zmluvne dohodnutý rozhodcovský súd nepredstavuje súd členského štátu v zmysle článku 234 ES (pozn. teraz 267 ZFEÚ), keďže zmluvné strany nemajú na základe práva ani skutkových okolností povinnosť predložiť svoj spor na rozhodcovské konanie a verejné orgány členského štátu nevystupujú pri voľbe rozhodcovského konania, ani nezasahujú z úradnej moci do priebehu konania pred rozhodcom.“*⁹⁰, alebo
- rozhodcovský zbor komisie pre spory z cestovných zájazdov z Belgicka (Collège d'arbitrage de la Commission de Litiges Voyages), nakoľko podľa belgického práva rozhodovanie týmto orgánom nie je jedinou možnosťou riešenia sporu medzi jednotlivcom a cestovnou kanceláriou.⁹¹

Pokiaľ ide o nezávislosť orgánu predkladajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania, táto požiadavka predpokladá, že uvedený orgán je chránený pred vonkajšími zásahmi alebo tlakmi, ktoré by mohli ohroziť nezávislosť rozhodovania jeho členov v súvislosti so spormi, ktoré prejednávajú⁹². Súdny dvor navyše spresnil, že tieto „záruky

⁸⁷ Pozri Rozsudok Súdneho dvora zo dňa 17. septembra 1989 vo veci Handels-og Kontorfunktionærernes Forbund i Danmark a Dansk Arbejdsgiverforening, 109/88, Zb, s. I-4609, bod 7

⁸⁸ Rozsudok zo dňa 06. Októbra 1981 vo veci Broekmeulen, vec C-246/80 [1981] Zb, 2311,

⁸⁹ Rozsudok z 9. augusta 1994 vi veci Dreesen, C-447/93, Zb., s I-4087

⁹⁰ Rozsudok z 23. marca 1982, vo veci „Nordsee“ Deutsche Hochseefischerei v Reederei MONDO, 102/81, Zb., s. 1095, body 10 až 12

⁹¹ Rozsudok Súdneho dvora z 27. januára 2005 vo veci C-125/04 DENUIT, Zb, s. 1095, bod 15

⁹² Napr. Rozsudok z 19. septembra 2006, Wilson, C-506/04, Zb. s. I-8613, bod 51

nezávislosti a nestrannosti stanovujú jednak požiadavku na existenciu pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie orgánu, menovanie, funkčné obdobia, ako aj dôvody zdržania sa hlasovania, vylúčenia pre predpojatosť a odvolania jeho členov, ktoré umožňujú odstrániť akékoľvek oprávnené pochybnosti účastníkov konania, pokiaľ ide o neovplyvniteľnosť uvedeného orgánu z vonkajšieho hľadiska a jeho neutralitu vo vzťahu k protichodným záujmom. V tejto súvislosti pre splnenie podmienky nezávislosti orgánu predkladajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania judikatúra vyžaduje najmä to, aby prípady odvolávania členov tohto orgánu boli výslovne upravené právnymi predpismi⁹³. V zmysle vyššie uvedenej právnej línie boli za súdne orgány v súvislosti s ich nezávislým charakterom uznané napr.:

- rôzne kontrolné orgány pôsobiace v oblasti verejného obstarávania, ako napr. nemecká Federálna komisia pre dohľad nad verejným obstarávaním,⁹⁴ alebo
- rakúsky Spolkový telekomunikačný úrad⁹⁵

Pokiaľ ide o kritérium spornosti konania (kritérium kontradiktórneho konania), táto podmienka je Súdny dvorom chápaná ako konanie, v ktorom existujú rozdielne záujmy a názory dvoch a viacerých účastníkov, ktorých spor je súdny orgán povinný autoritatívne vyriešiť. Podľa judikatúry Súdneho dvora sa toto kritérium však neaplikuje bezpodmienečne, nakoľko jeho splnenie môže byť často krát v niektorých hraničných prípadoch nemožné a aj cez zrejmy súdny charakter niektorých nesporných konaní, by tak mohli byť odmietané celé rady predbežných otázok, ktoré môžu hrať významnú úlohu pri jednotnom výklade a aplikácii práva Európskej únie vo všetkých členských štátoch. Súdny dvor z uvedených dôvodov preto požaduje, aby kritérium sporového konania sa považovalo za splnené aj vtedy, pokiaľ dotknutý orgán vykonáva súdnu a „konanie, ktoré má byť ukončené rozhodnutím, má charakter súdneho rozhodnutia“.⁹⁶ V tomto prípade „nepredstavuje požiadavka kontradiktórnosti konania absolútne kritérium.“⁹⁷

⁹³ Uznesenie Súdneho dvora zo 14. mája vo veci Pilato, C-109/07, Zb., s. I-3503, bod 24

⁹⁴ Rozsudok Súdneho dvora zo 17. septembra 1997 vo veci Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft, C-54/96, Zb.s. I-4961

⁹⁵ Rozsudok z 18. októbra 2007 vo veci Österreichischer Rundfunk, C-195/06, Zb. s. I.8817, bod 20, 21

⁹⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 30. júna 2005 vo veci Mathias Längst (Längst), C-165/03, Zb. 2005, s. I-5637, bod 25.

⁹⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 17. septembra 1997 vo veci Dorsch Consult Ingenieurgesellschaft, C-54/96, Zb. 1997, s. I-4961, bod 37.

A napokon, Súdny dvor pri položení predbežnej otázky vnútroštátnym orgánom vždy skúma či v konkrétnom prípade má konanie pred predkladajúcim orgánom súdnu povahu a či výsledkom konania je rozhodnutiu súdnej povahy. Kým požiadavka kontradiktórnosti sa pri posudzovaní orgánu predkladajúceho otázku Súdnemu dvoru neberie ako absolútne kritérium, požiadavka vydávania rozhodnutí, ktoré majú súdnu povahu takýmto kritériom naopak je. Pri posudzovaní či rozhodnutie orgánu má súdnu povahu musí Súdny dvor okrem iného prizerať aj ku sporovej povahe konania, ktoré pred ním ako aj k postaveniu orgánu v právnom poriadku členského štátu. Súdny dvor vo svojej judikatúre konštatoval, že „hoci článok 234 ES neviaže obrátenie sa na Súdny dvor na podmienku, ktorou je kontradiktórna povaha konania, v ktorom vnútroštátny sudca formuluje prejudiciálnu otázku, z tohto článku predsa vyplýva, že vnútroštátne súdy sa môžu obrátiť na Súdny dvor, iba ak ide o prebiehajúce konanie, ktoré prejednávajú, a ak majú rozhodnúť v rámci konania, ktoré sa má ukončiť rozhodnutím, ktoré má súdny charakter. Takže ak orgán vykonáva činnosť správneho orgánu bez toho, aby zároveň rozhodoval spor, aj keď orgán predkladajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania spĺňa iné podmienky, nemožno ho považovať za orgán vykonávajúci funkciu súdu.“⁹⁸ Na základe vyššie uvedeného Súdny dvor neuznal právomoc odpovedať na otázku predloženú mu rodinným súdom (Familiengericht), ktorý konal vo ako správny orgán vo veci prevodu práva určiť priezvisko dieťaťa na jedného z rodičov, bez toho aby zároveň rozhodoval v spore.

V obdobnom prípade Súdny dvor zároveň neuznal svoju právomoc odpovedať na prejudiciálne otázky v prípade rakúskeho Bezirksgericht, ktorý je poverený vedením pozemkovej knihy a v tejto súvislosti mal právomoc konať v súvislosti s registráciou práva k nehnuteľnostiam. Hoci je absolútne jasné, že uvedený súd ako taký je súčasťou vnútroštátnej súdnej sústavy a spĺňa ďalšie kritériá stanovené rozsudkami Vaasen Goebels, Dorsch Consult či Gabalfrisa, Súdny dvor konštatoval, že keďže uvedený orgán (rakúsky Bezirksgericht) robí správne rozhodnutia bez toho, aby bol povinný rozhodnúť o právnom spore, aj keď spĺňa ostatné podmienky, nemôže byť považovaný za orgán vykonávajúci súdnu funkciu.⁹⁹

⁹⁸ Rozsudok Súdného dvora z 27. apríla vo veci C 96/04 Standesamt Stadt Niebüll, Zb., s. I-3561, bod 13-15

⁹⁹ Rozsudok Súdného dvora zo 14. júna 2001 vo veci Salzmann, C-178/99, ZB., s.I-4421, bod 15

Jedným s posledných aktuálnym prípadov, v ktorom sa Súdny dvor zaoberal posudzovaním pojmu „vnútroštátny súdny orgán“ v zmysle článku 267 ZFEÚ je konanie vo veci Miles a i. (rozsudok zo 14. júna 2011, vec C-196/09). V uvedenom konaní návrh na zodpovedanie prejudiciálnej otázky položila Súdnemu dvoru Rada pre sťažnosti európskych škôl. V tomto konaní Súdny dvor zaujal stanovisko, že nemá právomoc odpovedať na návrh na začatie prejudiciálneho konania predložený vyššie uvedenou radou. Súdny dvor v tejto veci konštatoval, že pri posudzovaní, či má orgán predkladajúci návrh na začatie prejudiciálneho konania povahu súdneho orgánu v zmysle článku 267 ZFEÚ, čo predstavuje otázku, ktorá spadá výlučne do práva Únie, berie Súdny dvor do úvahy všetky skutočnosti, akými sú právny základ vzniku orgánu, jeho trvalý charakter, obligatórna právomoc, kontradiktórna povaha konania, uplatňovanie právnych predpisov týmto orgánom, ako aj jeho nezávislosť. Aj keď uvedená Rada pre sťažnosti splňa všetky tieto skutočnosti, a preto musí byť označená za súdny orgán v zmysle článku 267 ZFEÚ, nespadá však, ako stanovuje tento článok, pod členský štát, ale pod európske školy, ktoré sú, ako uvádza prvé a tretie odôvodnenie dohovoru o európskych školách, jediným systémom svojho druhu, v ktorom je prostredníctvom medzinárodného dohovoru vytvorená forma spolupráce medzi členskými štátmi navzájom a medzi členskými štátmi a Úniou. Predstavuje tak orgán medzinárodnej organizácie, ktorá je napriek funkčným väzbám k Únii od Únie a členských štátov formálne odlišná. Za týchto podmienok samotná skutočnosť, že Rada pre sťažnosti je v prípade, že sa jej predloží spor, povinná uplatňovať všeobecné zásady práva Únie, nestačí na to, aby sa na ňu vzťahoval pojem „vnútroštátny súdny orgán“, čiže aby spadala do pôsobnosti článku 267 ZFEÚ.

3.5 Miestna príslušnosť „súdneho orgánu členského štátu“

Pojem súdny orgán členského štátu v zmysle čl. 267 ZFEÚ okrem iného zahŕňa aj kritérium miestnej príslušnosti. Z pohľadu slovenského a českého právneho poriadku miestna príslušnosť súdnych orgánov v zásade žiadne právne komplikácie nespôsobuje. Keď sa však prostredníctvom judikatúry Súdného dvora pozrieme na jeho chápanie miestnej príslušnosti resp. na definíciu miestnej príslušnosti predkladajúceho orgánu k Európskej únii ako celku, nájdeme tam aj súdne orgány, ktoré ďaleko presahujú územie členských štátov Únie na mape Európy.

Z ustanovenia článku 355 ZFEÚ (pôvodný článok 299 ods. 2 prvý pododsek a odseky 3 až 6 ZES) vyplýva, že: „*ustanovenia zmlúv sa v súlade s článkom 349 vzťahujú na Guadeloupe, Francúzsku Guayanu, Martinik, Réunion, Svätého Bartolomeja, Svätého Martina, Azory, Madeiru a Kanárske ostrovy.*“ V súlade s týmto článkom Súdny dvor uznal svoju právomoc odpovedať na otázku položenú správnym súdom v Papeete, Francúzska Polynézia, pričom konštatoval, že nie je sporné, že ide o francúzsky súd a zároveň poukázal na to, že položená otázka sa týka výkladu ustanovenia vzťahujúceho sa na zámorské krajiny a teritóriá v súlade so štvrtou časťou ZES.¹⁰⁰ Toto svoje rozhodnutie následne potvrdil aj v prípade ďalej otázky položenej súdom Francúzskej Polynézie vo veci *Leplat*¹⁰¹.

Súdny dvor rovnako rozhodol, že právomoc rozhodovať prejudiciálne konania priznaná Súdnemu dvoru sa vzťahuje aj na Protokol č.3 o Normandských ostrovoch a ostrove Man, ktorého jednotné uplatňovanie na ostrove Man, vyžaduje aby sa tamojšie sudy považovali za oprávnené položiť Súdnemu dvoru otázky týkajúce sa výkladu Protokolu, výkladu a platnosti právnej úpravy Spoločenstva, na ktorú tento protokol odkazuje, ako aj výkladu a platnosti aktov prijatých inštitúciami Spoločenstva na základe tohto Protokolu.¹⁰²

Súdny dvor zároveň uznal svoju právomoc odpovedať na prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru Beneluxu, ktorý je spoločný súd niekoľkých členských štátov poverený zabezpečovaním jednotného uplatňovania právnych pravidiel spoločných trom štátom. Súdny dvor pritom uviedol, že: „*povoliť Súdnemu orgánu Beneluxu, ktorého úlohou je interpretácia pravidiel Spoločenstva, na postup podľa článku 177 ZES, napĺňa účel ustanovenia, ktorým je zabezpečenie jednotného výkladu práva Spoločenstva.*“¹⁰³

¹⁰⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 12. decembra 1990 v spojených prípadoch *Kafer a Procacci*, C-100/89 and C-101/89, Zb., s. I-4647, body 8 a 9

¹⁰¹ Rozsudok Súdneho dvora z 12. februára 1992 vo veci *Leplat*, C-260/90, Zb., s.I-3479, bod 10

¹⁰² Rozsudok Súdneho dvora z 3. júla 1991 vo veci *Barr and Montrose Holdings*, C-355/89, Zb., s.I-3501

¹⁰³ Rozsudok Súdneho dvora zo 4. novembra 1995 vo veci *Parfums Christian Dior*, C-337/95

3.5.1 Všeobecné súdy (súdny nižšieho stupňa)

Ako vyplýva z vyššie uvedenej judikatúry Súdneho dvora¹⁰⁴, zaradenie súdneho orgánu do sústavy súdov členského štátu neznamená jeho automatické oprávnenie na predkladanie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru. Uvedené platí obzvlášť v prípade, ak súdny orgán koná v postavení správneho orgánu a výsledkom jeho rozhodovania nie je rozhodnutie majúce súdnu povahu, ale skôr správny akt.

Okrem vyššie spomenutých rozsudkov Standesamt Stadt Niebüll a Salzmann sú v tomto smere zaujímavé dve rozhodnutia Súdneho dvora týkajúce sa súdnych orgánov vykonávajúcich svoju právomoc v súvislosti so zapisovaním údajov do obchodného registra. V skoršej judikatúre vo veci HSB-Wohnbau¹⁰⁵ neuznal Súdny dvor svoju právomoc pri odpovedaní na prejudiciálne otázky položené Obvodným súdom v Heidelbergu v konaní pri zápise nových skutočností o obchodných spoločnostiach do obchodného registra. Hlavným dôvodom bolo, že činnosť Obvodného súdu v Heidelbergu pri zápisoch do obchodného registra predstavuje podľa názoru Súdneho dvora iba výkon administratívnej činnosti, ktorá nemá jurisdikčný charakter. Na druhej strane však neskorším rozsudkom vo veci Cartesio¹⁰⁶ Súdny dvor pripustil, že aj vnútroštátny súd, rozhodujúci o odvolaní proti rozhodnutiu registrového súdu, ktorým bol zamietnutý zápis zmien údajov v tomto registri, sa má považovať za súdny orgán, ktorý má právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ. Súdny dvor zároveň potvrdil svoju predchádzajúcu judikatúru vo veci HSB-Wohnbau pričom však ďalej uviedol, že: *„ak súd poverený vedením obchodného registra vykonáva činnosť správneho orgánu bez toho, aby bol oprávnený rozhodnúť spor, nemožno ho považovať za vykonávajúci súdnu funkciu. Tak je to napríklad, keď rozhoduje o návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra v rámci konania, ktorého cieľom nie je zrušenie aktu, v prípade ktorého sa zdá, že poškodzuje právo navrhovateľa. Na druhej strane súd, ktorý skúma odvolanie podané proti rozhodnutiu nižšieho súdu povereného vedením obchodného registra, ktorým bolo zamietnuté*

¹⁰⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 27. apríla vo veci C 96/04 Standesamt Stadt Niebüll, Zb., s. I-3561, bod 13-15 alebo Rozsudok Súdneho dvora zo 14. júna 2001 vo veci Salzmann, C-178/99, Zb., s.I-4421, bod 15

¹⁰⁵ Pozri Uznesenie Súdneho dvora z 10. júla 2001 vo veci HSB-Wohnbau, C-86/00, Zb., 2001, s. I-5335.

¹⁰⁶ Rozsudok zo 16. decembra 2008 vo veci Cartesio Oktató és Szolgáltató bt, C-210/06, Zb.,

*vyhovieť takémuto návrhu na zápis, pričom cieľom tohto odvolania je zrušenie tohto rozhodnutia, o ktorom sa tvrdí, že poškodzuje právo navrhovateľa, rozhoduje o spore a vykonáva súdnu funkciu. Preto v takom prípade súd rozhodujúci o odvolaní musí byť považovaný v zásade za súdny orgán v zmysle článku 234 ES, spôsobilý položiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru.*¹⁰⁷

3.5.2 Najvyššie, Ústavné a iné špecializované vyššie súdy

Z právneho hľadiska je veľmi zaujímavé sledovať reakcie ústavných súdov členských krajín, ktoré boli dlhodobo považované za strážcov ústavnosti a zákonnosti ako aj za najvyššie súdne autority členských krajín. Aj napriek skutočnosti, že v zväčša ide o jedno inštančné orgány, voči rozhodnutiam ktorých právne poriadky členských štátov nedávajú možnosť opravného prostriedku¹⁰⁸, obracajú sa ústavné súdy so žiadosťou o zodpovedanie prejudiciálnych otázok na Súdny dvor pomerne málo. Z dikcie článku 267 ZFEÚ však nepochybne vyplýva, že ústavné súdy je možné považovať za súdy v zmysle článku 267 ods. 3 ZFEÚ a teda nič nebráni tomu, aby sa aj tieto súdne inštitúcie aktívne podieľali na spolupráci so Súdnym dvorom pri zabezpečovaní jednotnej aplikácie práva.

Na rozdiel od nižších súdov, však realita pri prijímaní povinnosti či oprávnenia ústavných súdov predkladať otázky výkladu a platnosti práva Únie, je pomerne skeptická. Práve postoj niektorých ústavných súdov, kazí idylický obrázok spolupráce Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov. V zmysle zásady „iura novit curia“ najvyššie a ústavné súdy často krát začlenili prvky komunitárneho práva do svojej rozhodovacej praxe, ako im v konečnom dôsledku prikazuje povaha práva Únie. K stretom medzi Súdnym dvorom a osobitne ústavnými súdmi dochádzalo najmä, v tých prípadoch, kedy boli tieto povinné predložiť prejudiciálnu otázku a teda v prípadoch, keď rozhodujú ako súdy, proti rozhodnutiam ktorých neexistuje opravný prostriedok. Podľa rôznych autorov dôvodov treníc môže byť aj fakt, že ústavnú súdy si takúto povinnosť mohli vyložiť ako: „*vlastné podriadenia sa súdnej autorite Súdneho dvora, čo môže byť*

¹⁰⁷ Rozsudok zo 16. decembra 2008 vo veci Cartesio Oktató és Szolgáltató bt, C-210/06, Zb., s.I-9641, body 57 až 59

¹⁰⁸ Porovnaj Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 69

*nepríjemná situácia pre súdne inštitúcie zvyknuté byť vo vlastnej národnej doméne konečným arbitrom ústavnosti alebo zákonnosti.*¹⁰⁹ Najznámejším prípadom odmietania až „vzdorovitosti“ jurisdikcie Súdneho dvora bol e.g. Spolkový Ústavný súd (Bundesverfassungsgericht), taliansky ústavný súd (Corte costituzionale) či francúzska Ústavná rada (Conseil Constitutionnel)¹¹⁰.

Pokiaľ ide o iné špecializované súdne orgány (napr. najvyššie správne orgány, atď.) alebo najvyššie súdy, z dostupnej literatúry nevyplýva resp. nie je známe odmietanie právomoci Súdneho dvora tak ako bolo vyššie načrtnuté v súvislosti s ústavnými súdmi.

3.5.3 Orgány verejnej správy

Ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, aj napriek skutočnosti, že rozhodovacou praxou sa stanovili určité referenčné kritéria pre definovaniu pojmu vnútroštátny súdny orgán, tieto kritériá nie sú exaktne vymedzené a neustále sa vyvíjajú. Pomerne komplikovanou skupinou, ktorú je potrebné posudzovať vždy individuálne sú orgány verejnej správy, najmä správne orgány, ktoré majú kvázi-súdnu povahu, a s častí spĺňajú tzv. „Vaasenské“ kritériá. Pri posudzovaní správnych orgánov ako súdov v zmysle čl. 267 ZFEÚ úradov sa zo spomínaných kritérií hlavný dôraz prikladá práve na ich nezávislosť a nestrannosť. Ako uvádza Súdny dvor vo veci *Pilato*¹¹¹ záruky nezávislosti a nestrannosti predpokladajú existenciu pravidiel, najmä pokiaľ ide o zloženie orgánu, menovanie, funkčné obdobia, ako aj dôvody zdržania sa hlasovania, vylúčenia pre predpojatosť a odvolania jeho členov, ktoré umožňujú odstrániť akékoľvek oprávnené pochybnosti účastníkov konania, pokiaľ ide o neovplyvni teľnosť uvedeného orgánu. V tejto súvislosti pre splnenie podmienky nezávislosti orgánu predkladajúceho návrh na začatie prejudiciálneho konania judikatúra vyžaduje najmä to,

¹⁰⁹ Šlosarčík, I.: *Evropa soudců a Evropa politiků, Vliv ESD na vývoj evropské integrace*. In: *Medzinárodní vztahy*. Praha, 1/2005, str.16. Dostupné aj na : http://www.europeum.org/doc/arch_eur/evropa_soudcu_evropa_politiku.pdf (15.1.2005)

¹¹⁰ Podrobne v Dausés, M.A. *Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag*. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 90 a nasl. alebo 1200 a v českej literatúre např. Král, R.: *K překumu ústavnosti českých předpisů transponujících, popř. implementujících komunitární či unijní akty*. *Právní rozhledy*, 2005, č. 6, s. 218-220; Kühn, Z. *Ještě jednou k ústavnímu základu působení komunitárního práva v českém právním řádu*. *Právní rozhledy*, 2004, č. 10, s. 395-397;

¹¹¹ Pozri poznámku pod čiarou č. 62

aby prípady odvolávania členov tohto orgánu boli výslovne upravené právnymi predpismi.

Ani samotná judikatúra Súdneho dvora nie je v tejto otázke konzistentná, a to najmä vzhľadom na individualistický a funkcionalistický prístup Súdneho dvora pri posudzovaní pojmu vnútroštátny súdny orgán. Na druhej strane je potrebné uznať, že množstvo druhov správnych orgánov s rôznymi kompetenciami zverenými im právnymi poriadkami členských štátov, predpoklad k jednotnej a konzistentnej judikatúre ani nedávajú. Často krát rôzny charakter správnych orgánov posúdia rozdielne aj generálni advokáti a následne aj Súdny dvor. Jedným z takýchto prípadov bolo konanie vo veci *Syfait v. GlaxoSmith-Kline* (C 53/03). Aj napriek kladnému vyjadreniu generálneho advokáta Jacobsa¹¹², že *Epitropi Antagonismou*, čo je grécka komisia pre hospodársku súťaž, spĺňa kritériá pre pojem súd v zmysle čl. 267 ZFEÚ, Súdny dvor judikoval, že nie je príslušný odpovedať na otázky položené rozhodnutím *Epitropi Antagonismou* z 22. januára 2003, nakoľko „*Epitropi Antagonismou podlieha pod záštitu ministra rozvoja. Je zjavné, že záštita v sebe zahŕňa oprávnenie tohto ministra za určitých podmienok kontrolovať zákonnosť rozhodnutí Epitropi Antagonismou*“.¹¹³ Nie je teda splnená podmienka jej nezávislosti.

Orgánmi verejnej správy sa bezpochyby rozumejú aj rôzne daňové orgány. Aj v tejto oblasti je pomerne zaujímavý rozsudok Súdneho dvora vo veci *Handlbauer*¹¹⁴. Na uvedenom rozhodnutí Súdneho dvora ako takého nenájdeme žiadnu právnu vetu zásadného významu, ale zaujímavý je postup vnútroštátnych rakúskych správnych orgánov. Pred vydaním rozhodnutia vo veci *Handlbauer* Súdny dvor riešil prípad rakúskeho Odvolacieho senátu piateho finančného riaditeľstva pre Viedeň vo veci *Schmidt*¹¹⁵. Súdny dvor v tomto rozsudku odmietol odpovedať na otázky odvolacieho

¹¹² Návrhy generálneho advokáta F. G. Jacobsa prednesené dňa 28. októbra 2004 vo veci C-53/03 *Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait)* a i.proti *Glaxosmithkline AEVE*, dostupné aj elektronicky na: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?docid=49627&pageIndex=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=338167>

¹¹³ Rozhodnutie Súdneho dvora z 31. 5. 2005 vo veci C-53/03 *Synetairismos Farmakopoion Aitolias & Akarnanias (Syfait)* a i.proti *Glaxosmithkline AEVE*, C-53/03, ZB., s.I-06609, bod 30 a nasl.

¹¹⁴ Porovnaj rozhodnutie Súdneho dvora z 30. mája 2002 vo veci *Walter Schmid*, C-516/99, ZB.. 2002, s. I-4573 a rozhodnutie Súdneho dvora z 24. júna 2004 vo veci *Herbert Handlbauer GmbH (Handlbauer)*, C-278/02, Zb. 2004, s. I-6171.

¹¹⁵ Rozusok Súdneho dvora z 30.mája 2002 vo veci *Walter Schmid*, C-516/99, Zb. 2002, s. I-4573

senátu, nakoľko nebola v jeho prípade splnená podmienka nezávislosti tejto inštitúcie. Následne v roku 2002 prišla ďalšia otázka v zásade od rovnakého orgánu len s inou miestnou pôsobnosťou, a to od Odvolacieho senátu prvého finančného riaditeľstva pre Horné Rakúsko. Na túto otázku však Súdny dvor napokon odpovedal. Dôvodom, k takémuto prijatiu rozhodnutia Súdneho dvora bola zmena v rakúskej právnej úprave, kde namiesto pôvodných odvolacích senátov zaviedli tzv. nezávislé finančné senáty, ktoré tak splňovali podmienku nezávislosti, ktorej absenciu im Súdny dvor vyčítal v rozhodnutí Schmid. Takto prijatá vnútroštátna úprava už umožňovala spomínaným finančným senátom obrátiť sa na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ.

Zo spomenutých rozsudkov je zrejmé, že v tejto oblasti budú potrebné ešte ďalšie rozhodnutia, z ktorých by sa dal presne posúdiť postoj Súdneho dvora k správnym orgánom. Z posledne menovaného rozhodnutia však môžeme uzavrieť, že v prípade ak vnútroštátna právna úprava inak správnym orgánom utvorí podmienky, ktoré Súdny dvor vyžaduje pre naplnenie pojmu „vnútroštátny súdny orgán“, Súdny dvor nebude mať dôvod, aby na prejudiciálne otázky od takýchto orgánov nedopovedal.

3.5.4 Rozhodcovské súdy

Jedným zo základných referenčných kritérií pri posudzovaní orgánu vnútroštátneho práva ako súdu podľa článku 267 ZFEÚ, je trvalý charakter resp. stálosť uvedeného orgánu a jeho obligatórna právomoc. Práve tieto dve kritériá obmedzujú rozhodcovské orgány z predkladania prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru.¹¹⁶ V zmysle rozhodnutia Nordsee¹¹⁷ Súdny dvor z predkladania prejudiciálnych otázok úplne vylúčil rozhodcovské orgány členských krajín, ktorých právomoc sa zakladá fakultatívnou rozhodcovskou zmluvou, tzv. súkromné arbitráže.

Rozhodcovské orgány však z predkladania prejudiciálnych otázok a priori vylúčené nie sú. Túto skutočnosť potvrdzuje aj fakt, že práve Vaasenské kritériá vzišli s konania, ktoré inicioval holandský rozhodcovský súd Scheidsgericht. Nakoľko však ide o stály

¹¹⁶ Pozri aj Stehlík, V. Vybrané otázky rozhodčího řízení v komunitárním právu. Jurisprudence, 2005, č. 1, s. 3-11.

¹¹⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 23. marca 1982, vo veci „Nordsee“ Deutsche Hochseefischerei v Reederei MONDO, 102/81, Zb., s. 1095, body 10 až 12

orgán, jeho členovia sú oficiálne menovaný vládou, riadi sa platným právom a jeho právomoc je obligatórna, Súdny dvor na jeho otázku odpovedal. Podobne tomu bolo aj v neskoršom prípade Danfoss.¹¹⁸ V uvedenom prípade išlo o otázku predloženú dánskym zmierovacím súdom, ktorý je poslednou inštanciou v sporoch z kolektívneho vyjednávania medzi zamestnancami a zamestnávateľmi. Jeho právomoc je však obligatórna, avšak jeho zloženie ani konanie pred ním nie dánskym poriadkom výslovne upravené¹¹⁹. Aj napriek uvedenému, Súdny dvor sa priklonil k možnosti, že dánsky zmierovací súd je možné považovať za súd v podľa článku 267 ZFEÚ.

3.5.5 Stavovské komory

Ďalšími orgánmi, ktoré je možné v súvislosti s ich kompetenciami, ktoré boli na ne prenesené vnútroštátnymi zákonmi, brať do úvahy ako potenciálne orgány, ktoré sa môžu v určitých situáciách obracať na Súdny dvor, sú orgány samosprávnych organizácií, a to najmä orgány profesijných komôr. Pri výkone svojich delegovaných právomocí je pravdepodobné, že sa tieto orgány stretnú s aplikovaním úniijného práva, napr. v oblasti slobody pohybu a slobodného poskytovania služieb. Pre príklad nemusíme chodiť profesijne ďaleko, nakoľko medzi takéto orgány je možné zaradiť aj stavovské organizácie advokátov a pod. Postavenie týchto stavovských organizácií bude zaujímavé hlavne v súvislosti s ich kárnymi, etickými a disciplinárnymi konaniami, v ktorých sa tieto stavovské orgány svojím charakterom ako aj výsledkom konania značne približujú súdnym orgánom. Rovnaký charakter majú aj konania týkajúce sa prijatia za člena stavovskej komory alebo jeho vylúčenie. V obdobnom prípade rozhodoval Súdny dvor či odpovie na prejudiciálne otázky holandskej Komisii pre sporné záležitosti všeobecnej medicíny¹²⁰, ktorá bola oprávnená udeľovať povolenie lekárom na výkon praxe všeobecného lekára. kde prvýkrát súd pripustil, že táto komisia môže byť považovaná za súd podľa čl. 267 ZFEÚ, nakoľko jej rozhodnutie bolo de facto konečné, nemalo len povahu stanoviska a holandský právny poriadok voči nemu nepripúšťal opravný prostriedok.

¹¹⁸ Rozsudok Súdneho dvora zo 17. októbra 1989 vo veci Danfoss, C- 109/88, Zb., s.I-3199

¹¹⁹ Rozsudok Súdneho dvora zo 17. októbra 1989 vo veci Danfoss, C- 109/88, Zb., s.I-3199, bod 7

¹²⁰ Rozsudok Súdneho dvora zo 6. októbra 1981 vo veci C. Broekmeulen proti Huisarts Registratie Commissie (Broekmeulen), 246/80, Zb. 1981, s. 2311, 2328

Pri posudzovaní oprávnenia stavovskej komory obrátiť sa na Súdny dvor, je podstatné najmä odlíšenie vykonávania činnosti ako správneho orgánu alebo „súdnej“ činnosti komôr. V tejto súvislosti Súdny dvor v už spomínanom v prípade Borker (C- 138/80) judikoval, že nie je oprávnený odpovedať na otázky Parížskej advokátskej komory, ktorá sa obrátila na Súdny dvor s výkladom vtedajšieho článku 49 ZES. Ako hlavný dôvod odmietnutia zodpovedania predložených otázok, Súdny dvor uviedol nedostatočnú aktívnu legitimáciu stavovskej komory, nakoľko rozhodnutie, ktoré mala táto komora vydať malo len deklaratórny účinok. Tento rozsudok však nevylučuje, aktívnu legitimáciu v prípade, ak by komora rozhodovala ako kárny (disciplinárny) orgán. Aj na túto otázku však existujú v právnej teórii rôzne názory.¹²¹

Ako je zrejmé z uvedenej judikatúry Súdneho dvora, Súdny dvor považuje stavovské orgány sa súdy v zmysle článku 267 ZFEÚ iba v prípadoch, v ktorých bude predkladajúci orgán v danej veci plniť predovšetkým úlohu súdnu a nie správnu a taktiež konanie pred ním bude vykazovať charakteristiku konania súdneho, pričom rozhodnutie komory bude pre strany konania rozhodnutím s konečnom platnosťou.

3.5.6 Postavenie niektorých špecifických súdnych orgánov

Okrem vnútroštátneho aspektu pri posudzovaní orgánov aktívne legitimovaných na predloženie prejudiciálnej otázky podľa čl. 267 ZFEÚ, je zaujímavá aj otázka posúdenia súdov medzinárodných. Je však otázne, či by sme ich mohli považovať za „vnútroštátny súdny orgán“. Vychádzajúc zo základnej myšlienky, že všetky súdy aplikujúce v konaní právo Únie, by mali mať možnosť obrátiť sa na Súdny dvor pri pochybnostiach o výklade či platnosti úijného práva¹²², tak teoreticky aj Medzinárodný súdny dvor (MSD) či Európsky súd pre ľudské práva (ESLP), ak sa pred nimi vyskytne otázka úijného práva, by sa mali za takéto súdy považovať. Uvedené teória je však podľa môjho názoru len čisto fiktívna, nakoľko uvedené súdy sa doteraz na Súdny dvor nikdy

¹²¹ Porovnaj: Stehlík, V.: Teoretické aspekty pojmu „soud“ v řízení o predbežné otázce podle čl. 234 SES na pozadí judikatury ESD. In: Právník.Praha,7/2005, str.728-729, Zemánek, J.: Predbežné otázky a komunitárni odpovědnost ČR u českých soudů. Evropské a medzinárodné právo. Praha, 6/2003, str.9 a Ježek,M.: Soudní orgán ve smyslu čl. 234 SES. Evropské a medzinárodné právo. Praha, 2/2004, str. 37.

¹²² Anderson, D.; Demetriou, M.: References to European Court. 2. vydání. London, Sweet & Maxwell, 2002, str. 39 a nasl.

doposiaľ neobrátili aj je veľmi málo pravdepodobné, že by sa tak v budúcnosti stalo. V prípade MSD je hneď prvá podmienka aktívnej legitímácie, ktorou je príslušnosť súdu k členskému štátu, viac ako sporná. MSD je jedným z hlavných orgánov Organizácie spojených národov a jeho úlohou je o.i. riešiť spory právnej povahy medzi zvrchovanými štátmi. Jeho právomoc je v zásade fakultatívna. Obligatórna právomoc MSD sa môže konštituovať len

- 1) dohodou
- 2) formou fakultatívnej doložky o obligatórnej jurisdikcii MSD
- 3) jednostranným opčným vyhlásením účastníkov Štatútu MSD za podmienky reciprocity t.j. je záväzná iba voči štátom, ktoré urobili alebo v budúcnosti urobili rovnaké vyhlásenie.

Vzhľadom na článok 344 ZFEÚ (pôvodný článok 292 ZES), v zmysle ktorého sa členské štáty sa zaviazali, že spory, ktoré sa týkajú výkladu alebo uplatňovania zmlúv vyriešia v súlade so zmluvami t.z. keby nastal akýkoľvek spor, k jeho riešeniu je oprávnený výlučne Súdny dvor, podľa môjho názoru Medzinárodný súdny dvor nie možné považovať sa súd v zmysle čl. 267 ZFEÚ. Hlavným argumentom je práve článok 292 ZES, ktorý výslovne pre spory z komunitárneho práva zveruje právomoc do rúk Európskeho dvora.

Európsky súd pre ľudské práva (ESLP) so sídlom v Štrasburgu je ďalším z orgánov, o ktorom sa vedú podobné úvahy¹²³. Je vytvorený na základe Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. V súčasnosti nie je žiadne inštitucionálne prepojenie medzi Súdnym dvorom a ESLP, a to aj napriek tomu, že v skoršej judikatúre sa v niektorých prípadoch ochrany práv jednotlivcov, Súdny dvor odvoláva na použitie Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Podobne ako v predchádzajúcom prípade MSD, zastávam názor, že nakoľko ani po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy, sa ESLP nestal priamo prepojeným súdom so Súdnym dvorom, nie je možno ESLP považovať sa súd v zmysle článku 267 ZFEÚ, nakoľko ani ZFEÚ ani ZEÚ ani žiadna iná zmluva nedáva právomoc Súdnemu dvoru odpovedať na prejudiciálnu otázku položenú mu medzinárodným (nie vnútroštátnym) súdom.

¹²³ Napr. Schermers, H., G., Waelbroeck, D., F. Judicial Protection in the European Union. 6th edition, Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2001, str. 258-259

Medzinárodný súdny orgán, hoci so sídlom v členskom štáte Únie, možno totiž len ťažko naozaj pokladať za „vnútroštátny súd členského štátu“ podľa 267 ZFEÚ.¹²⁴

Práve v súvislosti s prejudiciálnymi otázkami sa však nedávno (20. 9. 2011) ESLP vyslovil vo svojom rozsudku vo veci Ullens de Schooten a Řežábek proti Belgicku (sťažnosti č 3839/07 a 383353/07), v ktorom sťažovatelia namietali porušenie článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd t.z. základného práva na spravodlivé súdne konanie v súvislosti s nepoložením prejudiciálnej otázky súdnemu dvoru. ESLP v tomto rozhodnutí uviedol, že „*článok 6 ods. 1 Dohovoru uložil záväzok národným súdom odôvodniť akékoľvek rozhodnutie odmietajúce položiť predbežnú otázku.*“ ESLP tak de facto potvrdil, že nie je oprávnený posudzovať prejudiciálne otázky týkajúce sa únievého práva, avšak ak rozhodnutie vnútroštátnych súdov o tom, že položí resp. nepoloží prejudiciálnu otázku k Súdnemu dvoru, nie je náležité v zmysle judikatúry ESLP odôvodnené, je spôsobilé za určitých podmienok naplniť porušenie práva na spravodlivé súdne konanie. ESLP nehovorí o práve na zákonného sudcu, nakoľko Dohovor právo na zákonného sudcu ako samostatný inštitút nepozná.

V neposlednom rade treba spomenúť aj rôzne iné súdne orgány, od ktorých SÚDNY DVOR prijal predbežné otázky, aj keď v ich prípade príslušnosť k členskému štátu nie je stopercentne zrejmá. Boli to napr. už spomínaný Súdny dvor štátov BENELUXU¹²⁵ (v prípade C 337/95 Parfums Christian Dior), francúzskych zámorských departmentov a podobne to bolo aj v prípade súdov ostrova Man (C-355/89 Barr and Montrose Holdings) čo sú ostrovy v kanáli La Manche a za ich vonkajšie vzťahy zodpovedá Veľká Británia.

3.6 Súdny orgán príslušný k podávaniu odpovedí na prejudiciálnej otázky

Aj po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy, v zmysle ustanovení ZFEÚ ako aj Štatútu súdneho dvora a Rokovacieho poriadku je fakticky jediným orgánom príslušným rozhodovať v o prejudiciálnych otázkach a teda súdnym orgánom

¹²⁴ Anderson, D., Demetriou, M. References to the European Court. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2002, str. 49

¹²⁵ Súdny dvor Beneluxu bol zriadený v roku 1965 Bruselskou zmluvou medzi Holandskom, Belgickom a Luxemburskom ako zvláštna súdna inštanca, ktorá vykladá právo, vznikajúce integračným procesom v rámci krajín BENELUXU a ktoré je spoločné týmto trom štátom.

oprávneným podávať výklad Zmlúv a rozhodovať o platnosti a výklade aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie, je Súdny dvor.

Podľa čl. 256 ZFEÚ (pôvodný článok 225 ZES) je v osobitných oblastiach ustanovených štatútom príslušný prejednávať a rozhodovať o otázkach predložených na predbežný nález podľa článku 267 aj Všeobecný súd. Rozhodnutia, ktoré vydá Všeobecný súd o otázkach predložených na predbežný nález, môžu vo výnimočných prípadoch podliehať preskúmaniu Súdnym dvorom za podmienok a v rámci obmedzení uvedených v štatúte, ak existuje vážne nebezpečenstvo, že by rozhodnutie malo dopad na jednotu alebo vnútorný súlad práva Únie.

Je potrebné poznamenať, že Všeobecný súd doteraz v žiadnom z prejudiciálnych konaní nerozhodoval.

3.6.1 Základný náčrt organizácie Súdneho dvora

Aj napriek tomu, že nie je cieľom tejto práce podrobne sa zobrať organizáciou Súdneho dvora ako jedného z troch súdov inštitúcie „Súdneho dvora Európskej únie“, považujem za potrebné pristaviť sa aspoň pri niektorých základných skutočnostiach týkajúcich sa organizácie Súdneho dvora v súvislosti z rozhodovacím procesom o prejudiciálnych otázkach.

Súdny dvor sa skladá z 27 sudcov t.z. za každý členský štát je pridelený jeden sudca a z ôsmich generálnych advokátov. Sudcovia a generálni advokáti sú vymenovaní na základe spoločnej dohody vlád členských štátov na funkčné obdobie šesť rokov s možnosťou opätovného vymenovania do tejto funkcie. Čiastočná obnova sudcov a generálnych advokátov sa koná každé tri roky. Po tejto obnove členov Súdneho dvora, si sudcovia spomedzi seba volia predsedu Súdneho dvora, následne predsedov päťčlenných komôr, a to na obdobie troch rokov a následne aj predsedov trojčlenných komôr na obdobie jedného roka. Generálni advokáti si spomedzi seba volia Prvého generálneho advokáta.

V zmysle čl. 16 a 17 Štatútu Súdneho dvora súdny dvor vytvára nasledovné formácie, v ktorých zasadá pri svojom rozhodovaní:

- Trojčlenné komory - zasadajú 3 sudcovia,
- Päťčlenné komory - zasadajú 5 sudcovia,
- Veľká komora - pozostáva z trinástich sudcov. Predsedá jej predseda Súdneho dvora. Veľkú komoru tvoria predsedovia komôr zložených z piatich sudcov a tiež ďalší sudcovia vymenovaní v súlade s podmienkami uvedenými v rokovacom poriadku. Súdny dvor zasadá vo veľkej komore, ak o to požiada členský štát alebo orgán Únie vystupujúci ako strana konania.
- Plénum – zasadajú všetci sudcovia, kvórum tvoria pätnásť. Súdny dvor zasadá v pléne vo veciach predložených podľa článku 228 ods. 2 (odvolanie Európskeho ombudsmana), článku 245 ods. 2 (odvolanie člena Komisie), článku 247 (odvolanie člena Komisie) alebo článku 286 ods. 6 (odvolanie člen Dvoru audítorov) Zmluvy o fungovaní Európskej únie. V pléne môže Súdny dvor zasadať aj vtedy ak sa domnieva, že predložená vec je výnimočne dôležitá a v tejto veci najskôr vypočuje generálneho advokáta.

Sudcovia sú do komôr pridelovaní na základe rozhodnutia Súdneho dvora, pričom návrh predkladá predseda Súdneho dvora a schvaľujú ho jeho členovia. V súlade s článkom 9 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, Súdny dvor určí päťčlennú komoru alebo komory, ktoré budú na jeden rok poverené riešením naliehavých prejudiciálnych otázok.

V každom konaní na Súdnom dvore participuje tzv. sudca spravodajca, pričom jeho určenie je výsadou predsedu Súdneho dvora, pričom vopred dané exaktné kritéria na jeho výber neexistujú. Sudca spravodajca zodpovedá za vypracovanie, formálnu stránku a opravu predbežných správ, správ pred pojednávaním, rozsudkov a uznesení, pričom k dispozícii má troch spolupracovníkov s právnickým vzdelaním tzv. referndárov. Ich úlohou je poskytovanie potrebnej pomoci spočívajúcej napr. v kontrole konania, poverovaní vnútroštátnych spisov, poskytovaní právnych rešerší a pod.

Ďalším veľmi dôležitým článkom konania pred Súdnym dvorom je výber generálneho advokáta, ktorého vyberá Prvý generálny advokát, a to až po tom ako je určený sudca

spravodajca. Každý generálny advokát zodpovedá za návrhy v jazyku ich prednesu. Podobne ako sudca spravodajca, aj generálny advokát má k dispozícii referendárov, a to v počte štyria.

Kabinetom sudcov ďalej pomáhajú zamestnanci poverení čítaním rozsudkov a korektori. Tieto osoby priamo podliehajú Predsedovi Súdneho dvora. Ich hlavnou úlohou je najmä redigovanie odôvodnení návrhov a kontrola resp. zodpovednosť za posledné čítanie návrhu rozsudku. Súdnemu dvoru ďalej pomáha aj jeho tajomník, ktorý je tiež aj generálnym sekretárom Súdneho dvora, pričom tento zodpovedá za distribúciu dokumentov podľa Rokovacieho poriadku, za archívy a publikácie Súdneho dvora. Súdny dvor ďalej zriaďuje rôzne výbory, ktoré následne poveruje rôznymi úlohami napr. v oblasti správy budov, informatiky a pod.

3.7 Obligatórna a fakultatívna aktívna legitímácia vnútroštátneho súdneho orgánu

Všeobecne aktívne legitimovaným subjektom podľa článok 267 ZFEÚ je súdny orgán členského štátu. Aktívna legitímácia sa teda viaže na dve kumulatívne podmienky, a to že musí ísť o orgán súdnej povahy a tento orgán musí byť orgánom niektorého z členských štátov. Bližšie k otázkam pojmu súd členského štátu sa venuje predchádzajúca časť. Spomeňme len, že súdne orgány v zmysle vnútroštátneho práva sa nemusia vždy považovať aj za sudy v zmysle komunitárneho práva, a naopak.

Článok 267 ZFEÚ pritom rozlišuje vnútroštátne sudy, ktorú so oprávnené položiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru a sudy, ktoré sú povinné položiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru. Ako rozlišovacie kritérium pri fakultatívnosti a obligatórnosti podania prejudiciálnej otázky ustanovil Súdny dvor existenciu resp. neexistenciu vnútroštátneho opravného prostriedku voči rozhodnutiu súdu, ktorý koná vo veci samej (ustanovenie čl. 267 ZES druhá a tretia alinea). Za súd, ktorý je oprávnený položiť prejudiciálnu otázku k Súdnemu dvoru je v zásade možné považovať každý súdny orgán, pred ktorým sa pri vykonávaní jeho súdnej právomoci vyskytne otázka práva Únie.

Vo svojej judikatúre Súdny dvor postupne judikoval, že z týchto pravidiel uvedených priamo v ZFEÚ (predtým ZES a ZEÚ), existujú výnimky, ktoré v prípade, že súdu v zmysle článku 267 ZFEÚ tretí odsek vznikne povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru, túto povinnosť v špecifických prípadoch nemá a vice versa.

3.7.1 Súd oprávnený k predloženiu predbežnej otázky podľa čl. 267 ZFEÚ (fakultatívna aktívna legitimácia)

Fakultatívnu aktívnu legitimáciu má podľa článku 267 ZFEÚ druhá alinea, každý súd alebo tribunál členského štátu, ktorému pri riešení sporu vyvstala otázka komunitárneho práva. S poukázaním na existenciu opravných prostriedkov je to teda ten súd, voči rozhodnutiu ktorého je dostupný opravný prostriedok. Fakultatívnosť v tomto zmysle znamená toľko, že: *„pokiaľ si príslušný súd neosvojil pochybnosti o platnosti aktu niektorej z inštitúcií ES, môže ho aplikovať bez toho, aby vec predložil na predbežné konanie, keďže v prípade využitia opravného prostriedku niektorou zo strán sporu vzniká súdu, proti rozhodnutiu ktorého podľa vnútroštátneho právneho poriadku nie je dostupný opravný prostriedok (ďalej len „súd konečnej inštancie“), povinnosť iniciovať predbežné konanie.“*¹²⁶

Ako vyplýva z ustálenej judikatúry Súdneho dvora, ustanovenia článku 267 ZFEÚ oprávňujú každý vnútroštátny súdny orgán bez rozdielu, obrátiť sa na Súdny dvor, v prípade ak sa domnieva, že rozhodnutie o prejudiciálnej otázke je potrebné na rozhodnutie vnútroštátneho sporu. Ustanovenia uvedeného článku sú pre vnútroštátneho sudcu absolútne záväzné.¹²⁷ Tento článok dáva vnútroštátnym súdom právomoc a prípadne v niektorých prípadoch im ukladá povinnosť predložiť vec na rozhodnutie Súdnemu dvoru, a to ako náhle sudca buď z vlastného podnetu alebo na žiadosť strán, dospeje k záveru, že výsledok vnútroštátneho sporu závisí na otázke predloženej Súdnemu dvoru podľa čl. 267 ZFEÚ. Z uvedeného vyplýva, že vnútroštátne súdy majú mať čo najširší priestor na voľnú úvahu v záležitosti predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru, ak sa pred nimi vyskytla otázka týkajúca sa výkladu alebo úvahy o

¹²⁶ Čorba – Klučka - Vávrová – Procházka: III. časť : „Uplatňovanie európskeho práva na Slovensku“ in: Čorba a kol.: Európske právo na Slovensku – Právny rozmer členstva SR v EÚ, Nadácia Kalligram, Bratislava, 2002, str. 38

¹²⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 16. Januára 1973 vo veci Rheinmühlen-Düsseldorf, C-166/73, ZB., s. 33 bod 3.

platnosti a ustanovenia práva Únie. Súdny dvor v rozsudku Rheinmühlen-Düsseldorf, C-166/73 konštatoval, že pravidlo vnútroštátneho práva, podľa ktorého sú sudy, ktoré nerozhodujú v poslednom stupni, viazané právnym názorom vyššieho súdu, nemôže týmto súdom odňať možnosť položiť Súdnemu dvoru otázky týkajúce sa výkladu práva Spoločenstva, ktorého sa týka právny názor vyššieho súdu.

Z uvedeného rozsudku Súdneho dvora tak jasne vyplýva, že potrebu podať návrh na Súdny dvor vo veci výkladu zmlúv alebo platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie posudzuje jedine vnútroštátny sudca¹²⁸. Sudca sa rozhoduje len na základe vlastného uváženia a výsledkov v doterajšom vnútroštátnom spore. Ako už bolo uvedené, otázka predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru môže vzísť alebo z vlastného podnetu sudcu alebo na podnet účastníkov konania, avšak sudca nie je povinný vyhovieť návrhu účastníkov konania na predloženie prejudiciálnej otázky, ak sám považuje predloženie otázky súdному dvoru za nadbytočné.

V tejto súvislosti je nevyhnutné spomenúť, že v prípade posudzovania platnosti aktov inštitúcií Únie, ktorýkoľvek súd teda aj súd prvej inštancie resp. súd nižšej hierarchie môže dospieť k záveru, že komunitárny akt je neplatný. Otázkou však je, že či majú vnútroštátne sudy akéhokoľvek stupňa právomoc vyhlásiť komunitárny akt za neplatný. Uvedenú problematiku riešil Súdny dvor v rozsudku „Foto-Frost“ (C 314/85), kde uviedol, že: „článkom 177 (pozn. teraz 267 ZFEÚ) bola síce vnútroštátnym súdom, ktorých rozhodnutia možno podľa vnútroštátneho práva napadnúť opravným prostriedkom, daná možnosť položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky, ktoré sa týkajú výkladu alebo preskúmania platnosti, ale uvedený článok nerieši otázku právomoci týchto súdov vyhlásiť akty inštitúcií Spoločenstva za neplatné.....Keďže článok 173 (pozn. teraz 263) priznáva Súdnemu dvoru výlučnú právomoc zrušiť platnosť aktu inštitúcie Spoločenstva, súdržnosť systému si vyžaduje, aby aj právomoc vyhlásiť neplatnosť toho istého aktu, ak bol napadnutý pred vnútroštátnym súdom, bola vyhradená Súdnemu dvoru.“¹²⁹

¹²⁸ Porovnaj napr. rozsudky z 9. decembra 1965, Singer, 44/65, Zb. s. 1191, 1198; zo 17. septembra 1998, Kainuun Liikenne a Pohjolan Liikenne, C-412/96, Zb. s. I-5141, bod 23, ako aj zo 6. júla 2000, ATB a i., C-402/98, Zb. s. I-5501, bod 29).

¹²⁹ Rozsudok zo dňa 22.10. 1987 v právnej veci C-314/85 Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost., najmä ods. 13 až 17

V nadväznosti na vyššie uvedené tak existujú dve situácie, kedy je možné hovoriť o povinnosti vnútroštátneho súdu obrátiť sa na Súdny dvor, a to:

- ak ide o súdny orgán uvedený v článku 267 ods. 3 ZFEÚ (proti rozhodnutiu, ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva), a
- vnútroštátny súd dospeje k záveru, že ustanovenie práva Únie je neplatné.

3.7.2 Súdny orgán s povinnosťou obrátiť sa na Súdny dvor (obligatórna aktívna legitímácia).

Podľa článku 267 ods. 3 ZFEÚ: „*Ak sa takáto otázka položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.*”

Povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku tak zaväzuje vnútroštátny súdny orgán, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva daného členského štátu tzv. súd poslednej inštancie. Určenie, ktorý súd je súdom posledného stupňa však býva často nejasné, a to opätovne s prihliadnutím na variabilitu opravných prostriedkov v jednotlivých právnych poriadkoch členských štátov. Jedným z dôvodov je okrem iného aj fakt, že v komunitárnom práve sa pojem „súd členského štátu, proti ktorého rozhodnutiu neexistuje opravný prostriedok“ vykladá podstatne širšie ako vo vnútroštátnom práve. Preto, podobne ako pojem „súd členského štátu“, je aj pojem „súd posledného stupňa“ podľa tretieho odseku článku 267 ZFEÚ pojmom práva Únie.¹³⁰ Ďalším dôvodom je aj existencia dvoch rôznych teórií, na základe ktorých by sa mal presne určiť súd, ktorý koná v konečnej inštancii. Právna teória rozlišuje medzi konkrétnym (funkčným) a abstraktným (inštitucionálnym) ponímaním pojmu „súd poslednej inštancie“. ¹³¹ Abstraktná teória zastáva názor, že len tie národné súdy, ktoré sú hierarchicky na najvyššom stupni v členskom štáte sú povinné predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru. V rozhodovacej praxi Súdného dvora ako aj

¹³⁰ Tichý, L. Řízení o předběžné otázce před ESD a české soudy: subjekty, předmět a následky. in: Ústavní soud ČR: Řízení o předběžné otázce a národní soudy. Sborník příspěvků z konference pořádané Ústavním soudem České republiky v Brně dne 3. prosince 2004. Praha: Ústavní soud České republiky, 2005, str. 60

¹³¹ Anderson, D., Demetriou, M. References to the European Court. 2nd edition. London: Sweet & Maxwell, 2002, str. 165

v právnej teórii sa však presadila druhá tzv. konkrétna resp. funkčná teória, ktorá zabezpečuje lepšiu právnu ochranu jednotlivcov na všetkých stupňoch súdnej hierarchie.¹³²

Uprednostnenie konkrétnej pred inštitucionálnou teóriou vyslovil Súdny dvor už v jednom zo svojich prvých rozsudkov *Costa v. ENEL*¹³³ (C 6/64), v ktorom prijal otázku od talianskeho zmierovacieho sudcu voči rozhodnutiu, ktorého všeobecne je možný opravný prostriedok, ale v tomto konkrétnom prípade z dôvodu nepatrnosti spornej peňažnej čiastky, bol povinný rozhodnúť ako orgán posledného stupňa, a teda nebolo sa proti jeho rozhodnutiu možné odvolať. S ohľadom na tento postoj Súdneho dvora má sudca vnútroštátneho súdu, ktorý rozhoduje v poslednom stupni povinnosť začať konanie o prejudiciálnej otázke, bez ohľadu na to, či podľa noriem vnútroštátneho práva je najnižším alebo najvyšším orgánom súdnej moci. Konkrétna (funkčná) teória pritom poukazuje na to, že sudca má sám skúmať, že či je možné jeho rozhodnutie napadnúť opravným prostriedkom a podľa toho usúdiť či má povinnosť podať Súdnemu dvoru predbežnú otázku.¹³⁴ Nastolené právne posudzovanie „súd poslednej inštancie“ Súdny dvor potvrdil aj v prípade *Da Costa*, kde uviedol, že „*hoci článok 177 tretí odsek bezvýhradne vyžaduje od vnútroštátnych súdov, proti ktorých rozhodnutiam nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, predložiť Súdnemu dvoru akúkoľvek im položenú otázku výkladu, výklad podaný Súdny dvorom podľa článku 177 ich môže tejto povinnosti zbaviť, najmä v prípade, keď položená otázka je identická s otázkou, ktorá už bola predmetom rozhodnutia v obdobnej veci.*“¹³⁵ Spoločným znakom vyššie dvoch uvedených ranných rozhodnutí Súdneho dvora je, že obidva súdne orgány tak milánsky zmierovací sudca v prípade *Costa v. ENEL* ako aj Tariefcommissie - holandský špecializovaný daňový súd, boli Súdny dvorom považované za „súd posledného stupňa“ v zmysle tretieho odseku článku 267 ZFEÚ, aj keď formálne na čele vnútroštátnej súdnej hierarchie bezpochyby nestáli.

¹³² Šlosarčík, I. Evropský soudní dvůr a předběžná otázka podle čl. 234 SES. in: Projekt Team Europe. Praha: Institut pro evropskou politiku EUROPEUM, 2005, str. 5

¹³³ Rozsudok Súdneho dvora z 15. júla 1964 vo veci *Flaminio Costa proti E.N.E.L.*, C-6/64, ZB., 1143

¹³⁴ Bobek, M.: Které české soudy budou mít povinnost obracet se na Evropský soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce?. In: *Právní rozhledy*. Praha, 5/2004, str. 175

¹³⁵ Rozsudok Súdneho dvora v spojených veciach 28/62 až 30/62 *Da Costa en Schaake NV and others v. Administratie der Belastingen* [1963] Zb. 61

Kritériom pre určovanie, ktorý súd je „súdom členského štátu, proti ktorého rozhodnutiu neexistuje opravný prostriedok“ je existencia opravného prostriedku. Súdny dvor pojem „opravného prostriedku“ vyhlásil za definíciu práva Únie, podobne ako to urobil v prípade definovania pojmu súd. Obvykle sa teda „opravný prostriedok“ vykladá ako riadny opravný prostriedok, aj keď sa nemusí tento pojem zákonite zhodovať s rozdelením opravných prostriedkov na riadne a mimoriadne. Riadny opravný prostriedok sa v tomto zmysle vykladá ako bežný, teda taký, ktorý dáva obidvom stranám sporu možnosť napadnúť rozhodnutie obvyklou súdnou cestou. Z povahy vecí budú napr. vylúčené opravné prostriedky ako ústavná sťažnosť a pod.

Za súdne orgány voči rozhodnutiam, ktorých nie je možné v zmysle vnútroštátnej úpravy podať opravný prostriedok a teda majú povinnosť referovať Súdnemu dvoru otázky platnosti alebo výkladu, Súdny dvor napr. neuznal a tejto povinnosti oslobodil vnútroštátny súd, ktorý rozhoduje o dočasnom opatrení a neprijíma meritórne rozhodnutie vo veci.¹³⁶ Následne v ďalšom rozsudku *Morson a Jhanjan*¹³⁷ Súdny dvor spresnil, že sudca rozhodujúci o dočasnom opatrení nie je povinný podať návrh na Súdny dvor vtedy, keď rozhodnutie, ktoré má prijať nezaväzuje súd, ktorý bude neskôr rozhodovať vo veci samej pod podmienkou, že každý účastník konania, môže iniciovať konanie vo veci samej.

V práve Únie je možné za osobitnú skupinu prípadov považovať tie opravné prostriedky, ktorých využitie je podmienené súhlasom vyššieho súdneho orgánu. Uvedená schéma odvolacích prostriedkov sa napr. uplatňuje vo švédskom alebo britskom súdom systéme. Tzv. *leave to appeal* (povolenie k odvolaniu) v britskom systéme ukladá povinnosť strane konania, ktorá sa chce odvolať voči rozhodnutiu Odvolacieho súdu (*court of appeal*), obrátiť sa priamo na Snemovňu Lordov (*House of Lords*) so žiadosťou, aby jej spor opäť prejednávaný.¹³⁸ Táto buď vydá povolenie alebo ho zamietne. Otázka, ktorá v tomto prípade vyvstáva je, ktorý súd je možné považovať za súd poslednej inštancie, odvolací alebo najvyšší?

¹³⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 22. mája 1977 vo veci 105/76 *Hoffmann-La Roche v. Centrafarm* [1977] Zb. 957

¹³⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 27. októbra 1982 vo veci *Morson a Jhanjan*, 35 a 36/82, Zb. 3723, bod 10

¹³⁸ Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 211

Túto otázku riešil Súdny dvor v prípade Lyckeskog (C- 99/2000) .¹³⁹ V predmetnom konaní išlo o možnosť odvolať sa proti rozhodnutiu Odvolacieho súdu pre západné Švédsko k Švédskemu Najvyššiemu súdu. Odvolací súd pre západné Švédsko sa teda obrátil na Súdny dvor s otázkou, či pri nutnosti požiadania o vydanie povolenia na odvolanie, sa odvolací súd stáva súdom posledného stupňa. Súdny dvor sa však vyjadril negatívne, a síce že v takýchto prípadoch je súdom poslednej inštancie až najvyšší súd a to z dôvodu, že: *„rozhodnutia národného odvolacieho súdu, ktoré môžu byť napadnuté stranami sporu pred súdom najvyšším, nie sú rozhodnutiami súdu členského štátu, proti ktorým neexistuje vnútroštátny opravný prostriedok v zmysle čl. 234 ZES. Skutočnosť, že prieskum odvolacieho súdu je podmienený predchádzajúcim povolením prípustnosti odvolania najvyšším súdom, nespôsobuje stratu resp. zabavenie opravného prostriedku ani jednej zo strán.“*¹⁴⁰

Z uvedeného vyplýva, že pri posudzovaní skutočností, ktorý súd je obligatórne alebo fakultatívne aktívne legitimovaný k predloženiu prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru, Súdny dvor pristupuje v každom prípade individuálne s prihliadaním na konkrétne okolnosti prípadu.

3.8 Výnimky z povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu. Doktríny „acte clair“ a „acte éclair“

Rovnako ako doteraz boli všetky dôležité právne princípy vzťahujúce sa na podávanie prejudiciálnych otázok vytvorené judikatúrou Súdného dvora, judikatúrou Súdny dvor zároveň precizoval aj výnimky, podľa ktorých súd, ktorý rozhoduje ako súd posledného stupňa, nie je povinný predložiť prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu Súdnemu dvoru. V tejto problematike najznámejším rozhodnutím je rozsudok Súdného dvora zo 06. októbra 1982 známy v právnej literatúre ako rozsudok CILFIT.¹⁴¹ V predmetnom rozsudku Súdny dvor konštatoval, že súdny orgán proti rozhodnutiu, ktorého nie je

¹³⁹ Rozsudok Súdného dvora zo 4. júna 2002 vo veci C-99/2000 Kenny Roland Lyckesgog, Zb., s.I-4839

¹⁴⁰ Rozsudok Súdného dvora zo 4. júna 2002 vo veci C-99/2000 Kenny Roland Lyckesgog, Zb., s.I-4839, bod 16

¹⁴¹ Rozsudok Súdného dvora zo 06. Októbra 1982 Srl a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della Sanita (CILFIT), 283/81, Zb. 1982, s. 3415

možné podať opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, nie je povinný podať prejudiciálnu otázku týkajúcu sa výkladu:

- ak otázka nie je relevantná resp. je zjavne nesúvisiaca s právom Únie,
- ak je vzniknutá otázka vecne zhodná s otázkou, o ktorej sa už rozhodlo v prejudiciálnom konaní v analogickom prípade, alebo ak sporná právne otázka už bola vyriešená ustálenou judikatúrou Súdneho dvora, bez ohľadu na povahu konania, z ktorého vzišla táto judikatúra. Uvedená situácia sa právnej praxi často nazýva aj „teóriou objasneného aktu“, z francúzskeho „acte éclairé“.
- ak je správne uplatňovanie práva Spoločenstva (teraz práva Únie) také jednoznačné, že nepripúšťa nijaké rozumné pochybnosti; pričom skôr ako vnútroštátny súdny orgán dospeje k záveru o existencii takejto situácie, musí byť presvedčený o tom, že takáto jednoznačnosť aplikovania práva sa bude rovnako javiť tak súdnym orgánom členských štátov ako aj Súdnemu dvoru. Tento prípad zase právne teória označuje ako „acte clair“.

3.8.1 Zjavne nesúvisiaca otázka

Uvedená výnimka z povinnosti vnútroštátneho súdu, voči rozhodnutiu, ktorého neexistuje opravný prostriedok, zahŕňa situácie kedy v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, je potrebné, aby sudca posúdil či otázka, ktorá v konaní vyvstala, sa skutočne týka práva Únie. Vnútroštátny súd, na ktorý sa vzťahuje článok 267 tretí odsek ZFEÚ, má rovnakú právomoc posúdenia ako všetky ostatné vnútroštátne súdy vo veci zistenia, či rozhodnutie o otázke práva Únie je potrebné na vydanie jeho rozhodnutia. Súdny dvor v tejto veci v rozsudku CILFIT bod 10 uviedol, že: *„tieto súdy teda nie sú povinné postúpiť im položenú otázku výkladu práva Spoločenstva, ak otázka nie je relevantná, to znamená v prípadoch, keď odpoveď na túto otázku, nech by bola akákoľvek, nemôže mať nijaký vplyv na vyriešenie sporu.“*

3.8.2 Acte éclairé

Prapočiatky tejto teórie, ktorú Súdny dvor pri podávaní odpovedí na prejudiciálne otázky aplikuje, nájdeme v už spomínanom rozhodnutí Da Costa. V predmetnom rozsudku Súdny dvor vyslovil, že aj keď Súdny dvor bezvýhradne požaduje, aby súdne

orgány členských štátov konajúce v poslednom stupni, predkladali Súdnemu dvoru na rozhodnutie každú otázku interpretácie práva Únie, ktorá pred nimi vyvstane, „výklad podaný Súdnym dvorom podľa článku 177 ich môže tejto povinnosti zbaviť, najmä v prípade, keď položená otázka je identická s otázkou, ktorá už bola predmetom rozhodnutia v obdobnej veci.“¹⁴² Rozsudkom CILFIT sa táto právna teória v práve Únie de facto legitimizovala.

Pojem tejto právnej teórie je odvodený z francúzskeho pojmu „objasnený akt“ t.j. acte éclairé. Právna teória acte éclairé je založená na „koherencii a vnútornej konzistentnosti judikatúry Súdného dvora, teda na judikatúre ustálenej, nemeniacej sa v čase a nerozporovanej.“¹⁴³ Esenciálnou myšlienkou uvedenej teórie je snaha Súdného dvora už nezaoberať sa otázkami, na ktoré už raz odpovedal a existuje k nim judikatúra Súdného dvora. Identickosť otázky však neznamená jej doslovné rovnaké znenie a zároveň ani podmienku, že musela vzísť z totožného druhu konania.

Na základe uvedenej právnej doktríny tak Súdny dvor v prípade, ak je výklad práva Únie jasný a zreteľný v dôsledku toho, že v danej veci existuje ustálená judikatúra Súdného dvora alebo v podobnej veci už Súdny dvor vydal svoje záväzné rozhodnutie, oslobodzuje sudcu vnútroštátneho súdneho orgánu rozhodujúceho v postavení súdu poslednej inštancie od povinnosti obrátiť sa v zmysle § 267 odsek 3 ZFEÚ s otázkou výkladu na Súdny dvor.

3.8.3 Acte claire

Aj pôvod právnej teórie „acte clair“ pochádza z francúzskeho právneho systému.¹⁴⁴ Podľa rôznych autorov, uvedená teória bola často krát súdmi členských štátov vo vzťahu k Súdnemu dvoru „zneužívaná“ ako legálny prostriedok k obchádzaniu ich povinností referovať Súdnemu dvoru.¹⁴⁵ Odvolávajúc sa na doktrínu acte clair,

¹⁴² Rozsudok Súdného dvora v spojených veciach 28/62 až 30/62 Da Costa en Schaake NV and others v. Administratie der Belastingen [1963] ZB. 61

¹⁴³ Števíček, M., Ficová S. a kol.: Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1.vydanie. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 295

¹⁴⁴ Bobek, M.: Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES. Praha, C.H. BECK, 2004, str. 34, bod 26

¹⁴⁵ Dausés, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 113-114.

vzdorovito odmietal podávať prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru napr. francúzsky Conseil d'Etat odôvodňujúc, že z jeho pohľadu je aplikácia vtedy platného komunitárneho práva jasná a nie je potrebný ďalší výklad alebo aj nemecký Spolkový správny súd ale aj Spolkový finančný súd.¹⁴⁶

Doktrína *acte clair* t.j. jasného aktu je založená na postuláte, že správne uplatňovanie práva Únie sa musí javiť také jednoznačné, že nepripúšťa nijaké rozumné pochybnosti o spôsobe riešenia položenej otázky. Uvedená jasnosť však musí byť taká zrejmalá, že táto jednoznačnosť aplikácie práva sa musí rovnako javiť tak súdom ostatných členských štátov ako aj Súdnemu dvoru.¹⁴⁷ Ako ďalej vyplýva s rozhodnutia Súdneho dvora vo veci *Cilfit*, existenciu možnosti jednoznačnosti výkladu je potrebné posúdiť na základe charakteristík práva Spoločenstva a osobitných ťažkostí spojených s jeho výkladom, pričom predovšetkým je potrebné zobrať do úvahy skutočnosť, že texty práva Spoločenstva sú vypracované vo viacerých jazykoch a že všetky jazykové znenia sú záväzné, takže výklad ustanovenia práva Spoločenstva teda vyžaduje porovnanie rôznych jazykových verzií. Uvedené sa osobitne vzťahuje na Únii vlastnú právnu terminológiu, pričom sám Súdny dvor zdôrazňuje, že právne pojmy nemajú nevyhnutne rovnaký obsah v práve Spoločenstva a v rôznych vnútroštátnych právach a každé ustanovenie práva Spoločenstva treba zaradiť do jeho kontextu a vykladať vo svetle súhrnu ustanovení tohto práva, jeho cieľov a stavu jeho vývoja k dátumu, keď sa má toto ustanovenie uplatniť.¹⁴⁸

Z praktického uhla pohľadu je možné podmienky uplatnenia právnej teórie *acte clair* zhrnúť do týchto základných bodov:

- jazykovo-gramatické determinanty – podľa právneho názoru Súdneho dvora vyjadreného v bode 16 rozsudku *CILFIT* sa od súdu aplikujúceho teóriu *acte clair* vyžaduje, aby bol oboznámený so všetkými oficiálne publikovanými jazykovými variáciami textu.

¹⁴⁶ Podrobne bližšie Dausers, M.A.: *Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag*. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 114.

¹⁴⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 06. Októbra 1982 *Srl a Lanificio di Gavardo SpA proti Ministero della Sanita (CILFIT)*, 283/81, Zb. 1982, s. 3415, bod 16

¹⁴⁸ Tamtiež (*CILFIT*), bod 20

- komparatívne determinanty – po oboznámení sa verziami textu vo všetkých jazykových variáciách by ma vnútroštátny súd komparatívnou metódou porovnať ich právny, sémantický a logický výklad, či je pravdepodobné, že by sa niektorému sudcovi výklad javil ako nejasný, a napokon
- interpretačné determinanty - vnútroštátny sudca je povinný prihliadať aj na interpretačné rozdiely, a to osobitne k významovo rozdielnym pojmom vyplývajúcim z práva Únie, kde často krát pojmy v ňom používané, nemajú zhodný význam vo vnútroštátnom práve.

Medzi právnymi teoretikmi je doktrína *acte clair* pomerne často kritizovaná.¹⁴⁹ Medzi jej kritikov patria okrem iného aj niektorí generálni advokáti súdneho dvora, okrem iných napr. aj pán Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer, ktorý svoj kritický postoj k uvedenej doktríne vyjadril vo svojom stanovisku generálneho advokáta z 30. júna 2005.¹⁵⁰ Proti tejto doktríne je často krát namietaná jej prísnosť a reálna neaplikovateľnosť, nakoľko pre bežného vnútroštátneho sudcu, nech je osobou akokoľvek erudovanou, nie je možné aby si overil všetky jazykové verzie právneho predpisu Únie. A ďalšou nevyriešiteľnou otázkou je ako dospieť k záveru, že výklad, ktorý sa javí vnútroštátnemu sudcovi ako jednoznačný sa rovnako jednoznačným bude javiť aj ďalším stovkám sudcov v ostatných členských štátoch a rovnako aj Súdnemu dvoru? A napokon, doktrína „*acte clair*“ je právnou teóriou vyčítané, že zistenie či odpoveď na prejudiciálnu otázku výkladu práva Únie je jednoznačná alebo o tom, že je potrebnú túto otázky vyložiť, rozhoduje predsa len Súdny dvor.¹⁵¹ Aj napriek uvedeným kritickým názorom Súdny dvor však svoje rozhodnutie CILFIT spolu doktrínami z neho vyplývajúcimi potvrdil aj v neskorších svojich rozhodnutiach, ktorým sa budem venovať v ďalšom bode práce.

¹⁴⁹ Vid' napr. BROBERG, M: *Acte Clair Revisited: Adapting the Acte clair Criteria to the Demands of the Times*. CVom M.L.R. 2008, S.1383-1397, DAVIES

¹⁵⁰ Bližšie pozri bod 1.7.4. tejto práce ako aj Stanovisko generálneho advokáta Dámasa Ruiz-Jarab Colomera z 30. júna 2005 vo veci *Gaston Schul Douane-Expeditieur BV proti Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Gaston Schul Douane-expediteur)*, C-461/03, ZB.. 2005, s. I-10513, bod 56-57.

¹⁵¹ TICHÝ, L., RAINER, A., SVOBODA, P, ZEMÁNEK, J., KRÁL, R. *Evropské právo*. Praha: C.H.BECK, 1999, s. 292.

3.8.4 Kritika a revidovanie kritérií CILFIT

Narastanie počtu prejudiciálnych otázok, ako aj upozornenia generálnych advokátov a sudcov Súdneho dvora otvorili dvere debatám právnikov o možnosti revidovania resp. rozšírenia kritérií vyplývajúcich z rozsudku CILFIT. Vo svojom návrhu z 10. júla 1997 vo veci Wiener¹⁵² generálny advokát Jacobs presadzoval názor, že rozsudku CILFIT nemôže vnútroštátnym súdnym orgánom vyplývať povinnosť skúmať každé ustanovenie Únie vo všetkých úradných jazykoch Únie, teda metódou, ktorú samotný Súdny dvor uplatňuje len zriedka, hoci disponuje na tento účel lepšou infraštruktúrou. Naopak existencia viacerých jazykových verzií je ďalším na to, aby sa európske normy nevykladali úplne doslovne a aby sa väčší dôraz kládol na kontext a všeobecný systém Zmluvy, ako aj na jej predmet a cieľ.¹⁵³

Okrem iného sa generálny advokát Jacobs vo svojom návrhu snažil presadiť aj „autolimitáciu“ vnútroštátnych súdov (pozri bod 20 predmetného návrhu), ktoré by mali mať možnosť posúdiť vhodnosť návrhu na začatie konania o predbežnej otázke a zároveň aj „autolimitáciu“ na strane Súdneho dvora, ktorý by sa v niektorých prípadoch pri rozhodovaní obmedzil len na pripomenutie zásadných interpretačných pravidiel vypracovaných predošlou judikatúrou.

Ďalším z generálnych advokátov, ktorí navrhovali revidovanie kritérií CILFIT bol aj p. Tizzano, ktorý vo svojich návrhoch vo veci Lyckeskog¹⁵⁴ uviedol, že považuje za vhodné chápať tento rozsudok (pozn. CILFIT) v tom zmysle, že odporúča vnútroštátnemu súdu, aby pred vylúčením akejkoľvek dôvodnej pochybnosti bol obzvlášť obozretný.

Aj napriek silnejúcim ohlasom na revidovanie týchto kritérií, a to aj z radu generálnych advokátov, Súdny dvor túto zmenu neurobil aj keď možnosť sa mu naskytla viackrát. Práve naopak, povinnosť súdu posledného stupňa bola posilnená rozsudkom Köbler¹⁵⁵,

¹⁵² Rozsudok Súdneho dvora z 20. novembra 1997 vo veci Wiener, C-338/95, Zb., s.I-6495

¹⁵³ Návrhy generálneho advokáta Jacobsa zo dňa 10. júla 1997 vo veci C-338/95 Wiener S.I. GmbH proti Hauptzollamt Emmerich, Zb., s.I-6515, body 56 a nasl.

¹⁵⁴ Pozri bližšie Návrhy generálneho advokáta Tizzano vo veci C-99/00, Zb. s. I-4841, najmä bod 75 a 76.

¹⁵⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 30. septembra 2003 vo veci Gerhard Köbler proti Rakúska republika C-224/01, Zb., s. I-10239

v ktorom Súdny dvor uznal zásadu zodpovednosti členského štátu z dôvodu, že jeden z vyšších vnútroštátnych súdov nepoložil Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku, hoci tak vzhľadom na ustanovenie článku 267 ZFEÚ urobiť mal.

Rovnako v ďalšom svojom rozhodnutí vyhlásenom takmer dva roky po rozsudku Köbler, ktorým bolo rozhodnutie Intermodal Transports¹⁵⁶ kritériá CILFIT opätovne potvrdil. Súdny dvor v tomto konaní potvrdil, že článok 234, tretí pododsek ES, sa má podľa ustálenej judikatúry vykladať v tejto súvislosti tak, že tieto sudy majú, ak v konaní pred nimi vznikne otázka týkajúca sa práva Spoločenstva, povinnosť obrátiť sa na Súdny dvor, pokiaľ nekonštatovali, že nastolená otázka nie je relevantná alebo že k dotyčnému ustanoveniu práva Spoločenstva už bol podaný výklad Súdneho dvora, alebo že správne uplatnenie práva Spoločenstva je tak jasné, že tu nie je priestor na žiadne rozumné pochybnosti. Existenciu takejto možnosti treba posúdiť v závislosti na charakteristikách vlastných právu Spoločenstva, osobitných ťažkostiach, ktoré predstavuje jeho výklad, a riziku rozdielov v judikatúre v rámci Spoločenstva (body 32 až 35 rozsudku Intermodal Transports).

Azda najtvrdšiu kritiku voči rozhodnutiu CILFIT a potrebe jeho revidovania podal vo svojom návrhu z 30. júna 2005 generálny advokát Colomer. V predmetnom stanovisku p. Colmer uvádza: „*ak bližšie preskúmame praktické aspekty rozsudku CILFIT, prídeme k záveru, že striktné chápanie uvedených požiadaviek by viedlo k tomu, že vnútroštátne sudy by museli uskutočniť empirické skúmanie právnych poriadkov ostatných členských štátov, aby dospeli k vnútornému presvedčeniu, že všetky ostatné sudy by potvrdili správne uplatňovanie ustanovenia Spoločenstva.... navrhovaný test kritérií CILFIT bol neuskutočiteľný už v čase jeho sformulovania, ale v skutočnosti sa v roku 2005 zdá ako nezmyselný, pretože nekorešponduje s obavou z minulosti, ktorá viedla k jeho prijatiu, t.j. zabrániť excesom v teórii „acte claire“ zo strany niektorých súdov členských štátov..... Zaujímavé je, že Súdny dvor sa vyhýba akejkoľvek zmienke o predbežnej podmienke, že vnútroštátny súdny orgán musí dospieť k presvedčeniu, že sudy v iných členských štátoch a samotný Súdny dvor chápu sporné ustanovenie presne tým istým spôsobom.....* Pokiaľ by mala táto požiadavka skutočne taký význam ako v rozsudku

¹⁵⁶ Rozsudok Súdneho dvora z 15. septembra 2005 vo veci Intermodal Transports C-495/03, Zb., s. I-8151

CILFIT, bolo by logické podrobnejšie ju rozobrať. Vzhľadom na všetky uvedené argumenty musí Súdny dvor prevziať zodpovednosť a poopraviť judikatúru CILFIT alebo prinajmenšom obsahovo ju zmierniť, aby zodpovedala súčasným požiadavkám.... zároveň sa musí zohľadniť, že stupeň znalosti práva Spoločenstva zo strany vnútroštátnych súdnych orgánov od roku 1983 významne vzrástol. Po 22 rokoch platnosti nastal čas prehodnotiť judikatúru, ktorá splnila svoju úlohu v určitom historickom období, ale vývojom európskeho právneho poriadku bola prekonaná.”¹⁵⁷

3.9 Predmet konania o prejudiciálnej otázke.

V zmysle ustanovenia článku 267 ZFEÚ Súdny dvor Európskej únie má právomoc vydať predbežný nález o otázkach, ktoré sa týkajú:

- a) výkladu zmlúv;
- b) platnosti a výkladu aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov alebo agentúr Únie.

Uvedené ustanovenie ZFEÚ tak zároveň poskytuje základné rozdelenie predmetu konania o prejudiciálnej otázke. Podľa zmluvy sa teda rozlišujú otázky výkladu a otázky platnosti práva Únie.

3.9.1 Návrh na posúdenie platnosti aktu Únie.

Súdny dvor vo svojej judikatúre od počiatku vo veci prejudiciálnych otázok týkajúcich sa platnosti aktov inštitúcií Únie, zastáva jednoznačné stanovisko. Súdny dvor vo svojom rozsudku SPA International Chemical Corporation¹⁵⁸ judikoval, že právomoci priznané Súdnu dvoru článkom 267 ZFEÚ majú za cieľ najmä zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva Spoločenstva vnútroštátnymi súdmi. Súdny dvor považuje túto požiadavku jednotného uplatňovania za mimoriadne dôležitú vtedy, keď je spochybňovaná platnosť aktu Spoločenstva, nakoľko rozdielny prístup súdov členských štátov k otázke platnosti aktov Spoločenstva by mohol ohroziť samotnú jednotu právneho poriadku Spoločenstva a mohol by sa dotknúť základnej požiadavky právnej

¹⁵⁷ Stanovisko generálneho advokáta Dámasa Ruiz-Jarab Colomera z 30. júna 2005 vo veci Gaston Schul Douane-Expeditieur BV proti Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Gaston Schul Douane-expediteur), C-461/03, Zb. 2005, s. I-10513, bod 56-57

¹⁵⁸ Rozsudok Súdneho dvora vo veci SPA International Chemical Corporation C-66/80, Zb., s.I.1193 a nasl.

istoty. Nastolený trend v právnej argumentácii Súdny dvor potvrdil v už spomínanom rozhodnutí zo dňa 22.10. 1987 v právnej veci C-314/85 Foto-Frost v. Hauptzollamt Lübeck-Ost. Súdny dvor v tomto rozsudku uviedol, že aj keď bola vnútroštátnym súdom, ktorých rozhodnutia možno podľa vnútroštátneho práva napadnúť opravným prostriedkom, daná možnosť položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky, ktoré sa týkajú výkladu alebo preskúmania platnosti, uvedený článok 177 ZES (teraz článok 267 ZFEÚ) nerieši otázku právomoci týchto súdov vyhlásiť akty inštitúcií Spoločenstva za neplatné. Vzhľadom na uvedené Súdny dvor priznal vnútroštátnym súdom možnosť skúmať platnosť aktu Spoločenstva, pričom ak nepovažujú dôvody neplatnosti predložené účastníkmi konania za opodstatnené, môžu ich zamietnuť a rozhodnúť, že akt je platný v plnom rozsahu. Takýmto konaním totiž nespochybňujú existenciu aktu Spoločenstva. Na druhej strane však Súdny dvor v bode 15 rozsudku Foto Frost výslovne uviedol, že: „*vnútroštátne súdy nie sú oprávnené vyhlásiť akty Spoločenstva za neplatné.*“ Uvedený záver odôvodnil skutočnosťou, že právomoci priznané Súdnemu dvoru v rámci prejudiciálneho konania majú za cieľ najmä zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva Spoločenstva vnútroštátnymi súdmi, pričom konanie o prejudiciálnej otázke je z rovnakého dôvodu ako žaloba o neplatnosť spôsobom kontroly zákonnosti aktov inštitúcií Spoločenstva. Ako vyplýva z uvedených ustanovení zakladajúcich zmlúv, tieto zaviedli v komplexnú sústavu žalôb a konaní, ktorých cieľom je zveriť Súdnemu dvoru právomoc preskúmať zákonnosť aktov inštitúcií. Keďže výlučná právomoc zrušiť platnosť aktu inštitúcie Spoločenstva je zmluvou priznaná Súdnemu dvoru, súdržnosť systému si vyžaduje, aby aj právomoc vyhlásiť neplatnosť toho istého aktu, ak bol napadnutý pred vnútroštátnym súdom, bola vyhradená Súdnemu dvoru. Súdny dvor ďalej uviedol, že práve on je tým najpovolanejším orgánom na vyhlásenie platnosti aktov Spoločenstva.

Túto judikatúru Súdny dvor potvrdil v roku 1997 aj rozsudkom *Bakers of Nailsea*¹⁵⁹ a zároveň aj v novšom rozsudkom z roku 2005 vo veci *Gaston Schul*¹⁶⁰. V uvedenom rozsudku Súdny dvor odpovedal na otázku holandského súdu *College van Beroep voor het Bedrijfsleven* vo veci povinnosti vnútroštátneho súdneho orgánu uvedeného v článku 267 ods. 3 ZFEÚ položiť Súdnemu dvoru otázku týkajúcu sa platnosti

¹⁵⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 15. apríla 1997 vo veci *Bakers of Nailsea* C-27/95, Zb., s.I.-1847 a nasl.

¹⁶⁰ Rozsudok Súdneho dvora zo 6. decembra 2005 vo veci *Caston Schul Douane-expediteur* C-461/03, Zb., s.I.- 10513

ustanovení v prípade, keď Súdny dvor už vyslovil neplatnosť určitých korešpondujúcich ustanovení iného porovnateľného nariadenia, alebo či je tomuto skôr uvedené ustanovenia so zreteľom na osobitnú podobnosť s ustanoveniami, ktoré už boli vyhlásené za neplatné. Súdny dvor v tejto veci pripomenul svoje rozhodnutie vo veci Foto Frost a spresnil, že kritériá vymedzené v rozsudku CILFIT sa neuplatňujú v prípadoch keď ide o platnosť ustanovenia Únie. Súdny dvor ďalej opätovne pripomenul systematiku právnych prostriedkov a monopol Súdneho dvora pri kontrole zákonnosti aktov Spoločenstva. Navyše Súdny dvor v bodoch 23 a 24 rozhodnutia Gaston Schul judikoval, že *„nemožno sa odvolávať na skrátenie doby konania s cieľom ospravedlniť zásah do výlučnej právomoci súdu Spoločenstva rozhodovať o platnosti práva Spoločenstva. Okrem toho je potrebné zdôrazniť, že je to súd Spoločenstva, ktorý je najkompetentnejší pre rozhodovanie o platnosti aktov Spoločenstva. Inštitúcie Spoločenstva, ktorých akty sú sporné, majú totiž v zmysle článku 23 Štatútu Súdneho dvora právo vstúpiť do konania pred Súdnym dvorom na obranu platnosti svojich aktov.“*

Z vyššie uvedenej judikatúry tak môžeme sledovať nemenný postoj Súdneho dvora v otázke jeho výsadnosti posudzovať neplatnosť aktov Únie. Z tohto dôvodu tak pre tento druh prejudiciálnych otázok nepredpokladám žiadny zásadný zvrät v najbližších rokoch.

3.9.2 Otázky výkladu práva Únie.

Tzv. výkladové prejudiciálne otázky tvoria početne najväčšiu časť predkladaných prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru, ktorý vo svojej judikatúre viackrát konštatoval svoju výlučnú právomoc vykladať právo Únie¹⁶¹. Súdny dvor označil prejudiciálne konanie za osobitnú formu súdnej spolupráce, prostredníctvom ktorej by vnútroštátny súd a Súdny dvor mali v rámci svojich právomocí priamo a vzájomne usilovať o rozhodnutie veci tak, aby bola zaručená jednotná aplikácia a jednotný výklad únijskeho práva vo všetkých členských štátoch.

¹⁶¹ Napr. Rozhodnutie Súdneho dvora zo 7. februára 1985 vo veci H.M.Abels, C-135/83, Zb., 1985, s. 469, bod 48

Výklad práva Únie je však na rozdiel od výkladu vnútroštátneho práva pomerne komplikovanou právnou záležitosťou, nakoľko predpisy Únie resp. akty orgánov Únie vychádzajú vo všetkých úradných jazykoch, ktoré sú považované za rovnocenné. Z tohto dôvodu sa pri interpretácii práva Únie právnymi teoretikmi¹⁶² a samotným Súdny dvorom využíva najmä systematicko-teleologická metóda, ktorá slúži ako regulátor doslovnej jazykovej interpretácie. Odvolávanie sa na používanie tejto interpretačnej metódy sa objavuje aj v stanoviskách generálnych advokátov, napr. návrhu generálneho advokáta Colomera, podľa ktorého „*existencia viacerých jazykových verzií je ďalším dôvodom na to, aby sa európske normy nevykladali úplne doslovne a aby sa väčší dôraz kládol na kontext a všeobecný systém Zmluvy, ako aj na jej predmet a cieľ.*“¹⁶³ Systematicko-teologický výklad práva Únie tak bol použitý aj pri najznámejších rozsudkoch Súdneho dvora, prostredníctvom ktorých sa formovali základné platné princípy ako napr. bezprostredná použiteľnosť práva Únie (C 26/62 - Van Gend en Loos), priamy účinok práva spoločenstva (Da Costa proti ENEL), atď.

V rámci výkladovej právomoci Súdneho dvora, tento má právo vykladať najmä:

- zmluvy, ktorými sa rozumejú najmä Zmluva o Európskej únii, Zmluva o fungovaní Európskej únie, Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu,
- výklad aktov inštitúcií, orgánov alebo úradov a agentúr; v tejto súvislosti je vhodné poukázať na široký výklad pojmu právny akt spoločenstva, ktorý sa neobmedzuje len na právne akty, ktoré sú spomenuté v čl. 288 ZFEÚ (pôvodný článok 249 ZES), tzv. sekundárne pramene práva (nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania, stanoviská), ale aj akty iných inštitúcií, napr. Centrálnej banky a pod.
- akty o prístupí,
- osobitné dohody, dohovory a protokoly,
- medzinárodné zmluvy uzatvorené Úniou, odporúčania prijaté inštitúciami na základe zmluvy, ale aj

¹⁶² Vid' Dausen, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 78.

¹⁶³ Stanovisko generálneho advokáta Dámasa Ruiz-Jarab Colomera z 30. júna 2005 vo veci Gaston Schul Douane-Expeditieur BV proti Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (Gaston Schul Douane-expeditieur), C-461/03, ZB.. 2005, s. I-10513, bod 56

- rozsudok Súdneho dvora, podľa Súdneho dvora, právna sila, ktorú má rozsudok vyhlásený v prejudiciálnom konaní, nebráni vnútroštátnemu súdu, ktorý je adresátom tohto rozsudku, znova obrátiť sa na Súdny dvor ak to považuje za potrebné.¹⁶⁴

V nedávnej veci Lesoochránárske zoskupenie VLK¹⁶⁵, ktorú rozhodoval Súdny dvor z podnetu Najvyššieho súdu SR a ktorá sa týkala výkladu Dohovoru o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (tzv. Aarhuský dohovor), Súdny dvor o konaní vyhlásil, že má právomoc stanoviť hranicu rozdeľujúcu povinnosti, ktoré má Únia, a tie ktoré majú len členské štáty v súvislosti s podpísanými medzinárodnými dohovormi. Súdny dvor konštatoval, že má právomoc vykladať ustanovenia článku 9 ods. 3 Aarhuského dohovoru, a najmä vyjadriť sa k tomu, či tieto ustanovenia majú priamy účinok, alebo nie. Pokiaľ sa ustanovenie môže uplatňovať tak na situácie, na ktoré sa vzťahuje vnútroštátne právo, ako aj na situácie, na ktoré sa vzťahuje právo Únie, existuje určitý záujem na tom, aby sa toto ustanovenie vykladalo jednotne bez ohľadu na podmienky, za akých sa má uplatniť, a tak sa do budúcnosti predišlo rozdielom vo výklade.

3.9.3 Nepripustné prejudiciálne otázky

Aj napriek tomu, že Súdny dvor je oprávnený vykladať pomerne široký okruh otázok, jeho právomoc nie je neobmedzená. Základnými predpokladmi, aby súd začal konanie o prejudiciálnej otázke je, aby sa táto otázka týkala práva Európskej únie, bola predložená súdnym orgánom členského štátu vykonávajúcim súdnu právomoc. Absencia ktoréhokoľvek z menovaných predpokladov má za následok, že súd sa nepovažuje za oprávnený na predložené otázky odpovedať.

Od uvedenej situácie je potrebné odlíšiť tzv. nepripustné otázky aj keď Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach pojmy nepripustnosť otázok a nedostatok právomoci striktné nerozlišuje. K vysloveniu nepripustnosti by však teoreticky malo dochádzať len

¹⁶⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 05. marca 1986 vo veci Wunsche / Germany, 69/85, Zb. 1986, p. 947

¹⁶⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 08. marca 2011 vo veci Lesoochránárske zoskupenie VLK, C-240/09, zatiaľ neuvyverejnené, dostupné na web stránke www.curia.eu

v prípadoch kedy nie sú splnené všetky procesné podmienky na začatie prejudiciálneho konania.

Aj keď pojem neprípustnosť prejudiciálnych otázok je konaním o týchto otázkach spojený od počiatku, jeho obsahová náplň sa vyvíjala s postupným rozvojom judikatúry Súdneho dvora. Z počiatku bolo možné pozorovať otvorený prístup Súdneho dvora, ktorý prijímal v zásade všetky otázky, ktoré mu boli doručené. S príchodom 80-tych rokov ako aj zvyšovaním nápadu konaní pred Súdny dvorom sa však Súdny dvor uchýlil k taktike odmietavého postoja a prostredníctvom mnohotvárneho inštitútu neprípustnosti prejudiciálnych otázok začal odmietať otázky, ktorými sa zaoberať nemusel.¹⁶⁶

Aj napriek značnej nekonzistentnosti judikatúry v otázke neprípustného predmetu prejudiciálnej otázky možno s poukazom na judikatúru Súdneho dvora považovať za neprípustné nasledovné okruhy prejudiciálnych otázok:

- otázky, ktorých základom je nereálny, fiktívny spor,
- otázky, na ktoré odpovede nie sú potrebné, otázky sú irelevantné alebo hypotetické
- otázky, ktoré sa netýkajú práva Únie
- predkladajúci súd dodatočne neobjasnil skutkové či právne pozadie predbežnej otázky alebo dostatočne neodôvodnil svoju žiadosť
- iné procesné dôvody.

3.9.3.1 Existencia sporu. Fiktívne spory

Z článku 267 ZFEÚ vyplýva, že vnútroštátne sudy sú oprávnené podať návrh na Súdny dvor len vtedy, ak na nich prebieha spor a pokiaľ majú o ňom rozhodnúť v rámci konania, ktoré má byť skončené rozhodnutím s charakterom súdneho rozhodnutia. Uvedená požiadavka sa v zásade prejavuje v troch odlišných podobách, a to že návrh na začatie prejudiciálneho konania musí podať súdny orgán členského štátu, pred ktorým musí stále prebiehať spor t.z. vnútroštátne konanie je po dobu konania na Súdnom dvore

¹⁶⁶ BOBEK, M., KOMÁREK, J., PASSER, J.M., GILLIS, M. *Předběžná otázka v komunitárním právu*. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 211

len prerušené a základ tohto konania, teda spor dvoch účastníkov, je postavený na reálnom základe t.z. uvedený spor nesmie byť fiktívny alebo vykonštruovaný.

Ako vyplýva z vyššie uvedeného, aby Súdny dvor neodmietol odpovedať na predloženú prejudiciálnu otázku, je potrebné aby spor na vnútroštátnom súde stále prebiehal. Ak totiž niet sporu, odpoveď na prejudiciálnu otázku nie je potrebná. Súdny dvor pritom vo svojej nedávnej judikatúre konštatoval, že „*keďže existencia sporu vo veci samej je podmienkou právomoci Súdneho dvora, musí ju Súdny dvor overiť ex officio.*”¹⁶⁷

V súvislosti s trvaním sporu pred vnútroštátnym súdom je zaujímavé poukázať na rozhodnutie vo veci Pardini¹⁶⁸. V tomto spore prejudiciálnu otázku položil taliansky sudca rozhodujúci o dočasnom opatrení, pričom prípadná žaloba sama mala byť podaná na inom súde. Aj napriek tomu sa p. Pardini domnieval, že pojem súdny dvor v zmysle § 267 ZFEÚ sa vzťahuje na každý súd, ktorý vykonáva svoju funkciu v konaní, ktoré vedie k finálnemu rozhodnutiu vo veci. Túto argumentáciu však Súdny dvor odmietol a vo svojom rozhodnutí sa priklonil k doslovnému výkladu článku 267 ZFEÚ a dospel k záveru, že vnútroštátne súdne orgány sú oprávnené podať návrh na Súdny dvor iba vtedy, ak na nich ešte stále prebieha spor, v ktorom musí vydať rozhodnutie, pri vydaní ktorého možno zohľadniť rozsudok vyhlásený v prejudiciálnom konaní. A contrario, tak Súdny dvor určil, že nemá právomoc rozhodovať o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ak v čase jeho podania, je konanie pred vnútroštátnym súdom ukončené.¹⁶⁹

K okruhom otázok, ktoré Súdny dvor považuje za neprípustné sú prejudiciálne otázky, ktoré vnútroštátny súd podá v prípade ak spor pred ním nie je reálny, teda je vykonštruovaný, fiktívny. Najslávnejším prípadom fiktívneho sporu je vec Foglia/Novello¹⁷⁰. V tomto spore taliansky účastníci napadli spotrebnú daň z víneho likéru uloženú vo Francúzsku. Túto účastníci konania uzavreli zmluvu o dodávke vína, ktorého príjemcom mala byť tretia osoba z mesta Menton (FR) a sporným z tejto zmluvy sa stalo platenie dane. Súdny dvor, ktorému bola prejudiciálna otázka z toho

¹⁶⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 11.septembra 2008 vo veci Unión General de Trabajadores de La Rioja, C-428/06, C-429/06 a C-431/06 až C-434/06, Zb. s. I-6747, bod 40

¹⁶⁸ Rozsudok Súdneho dvora z 21. apríla 1988 vo veci Fratelli Pardini, C-338/05, Zb. s. I-2041, bod 10

¹⁶⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 12. marca 1998 vo veci Djabali, C-314/96, Zb. s. I-1149

¹⁷⁰ Rozsudok Súdneho dvora z 11. marca 1980 vo veci Pasquale Foglia proti Mariella Novello, 104/79, Zb. s. 745

sporu predložená, vyslovil, že nemá právomoc – bez toho, aby narušil celý systém právnych prostriedkov, ktoré sú k dispozícii súkromným jednotlivcom, aby sa mohli brániť proti daňovým ustanoveniam, ktoré sú v rozpore so Zmluvou – na rozhodnutie o prejudiciálnych otázkach v predmetnom spore, v ktorom chcú účastníci konania vo veci samej dosiahnuť neplatnosť daňovej úpravy členského štátu, prostredníctvom konania vedeného na súde iného členského štátu medzi dvoma súkromnými subjektmi, ktoré sa navyše zhodujú v tom ako má vyzerat' výsledok konania.

Právni teoretici Anderson a p. Demetriou nazývajú vyššie uvedený jav ako tzv. „forum shopping“¹⁷¹, pričom rovnako uvádzajú, že uvedené praktiky v predkladaní prejudiciálnych otázok sú skutočne realitou. Uvedený dôvod tak nabáda Súdny dvor k opatrnosti v prípadoch ak súd jedného členského štátu vo svojich otázkach spochybňuje právnu úpravu iného štátu. Podobný prípad Súdny dvor riešil aj vo veci Bacardi Martini¹⁷², kde sa výkladu francúzskeho zákona Evin domáhal anglický súd. Súdny dvor konštatoval, že keďže položené otázky majú umožniť vnútroštátnemu súdu posúdiť zlučiteľnosť právnej úpravy iného členského štátu s právom Spoločenstva, je potrebné aby bol Súdny dvor podrobne informovaný o dôvodoch, ktoré vedú predkladajúci súd k názoru, že odpoveď na tieto otázky je potrebná na to, aby mohol vyniesť rozsudok. Nakoľko anglický súd Súdnemu dvoru neponúkol jeho presné zdôvodnenie, Súdny dvor uvedené otázky uznal sa neprípustné.

3.9.3.2 Otázky, na ktoré odpovede nie sú potrebné, otázky irelevantné a hypotetické

Súdny dvor vo svojej judikatúre pripomína, že podľa ustálenej judikatúry v rámci konania zavedeného článkom 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, ktorý vec prejednáva a ktorý musí prevziať zodpovednosť za rozhodnutie sporu, aby s prihliadnutím na osobitosti konkrétneho prípadu posúdil potrebu prejudiciálneho rozhodnutia na vydanie svojho rozhodnutia, ako aj relevantnosť otázok položených Súdnemu dvoru. Preto pokiaľ sa položené otázky týkajú výkladu práva Únie, Súdny

¹⁷¹ Anderson, D.; Demetriou, M.: References to European Court. 2. vydání. London, Sweet & Maxwell, 2002, str. 29 a nasl.

¹⁷² Rozsudok Súdného dvora z 21. januára 2003 vo veci Bacardi-Martini SAS, C-318/00, ZB. s.I-905

dvor je v zásade povinný rozhodnúť.¹⁷³ Súdny dvor však zároveň uvádza, že za výnimočných okolností mu prináleží skúmať podmienky, za akých sa naň vnútroštátny súd obrátil s cieľom preveriť svoju vlastnú právomoc. Súdny dvor rovnako zdôrazňuje svoje oprávnenie rozhodnúť o prejudiciálnej otázke, ktorú položil vnútroštátny súd, len v prípadoch, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Únie nemá nijaký vzťah k existencii alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové a právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené.¹⁷⁴

Judikatúra Súdneho dvora však nebola vždy taká jednoznačná ako súd opakovane konštatuje vo svojich posledných rozsudkoch Rüffler (C-544/07) alebo Filipiak (C-314/08). Príkladom pôvodnej pozície Súdneho dvora je rozsudok Salgoil z roku 1968¹⁷⁵. V uvedenom spore talianska vláda namietala právomoc Súdneho dvora, nakoľko predmet sporu sa týkal dovozu výrobkov z tretích krajín. Súdny dvor však uviedol, že článok 267 ZFEÚ (vtedy platilo označenie 177 ZES) „vychádza z jasného rozdelenia funkcií vnútroštátnych súdov na jednej strane a Súdneho dvora na strane druhej, a nedáva Súdnemu dvoru právomoc prerokovať skutkovú podstatu veci alebo napadnúť zdôvodnenie dožiadania. Preto ak vnútroštátny súd predkladá vo veci výkladu právne ustanovenie spoločenstva, predpokladá sa, že uvedený súd pokladá tento výklad za potrebný na vydanie rozhodnutia v konaní. Preto Súdny dvor nemôže od vnútroštátneho súdu požadovať, aby výslovne uviedol, že ustanovenie, ktoré si podľa tohto súdu vyžaduje výklad, je platné. Pokiaľ je výklad znenia sporného ustanovenia na prvý pohľad nesprávny, je opodstatnené dožiadať oň Súdny dvor. Nie je v právomoci Súdneho dvora rozhodovať o aplikovaní takého či onakého ustanovenia predloženého na interpretáciu v spornej veci; toto spadá do pôsobnosti súdu, ktorý vec postúpil.“

Všeobecnou podmienkou pripustenia otázky je potrebnosť alebo užitočnosť odpovede Súdneho dvora pre vnútroštátne konanie. Súdny dvor vo svojej judikatúre pritom

¹⁷³ Porovnaj napr. rozsudky z 23. apríla 2009, Ruffler, C-544/07, Zb. s. I-3389, bod 36, a z 19. novembra 2009, Filipiak, C-314/08, Zb. s. I-11049, bod 40

¹⁷⁴ Porovnaj rozhodnutie Súdneho dvora z 26. apríla 1993 vo veci Monin Automobiles, C-386/92, Zb. s. I-2049 a Rozhodnutie Súdneho dvora z 16. mája 1994 vo veci Liquidation Monin, C-428/93, Zb. s. I-1707

¹⁷⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 19. decembra 1968 vo veci Salgoil /Talianske ministerstvo zahraničného obchodu, C-13/68, Zb. 661

uvádza, že predpoklad potrebnosti prejudiciálnych otázok položených vnútroštátnymi súdmi môže byť vyvrátený len vo výnimočných prípadoch, keď je zjavné, že požadovaný výklad ustanovení práva Spoločenstva uvedených v týchto otázkach nemá žiadnu súvislosť so skutočnosťou ani predmetom konania vo veci samej.¹⁷⁶

Evidentnosť odpovede na otázku na jednej strane zbavuje súd, proti rozhodnutiu ktorého nie je prípustný opravný prostriedok, povinnosti položiť prejudiciálnu otázku a umožňuje súdnemu dvoru, aby rozhodol v súlade s Rokovacím prostriedkom zjednodušenou formou rozhodnutia a to odôvodnením rozhodnutím. Táto evidentnosť však nijako nezakazuje vnútroštátnemu súdu, aby sa predsa len obrátil na Súdny dvor a svoje otázky mu položil. Súdny dvor okrem vyššie uvedeného taktiež rozhodol, že sama skutočnosť, že otázka bola formulovaná abstraktne a všeobecne „nemôže spôsobiť neprípustnosť návrhu na začatie prejudiciálneho konania. Z jednej z podstatných vlastností systému súdnej spolupráce zriadeného článkom 267 ZFEÚ totiž vyplýva, že Súdny dvor odpovedá skôr všeobecne a abstraktne na otázku výkladu práva Spoločenstva, ktorá mu je položená, a prináleží vnútroštátnemu súdu rozhodnúť prejednávany spor berúc do úvahy odpoveď Súdneho dvora.“¹⁷⁷

Súdny dvor musel rovnako viackrát overovať aj relevantnosť otázky, ktorá mu bola predložená. Napríklad vo veci Falciola Angelo¹⁷⁸, v ktorej mal Súdny dvor vykladať otázky týkajúce sa talianskeho zákona o zodpovednosti sudcov, Súdny dvor judikoval, že položené otázky nemali žiadny súvis s prejednávanou vecou na vnútroštátnom súde, ktoré sa týkala verejného obstarávania. Rovnako Súdny dvor postupoval aj v ďalšom prípade vo veci Lourenço Dias (C-343/90), 16.7.1992, Zb. s. I-4673, bod 17; C-415/93).

Pokiaľ ide o hypotetické otázky, o neprípustnosti ktorých sa Súdny dvor zmienil už v rozsudku Foglia/Novello, túto zásadu oficiálne sformuloval až v druhom rozhodnutí Foglia II (C-224/80). Uvedené prípady však boli jedny z mále, v ktorých súd predložené otázky klasifikoval ako hypotetické. Jedným z mála ďalších prípadov je rozhodnutie vo veci Meilicke, ktorý sa týkal problematiky obchodných spoločností a spoločníkov

¹⁷⁶ Porovnaj najmä rozsudky z 15. decembra 1995 vo veci Bosman, C-415/93, Zb. s. I-4921, bod 61, a zo 7. septembra 1999, Beck a Bergdorf, C-355/97, Zb. s. I-4977, bod 22.

¹⁷⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 15. novembra 2007 vo veci International Mail Spain SL, predtým TNT Express Worldwide Spain SL proti Administración del Estado, C-162/06, Zb. 9911, bod 24

¹⁷⁸ Uznesenie Súdneho dvora zo 16. januára 1990 vo veci Falciola Angelo, C-286/88, Zb. s.I-191

v Nemecku. Pán Meilicke bol autorom niekoľkých odborných právnických článkov, v ktorých nesúhlasil s nemeckou judikatúrou, ktorá kvalifikovala niektoré vklady v peniazoch ako tzv. simulované peňažné vklady, aby ich podriadila ustanoveniam o nepeňažných vkladoch, ktoré vyžadujú publicitu a overenie hodnoty vkladov. Pán Meilicke položil Súdnemu dvoru početné otázky odôvodňujúc ich porušením práva na informácie. Ako však vo svojom stanovisku uviedol generálny advokát Tesauro, právo na informácie, ktorého sa p. Meilicke domáha, predstavuje v skutočnosti pre neho len prostriedok na potvrdenie vlastných teórií. Súdny dvor v tejto veci rozhodol nekompromisne pričom konštatoval, že *„hypotetický charakter problému, o ktorom má Súdny dvor vydať rozhodnutie, potvrdzuje skutočnosť, že dokumenty, ktoré postúpil vnútroštátny súd, neidentifikujú skutkové a právne otázky, ktoré by umožnili definovať kontext“ vnútroštátneho práva. Súdny dvor ďalej uviedol, že sa od neho teda žiada, aby „vydal rozhodnutie o hypotetickom probléme, bez toho, že by mu boli predložené skutkové a právne otázky potrebné na to, aby mohol dať praktickú odpoveď na otázky, ktoré mu boli položené.“* Na základe uvedeného tak na predložené otázky neodpovedal a označil ich za neprípustné.

Súdny dvor ďalej odmietol celý rad prejudiciálnych otázok, pretože po skutkovej alebo právnej stránke nevykazovali dostatočný vzťah k predmetu sporu alebo právu Európskej únie, ku ktorého výkladu alebo rozhodovanie o platnosti je príslušný Súdny dvor.

3.9.3.3 Otázky, ktoré sa netýkajú práva Únie

V zmysle ustanovenia článku 267 ZFEÚ má Súdny dvor v rámci zverenej výkladovej právomoci, právo vykladať nielen zmluvy, ktorými sa rozumejú najmä Zmluva o Európskej únii, Zmluva o fungovaní Európskej únie, Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu, ale aj akty inštitúcií, orgánov alebo úradov a agentúr. V tejto súvislosti je potrebné venovať širokému výkladu pojmu právny akt Únie, ktorý sa neobmedzuje len na právne akty uvedené v čl. 288 ZFEÚ (pôvodný článok 249 ZES), tzv. sekundárne pramene práva (nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania, stanoviská), ale aj akty iných inštitúcií, napr. Centrálnej banky a pod. Je však pomerne komplikované stanoviť hranice práva Únie. V nadväznosti na túto

obťažnosť ako aj na vývoj judikatúry, môžeme konštatovať, že kompaktnosť v oblasti neprípustnosti otázok, ktoré sa netýkajú práca Únie, by sme sme zrejme hľadali márne.

V mnohých prípadoch Súdny dvor aj napriek rozdielnemu názoru jeho generálnych advokátov, rozhodol o výklade práva, aj keď sa úijné právo aplikovalo len prostredníctvom odkazu vo vnútroštátnom právnom poriadku len veľmi okrajovo. Jedným z najkritizovanejších rozhodnutí v tejto oblasti je rozhodnutie vo veci Dzodzi/Leur-Bloem¹⁷⁹, v ktorom sa vnútroštátne konanie týkalo pobyte, usadení a vysťahovaní cudzincov v Belgicku. P. Dzodzi bola tongská štátna príslušníčka, ktorá sa po svojom príchode vydala za belgického občana. V iniciovanom prejudiciálnom konaní Komisia a Belgicko tvrdilo, že situácia vedúc ak sporu pred vnútroštátnym súdom, je čisto len vnútroštátneho charakteru, pretože občan Únie, ktorého manželský partner si nárokuje právo na pobyt alebo právo zostať, nikdy na území Únie nepracoval alebo nebyval na území iného členského štátu ako je krajina jeho pôvodu. Z tohto dôvodu Komisia a Belgicko navrhovali, aby súd na predložené otázky neodpovedal z dôvodu nedostatku jurisdikcie. Rovnaký názor mal v tejto veci aj generálny advokát Darmon, ktorý sa domnieval, že v tomto prípade sa spor nenachádzal v osobnom a vecnom rámci definovanom právom Spoločenstva. Súdny dvor však aj napriek týmto názorom rozhodol inak, a síce rozhodol sa odpovedať na položené otázky¹⁸⁰, pričom uviedol, že námietky vzťahujúce sa na pôsobnosť práva Spoločenstva týkajúce sa veci samej sú irelevantné pre posúdenie právomoci Súdneho dvora. Svoje rozhodnutie Súdny dvor odôvodnil nasledovne: *„keď vnútroštátne právo pri úprave čisto vnútorných situácií prijme tie isté riešenia, aké sú použité v práve Spoločenstva, aby najmä zabránili diskriminácii štátnych príslušníkov alebo ako to bolo v tomto prípade bo veci samej, prípadným narušením hospodárskej súťaže, Spoločenstvo má záujem na tom, aby boli ustanovenia alebo pojmy prevzaté z práva Spoločenstva vykladané jednotne, bez ohľadu na podmienky, za ktorých sa majú uplatniť, tak aby sa zabránilo, budúcim rozdielom vo výklade.“*

¹⁷⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 18. októbra 1990 v spojených veciach Dzodzi/Leur-Bloem C-297/88 a C-197/89, Zb. s.I. 3763

¹⁸⁰ V odbornej literatúre sa závery z tejto veci označujú ako „princíp Dzodzi“. Ich podstatou je odkaz vnútroštátneho práva na právo EÚ, v dôsledku ktorého dochádza k aplikácii práva EÚ mimo rámec európskeho práva. O tomto princípe a jeho vývoji v judikatúre súdneho dvora podrobnejšie hovorí v štúdiu Extension of preliminary rulings procedure outside the scope of Community law: „The Dzodzi line of cases“ autor Salius Lukas Kaleda. Dostupná z: <http://eiop.or.at/eiop/texte/2000-011a.htm>

Otázkami úplne mimo rámec práva Únie sa Súdny zaoberal aj v prípade p. Kremzowa¹⁸¹, ktorý bol bývalý sudca na dôchodku odsúdený na trest odňatia slobody nedpodmienečne. V konaní tvrdil, že Súdny dvor má právomoc odpovedať na jeho rôzne otázky najmä preto, lebo je občanom Európskej únie. Okrem ďalších otázok, ktoré boli položené Súdnemu dvoru sa p. Kremzow pýtal, či sú rozsudky Európskeho súdu pre ľudské právo záväzné pre členské štáty. Súdny dvor však celkom pochopiteľne uvedenú otázku odmietol ako neprípustnú. Rovnako postupoval aj v prípade Annibaldi a Vajnai¹⁸².

V prípade neprípustnosti vykladania otázok úijného práva je ešte potrebné poukázať na rozsudky vo veci oprávnenia vykladať právo Únie pred vstupom členského štátu do Európskej únie. V prípade otázok od novo pristupujúcich krajín, ktoré sa týkali práva Únie pred ich vstupom do EÚ, Súdny dvor konštatoval, že má právomoc na výklad ustanovení práva Únie, len pokiaľ ide o ich uplatňovanie v novom členskom štáte odo dňa pristúpenia tohto štátu k Európskej únii.¹⁸³

3.9.3.4 Predkladajúci súd dodatočne neobjasnil skutkové či právne pozadie predbežnej otázky alebo dostatočne neodôvodnil svoju žiadosť

V prípade predkladania prejudiciálnych otázok vnútroštátnym súdnym orgánom Súdnemu dvoru, vyplývajúc z ustálenej judikatúry Súdny dvor požaduje, „*aby informácie poskytnuté v žiadostiach o rozhodnutie o predbežnej otázke nielen umožnili Súdnemu dvoru podať užitočné odpovede, ale aby tiež dali vládám členských štátov, ako aj ostatným účastníkom konania možnosť predložiť pripomienky v súlade s článkom 20 Štatútu ES súdneho dvora...*“ a „*aby vnútroštátny súd vysvetlil presné dôvody, prečo sa mu zdá výklad práva Spoločenstva sporný a prečo považuje za nevyhnutné položiť prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru.*“. Zároveň taktiež uvádza, že „*objasnenie zo strany národného súdu by sa malo týkať skutkového stavu samotného prípadu, právneho*

¹⁸¹ Rozsudok Súdného dvora z 29. mája 1997 vo veci Kremzow, C-299/05, Zb. s.I.- 2629

¹⁸² Porovnaj rozsudok vo veci Annibaldi, C-309/96, Zb. s. I-7493, bod 12 a uznesenie zo 6. októbra 2005 vo veci Vajnai, C-328/04, Zb. s. I-8577, bod 12

¹⁸³ Pozri v tomto zmysle rozsudky z 10. januára 2006, Ynos, C 302/04, Zb. s. I 371, bod 36, ako aj zo 14.júna 2007, Telefónica O2 Czech Republic, C 64/06, Zb. s. I 4887, bod 23).

rámca z hľadiska práva Európskej únie, ktoré má byť zodpovedaných a tiež posúdenie skutkového stavu podľa národného práva. „¹⁸⁴

Prvýkrát sa Súdny dvor odmietol zaoberať predloženou otázkou z dôvodu nedostatočného odôvodnenia už vo svojom rozsudku z 3. februára 1977 vo veci Benedetti proti Munari. Opätovne využil Súdny dvor právo odmietnuť nedostatočne odôvodnené otázky v rozsudku z 26. januára 1993 v spojených veciach Telemarsicabruzzo. Od tej doby využíva Súdny dvor túto možnosť častejšie a odmieta tak oveľa aktívnejšie hľadať v predložených prejudiciálnych otázkach ich skutočný zmysel a potrebu vnútroštátneho súdu. Je preto na vnútroštátnom súde, aby náležite odôvodnil, z akého dôvodu žiada o výklad alebo posúdenie platnosti práva Únie.

3.9.3.5 Iné dôvody.

Ako súdny dvor nespočetne mnohokrát konštatuje vo svojich rozhodnutiach, konanie zavedené článkom 267 ZFEÚ je nástrojom spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi, prostredníctvom ktorého Súdny dvor poskytuje týmto súdom výklad práva Únie, ktorý je pre nich nevyhnutný pri riešení sporov, o ktorých majú rozhodovať. V tejto situácii však pripomína aj skutočnosť, že len vnútroštátnemu súdu, ktorý rozhoduje spor a musí niesť zodpovednosť za prijaté súdne rozhodnutie, prislúcha posúdiť s ohľadom na osobitosti prerokovávanej veci nevyhnutnosť rozhodnutia o prejudiciálnej otázke pre vydanie vlastného rozsudku, ako aj náležitosť otázok položených Súdnemu dvoru.¹⁸⁵

V dôsledku toho, ak sa položené otázky týkajú výkladu práva Spoločenstva, Súdny dvor je v zásade povinný rozhodnúť Súdnemu dvoru však za výnimočných okolností prináleží skúmať podmienky, za akých sa vnútroštátny súd podal návrh s cieľom preveriť svoju vlastnú právomoc. Odmietnutie rozhodovať o položenej prejudiciálnej otázke je možné len vtedy, ak je zjavné, že požadovaný výklad práva Spoločenstva nemá žiaden vzťah k realite alebo predmetu sporu vo veci samej, ak ide o problém

¹⁸⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 1. apríla 1982 ve spojených veciach Gerrit Holdijk a ďalší (Holdijk), C-141-143/81, Zb. 1982, s. 1299, bod 6.

¹⁸⁵ Napr. rozsudky 244/80, Foglia, 16.12.1981, Zb. s. 3045, bod 18; 149/82, Robards, 3.2.1983, Zb. s. 171, bod 19; 14/86, Pretore di Salo, 11.6.1987, Zb. s. 2545, bod 16; C-343/90, Lourenço Dias, 16.7.1992, Zb. s. I-4673, bod 17; C-415/93, Bosman, 15.12.1995, Zb. s. I-4921, bod 60);

hypotetickej povahy, alebo tiež vtedy, ak Súdny dvor nemá k dispozícii skutkové alebo právne podklady nevyhnutné na užitočné zodpovedanie otázok, ktoré sú mu položené.

Okrem už vyššie uvedených prípadov „zrejmej neprípustnosti“ Súdny dvor k týmto otázkam zaradil aj napr.:

- výklad vnútroštátneho práva členských štátov – ako napríklad v prejudiciálnej otázke odmietnutej rozsudkom Súdneho dvora z 17. decembra 1975 vo veci Adlerblum Súdny dvor bol požiadaný o podanie odpovede na prejudiciálnu otázku týkajúcu sa kvalifikácie plnenia poskytnutého na základe nemeckého zákona o odškodnení podľa francúzskeho sociálneho práva¹⁸⁶,
- politické otázky - rozsudok Súdneho dvora z 22. novembra 1978 vo veci Mattheus proti Doego, ktorým boli odmietnuté prejudiciálne otázky ohľadom výkladu zmluvného ustanovenia o odkladacej podmienky spočívajúcej v pristúpení Španielska a Portugalska¹⁸⁷,
- neexistencie vnútroštátneho konania - uznesenie Súdneho dvora z 16. mája 1994 vo veci Monin Automobiles ohľadom neprípustnosti prejudiciálnej otázky predchádzajúci začatiu vnútroštátneho konania a uznesenie Súdneho dvora z 21. apríla 1988 vo veci Pardini ohľadom neprípustnosti zodpovedanie prejudiciálnej otázky po ukončení vnútroštátneho konania, príp. v rámci predbežné konanie, keď o hlavnom nároku je následne vedené konanie pred iným súdom a prejudiciálna otázka by tak slúžila nie na účely vydania rozhodnutia vnútroštátneho národného súdu, ale úplne iného súdu¹⁸⁸.

Súdny dvor sa ale v týchto prípadoch spravidla snažil v prejudiciálnych otázkach nájsť skutkové okolnosti, ktoré by mu umožnili otázky výkladu alebo platnosti práva Európskej únie, ktoré vznikli vo vnútroštátnom konaní, odpovedať. Súdny dvor preto dbá na to, že *„žiadost' o predbežnej otázke môže byť odmietnutá len, ak je úplne zřejmé, že požadovaný výklad práva Spoločenstva alebo preskúmanie platnosti aktu*

¹⁸⁶ Rozsudok Súdneho dvora zo 17. decembra 1975 vo veci Jacob Adlerblum proti Caisse nationale d'assurance vieillesse des travailleurs salariés (Adlerblum), 93/75, Zb. 1975, s. 2147.

¹⁸⁷ Rozsudok Súdneho dvora z 22. decembra 1978 vo veci Lothar Mattheus proti Doego Fruchtimport und Tiefkühlkost eG (Mattheus proti Doego), 93/78, Zb. 1978, s. 2203.

¹⁸⁸ Uznesenie Súdneho dvora zo 16. mája 1994 vo veci Monin Automobiles-Maison du Deux Roues (Monin Automobiles), C-428/93, Zb., 1994, s. I-1707

Spoločenstva nemá žiadny vzťah k skutočnej podstate prípadu alebo skutkovému stavu hlavného konania. „¹⁸⁹

3.10 Rozhodnutie vnútroštátneho súdu o podaní návrhu na začatie konania

Konaniu o prejudiciálnej otázke dáva hmotnoprávny základ najmä článok 267 ZFEÚ. Procesnoprávna úprava podávania prejudiciálnych otázok v práve Únie však absentuje. Jedným s dôvodom je fakt, že Súdny dvor spôsob upravenia prekladania prejudiciálnych otázok ponecháva na vnútroštátnu úpravu každému členskému štátu. Ide najmä o otázky formy predkladania predbežných otázok, prípustnosti opravných prostriedkov proti rozhodnutiu o predložení predbežnej otázky alebo miery detailnosti úpravy vo vnútroštátnych normách.

Vnútroštátny súd môže dospieť k rozhodnutiu podať prejudiciálnu otázku buď z vlastného podnetu alebo z podnetu účastníka konania, pričom návrhmi účastníkov konania na podanie otázky nie je vnútroštátny súd viazaný¹⁹⁰. Vnútroštátny súd nemusí prerušiť pred ním prebiehajúce konanie a podať prejudiciálnu otázku ani vtedy, keď to navrhujú zhodne obe protistrany a naopak môže tak urobiť aj proti vôli všetkých účastníkov konania, ak považuje rozhodnutie o prejudiciálnej otázke za potrebné pre rozhodnutie veci samej¹⁹¹. Uvedená zásada je prejavom právomoci danej vnútroštátnemu Súdnemu článku 267 ZFEÚ, v zmysle ktorého je len súdny orgán oprávnený s konečnou platnosťou rozhodnúť o podaní prejudiciálnej otázky. Ak sa však vnútroštátny súd rozhodne predložiť prejudiciálnu otázku z vlastného podnetu, je vhodné, aby umožnil účastníkom konania vyjadriť sa k navrhutej otázke.

K otázke vykonávacej úpravy článku 267 ZFEÚ vo vnútroštátnych poriadkoch je potrebné zdôrazniť, že táto nesmie nijako obmedzovať a už vôbec nie zakazovať začatie konania o prejudiciálnej otázke. Sám Súdny dvor to zdôraznil v prípade Grécka, kde bol v roku 1984 prijatý zákon, ktorý prikazoval každému senátu Štátnej rady pred

¹⁸⁹ Rozsudok Súdneho dvora z 28. novembra 1991 vo veci Giacomo Durighello proti Istituto Nazionale Della Previdenza Sociale (Durighello), C-186/90, Zb. 1991, s. I-5773.

¹⁹⁰ pozri napr. Rozsudok Súdneho dvora 6.10.1982, 283/81, CILFIT, s. 3415, bod 9)

¹⁹¹ Porovnaj rozhodnutie C-93/78 Mattheus, 22.11.1978, Zb. s. 2203, bod 5 a pozri 126/80, Salonia, 16.6.1981, Zb. s. 1563, bod 7)

prípadným začatím konania o prejudiciálnej otázke predložiť prípad k posúdeniu plénu Štátnej rady.

Na druhej strane však Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach vyslovil, že vo všeobecnosti nebráni ani tomu, aby bolo možné preskúmať rozhodnutie o predložení predbežnej otázky vyššou inštanciou. Prípustnosť týchto opravných prostriedkov Súdny dvor vyslovil vo svojich rozsudkoch Rheinmühen I a Rheinmühen II.¹⁹² Aj keď Súdny dvor v rozhodnutí Rheinmühen I pripúšťa prieskum a podanie opravných prostriedkov proti rozhodnutiu o podaní predbežnej otázky, zároveň však konštatuje: „...*norma práva členského štátu, ktorá zaväzuje súdy, ktoré nerozhodujú v poslednom stupni názorom nadriadeného súdu, nemôže zbaviť súdy, ktorých sa právny názor týka, oprávnenia položiť Súdny dvor otázky týkajúce sa výkladu práva ES.*“¹⁹³ V nich sa vyjadril však len ku skutočnosti, že takýto prieskum je prípustný, nie však k tomu akým spôsobom môže byť rozhodnutie preskúmané. Je potrebné zdôrazniť, že prekladacie rozhodnutia bývajú podrobené šetreniu zriedkakedy a len niekoľko členských štátov má vo svojich právnych poriadkoch zakotvené ustanovenia o prípustnosti takéhoto prieskumu.¹⁹⁴

Z uvedeného teda vyplýva, že nadriadený súd je oprávnený preskúmať rozhodnutie o predložení predbežnej otázky, nie je však oprávnený dotknutý súd za využitie svojho práva vyplývajúceho mu zo ZES sankcionovať a ani ho nijako tohto práva zbaviť.

3.10.1 Čas podania otázky

Súdny dvor na základe dlhodobej rozhodovacej praxe ponecháva čas podania prejudiciálnej otázky predovšetkým na voľnej úvahe vnútroštátneho súdu. To znamená, že závisí len na rozhodnutí vnútroštátneho súdu, v ktorom štádiu konania sa rozhodne predložiť prejudiciálnu otázku.¹⁹⁵ Uvedený postoj Súdny dvor odôvodňuje skutočnosťou, že práve vnútroštátny súd jediný priamo pozná skutkové okolnosti

¹⁹² Rozhodnutia ESD, ESD 16.1. 1974 Rheinmühen 166/73, ZB. 139 a ESD 12.2. 1974 Rheinmühen 146/73 II, ZB. 33, obidva rozsudky sú prístupné na www.curia.europa.eu

¹⁹³ ESD 16.1.1974 Rheinmühen I 166/73, bod č.4

¹⁹⁴ ako napríklad Francúzsko, Veľká Británia, Dánsko, Švédsko a i. Bližšie: Petrлік, D.: Slučiteľnosť prezkumu rozhodnutí o predložení predbežnej otázky ESD s komunitárním právom. In: Právni rozhledy. Praha, 18/2005, str. 674 a 675

¹⁹⁵ Napr. Rozhodnutie súdneho dvora C-348/89, Mecanarte, 27.6.1991, Zb. s.3277, body 48 a 49)

prípade a tvrdenia účastníkov konania, ktoré pred ním prebieha a keďže nesie tiež zodpovednosť za budúce súdne rozhodnutie, dokáže najlepšie posúdiť vhodnosť okamihu, kedy by mal podať prejudiciálnu otázku¹⁹⁶ Na druhej strane Súdny dvor sa vo svojej judikatúre zmienil aj o tom, že vnútroštátny súd by mal pri podávaní prejudiciálnej otázky prihliadať na zásady hospodárnosti a účinnosti konania (napr. 72/83, *Campus Oil*, 10.7.1984, Zb. s. 2727, bod 10).

Je preto v záujme dobrej správy súdnictva, aby súdy predkladali prejudiciálne otázky až po vyjadrení účastníkov konania, hoci znenie článku 267 ZFEÚ takúto podmienku neukladá a ponecháva tým nepriamo na vnútroštátny súd, aby posúdil potrebu vyjadrenia účastníkov konania pred podaním prejudiciálnej otázky (pozri 70/77, *Simmenthal*, 28.6.1978, Zb. s. 1453, body 10 a 11).

Aby bol výklad únievého práva podaný Súdnym dvorom pre vnútroštátny súdny orgán užitočný, musí byť v čase podania prejudiciálnej otázky vymedzený právny rámec, ktorého sa interpretácia týka. Preto je v tomto smere výhodnejšie, ak je v čase podania otázky zistený skutkový stav a ak sú vyriešené otázky vnútroštátneho práva tak, aby sa Súdny dvor mohol oboznámiť so skutkovými a právnymi okolnosťami, ktoré sú pre požadovaný výklad komunitárneho práva dôležité¹⁹⁷.

3.10.1.1 Forma a obsah rozhodnutia o podaní prejudiciálnej otázky

Neexistuje žiadne ustanovenie únievého práva, ktoré by upravovalo formu podávania prejudiciálnych otázok. Podľa Súdneho dvora, ktorý pre vnútroštátne súdy ako pomocnú barličku pri podávaní otázok, vydal Informáciu o podávaní návrhov na začatie prejudiciálnych konaní vnútroštátnymi súdmi (2011/C 160/01)¹⁹⁸, by mal vnútroštátny súd predložiť svoj návrh na začatie prejudiciálneho konania v priamej a jednoduchšej forme prípustnej podľa vnútroštátnych procesných predpisov, ktorá

¹⁹⁶ K uvedenej ustálenej judikatúre pozri aj rozhodnutie C - 36 a 71/80, *Irish Creamery*, 10.3.1981, Zb. s. 735, body 5 a 7; 14/86, *Pretore di Salo*, 11.6.1987, Zb. s. 2545, bod 11.

¹⁹⁷ Napr. rozhodnutie 244/78, *Union latiere normande*, 12.7.1979, Zb. s. 2663, bod 5; 36 a 71/80, *Irish Creamery*, 10.3.1981, Zb. s. 735, bod 6; 14/86, *Pretore di Salo*, 11.6.1987, Zb. s. 2545, bod 10; C-83/91, *Meilicke*, 16.7.1992, Zb. s. I-4871, bod 26);

¹⁹⁸ Informácia pre súdy členských štátov nahradila pôvodný text informácie uverejnenej v Ú. v. C 297 z 5. decembra 2009, s. 1 v súvislosti s vložением nového bodu 25 a zmenou bodu 40. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:160:0001:0005:SK:PDF>

umožní Súdnemu dvoru rozhodnúť o návrhu iba v rámci jeho právomocí, to znamená v rámci interpretácie komunitárneho práva alebo skúmania platnosti komunitárnych aktov (13/61, Bosch, 6.4.1962, Zb. s. 89).

Rozhodnutie, ktorým vnútroštátny sudca položí Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku, môže byť prijaté v akejkol'vek forme, ktorú vnútroštátne právo pripúšťa pre rozhodnutia o prekážkach v konaní. Návrh na začatie prejudiciálneho konania pritom podľa judikatúry Súdneho dvora môže mať formu rozsudku, uznesenia, opatrenia alebo aj iba obyčajného listu¹⁹⁹. Súdny dvor dokonca pripustil začatie prejudiciálneho konania aj v prípade, keď vnútroštátny súd iba odkázal účastníkov na prejudiciálne konanie pred Súdny dvorom, hoci mal sám podať návrh na jeho začatie²⁰⁰.

Z potreby prekladu návrhu vyplýva, že tento dokument musí byť napísaný jednoducho, jasne a presne, bez zbytočných informácií. Podľa informácie Súdneho dvora pre vyhovujúce vysvetlenie okolností návrhu na začatie prejudiciálneho konania väčšinou postačuje, aby tento dokument mal dĺžku cca v rozsahu desiatich strán. Aj pri zachovaní stručnosti však rozhodnutie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania musí byť dostatočne úplné a musí obsahovať všetky relevantné informácie, ktoré umožnia Súdnemu dvoru, ako aj subjektom oprávneným predkladať pripomienky, správne pochopiť skutkové a právne okolnosti konania vo veci samej. Informácie uvedené v odôvodnení rozhodnutia o predložení prejudiciálnej otázky neslúžia iba Súdnemu dvoru, aby mohol dať vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď, ale majú tiež za cieľ umožniť potenciálnym účastníkom prejudiciálneho konania, aby sa mohli k podaniu prejudiciálnej otázky náležite vyjadriť, tak ako uvádza Súdny dvor vo veci Saddik C-458/93 bod 13.

Rozhodnutie o návrhu na začatie prejudiciálneho konania musí najmä:

- obsahovať krátky opis predmetu sporu, ako aj relevantné skutočnosti, ktoré boli zistené, alebo aspoň predpokladaný skutkový stav, z ktorého vychádza prejudiciálna otázka;

¹⁹⁹ Pozri napr. 32/67, Van Leeuwen, 8.2.1968, Zb. s. 63

²⁰⁰ Pozri nap. 101/63, Wagner, 12.5.1964, Zb. s. 383

- uviesť znenie vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré sa môžu použiť, a prípadne relevantnú vnútroštátnu judikatúru, zakaždým s presným uvedením zdroja (napr. číslo strany v danej zbierke zákonov alebo inej zbierke, prípadne s odkazom na internetovú stránku),
- určiť s najväčšou možnou presnosťou ustanovenia práva Únie, ktoré sú v danom prípade relevantné,
- vysvetliť dôvody, pre ktoré sa vnútroštátny súd rozhodol položiť otázku o výklade alebo platnosti určitých ustanovení práva Únie, ako aj spojenie, ktoré podľa vnútroštátneho súdu existuje medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou právnou úpravou relevantnou pre konanie vo veci samej; práve v uvedenej oblasti je úloha vnútroštátneho súdu veľmi dôležitá, nakoľko aby Súdny dvor mohol poskytnúť vnútroštátnemu súdu naozaj užitočnú odpoveď, musí vnútroštátny sudca Súdnemu dvoru dostatočne vysvetliť skutkový aj právny rámec konania, v rámci ktorého sa prejudiciálne otázky položili. Súdnemu dvoru nemusí na zistenie skutkového a právneho rámca sporu postačovať spis, ktorý sa postupuje vnútroštátnym súdom spolu s písomnými a ústnymi vyjadreniami účastníkov v prejudiciálnom konaní, ak neobsahujú informácie potrebné na to, aby Súdny dvor mohol dať vnútroštátnemu súdu užitočnú odpoveď²⁰¹. Nedostatočné uvedenie skutkového a právneho rámca otázok v odôvodnení uznesenia o podaní prejudiciálnej otázky nie je dôvodom jeho odmietnutia, ak sa jedná o skutkové a právne okolnosti známe z predchádzajúceho prejudiciálneho konania, ktoré inicioval ten istý súd a ktoré sa týkalo toho istého účastníka (C-133, 300 a 362/93, Crispoltoni, 5.10.1994, Zb. s. I-4863, body 18 až 20). Rozhodnutie o podaní prejudiciálnej otázky musí byť zároveň dostatočne odôvodnené aj pohľadu únieového práva. Vnútroštátny súd v ňom musí podať aspoň minimálne vysvetlenie, prečo si vybral práve tie ustanovenia práva Únie, o výklad ktorých žiada a aký je vzťah medzi týmito ustanoveniami a vnútroštátnou legislatívou (C-167/94, Grau Gomis, Uz. 7.4.1995, s. I-1023, bod 9).

²⁰¹ V otázke odmietnutia odpovedať na predložené otázky z dôvodu nedostatočného vysvetlenia skutkového a právneho základu vnútroštátneho konania pozri rozhodnutie C-320 až 322/90, Telemarsicabruzzo, 26.1.1993, Zb. s. I-393, bod 9; C-157/92, Banchemo, Uz. 19.3.1993, Zb. s. I-1085, bod 6; C-167/94, Grau Gomis, Uz. 7.4.1995, s. I-1023, bod 11).

- prípadne zhrnúť podstatu relevantných tvrdení účastníkov konania vo veci samej.

3.10.2 Formulácia prejudiciálnej otázky vo výroku rozhodnutia

Samotné prejudiciálne otázky sa musia uviesť v osobitnej a jasne označenej časti rozhodnutia o návrhu na začatie prejudiciálneho konania, obyčajne na začiatku alebo na konci. Musia byť pochopiteľné bez toho, že by odkazovali na obsah žaloby, pričom však žaloba poskytuje kontext potrebný pre vhodné posúdenie veci.

Formulácia prejudiciálnych otázok a teda určovanie ich obsahu je v právomoci súdu, ktorý otázku predkladá; účastníci konania nemôžu ovplyvniť znenie otázky, ani ju nemôžu napadnúť ako bezpredmetnú (44/65, Knappschaft, 9.12.1965, Zb. s. 1191, 1998). Na druhej strane však osobitne v prípade, ak súd síce z vlastného podnetu a na základe vlastnej úvahy, vyhovie návrhu jednej strany účastníkov konania a podá otázky, ktoré mu pomôžu sformulovať práve účastníci vnútroštátneho konania. Zodpovednosť za ich formuláciu však znáša sám.

Pri základnom rozdelení otázok na otázky výkladu práva a otázky na posúdenie platnosti práva Únie, je možné uviesť, že v prejudiciálnom konaní o platnosti aktu orgánu Únie je formulácia otázky do istej miery menej komplikovaná, nakoľko v nej sa súd môže opýtať iba na to, či je dotknuté ustanovenie aktu inštitúcie spoločenstiev platné alebo nie. V prejudiciálnom konaní o výklade komunitárneho práva môže byť formulácia otázky naopak zložitá, pretože súd sa v nej pýta na zmysel a účinky dotknutého ustanovenia únieového práva, čo si často vyžaduje sériu viacerých spolu súvisiacich otázok a podotázok, ktoré sú buď alternatívne alebo kumulatívne.

Vnútroštátnym súdom v tejto situácii nič nebráni v tom, aby svoje otázky formulovali čo možno najjednoduchšie a vecne, a následne by ponechali na právomoci Súdneho dvora, aby si sám preformuloval otázky. V odôvodneniach rozhodnutí Súdneho dvora sa tak často krát stáva formuláciou Súdneho dvora, keď používa slovné spojenie „*touto otázkou by chcel vnútroštátny dvor v podstate zistiť*“ a pod. Príklad preformulovania položených otázok môžeme okrem iného nájsť aj v rozhodnutí z 8. decembra 1970 vo

veci Otto Witt,²⁰² kde Súdny dvor predloženú otázku, kde sa predkladajúci súd pýtal, že či chovnú hydinu s názvom „Rock Cornish Game Hens“ je možné zaradiť v zmysle nariadenia Rady o spoločnej organizácii trhu pre hydinové mäso medzi domácu hydinu. Súdny dvor sa preformuloval položenú otázku na nasledovnej podobe: „*aké znaky sú určujúce pre zaradenie do kategórie domáca hydina?*“

3.11 Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore. Rozhodovanie Súdneho dvora.

Súdny dvor charakterizoval prejudiciálne konanie ako nesporové konanie, rámci ktorého dochádza ku spolupráci medzi Súdny dvorom a vnútroštátnym súdom. Uvedenú zásadu formuloval Súdny dvor už vo svojich ranných rozhodnutiach, ako napr. v už spomínanom rozhodnutí Costa/Enel, kde odmietol vedľajšiu účasť spoločnosti Edison na podporenie tvrdení pána Costu, pričom zdôraznil, že prejudiciálne konanie podľa článku 177 ZES (teraz 267 ZFEÚ) neupravuje sporové konanie, ktoré má vyriešiť spor, konaním podľa tohto článku sa má zabezpečiť jednotný výklad práva Spoločenstva prostredníctvom spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi.²⁰³

Myšlienku spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi rozvil Súdny dvor aj v neskoršom rozsudku zo Becher²⁰⁴, v ktorej súdny dvor okrem potvrdenie spolupráce Súdneho dvora a vnútroštátnych súdov spresnil aj práva jednotlivcov, keď uviedol, že článok 177 Zmluvy o EHS (teraz 267 ZFEÚ) vytvára priamu formu spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi prostredníctvom nesporového konania, v ktorom sa účastníci vo veci samej nemôžu vyvíjať mať žiadnu iniciatívu a počas ktorého sú iba vyzvaní na predloženie vyjadrenia o právnom rámci opísanom vnútroštátnym súdom.

V novších rozsudkoch Súdneho dvora však badať odklon od striktného dialógu len s vnútroštátnym súdom, nakoľko najmä v ústnom konaní zohľadňuje aj záujmy účastníkov konania.

²⁰² Rozsudok Súdneho dvora z 8.decembra 1970 vo veci Kommanditgesellschaft in Firma Otto Witt v Hauptzollamt Lüneburg (Witt), 28/70, Zb. 1970, s. 1021, 1026.

²⁰³ Rozsudok Súdneho dvora z 15. júla 1964 vo veci Flaminio Costa proti E.N.E.L., C-6/64, ZB., 1143

²⁰⁴ Rozsudok Súdneho dvora z 16. mája 1968 vo veci Becher, C-13/67, ZB., 289

Prejudiciálne konanie na Súdnom dvore je teda vedľajším konaním vo vnútroštátnom konaní vo veci samej. V dôsledku toho sa v ňom uplatňujú pravidlá vnútroštátneho konania s výnimkou osobitných pravidiel upravujúcich konanie a organizáciu práce pred Súdny dvorom, ktorými sú čl. 103 a nasl. Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, čl. 23 Štatútu Súdneho dvora ale aj a čl. 103, 104, 104a, 104b a 109a RP SD.

3.11.1 Typy prejudiciálneho konania na súdnom dvore

Podľa ZFEÚ a ZEÚ sa v súčasnosti na Súdnom dvore uplatňujú štyri typy prejudiciálneho konania, a to základné prejudiciálne konanie, zjednodušené prejudiciálne konanie, skrátené konanie a naliehavé prejudiciálne konanie. Aj napriek tomu, že cieľom mojej práce bolo bližšie poukázať na význam prejudiciálnych otázok ako takých a rozobrať ich najmä v súvislosti s inštitútom základného konania o prejudiciálnych otázkach, nemôžem opomenúť aspoň stručnú charakteristiku aj ďalších vyššie uvedených typov konania, a to najmä za účelom ich porovnania a ukázania rozdielov.

3.11.1.1 Základné prejudiciálne konanie

Postup pri prekladaní návrhu na prejudiciálne konanie od vnútroštátneho sudcu je v prípade základného konania nasledovný²⁰⁵:

Rozhodnutie vnútroštátneho sudcu, ktorým sa podáva návrh na začatie konania sa doručuje do kancelárie Súdneho dvora. Následne kancelária, ktorá funguje ako prostredník medzi Súdny dvorom a vonkajším svetom a v rámci konania medzi kabinetmi a službami, zašle návrh na začatie konania službe „Výskum a dokumentácia“, ktorej právnik štátu, z ktorého je podaný návrh na začatie prejudiciálneho konania preskúma, či tento návrh vykazuje zjavné problémy prípustnosti alebo nedostatku právomoci Súdneho dvora, riaditeľstvu prekladov na preklad do všetkých úradných jazykov EÚ, ak však návrh vykazuje zjavné znaky neprípustnosti alebo nedostatok

²⁰⁵ V tomto bode načrtnem len stručne celý postup konania na Súdnom dvore. Podrobne sa budem jednotlivým častiam konania a podmienkam venovať nižšie v tejto kapitole práce.

právomoci Súdneho dvora, prekladá sa len do francúzštiny, predsedovi Súdneho dvora na určenie Sudcu spravodajcu, prvému generálnemu advokátovi na výber generálneho advokáta.

Po ukončení prekladov tajomník Súdneho dvora doručí návrh na začatie prejudiciálneho konania účastníkom konania, členským štátom a Komisii, ako aj inštitúcii, orgánu, úradu alebo agentúre, ktoré prijali akt, ktorého platnosť alebo výklad sú sporné. Uvedené subjekty majú následne lehotu v trvaní dvoch mesiacov na predloženie písomných pripomienok k návrhu. Svoje pripomienky odovzdávajú sudcovi spravodajcovi a generálnemu advokátovi a rovnako aj riaditeľstvo prekladov na preklad do všetkých úradných jazykov EÚ. Následne po preklade všetkých pripomienok, sa tieto oznámia ostatným účastníkom konania, pričom tajomník k uvedenému oznámeniu pripojí aj žiadosť o vyjadrenia sa k potrebnosti nariadiť ústne pojednávanie.

Keď má Sudca spravodajca k dispozícii všetky preklady, vypracuje predbežnú správu, ktorá obsahuje návrhy sudcu spravodajcu týkajúce sa potreby vykonať prípadné prípravné úkony, návrhy týkajúce sa rozhodovacieho zloženia, ktorému má byť preskúmanie pridelené, a potreby vypočuť účastníkov konania na pojednávaní, ako aj spôsobu vyjadrenia stanoviska generálneho advokáta. Sudca spravodajca odovzdá túto predbežnú správu generálnemu advokátovi na schválenie. Následne sa predmetná predbežná správa sa predkladá na všeobecnej schôdzi Súdneho dvora, na ktorej sa zúčastňujú všetci členovia Súdneho dvora za účasti tajomníka, kde sa rozhodne o postupe vo veci ďalej, napr. nariadi sa pojednávanie, zaslanie listov účastníkom konania a pod.

V prípade, ak Sudca spravodajca navrhuje pojednávanie, pripraví sa zároveň aj právny rámec veci, otázky formulované vnútroštátnym súdom a návrhy na ich odpovede, a pod. Ak Súdny dvor rozhodne o konaní ústneho pojednávania, toto sa určí na najbližší možný termín. Ústne konanie pozostáva z čítania správy predloženej sudcom spravodajcom, z výsluchu splnomocnených zástupcov, poradcov a advokátov, a z prednesu návrhov generálnym advokátom, prípadne z výsluchu svedkov a znalcov. Následne sa Súdny dvor odoberie na poradu, ktorá ostáva tajná. Rozsudky sa pokiaľ je to technicky možné vyhlasujú v jazyku konania a musia byť odôvodnené. Obsahujú

mená sudcov, ktorí sa zúčastnili rozhodovania. Zároveň sa hneď zverejnia na internetovej stránke Súdneho dvora.

3.11.1.2 Zjednodušené prejudiciálne konanie

Zjednodušené konanie sa často krát označuje aj ako aj tzv. rozhodnutie uznesením. Keďže vnútroštátne súdy v dôsledku nedostatku informácií predkladajú Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky, na ktoré už Súdny dvor odpovedal a zbytočne ho tým pracovne zaťažujú, rokovací poriadok umožňuje Súdnemu dvoru v niektorých prípadoch rozhodnúť iba uznesením. V tomto prípade ak je zjavné, že súd rozhodne uznesením, návrh na začatie konania sa predkladá len do francúzštiny a neoznamuje sa. Súdny dvor môže, po vyznení vnútroštátneho súdu a po vypočutí prípadných pripomienok subjektov zúčastnených v prejudiciálnom konaní a po vypočutí generálneho advokáta, rozhodnúť odôvodneným uznesením, ktoré prípadne môže obsahovať odkaz na prechádzajúci rozsudok alebo na predmetnú judikatúru, v jednom z nasledujúcich prípadov (čl. 92 ods. 1 a 104 ods. 3 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora):

- ak je prejudiciálna otázka položená Súdnemu dvoru zhodná s otázkou, o ktorej už Súdny dvor rozhodol; alebo
- ak odpoveď na takúto otázku môže byť jednoznačne vyvedená z judikatúry (‘acte éclairé’); alebo ak s odpoveďou na otázku nie sú spojené žiadne pochybnosti (‘acte clair’).
- nedostatok právomoci je zjavný alebo rovnako zjavná je neprípustnosť otázky.

3.11.1.3 Skrátené konanie

Skrátené prejudiciálne konanie zodpovedá potrebám vnútroštátnych súdnych orgánov, ktoré s ohľadom na dĺžku prejudiciálneho konania mnohokrát váhajú s predložením prejudiciálnej otázky. Skráteným prejudiciálnym konaním je možné dosiahnuť odpoveď Súdneho dvora do 6 až 12 mesiacov. Uvedený typ konania bližšie upravuje článok 104a Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Podľa uvedeného článku na žiadosť vnútroštátneho súdu môže predseda na základe správy sudcu spravodajcu a po vypočutí generálneho advokáta výnimočne rozhodnúť, že prejudiciálne konanie prebehne v skrátrenom konaní odchylné od ustanovení tohto poriadku, ak z uvedených okolností

vyplýva mimoriadna naliehavosť rozhodnúť o prejudiciálnej otázke. V takomto prípade predseda okamžite určí dátum pojednávania. Rozhodnutie vnútroštátneho súdu o položení prejudiciálnej otázky spolu s oznámením dátumu pojednávania bude doručené všetkým účastníkom vnútroštátneho sporu a subjektom uvedeným v článku 23 Štatútu. Účastníci a ostatné subjekty uvedené v predchádzajúcom odseku môžu v lehote určenej predsedom, ktorá nesmie byť kratšia ako 15 dní, predložiť prípadné vyjadrenia alebo písomné pripomienky. Predseda môže požiadať spomínaných účastníkov a subjekty, aby obmedzili svoje vyjadrenia a písomné pripomienky na podstatné právne aspekty, ktoré vyplynuli z prejudiciálnej otázky. Prípadné vyjadrenia alebo písomné pripomienky sa doručia účastníkom a ostatným spomínaným subjektom pred začiatkom pojednávania. Súdny dvor rozhodne po vypočutí generálneho advokáta.

Skrátené konanie sa tak vzhľadom na vyššie uvedené do istej miery podobá základnému konaniu s týmito rozdielmi:

- lehota na písomnú časť konania je z dvoch mesiacov skrátená na 15 dní,
- dátum pojednávania je určený okamžite,
- nevyhotovuje sa správa na pojednávanie,
- generálny advokát verejne neprednáša svoje návrhy, je len „vypočutý“.

3.11.1.4 Naliehavé prejudiciálne konanie

V rámci naliehavého konania môže Súdny dvor prejednať na návrh aj bez návrhu prejudiciálne otázky týkajúce sa oblastí upravených v hlave V tretej časti Zmluvy o fungovaní EÚ t.j. otázky týkajúce sa priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (tzv. bývalý tretí pilier). Tento typ prejudiciálneho konania je upravený článkom 104v Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. V zmysle uvedeného článku prejudiciálny návrh, ktorým sa položila jedna alebo viacero otázok z vyššie uvedených sa oblastí sa môže na návrh vnútroštátneho súdu alebo výnimočne i bez jeho návrhu prejednať v rámci naliehavého konania, ktoré sa odchyľuje od ustanovení tohto rokovacieho poriadku. Vnútroštátny súd v návrhu uvedie skutkové a právne okolnosti, ktoré preukazujú naliehavosť a odôvodňujú uplatnenie tohto odchyľujúceho sa konania, a v rámci možností uvedie, ako navrhuje na prejudiciálne otázky odpovedať. Ak však vnútroštátny súd nepredložil návrh na uplatnenie naliehavého konania a na prvý pohľad

sa zdá, že uplatnenie tohto konania je nevyhnutné, môže predseda Súdneho dvora požiadať komoru uvedenú nižšie, aby preskúmala potrebu prejednávania prejudiciálneho návrhu v rámci tohto konania.

Priebeh nalievavého prejudiciálneho konania sa podstatne odlišuje od priebehu základného prejudiciálneho konania ale aj vyššie popísaného skráteného konania. Typické črty nalievavého právneho konania (ktoré sa niekedy označuje ako PPU z francúzskeho „procédure préjudicielle d'urgence“):

- určená komora Súdneho dvora priamo rozhoduje o prejednaní veci v nalievavom konaní,
- ak sa rozhodne o prejednaní veci touto formou konania a určená komora sa rozhodne sama vec meritórne rozhodnúť, návrh sa nepredkladá všeobecnej schôdzi Súdneho dvora,
- ak je potrebné vykonanie písomnej časti konania, je na nej zúčastnený len obmedzený počet subjektov prípad. písomná časť konania sa môže úplne vynechať,
- doručovanie a oznamovanie sa v tomto type konanie vykonáva elektronickou poštou alebo faxom,
- nevyhotovuje sa správa na pojednávanie a pod.

Ku koncu roka 2011 na Súdny dvor bolo celkove doručených celkove dostal 12 návrhov na rozhodnutie vo veci nalievavého prejudiciálneho konania. Ak však zoberieme do úvahy, že „nalievavé prejudiciálne konanie súži na ochranu práv jednotlivca, ktorého faktické a právne postavenie je ovplyvnené úniovým právom“²⁰⁶, je potrebné súhlasiť s názorom profesora Mazáka, že v nadväznosti na základný účel nalievavého prejudiciálneho konania je potrebné tento špecifický typ konanie len privítať.

²⁰⁶ Prof. MAZÁK, J., PhD.: Naliehavé konanie o prejudiciálnej otázke pred Súdnym dvorom /prvé skúsenosti a otázka dá sa sklbiť rýchlosť konania s jeho účinnou súdnou ochranou?. In. Komunitárne právo na Slovensku – päť rokov „po“. Slovenská asociácia Európskeho práva, 2009, Bratislava, ISBN 978-80-89406-04-3. str. 32

3.11.2 Priebeh konania pre Súdny dvorom

Ako som už vyššie uviedla, na konanie o prejudiciálnej otázke pred Súdny dvorom sa vzťahujú v zásade vnútroštátne predpisy členského štátu všade tam, kde nie je konanie upravené právnymi predpismi Únie, a to okrem Zmlúv aj najmä Štatútom súdneho dvora ako aj Rokovacieho poriadku.

Okrem situácie, ak tomu výslovne bráni právo Únie, sa vnútroštátne právo v zásade vzťahuje na určenie:

- účastníkov konania vo veci samej,
- zastúpenie účastníkov konania vo veci samej,
- určenie jazyka konania,
- možnosť vnútroštátneho opravného prostriedku proti rozhodnutiu, ktorým sa podáva návrh na začatie prejudiciálneho konania,
- predbežné opatrenia a
- trovy konania.²⁰⁷

3.11.3 Začatie prejudiciálneho konania

Prejudiciálne konanie sa začína dorúčením rozhodnutia vnútroštátneho súdu o podaní prejudiciálnej otázky do kancelárie Súdneho dvora. Následne tajomník Súdneho dvora zabezpečí doručenie rozhodnutia o podaní prejudiciálnej otázky, ktoré sa prekladá do všetkých jazykov konania, podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora účastníkom vnútroštátneho konania, členským štátom a Komisii, ako aj inštitúcii, orgánu alebo úradu alebo agentúre, ktoré prijali akt, ktorého platnosť alebo výklad sú sporné. Podľa odseku č článku 23 Štatútu Súdneho dvora sa prípadoch, na ktoré sa vzťahuje článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, rozhodnutie vnútroštátneho súdu okrem toho oznamuje tajomník Súdneho dvora štátom, ktoré nie sú členskými štátmi, ale ktoré sú zmluvnými stranami Dohody o Európskom hospodárskom priestore a taktiež Dozornému úradu EZVO uvedenému v tejto dohode.

²⁰⁷ Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 119, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

Členským štátom sa rozhodnutia o podaní prejudiciálnej otázky doručujú v originálnej jazykovej verzii spolu s prekladom do ich úradného jazyka. Zmluvným štátom Európskeho hospodárskeho priestoru, ktoré nie sú zároveň členskými štátmi Európskej únie, Dozornému úradu EZVO alebo tretím štátom sa doručujú v originálnej jazykovej verzii spolu s prekladom do jedného z jazykov konania, ktorý si tieto štáty alebo úrad vyberú (čl. 104 ods. 1 RP SD).

3.11.4 Účastníci konania, ich zastúpenie

Účasť na prejudiciálnom konaní sa spravuje najmä článkom 23 Štatútu Súdneho dvora. Podľa uvedeného článku v prípadoch, na ktoré sa vzťahuje článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, rozhodnutie o podaní návrhu na začatie konania o prejudiciálnej otázke sa oznamuje:

- účastníkom konania,
- členským štátom a Komisii,
- ako aj inštitúcii, orgánu alebo úradu alebo agentúre, ktoré prijali akt, ktorého platnosť alebo výklad sú sporné,
- v potrebných prípadoch aj zmluvným stranám Dohody o Európskom hospodárskom priestore, a taktiež Dozornému úradu EZVO,
- ak dohoda týkajúca sa osobitnej predmetnej záležitosti uzavretá Radou a jedným alebo viacerými nečlenskými štátmi ustanovuje, že tieto štáty sú oprávnené predložiť stanoviská k prípadu alebo písomné pripomienky, doručuje sa oznámenie aj týmto nečlenským štátom.

Práve vyššie uvedený široko koncipovaný okruh účastníkov prejudiciálneho konania má za následky jeho zdlhavosť.

Doručenie rozhodnutia o podaní prejudiciálnej otázky má za cieľ umožniť adresátom aktívnu účasť v konaní podaním písomných vyjadrení a pripomienok. Využitie tohto práva je fakultatívne a účastníci sa ho môžu vzdať prípadne vôbec nereagovať na prebiehajúce prejudiciálne konanie. Podanie vyjadrenia sa môže obmedziť len na ústne pripomienky počas pojednávania alebo naopak, ak to Súdny dvor považuje za potrebné, môže ich požiadať o zaujatie stanoviska.

Všetky vyjadrenia alebo písomné pripomienky účastníkov vnútroštátneho konania ako aj účastníkov prejudiciálneho konania musia byť na Súdny dvor doručené do dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia o predložení prejudiciálnej otázky. Subjekty zúčastnené na konaní nemôžu prostredníctvom svojich vyjadrení alebo pripomienok za žiadnych okolností dosiahnu zmenu obsahu prejudiciálnych otázok položených vnútroštátnym súdom²⁰⁸ Môžu naopak vyjadriť svoj právny názor na položené otázky a prípadne navrhnú na ne odpoveď. V prejudiciálnom konaní neexistuje možnosť repliky alebo dupliky.

Súdny dvor v prejudiciálnom konaní neprihliada vo vyjadreniach zúčastnených subjektov na petit, ktorý sa dotýka práv alebo povinností iných ako zúčastnených osôb, napríklad ak účastník vnútroštátneho konania žiada, aby do konania vstúpil iný subjekt, ktorý nie je uvedený v článku 23 Štatútu Súdneho dvora (19/68, de Cicco, 19.12.1968, Zb. s. 689, 698 a 699), ani na návrh na vstúpenie do konania podaný osobou, ktorá nemá postavenie účastníka vo vnútroštátnom konaní (6/64, Costa v. ENEL, Uz. 3.6.1964, Zb. s. 1194, 1197 a 1198).

Prejudiciálne konanie sa považuje za konanie prebiehajúce iba medzi sudcami, bez účastníkov konania v pravom zmysle slova, ktorému chýba akýkoľvek sporový prvok a počas ktorého majú účastníci vnútroštátneho konania iba právo vyjadriť sa k rozhodnutiu súdu o podaní prejudiciálnej otázky.²⁰⁹ Účastník vnútroštátneho konania nemôže v žiadnom štádiu prejudiciálneho konania dopĺňať podané prejudiciálne otázky alebo žiadať Súdny dvor, aby sa zaoberal otázkami, ktoré vnútroštátny súd nepodal, pretože by to okrem iného bolo v rozpore s povinnosťou Súdneho dvora umožniť subjektom zúčastneným na prejudiciálnom konaní vyjadriť sa k návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý im bol doručený. Okrem toho sú neprípustné návrhy účastníkov vnútroštátneho konania, ktoré poukazujú na bezpredmetnosť prejudiciálnych otázok alebo na ich nepotrebnosť pre vyriešenie vnútroštátneho sporu (44/65, Knappschaft, 9.12.1965, Zb. s. 1191, 1198), ako aj návrhy namietajúce právomoci vnútroštátneho

²⁰⁸ Pozri napr. rozhodnutie Súdneho dvora z 5.10.1988 vo veci Alsatel, C-. 247/86, Zb. s. 5987).

²⁰⁹ Napr. pozri aj C-44/65, Knappschaft, 9.12.1965, Zb. s. 1191, 1199 alebo C-40/70, Sirena, Uz. 18.10.1979, Zb. s. 3169.

súdu alebo spochybňujúce odôvodnenie rozhodnutia o podaní prejudiciálnej otázky (napr. C-364/92, SAT, Zb. s. I-43, 19.1.1994, body 12 a 13).

Pokiaľ ide o zastúpenie účastníkov vnútroštátneho konania a ich prípadné predvolanie na Súdny dvor v rámci prejudiciálneho konania, prihliada Súdny dvor na vnútroštátne procesné predpisy súdu, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania (čl. 104 ods. 2 RP SD). To znamená, že ak nie je nevyhnutné zastúpenie účastníka vo vnútroštátnom konaní pred súdom, ktorý podal prejudiciálnu otázku, nemusí mať účastník zástupcu ani v konaní pred Súdnym dvorom, ako vyplýva aj judikatúra Súdneho dvora v rozhodnutí z 26.11.1975, 39/75, Coenen, s. 1547.

3.11.5 Jazyk konania

V súlade s článkom 29 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora je jazykom konania jazyk vnútroštátneho súdu konaní prejudiciálnom konaní je jazykom konania jazyk vnútroštátneho súdneho orgánu, ktorý podáva na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor. V tomto jazyku bude aj vydaný rozsudkom v súlade s článkom 31 Rokovacieho poriadku záväzný.

V zmysle s článku 29 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora jazykom konania môže byť angličtina, bulharčina, čeština, dánčina, estónčina, fínčina, francúzština, gréčtina, holandčina, írčina, litovčina, lotyština, maďarčina, maltčina, nemčina, poľština, portugálčina, rumunčina, slovenčina, slovinčina, španielčina, švédčina a taliančina. Na základe odôvodnenej žiadosti niektorého z účastníkov konania a po vypočutí druhého účastníka konania a generálneho advokáta, sa Súdny dvor môže odchýliť od vyššie uvedeného a povoliť použitie jedného z ďalších jazykov uvedených v odseku 1 tohto článku ako jazyka konania, a to pre celé konanie alebo pre jeho časti. Jazyk konania sa použije najmä v písomných vyjadreniach a na ústne prednesy účastníkov konania a v tiež priložených listinách a dokumentoch, ako aj v zápisniciach a rozhodnutiach Súdneho dvora. Zmluvným stranám Dohody o EHP, ktoré nie sú členskými štátmi, a Dozornému úradu EZVO možno povoliť používanie niektorého z vyššie uvedených jazykov uvedených, ak sú vedľajšími účastníkmi konania pred

Súdny dvor alebo ak sa zúčastňujú konania o prejudiciálnej otázke podľa článku 23 Štatútu.

3.11.6 Písomná časť konania

Písomné konanie slúži na vymedzenie podstaty riadenie a na informovanie sudcov generálneho advokáta o požiadavkách strán, ich argumentoch a na informovanie o stanoviskách ostatných účastníkov konania predbežného navzájom. Priebeh písomného konania v konaní o prejudiciálnej otázke sa odlišuje od ostatných priamych konaní, a to či už účastníkmi konania, lehotami alebo podanie písomných stanovísk, pričom ako som uviedla pri účastníkoch konania v rámci prejudiciálneho konania je možné dávať dupliky a repliky. V prejudiciálnom konaní za zároveň neuplatňuje zásada koncentrácie konania, ktoré sa inak sama o sebe striktne uplatňuje v ostatných tzv. priamych konaniach pred Súdnym dvorom.

Písomná časť konania pred Súdnym dvorom je v prípade prejudiciálneho konania začatá²¹⁰ doručením rozhodnutia súdu členského štátu o predbežnej otázke. Na priebeh písomného konania formálne dohliada vedúci Kancelárie Súdneho dvora. Aby Súdny dvor pomohol súdnym orgánom členských štátov pri podávaní návrhom na začatie prejudiciálneho konania, vydal tzv. Praktické pokyny týkajúce sa priamych žalôb a odvolaní²¹¹, Informácie o podávaní návrhov na začatie prejudiciálnych konaní vnútroštátnymi súdmi,²¹² ale aj Vademecum pre právnych zástupcov na Súdnom dvore.²¹³

Po doručení rozhodnutia vnútroštátneho súdu členského štátu na predloženie prejudiciálnej otázky kancelárií Súdneho Dvora, je každému návrhu pridelené vlastné číslo²¹⁴ a následne je v Úradnom vestníku Európskej únie zverejnené oznámenie, ktoré obsahuje dátum zápisu návrhu do registra, mená a adresy účastníkov konania, predmet

²¹⁰ čl. 23 Štatútu Súdneho dvora.

²¹¹ Dostupné na http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2009-02/ins_prat2_2009-02-09_16-40-23_301.pdf

²¹² <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:160:0001:0005:SK:PDF>

²¹³ http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2008-09/txt9_2008-09-26_11-26-37_162.pdf

²¹⁴ Pozri aj čl. 16 ods. 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora

konania, návrhy na rozhodnutie a označenie dôvodov, ako aj hlavných tvrdení, na ktorých sa návrh zakladá. Úradnom vestníku oznámení EÚ.

Po spracovaní návrhu na začatie prejudiciálneho konanie prideli predseda Súdneho dvora na prejudiciálnu otázku určitému senátu určí z jeho sudcov jedného sudcu spravodajcu. Sudca spravodajca vedie ďalšie konanie a okrem iných písomností vypracúva aj predbežnú správu, správy zo zasadnutí a vo väčšine prípadov aj rozsudok samotný. Pridelovanie vecí k senátom sa nevykonáva na základe pevného kľúča nakoľko z povahy únievého práva vyplýva, že potrebné v týchto veciach zohľadniť špecifické národnostné kritériá. Následne po určení sudcu spravodajcu pre konkrétny prípad sa vymenuje generálny advokát, ktorý je menovaný Prvým generálnym advokátom. Po vykonaní registračných úkonov a po preklade prejudiciálnej otázky do všetkých úradných jazykov Európskej únie, je prejudiciálna otázka rozoslaná príslušným účastníkom konania o predbežnej otázke ako aj všetkým účastníkom podľa článku 23 Štatútu Súdneho dvora. Po doručení prejudiciálnej otázky beží jednotlivým účastníkom konania dvojmesačná lehota, počas ktorej môžu podať k predkladanej otázke svoje podania a vysvetlenia. Keďže uvedenú lehotu je možné podľa praxe Súdneho dvora považovať za lehotu "zákonnú", nemožno ju predĺžiť, čo znamená, že po uplynutí tejto lehoty zaniká možnosť účastníkovi podať svoje písomné stanovisko. Oneskorene podané písomné stanovisko býva potom zo strany Súdneho dvora zamietnuté. V konaní o predbežnej otázke je postačujúce ak sú písomné stanoviská účastníkov konania doručené pomocou faxu alebo emailu, ak však originál dôjde Súdnemu dvoru najneskôr v lehote desiatich dní.²¹⁵ Písomné stanoviská formálne nepodliehajú žiadnym osobitným požiadavkám, no mali by spĺňať aspoň minimálne požiadavky, ktoré sa kladú na písomné podania smerujúce k Súdnemu dvoru.

V prejudiciálnom konaní sa vykonávanie dôkazov sa nariaďuje v rámci písomnej časti osobitným uznesením, ktoré obsahuje podľa článku 45 odsek 1 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora okrem uvedenia dokazovaných skutočností tiež dôkazné prostriedky, ktoré budú k preukazovaniu dokazovaných skutočností použité. Ako dôkazné prostriedky môžu slúžiť napr. osobná účasť strán, predloženie listín, výsluch svedkov,

²¹⁵ Vid' Dausés, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydanie. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 134.

znalecké posudky, obhliadky miesta a pod. Aj keď v prejudiciálnom konaní sa nevykonáva dokazovanie v pravom slova zmysle, ako ho poznáme z našej právnej teórie v sporových konaniach, musí však Súdny dvor v niektorých prípadoch získať dodatočné informácie o skutkovom stave veci, národných predpisoch, ale aj o technických záležitostiach²¹⁶. Súdny dvor má rovnako v súlade s článkom 104 odsek 5 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora oprávnenie po tom ako vypočul generálneho advokáta, požiadať vnútroštátny súd o vysvetlenie k predbežnej otázke, ktoré prispieva k väčšej spolupráci a vzájomnej tolerancii medzi Súdny dvorom a vnútroštátnym súdom.

Písomné konanie končí podaním predbežnej správy sudcom spravodajcom. Predbežnú správu vypracúva sudca spravodajca až po doručení vyjadrenia všetkých účastníkov. Lehotu na podanie tejto správy stanoví predseda Súdneho dvora. Správa by mala obsahovať krátke oznámenie o obsahu prípadu, o návrhoch a podaniach strán, prípadne hodnotenie prípadu po právnej a skutkovej stránke. Správa by sa mala tiež zaoberať tým, či je potrebné vykonať nejaké dôkazy alebo prípravné opatrenia. Sudca spravodajca sa tiež vyjadrí, či by prípad mal byť prerokovaný pred plenárnym zasadnutím, veľkou komorou alebo by mal byť postúpený (inému) senátu. Predbežná správa sudcu spravodajcu je len interný, neverejný dokument, ktorý slúži na posúdenie ďalšieho priebehu konania. V prípade, že je vykonanie dôkazov nevyhnutné, poverí plénum vykonaním týchto dôkazov niektorý senát.

3.11.7 Ústna časť konania

Ústne konanie je upravené v článku 55 až 62 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora a vo svojej podstate slúži predovšetkým k prípadnému doplneniu poznatkov získaných v písomnom konaní. Účelom ústneho konania je najmä zodpovedanie otázok Súdneho dvora a prípadne prednesení nových argumentov stranami vnútroštátneho konania na podporu svojich stanovísk.

Ako uvádza Súdny dvor vo svojich rozhodnutiach, ústne konanie je spravidla

²¹⁶ Rengeling, H.-W., Middeke, A, Gellermann, M. Rechtsschutz in der Europäischen Union. 2. vydanie. . Mníchov: C.H.Beck München, 2003, s. 251-251.

obligatórne²¹⁷. Za splnenia niektorých podmienok je však možnosť od ústneho konania upustiť. Podľa článku 104 odsek 4 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora môže Súdny dvor v prejudiciálnom konaní po vypočutí generálneho advokáta a upovedomení účastníkov konania upustiť od ústneho konania, ak žiadny z účastníkov konania odôvodnene nepožiada v lehote troch týždňov o poskytnutí možnosti predložiť svoje stanovisko v ústnom konaní. Obligatórnosť ústneho konania však neznamená, že je účasť na ústnom konaní pre účastníkov konania o predbežnej otázke povinná.

Podľa Rokovacieho poriadku Súdneho dvora je ústne konanie v zásadne verejné. Obsah ústneho konania tvorí ústne pojednávanie, ktoré sa člení na prednesy správy sudcu spravodajcu, vyjadrenia a návrhy strán, zodpovedanie otázok predsedu, sudcov a generálneho advokáta a záverečný návrh generálneho advokáta. Termín ústneho pojednávania určuje predseda Súdneho dvora po ukončení písomného konania alebo prípadného dôkazného konania.

Ústne konanie vedie predseda Súdneho dvora alebo predseda senátu. Na začiatku ústneho pojednávania prečíta sudca spravodajca svoju správu, ktorá obsahuje opísanie skutkového stavu, predmet sporu, dotknuté právne predpisy a tiež zhrnutie argumentov jednotlivých strán a ktorú vopred rozoslal všetkým účastníkom konania. Následne po prečítaní správy je účastníkom konania o prejudiciálnej otázke a jej zástupcom daná možnosť vyjadriť sa k predmetu konania²¹⁸, pričom v rámci týchto vystúpení môžu sudcovia a generálny advokát klásť účastníkom doplňujúce a vysvetľujúce otázky.

Ústne konanie sa uzatvára záverečným stanoviskom generálneho advokáta, ktorý pri posúdení skutkového stavu a právneho hľadiska úplne nestranne a nezávisle zaujíma stanovisko k predloženým otázkam a navrhne ako by mal Súdny dvor odpovedať na položené prejudiciálne otázky. Záverečným stanoviskom nie je Súdny dvor pri svojom rozhodovaní viazaný.²¹⁹ Po predložení záverečného návrhov generálneho advokáta nasleduje porada senátu alebo pléna, ktorá je neverejná a tajná. Súdny dvor rozhoduje

²¹⁷ Ústne časť konania nie je obligatórna napr. v konaní o predbežných opatreniach podľa článku 83 a násl. Rokovacieho poriadku súdneho dvora.

²¹⁸ čl. 29 ods. 2 Štatútu Soudního dvora.

²¹⁹ Vid' Verny, A., Dausés, M.A. Funkce a struktura evropského soudnictví (II.). EMP, 1996, č. 3-4, s. 3.

ako kolegiálny orgán jednoduchou väčšinou bez toho, aby vyhlasoval pomery hlasov²²⁰. Súdny dvor sa snaží pri hlasovaní vždy nájsť spoločný konsenzus. V prípade, že sa sudcovia nedohodnú, rozhoduje väčšina prítomných sudcov. Odlišné názory sudcov k prijatému rozhodnutiu sa nezverejňujú.²²¹

Prejudiciálne konanie je uzavreté verejným vyhlásením rozhodnutia. Spravidla je vyhlasovaný len výrok rozhodnutia v rokovacom jazyku. Následne je rozhodnutie preložené do všetkých úradných jazykov Európskej únie, ale iba pôvodná verzia v jazyku konania je právne záväzná.²²²

3.11.8 Trovy konania

Účastníci vnútroštátneho konania nemôžu pred Súdnym dvorom navrhovať náhradu trov konania, pretože konanie pred Súdnym dvorom sa považuje len za incidenčné resp. akcesorické konanie vo vzťahu k vnútroštátnemu konaniu. Preto v súlade s článkom 104 ods. 6 Rokovacieho poriadku o náhrade trov, ktoré vznikli účastníkom v konaní pred Súdnym dvorom, rozhoduje vnútroštátny súd podľa vnútroštátnych predpisov. Túto skutočnosť uviedol vo svojom rozhodovaní aj Súdny dvor, napríklad v bode 6 rozsudku Bollmann z 1.marca 1973. C-62/72, Zb. s. 269. Trovy vynaložené členskými štátmi a orgánmi Únie sa nenahrádzajú. Tieto subjekty vždy znášajú vlastné trovy, ktoré v konaní vynaložili. Do trov vnútroštátneho konania tak môžu byť zahrnuté iba výdavky účastníkov vnútroštátneho konania v prejudiciálnom konaní.

3.12 Rozhodnutie o prejudiciálnej otázke a jeho účinky

Zásadou prejudiciálneho konania je, že Súdny dvor odpovedá na otázky položené mu vnútroštátnym súdom, a to alebo rozhodnutím alebo odôvodneným uznesením. Možnosť rozhodnúť uznesením bola Súdnemu dvoru daná zmenou Rokovacieho poriadku z 15. mája 1991, keď sa nápad právnych vecí Súdnemu dvoru začal prudko zvyšovať. Uznesením s odôvodnením a s poukazom na predmetnú judikatúru môže

²²⁰ čl. 27 ods. 5 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

²²¹ Brown, L.N., Kennedy, T. The Court of Justice of the European Communities. 4. vydanie. Londýn: Sweet & Maxwell, 1994, s. 260.

²²² čl. 31 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.

súdny dvor rozhodovať v zásade len v zmysle článku čl. 92 ods. 1 a článku 104 ods. 3 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, a to v prípade ak je ak je prejudiciálna otázka položená Súdnu dvoru zhodná s otázkou, o ktorej už Súdny dvor rozhodol; alebo ak odpoveď na takúto otázku môže by jednoznačne vyvodená z judikatúry alebo ak s odpoveďou na otázku nie sú spojené žiadne pochybnosti, nedostatok právomoci je zjavný alebo rovnako zjavná je neprípustnosť otázky. V ostatných prípadoch Súdnu dvor rozhoduje v zmysle článku 63 a nasl. Rokovacieho poriadku rozsudkom. Uvedený článok upravuje aj náležitosti rozsudku, ktorý musí obsahovať údaj o tom, že bol vyhlásený Súdny dvorom, dátum vyhlásenia, meno predsedu a zúčastnených sudcov, meno generálneho advokáta, meno tajomníka, označenie účastníkov konania, mená splnomocnených zástupcov, poradcov alebo advokátov účastníkov konania, návrhy rozhodnutia účastníkov konania, poznámku o vypočutí generálneho advokáta, zhrnutie skutkového stavu, odôvodnenie a výrok rozsudku vrátane rozhodnutia o trovách konania.

V nadväznosti na základné rozdelenie prejudiciálnych otázok, môžeme rozdeliť aj rozsudky Súdneho dvora, a to na rozsudok o výklade komunitárneho práva a rozsudok o posúdení platnosti.

Rozsudok o výklade komunitárneho práva (interpretačný rozsudok) sa skladá z troch častí. Prvá čas týkajúca sa skutkového stavu opisuje okolnosti, za ktorých vnútroštátny súd položil prejudiciálne otázky a zároveň obsahuje doslovné znenie týchto otázok. V druhej časti Súdny dvor skúma položené otázky a uvádza odôvodnenie svojho rozhodnutia. Poslednú tretiu časť tvorí výrok rozsudku.

Formálne náležitosti rozsudku o platnosti resp. neplatnosti aktu inštitúcie sú rovnaké ako v prípade interpretačného prejudiciálneho rozsudku. Prvá čas rovnako opisuje skutkový stav prípadu a uvádza znenie prejudiciálnych otázok. V odôvodnení, ktoré je ďalšou časťou rozsudku, Súdny dvor skúma uvedené dôvody neplatnosti aktu. Vo výroku rozsudku Súdny dvor buď vyhlási napadnutý akt za neplatný alebo potvrdí jeho platnosť.

Podľa článku 65 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora, rozsudok nadobúda právoplatnosť dňom vyhlásenia. Znamená to, že počnúc týmto dňom má účinky res iudiciata, ktoré sa vzťahujú nielen na jeho výrokovú časť, ale rovnako aj na jeho odôvodnenie. Znamená to, že prejudiciálny rozsudok nemôže byť predmetom konania o neplatnosť aktu inštitúcie a Súdny dvor zároveň nemôže skúmať jeho platnosť ani v ďalšom prejudiciálnom konaní.²²³

3.12.1 Rozsudok o výklade úniového práva

Podľa Súdneho dvora cieľom rozsudku o výklade práva Únie v prejudiciálnom konaní je vyriešiť právnu otázku a zaviazať tým vnútroštátneho sudcu, ktorý ju položil, pokiaľ ide o výklad príslušných ustanovení²²⁴. Prejudiciálny rozsudok je tak spolu s výkladom alebo posúdením platnosti komunitárneho práva, ktoré sa v ňom nachádzajú, záväzný pre vnútroštátny súd, ktorý prejudiciálnu otázku podal, ako aj pre súdy, ktoré budú rozhodovať v tej istej veci o opravných prostriedkoch.²²⁵

V súvislosti s právoplatným rozhodnutím Súdneho dvora je potrebné vziať do úvahy špecifickosť uvedeného rozsudku o výklade práva Únie a zásady res iudiciata. Nakoľko úlohou prejudiciálneho rozsudku nie je rozhodnúť spor, ale iba poskytnúť vnútroštátnemu súdu taký výklad komunitárneho práva, ktorý mu pomôže pri jeho aplikácii, záväznosť prejudiciálneho rozsudku nebráni vnútroštátnemu súdu, aby pred rozhodnutím veci samej podal novú prejudiciálnu otázku, ak mu napríklad nie je jasné znenie prejudiciálneho rozsudku alebo jeho aplikácia, alebo dospel k novým skutkovým alebo právnym zisteniam, ktoré by mohli viesť Súdny dvor k odlišnej odpovedi na predtým položenú otázku.²²⁶ Nová otázka si tak vyžaduje iba ďalší výklad zmyslu komunitárneho ustanovenia, ktorý sa vo svojej podstate nemení a ktorý mohol by predchádzajúcim rozsudkom interpretovaný len z časti. Nová otázka týkajúca sa výkladu práva sa preto nepovažuje Súdny dvorom za revíziu pôvodného prejudiciálneho rozhodnutia, ktorá by predstavovala výnimku zo zásady res iudiciata ale len za novo položenú otázku výkladu práva. Napokon bolo by prekvapujúce, ak by

²²³ Rozhodnutie Súdneho dvora z 5.marca 1986 vo veci Wünsche, 69/85, Zb. s. 947, body 10 a 16

²²⁴ Rozhodnutie Súdneho dvora z 3.februára 1977, 52/76, Benedetti, Zb. s. 163, bod 26

²²⁵ Rozhodnutie Súdneho dvora z 24.júna.1969 vo veci Milch, Fett a Eierkontor, 29/68, Zb. s. 165, bod 2

²²⁶ Pozri napr. Rozhodnutie Súdneho dvora z 5.marca.1986 vo veci Wünsche, 69/85, Zb. s. 947, bod 15 alebo rozhodnutie Súdneho dvora z 11.júna 1987, C 14/86, Pretore di Salo, Zb. s. 2545, bod 12.

Súdny dvor aplikoval zásadu res iudiciata na prejudiciálne rozsudky striktným spôsobom, keďže sám považuje prejudiciálne konanie za konanie prebiehajúce iba medzi sudcami, bez účastníkov konania v pravom zmysle slova, ktorému chýba akýkoľvek sporový prvok, na základe čoho stráca prejudiciálny rozsudok znaky rozhodnutia vyznačujúceho sa záväznosťou res iudiciata.

3.12.1.1 Časové účinky interpretačného rozsudku

Podľa judikatúry Súdneho dvora, každý rozsudok o výklade práva má nevyhnutne aj retroaktívny účinok.²²⁷ Súdny dvor ďalej k časovým účinkom uvádza, že „výklad, ktorý Súdny dvor dáva pravidlu práva Spoločenstva pri výkone svojej právomoci podľa článku 267 ZFEÚ *objasňuje a spresňuje význam a dosah tohto pravidla tak, ako sa musí alebo by sa malo chápať a uplatňovať od okamihu, keď nadobudlo účinnosť. Z toho vyplýva, že takto vykladané pravidlo súd môže a musí uplatňovať aj na právne vzťahy vzniknuté a vytvorené pred vydaním rozsudku, ktorým sa rozhodlo o návrhu na výklad, ak sú inak splnené podmienky umožňujúce predložiť príslušnému súdu spor, ktorý sa týka uplatnenia uvedeného pravidla*“²²⁸ Súdny dvor v uvedenom rozhodnutí ďalej konštatuje, že „iba výnimočne môže Súdny dvor uplatnením všeobecnej zásady právnej istoty, ktorá je súčasťou právneho poriadku Spoločenstva, dospieť k tomu, že obmedzí možnosť všetkých dotknutých osôb dovolávať sa ustanovenia, ktoré vyložil, so zreteľom na spochybnenie právnych vzťahov vzniknutých v dobrej viere.“ Takéto obmedzenie však musí Súdny dvor vysloviť priamo vo svojom rozhodnutí, v ktorom sa rozhodovalo a požadovanom výklade.

Z uvedeného tak vyplýva, že Súdny dvor v záujme toho, aby aplikácia únievého práva nebola v čase odlišná, rozhodol, že ním podaný výklad ustanovenia práva Únie objasňuje zmysel a pôsobnosť tohto ustanovenia od okamihu, kedy dané ustanovenie nadobudlo platnosť. Z toho vyplýva, že takto interpretované ustanovenie musia vnútroštátne súdy aplikovať aj na právne vzťahy, ktoré vznikli alebo boli založené pred

²²⁷ Rozsudok Súdneho dvora zo 6. marca 2007 vo veci C-292/04, Meilicke a i. proti Finanzamt Bonn-Innenstadt, s.I.-1835, bod 32

²²⁸ tamtiež bod 33 a nasl.

vynesením prejudiciálneho rozsudku, ak sú samozrejme splnené všetky ostatné podmienky na podanie návrhu na začatie konania podľa vnútroštátneho práva²²⁹.

Ako som už vyššie uviedla, zásada retroaktívnej aplikácie výkladu únievého práva môže predstavovať zásah do zásady právnej istoty a do práv, ktoré boli v minulosti nadobudnuté v dobrej viere, keďže boli nadobudnuté na základe znenia komunitárneho ustanovenia, ktorého význam a pôsobnosť boli v danom čase vykladané odlišne. Pri rozhodovaní o obmedzení retroaktívnych časových účinkov výkladu únievého práva berie Súdny dvor do úvahy praktické dôsledky konkrétneho súdneho rozhodnutia a skutočnosť, či účinky takéhoto rozhodnutia nebudú mať príliš negatívny dopad na objektivitu práva a neohrozia jeho budúce uplatňovanie, napríklad v prípade možnosti spätného vymáhania peňažných plnení veľkým množstvom subjektov oprávnených na základe komunitárneho práva.²³⁰

Z tohto dôvodu môže Súdny dvor vo výnimočných prípadoch určiť, že fyzické alebo právnické osoby sa nemôžu dovolávať priameho účinku interpretovaného únievého ustanovenia, ak ním odôvodňujú svoje nároky, ktoré im vznikli pred vynesením prejudiciálneho rozsudku, s výnimkou ak sa konanie o týchto nárokoch založených na interpretovanom komunitárnom ustanovení už začalo (viď napr. rozhodnutie C 61/79 Denkavit, bod 17). Znamená to teda, že na vnútroštátne súdne alebo správne konania, ktoré v čase vynesenia prejudiciálneho rozsudku už prebiehajú, sa výnimka nevzťahuje a tieto konania sa aj naďalej spravujú zásadou retroaktívnej aplikácie výkladu únievého práva. Obmedzenie retroaktívnej aplikovateľnosti výkladu práva Únie môže povoliť iba Súdny dvor, a to iba priamo v tom prejudiciálnom rozsudku.

3.12.2 Rozsudok o platnosti aktu únievého práva

Prejudiciálne konanie o platnosti komunitárnych aktov sa svojimi účinkami de facto zhoduje s priamym konaním o neplatnosť aktu Únie, pretože sa rovnako týka skúmania objektívnych znakov podmieňujúcich platnosť aktu a vedie k rozhodnutiu, ktorým Súdny dvor potvrdí alebo odmietne prezumpciu platnosti konkrétneho aktu

²²⁹ Rozhodnutie Súdneho dvora z 27.3.1980 Denkavit, 61/79, Zb. s. 1205, bod 16

²³⁰ Porovnaj napr. rozhodnutie Súdneho dvora z 8.apríla 1976 vo veci Defrenne, 43/75, Zb. s. 455, body 74 a 75; a rozsudok zo 17.mája 1990 vo veci Barber, C-262/88, Zb. s. I-1889, body 44 a 45

spoločenstiev. Preto by sa takéto rozhodnutie o neplatnosti aktu malo vyznačovať absolútnou záväznosťou erga omnes.

Judikatúra Súdneho dvora však v tejto problematike nie je úplne jednoznačná. Na jednej strane Súdny dvor vo svojom rozsudku z 13.5.1981 vo veci *International Chemical Corporations* v bode 13 uvádza, že „*aj keď rozsudok súdu vydaný podľa článku 177 Zmluvy, ktorým sa akt inštitúcie, najmä nariadenie Rady alebo Komisie, vyhlasuje za neúčinné, je priamo adresovaný len národnému súdu, ktorý predložil záležitosť súdu, je to dostatočný dôvod pre to, aby všetky ostatné národné súdy považovali tento akt za neúčinný pre účely rozsudku, ktorý majú vyniesť*“. Na druhej strane však v bode 18 uvádza, že „*toto tvrdenie však neznamena, národné súdy sú zbavené právomoci, ktorú im poskytol článok 177 Zmluvy, a tieto súdy musia rozhodnúť, či je potrebné znovu vzniesť otázku, ktorú už súd vyriešil, ak súd predtým vyhlásil akt inštitúcie Spoločenstva za neúčinný. Táto potreba môže vzniknúť najmä vtedy, ak vzniknú otázky, týkajúce sa dôvodov, rozsahu a možno aj následkov neúčinnosti, o ktorej bolo rozhodnuté už predtým*“. Znamená to teda, že iný vnútroštátny súd môže položením novej prejudiciálnej otázky uviesť dôvody neplatnosti aktu, ktoré napríklad prechádzajúci súd nespomenul a ktoré následne Súdny dvor neskúmal, alebo môže spochybníť platnosť tých ustanovení aktu, ktoré Súdny dvor ponechal predtým v platnosti a môže tiež požiadať o individuálny výklad účinkov zrušeného aktu na prebiehajúci spor.

3.12.2.1 Časové obmedzenie účinku rozsudku o posúdení platnosti

Prejudiciálne konanie posudzujúce platnosti aktu Únie je svojím spôsobom jednou z možností kontroly zákonnosti a objektívnych náležitostí prijatého aktu. Ak by sme mu pripísali takéto účinky, rozhodnutie o neplatnosti aktu by analogicky ako v prípade priameho konania o neplatnosť aktu malo byť retroaktívne k dátumu, keď sa zrušený akt stal súčasťou práva Únie, to znamená *ex tunc*. Súdny dvor si však v tomto prípade si vyhradil právo individuálne určiť, ktoré účinky zrušeného aktu končené a platné. V súlade s touto možnosťou Súdny dvor v niektorých prípadoch ako napr. *Providence agricole de la Champagne*²³¹, obmedzil časové účinky prejudiciálneho rozsudku o

²³¹ Rozsudok Súdneho dvora z napr. 15.10.1980 vo veci *Providence agricole de la Champagne*, 4/79, Zb. s. 2823, bod 46

platnosti komunitárneho aktu, keď by rešpektovanie zásady právnej istoty týkajúcej sa všetkých dotknutých záujmov bránilo spochybneniu plnení prijatých pred vynesением predmetného prejudiciálneho rozsudku.

Súdny dvor však zdôraznil, že pri obmedzení retroaktívnych účinkov prejudiciálneho rozsudku o neplatnosti komunitárneho aktu musí prihliadať na skutočnosť, či zachovanie niektorých účinkov zrušeného nariadenia bude na prospech navrhovateľa vo vnútroštátnom konaní alebo akejkolvek inej osoby, ktorá by pred rozhodnutím o zrušení nariadenia konala podobným spôsobom; alebo naopak, či v prípade fyzických alebo právnických osôb, ktoré na základe predmetného nariadenia urobili pred jeho zrušením úkony za účelom zachovania svojich práv, bude pre nich zrušenie nariadenia ex nunc dostatočným zadosťučinením.

Je treba poznamenať, že Rozsudok Súdneho dvora konštatujúci neplatnosť aktu práva Únie sa nedotýka právoplatnosti plnení prijatých správnymi orgánmi členských štátov na základe napadnutého aktu pred jeho zrušením, t. j. pred vynesением rozsudku Súdneho dvora o jeho neplatnosti. Uvedenú zásadu uviedol Súdny vo svojom rozhodnutí, ktoré som citovala vyššie, *Providence agricole de la Champagne*.

3.13 Právne účinky rozhodnutia o prejudiciálnej otázke na vnútroštátne konanie.

Po tom ako vnútroštátny súd obdrží rozhodnutie Súdneho dvora týkajúce sa zodpovedania ním položenej prejudiciálnej otázky, postupuje v konaní ďalej v tom štádiu, v akom bolo konanie prerušené. V prípade, ak vnútroštátny súd po preštudovaní prejudiciálneho rozsudku dospeje k názoru, že tento rozsudok Súdneho dvora nie je dostatočne jasný alebo v konaní vznikli ešte ďalšie nejasné otázky týkajúce sa práva Európskej únie, ktoré je nutné zodpovedať pred vydaním vlastného rozhodnutia vo veci samej, je vnútroštátny súd samozrejme aj naďalej oprávnený Súdnemu dvoru predložiť ďalšie prejudiciálnej otázky.

Vnútroštátny súd, tak ako aj ďalšie súdy rozhodujúce o prípadných opravných prostriedkoch, sú viazané právnym názorom obsiahnutým v rozhodnutí Súdneho dvora

a nemôžu sa od neho odchýliť bez toho, aby Súdnemu dvoru predložili novú prejudiciálnu otázku. Vnútroštátny súd rozhodujúci v rámci občianskoprávneho konania alebo správneho konania by mal v rozhodnutí vo veci samej rozhodnúť okrem iného aj o nákladoch strán vzniknutých v dôsledku konania o prejudiciálnej otázke.

Po ukončení vnútroštátneho sporu by mal súd členského štátu v súlade s článkom 31 informatívneho oznámenia by mal vnútroštátny súd po vydaní svojho rozhodnutia vysvetliť Súdnemu dvoru výsledok svojho rozhodnutia, prípadne by mal Súdnemu dvoru zaslať kópiu svojho rozhodnutia.

3.13.1 Dôsledky nerešpektovania judikatúry Súdneho dvora

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej časti rozhodnutie Súdneho dvora je v každom smere záväzné pre súd členského štátu, od ktorého otázka smerovala. V niektorých prípadoch sa však sudca môže domnievať, že prejudiciálny rozsudok nie je pre neho užitočný, lebo nezohľadnil všetky relevantné okolnosti prípadov alebo. V takýchto prípadoch majú vnútroštátni sudcovia ako som uviedla vyššie možnosť opätovne podať prejudiciálne otázky k súdnemu dvoru.

Niektorí sudcovia môžu aj napriek tomu odmietnuť rešpektovať rozsudok Súdneho dvora, ale takéto prípady sú našťastie zriedkavé.²³² V zásade môžeme uvažovať o dvoch možnostiach aké môžu nastať ak sa súd rozhodne nerešpektovať rozhodnutie Súdneho dvora. Ak tak spraví nižší súd (resp. súd, voči rozhodnutiu ktorého existuje opravný prostriedok) riskuje tým, že vyšší súd resp. súd rozhodujúci o odvolaní voči rozhodnutiu nižšieho súdu, toto jeho rozhodnutie zmení alebo zruší. A ak rozsudok Súdneho dvora nesprávne vyloží vyšší súd, môže však ak sa konanie vracia na súd nižšieho stupňa, podať prejudiciálnu otázku zase tento súd. Ak by však nerešpektovanie pretrvávalo, prichádza do úvahy využitie sankčných mechanizmov, ako sú žaloba o nesplnení povinnosti alebo náhradu škody proti členskému štátu z dôvodu konania, ktoré sa dopúšťajú jeho súdy.

²³² Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 225, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

3.13.2 Dôsledky nerešpektovania povinnosti položiť prejudiciálnu otázku

Predloženie prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru je vždy právom vnútroštátneho súdu, ale v niektorých prípadoch aj jeho povinnosťou. Ako uvádza článok 267 ZFEÚ, ak sa prejudiciálna otázka, položí v konaní pred vnútroštátnym súdnym orgánom, proti ktorého rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva, je tento súdny orgán povinný obrátiť sa na Súdny dvor Európskej únie.”

Ak vnútroštátny súd, voči rozhodnutie, ktorého nie vo vnútroštátnom práve možný opravný prostriedok nebude rešpektovať povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru, je možné takéto konanie súdu členského štátu vyhodnotiť ako o zrejme porušenie práva Európskej únie. Takéto konanie je samozrejme so sebou prináša následky, ktoré sú v podstatnej miere ovplyvnené ,charakterom právneho poriadku Európskej únie, ktorý sa odlišuje od vnútroštátnych právnych poriadku jednotlivých členských štátov a platí v ňom iné právne princípy.

Zo Súdnej praxe v jednotlivých členských štátoch, judikatúry Súdneho dvora ale tiež dostupnej odbornej literatúry je možné vyvodit' niekoľko typov sankcií rôznych typov stupňa, medzi ktoré patria napríklad aj:

- uverejnenie vo výročnej správe Komisie o uplatňovaní práva Európskej únie,
- kritika zo strany doktríny,
- žaloba pre nesplnenie povinnosti,
- podanie ústavnej sťažnosti ba vnútroštátny Ústavný súd pre porušenie práva na zákonného sudcu,
- sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu (ďalej tiež ako "ESLP"),
- žaloba na náhradu škody voči členskému štátu spôsobené porušením povinnosti členského štátu zabezpečiť riadnu aplikáciu ustanovenia o konaní o predbežnej otázke.

Ad 1) Uverejnenie vo výročnej správe Komisie o uplatňovaní práva Európskej únie.

V tomto prípade nejde o sankciu v pravom slova zmysle, lebo takémuto následku za nerešpektovanie povinnosti vnútroštátneho súdu zjavne chýba reparačná funkcia. Ide

skôr však o „negatívnu reklamu“²³³ uplatňovania práva Únie v členskom štáte, nakoľko Komisia ako „strážca zmlúv“ posudzuje okrem iného aj to, či v členskom štáte existujú súdne orgány povinné predložiť prejudiciálnu otázku na Súdny dvor a aj napriek tomu tak nespravili.

Ad 2) Kritika zo strany doktríny.

Aj keď opätovne nejde o sankciu v pravom slova zmysle, uvedená kvázi-sankcia môže mať skôr nepriamy účinok. Právni teoretici vždy venovali a venujú pozornosť prípadom, keď najmä najvyššie súdy odmietali podať Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky. V tomto prípade napokon, Komisia s odvolaním sa na štatistiky a vedecké články podala žalobu voči Švédsku z dôvodu, že vyššie súdy v dostatočnej miere nekládli otázky Súdnemu dvoru.²³⁴

Ad 3) Žaloba pre nesplnenie povinnosti.

Porušenie povinnosti členského štátu môže byť predmetom konania o porušení Zmluvy podľa článku 258 ZFEÚ, ktoré je oprávnená začať výlučne Komisia alebo iný členský štát (podľa článku 259 ZFEÚ). Konanie o porušení Zmluvy tak nie je koncipované ako individuálna právna ochrana poskytovaná jednotlivcom. Aj napriek tomu však jednotlivci môžu podať Komisii sťažnosť, a tým dať popud na začatie konania o porušení Zmluvy.

Pravdepodobne vzhľadom k tomu, aby nebola narušená základná myšlienka prejudiciálneho konania, ktorou je spolupráca vnútroštátnych súdov a Súdneho dvora, sa Komisia konaniu o porušení Zmluvy pre nerešpektovanie povinnosti predložiť predbežnú otázku na posúdenie Súdnemu dvoru vyhýba a toto konanie si ponecháva len pre najzreteľnejšie prípady porušenia práva Európskej únie. Nesplnenie povinnosti členským štátom kvôli jeho súdom bolo prvý krát vyslovené v rozsudku zo dňa 9. decembra 2003 Komisia/Taliansko²³⁵. Súdny dvor v tomto prípade porušenie povinnosti formuloval nasledovne: „*Nepozmeniac článok 29 ods. 2 zákona č. 428 z 29. decembra 1990 s názvom „Disposizioni per l'adempimento di obblighi derivanti*

²³³ Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 42, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.

²³⁴ SCHMAUCH, M.: Lack of Preliminary Rulings as Infringement of Article 234 EC? European Law Reporter, 2005, s.445

²³⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 9.decembra 2003 vo veci Komisia/Taliansko, C-129/00, Zb. s.I-4637

dall'appartenenza dell'Italia alle Comunità europee (legge comunitaria per il 1990) [Ustanovenia s cieľom uplatnenia povinností vyplývajúcich z členstva Talianska v Európskych spoločenstvách (komunitárny zákon na rok 1990)], ktorý je vykladaný a uplatňovaný správnymi orgánmi a významnou časťou súdov vrátane Corte suprema di cassazione tak, že robí výkon práva na vrátenie daní vybratých v rozpore s predpismi Spoločenstva pre platiteľa dane nadmerne sťaženým, si Talianska republika nespĺnila povinnosti, ktoré jej vyplývajú zo Zmluvy ES.“

Po formálnej stránke bolo Taliansko odsúdené pre porušenie povinnosti uviesť svoje vnútroštátne právne predpisy upravujúce postup súdov do súladu s právom Európskej únie, takže Súdny dvor výslovne zodpovednosť členského štátu za akty súdnej moci vo svojom rozsudku nedeklaroval.

Ad 4) Podanie ústavnej sťažnosti ba vnútroštátny Ústavný súd pre porušenie práva na zákonného sudcu.

Porušenie povinnosti predložiť predbežnú otázku na posúdenie Súdnemu dvoru nemusí nutne vyvolávať len sankcie práva Európskej únie, ale aj vnútroštátneho práva. Napríklad v nemeckom práve je porušenie tejto povinnosti brané ako porušenie základného práva na „zákonného sudcu.“ Prvýkrát sa nemecký Spolkový ústavný súd zaoberal touto otázkou už v sedemdesiatych rokoch, ale výslovne uznal Súdny dvor za "zákonného sudcu", a tým aj jeho funkčné zapojenie do súdnictva členských štátov, po prvýkrát až vo svojom rozhodnutí z 22. októbra 1986 (tzv. Solange II.).²³⁶ V súvislosti s porušením práva na „zákonného sudcu“, presadzuje Spolkový ústavný súd pojem "objektívne zlovôle", pod ktorým chápe porušenie práva na zákonného sudcu len ako vedomé odchylenie sa od dotknutého práva Európskej únie, t.j. od povinnosti predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru.

Aj rakúsky Ústavný súdny dvor považuje porušenie tejto povinnosti ako porušenie práva na "zákonného sudcu" podľa článku 83 odsek 2 Spolkovej ústavy. Toto porušenie zakladá právo na individuálnu sťažnosť podľa článku 144 Spolkovej ústavy. Na rozdiel od nemeckého Spolkového ústavného súdu však rakúsky Ústavný súdny dvor

²³⁶ Dausies, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydání. Mníchov: Verlag C.H.Beck München, 1995, s. 121 a nasl.

nevyžaduje kvalifikované porušenie povinnosti predložiť predbežnú otázku. Rakúsky Ústavný súdny dvor dospel obdobne ako nemecký Spolkový ústavný súd už minimálne v jednom rozhodnutí k záveru, že nepredložením prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru bolo porušené právo na zákonného sudcu, a to v náleze zo dňa 30. októbra 2003.²³⁷ Porušenie povinnosti na predloženie prejudiciálnej otázky u troch rakúskych vrcholných súdov by mohlo byť napadnuté aj sťažnosťami na Európsky súd pre ľudské práva, ktorým možno napadnúť porušenie práva občana na riadne konanie v zmysle článku 6 Európskej konvencie ochrany ľudských práv a základných slobôd.

Ad 5) Sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu

Pri porušení povinnosti predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku možno tiež teoreticky uvažovať o porušení práva na spravodlivý proces v zmysle článku 6 ods. 1 Dohovoru, popr. ďalších práv chránených týmto Dohovorom. V poslednom prípade, ktorý v tejto súvislosti rozhodoval ESLP, bol prípad *Moosbrugger/Rakúsko*²³⁸, ktorým ESLP uviedol, že jednotlivec nemôže z dohovoru vyvodzovať právo na podanie návrhu na začatie konania na Súdnom dvore. Žiadna z doterajších sťažností na Európsky súd pre ľudské práva namietajúca porušenie práva Únie však nebola doposiaľ uznaná ako prípustná.²³⁹

Ad 6) Žaloba na náhradu škody voči členskému štátu spôsobené porušením povinnosti členského štátu zabezpečiť riadnu aplikáciu ustanovenia o konaní o predbežnej otázke
Ako možný následok porušenia povinnosti predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku možno považovať aj vznik škody na strane subjektu, ktorý bol týmto porušením práva Európskej únie poškodený.

V roku 1990 rozhodnutím vo veci *Frankovich*²⁴⁰ Súdny dvor po prvý krát uvádza do práva Únie princíp zodpovednosti členského štátu za škodu spôsobenú jednotlivcovi porušením jeho práv. Hranice tejto zodpovednosti ESD bližšie objasnil v rozsudku

²³⁷ Nález rakúskeho Ústavného súdu sp. zn. B614/01, č. zbierky 16988 na <http://www.ris.bka.gv.at/vfgh/>.

²³⁸ Rozsudok ESLP z 25. januára 2000, *Mossbrugger/Rakúsko*, žaloba 44861/98

²³⁹ Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. *Predbežná otázka v komunitárnom právu*. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 259.

²⁴⁰ Rozhodnutie Súdného dvora vo veci *A. Frankovich a D. Bonifaci a ostatní v. Talianska republika*, 6 a 9/90

Brasserie du Pêcheur²⁴¹, v ktorom konštatoval, že komunitárne právo poskytuje nárok na náhradu škody v okamihu, keď sú splnené tieto tri podmienky:

1. právne ustanovenie, ku ktorého porušeniu došlo, musí byť koncipované tak, že zaručuje práva priamo jednotlivcom,
2. porušenie práva musí byť dostatočne závažné,
3. musí existovať priama príčinná súvislosť medzi porušením povinnosti zaväzujúcou členský štát a škodou spôsobenou jednotlivcovi.

Čo je však ešte veľmi významné, v súvislosti s prípadom Brasserie du Pêcheur, je skutočnosť, že Súdny dvor v ňom potvrdil i to, že princíp zodpovednosti platí v každom prípade, v ktorom členský štát poruší právo Únie, bez ohľadu na to, ktorý orgán štátu bol pôvodca protiprávneho konania či jeho opomenutia.

Zodpovednosť súdnej moci Súdny dvor potvrdil v svojom rozsudku Köbler.²⁴² V tejto veci Súdny dvor uviedol „s prihliadnutím na rozhodujúcu úlohu, ktorú zohráva súdna moc pri ochrane práv prislúchajúcich jednotlivcovi na základe ustanovení práva Spoločenstva, by bola ohrozená plná účinnosť týchto ustanovení a zmenšená ochrana z nich vyplývajúcich práv, ak by jednotlivec za určitých podmienok nemohol získať nijaké odškodnenie v prípade porušenia jeho práv v dôsledku porušenia práva Spoločenstva, ktoré sa zakladá na rozhodnutí súdu členského štátu najvyššieho stupňa. V tejto súvislosti je nutné zdôrazniť, že súd najvyššieho stupňa predstavuje v súlade s jeho pomenovaním poslednú inštanciu, pred ktorou môže jednotlivec uplatniť práva, ktoré mu prislúchajú na základe práva Spoločenstva. ...Navyše súd, proti ktorého rozhodnutiu už nie je prípustný opravný prostriedok podľa vnútroštátneho práva je povinný obrátiť sa podľa článku 234 ods. 3 ES na Súdny dvor najmä z toho dôvodu, aby zabránil porušeniu práv, ktoré právo Spoločenstva priznáva jednotlivcovi. Z nevyhnutnej požiadavky ochrany práv jednotlivca, ktoré majú svoj základ v práve Spoločenstva, teda vyplýva, že jednotlivec musí mať právo požadovať pred vnútroštátnym súdom náhradu škody vzniknutej v dôsledku porušenia jeho práv rozhodnutím súdu najvyššieho stupňa.“ Súdny dvor tak týmto uznal zásadu zodpovednosti štátu za jeho súdy, ale domnieval sa, že za takých okolností ako exitovali

²⁴¹ Rozhodnutie Súdneho dvora vo veci Prípad Brasserie du Pêcheur, C – 46 a C – 48/93

²⁴² Rozsudok Súdneho dvora z 30. septembra 2003, vo veci Gerhard Köbler v. Rakúsko C- 224/01, Zb. s.10239

vo veci samej, porušenie práva Spoločenstva nemalo zjavnú povahu, ktorá sa vyžaduje pre vznik zodpovednosti štátu.

Po prijatí tohto rozhodnutia Súdny dvorom vznikli teoretické debaty, či by bolo vhodné odlišovať občasné omyly justície, ktoré sa bežne vyskytujú súdnej praxi každého členského štátu, od tých, ktoré sú spôsobené úmyselne resp. vopred uvážené („deliberately“).²⁴³ V uvedenom prípade totiž išlo o porušenie práva vyplývajúce ho zmlúv jeden rok po tom ako Rakúsko pristúpilo k Európskej únii a kedy sa nedalo čakať, že pri aplikácii vtedy platných predpisov Spoločenstva bude excelovať.²⁴⁴

Zodpovednosť členského štátu sa jeho súdy potvrdil Súdny dvor aj v rozsudku *Traghetti del Mediterraneo SpA*²⁴⁵, kde uviedol, že „vnútroštátna právna úprava, ktorá všeobecne vylučuje zodpovednosť členského štátu za škody spôsobené jednotlivcovi porušením práva Spoločenstva zo strany súdu rozhodujúceho v poslednom stupni, z dôvodu, že predmetné porušenie bolo spôsobené výkladom právnych pravidiel alebo posúdením skutkových okolností a dôkazov zo strany tohto súdu, je v rozpore s právom Spoločenstva. V rozpore s právom Spoločenstva je takisto vnútroštátna právna úprava, ktorá obmedzuje vznik tejto zodpovednosti iba na prípady úmyselného protiprávneho konania alebo hrubej nedbanlivosti sudcu, ak by takéto obmedzenie viedlo k vylúčeniu vzniku zodpovednosti daného členského štátu v ostatných prípadoch, keď došlo k zjavnému porušeniu uplatniteľného práva.“

²⁴³ Šlosarčík, I.: Evropský soudní dvůr a predbežná otázka podľa čl. 234SES. Dostupné na : <http://www.evropska-unie.cz/cz/article.asp?id=2999> [15.6.2005]

²⁴⁴ Podľa môjho názoru je možné so stanoviskom rozdeľujúcim občasné a úmyselné vady justície súhlasiť. Osobitne najmä novo pristúpené krajiny nie sú dostatočne zbehlé s aplikáciou práva Únie a sankcionovať každé malé previnenie touto žalobou by neprispelo ani k vzájomnej spolupráci medzi národnými súdmi a Súdny dvorom ani k dôvere členských štátov k orgánom Spoločenstva.

²⁴⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 13.júna 2006 vo veci *Traghetti del Mediterraneo SpA*, C-173/03, Zb. s.I-5177.

4) Komparácia významu prejudiciálnej otázky v slovenskom a českom procesnom práve s prejudiciálnou otázkou práva Únie.

V predchádzajúcich dvoch kapitolách tejto práce som sa venovala úprave prejudiciálnych otázok najskôr v rámci slovenského a českého právneho poriadku a následne v zmysle práva Únie. Teraz sa logicky naskytá otázka: majú vôbec tieto dva, pomenovaním zhodné právne inštitúty, niečo spoločné? Je možné nájsť v nich nejakú paralelu alebo majú úplne odlišný význam a funkcie? Na tieto otázky sa zameriam v nasledovnej komparatívnej analýze uvedených právnych inštitútov.

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole venovanej prejudiciálnym otázkam v práve Únie, prejudiciálne otázky a konanie o týchto otázkach, ktoré je upravené článkom 267 ZFEÚ je jedným z druhov konania, ktoré umožňujú Súdnu dvoru Európskej únie zjednocovať aplikačnú a výkladovú činnosť národných súdov členských štátov, ako aj jedným zo základných pilierov fungovania EÚ²⁴⁶. Konanie o prejudiciálnej otázke predstavuje akýsi spojovací článok jednak medzi dvoma právnymi poriadkami, t.j. medzi právom Únie a národnými právnymi poriadkami členských štátov, ako aj i medzi dvoma druhmi súdov – Súdnym dvorom Európskej únie a národnými súdmi členských štátov. Konanie o predbežnej otázke je tiež nástrojom, ktorý umožňuje realizovať vyššie zmieneným nadnárodným súdom ich hlavnú úlohu, ktorou je zabezpečenie jednotnosti výkladu a aplikácie práva Únie vo všetkých jeho členských štátoch.²⁴⁷ Uvedenú charakteristiku nespočetne mnohokrát vo svojej rozhodovacej praxi pri odôvodňovaní rozsudkov vyslovil aj samotný Súdny dvor.²⁴⁸

Môžeme však v týchto intenciách hovoriť aj o prejudiciálnych (predbežných) otázkach upravených civilnoprocenými kódexmi (OSP a OŠR) aj v našich právnych poriadkoch? Dovolím si tvrdiť, že určite nie. Podľa našej spoločnej judikatúry prejudiciálna

²⁴⁶ Ježek M.: Úloha českého advokáta v řízení o předběžné otázce, Právní rozhledy 9/2004 str. 346

²⁴⁷ Števcěk M.: Konanie o predbežnej otázke pred Súdnym dvorom Európskych spoločenstiev, Výber z rozhodnutí ESD 2/2005, str. 5

²⁴⁸ Pozri napr. ustálenú judikatúru Súdneho dvora rozhodnutia 16/65, Schwarze, 1.12.1965, Zb. s. 1081, 1094,

C-343/90, Lourenço Dias, 16.7.1992, Zb. s. I-4673, bod 14 a nasl.; C-378/93, Pyramide, Uz. 9.4.1994, Zb. s. I-3999, bod 10).

(predbežná alebo aj predurčujúca) otázka je taká otázka, ktorá sama predmetom konania nie je, avšak na jej vyriešení je závislé rozhodnutie, ktoré má súd prijať. Prejudicialita vo vnútroštátnom právnom poriadku Slovenskej a Českej republiky teda vyjadruje aj skutočnosť, že v konaní o určitej veci sa vyskytuje relatívne samostatná otázka, ktorá by mohla byť resp. bola predmetom iného súdneho alebo správneho konania a má pre terajšie konanie určujúci význam (uvedené zároveň aj objasňuje použitý výraz „predurčujúca otázka“).

Už z vyššie uvedenej charakteristiky prejudiciálnych otázok upravených civilnoprocenými kódexmi (OSP a OŠR) je možné zbadáť rozdiel, ktorý sa v týchto dvoch právnych inštitútoch črtá. Na bližšie poukázanie rozdielu medzi prejudiciálnymi otázkami opravenými v zmysle čl. 267 ZFEÚ, teda otázkami opravenými právom Únie a prejudiciálnymi otázkami opravenými OSP a OŠR, ktoré na tento účel v tejto kapitole budem skrátene nazývať aj „*vnútroštátne prejudiciálne otázky*“, som zvolila nasledovné determinanty:

- význam „úniových“ a vnútroštátnych prejudiciálnych otázok a konanie o nich,
- subjekty, ktoré môžu o predložených prejudiciálnych otázkach rozhodovať,
- strany konania pri rozhodovaní o prejudiciálnej otázke,
- forma a záväznosť posúdenia prejudiciálnej otázky.
- možnosť podania odvolania voči rozhodnutiu o prejudiciálnej otázke.

4.1 Význam úniových a vnútroštátnych prejudiciálnych otázok a konanie o nich.

Ako som uviedla v úvode tejto kapitoly, hlavným účelom prejudiciálneho konania upraveného právom Únie, je zabezpečiť jednotný výklad a aplikáciu práva Únie, a nie riešiť konkrétne spory, ktoré sú v kompetencii vnútroštátnych súdov. Súdny dvor taktiež judikoval, že systém vytvorený článkom 267 ZFEÚ zakladá s cieľom zabezpečiť jednotu výkladu práva Spoločenstva v členských štátoch priamu spoluprácu medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi, a to prostredníctvom konania bez akejkoľvek možnosti iniciatívy účastníkov konania (rozsudok z 12. februára 2008, Kempster, C 2/06, Zb. s. I-411, bod 41).

Okrem toho, prejudiciálne konanie odstraňuje rozdiely vo výklade práva Únie, ku ktorého aplikácii dochádza na vnútroštátnej úrovni. Jeho úlohou je nepochybne tiež napomôcť správnej aplikácii tým, že slúži vnútroštátnemu súdu ako prostriedok na vyriešenie ťažkostí, s ktorými sa môže tento súd stretnúť pri zabezpečovaní úplného účinku práva Únie.²⁴⁹ Význam konania o prejudiciálnych otázkach sa teda neobmedzuje len na to ktoré konkrétne konanie, ktoré Súdny dvor zrovna rozhoduje, ale má význam pre vývoj a rozvoj celého práva únie, nakoľko práve vďaka prejudiciálnemu konaniu došlo k formulovaniu najdôležitejších zásad práva Únie ako sú napr. priamy účinok a prednosť komunitárneho (teraz únievého) práva, atď. Význam odpovede Súdneho dvora tak zďaleka významovo ako aj z pohľadu praktickej uplatniteľnosti práva presahuje samotné konkrétne konanie prejudiciálnej otázky.

V súvislosti s vyššie uvedenými superlatívami, ktoré Súdny dvor ako aj niektorí právnici používajú pri opisovaní prejudiciálnych otázok v zmysle únievého práva, sa vnútroštátny kontext a význam právnej úpravy prejudiciálnych otázok môže javiť ako bezvýznamný. Nie je tomu však celkom tak. V zmysle vnútroštátneho práva sa prejudiciálnymi otázkami s poukazom na ustálenú súdnu judikatúru rozumejú otázky, ktoré sami o sebe nie sú predmetom konania, ale od ich vyriešenia závisí rozhodnutie súdu resp. ich vyriešenie je nevyhnutne potrebné k tomu, aby súd vydal rozhodnutie vo veci. Dôležitý je teda vzťah danej otázky k hlavnému sporu a teda či bez jej posúdenia by bolo resp. nebolo možné vydať rozhodnutie vo veci samej.

Význam vnútroštátnych prejudiciálnych otázok teda sa obmedzuje len na jedno konkrétne konanie, v ktorom sa tieto otázky vyskytnú, nakoľko ako vyplýva z vyššie uvedeného, bez ich vyriešenia súd nemôže vo veci rozhodnúť. Posúdenie prejudiciálnych otázok sa však v žiadnom prípade nemôže prejaviť v enunciacii súdneho rozhodnutia, ale súd musí svoje úvahy, ktorými sa spravoval pri ich rozhodovaní uviesť v odôvodnení rozhodnutia, ktoré vydáva.

Aj napriek tomu, že „vnútroštátne prejudiciálne otázky“ nepatria medzi základné piliere vnútroštátneho práva, a to tak slovenského ako aj českého, nie je možné uzavrieť, že by išlo o inštitút zanedbateľný. Uvedené potvrdzuje aj skutočnosť, že ako inštitút civilného

²⁴⁹ Rozsudok Súdneho dvora vo veci 166/73, Rheinmühlen, 16.1.1974, Zb. s. 33, bod 2

procesného práva sú prejudiciálne otázky bez akýchkoľvek zásadných problémov našimi súdmi využívané pomerne dlhú dobu.

4.2 Subjekty, ktoré môžu o predložených prejudiciálnych otázkach rozhodovať

Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že návrh na začatie prejudiciálneho konania spočíva na dialógu medzi súdmi a jeho začiatok závisí výlučne na tom, ako vnútroštátny súd posúdi relevantnosť a potrebu takéhoto návrhu. Prejudiciálne konanie je jedným z tých druhov konaní, na ktoré je zatiaľ príslušný len Súdny dvor. Napriek tomu, že blanketný článok 256 odsek 3 ZFEÚ v súvislosti s prejudiciálnym konaním predpokladá do budúcnosti aj príslušnosť Súdu prvého stupňa, súčasný Štatút Súdneho dvora zatiaľ túto možnosť osobitne neupravuje.

Z uvedeného tak vyplýva, že jediným orgánom, ktorý je príslušný odpovedať na otázky predložené v zmysle článku 267 ZFEÚ je len Súdny dvor. Tento je potom príslušný odpovedať na oba druhy prejudiciálnych otázok, a to prejudiciálne otázky o výklade práva Únie ako aj prejudiciálne otázky o platnosti únieového práva. Súdny dvor môže podávať výklad práva Únie, prípadne rozhodovať o platnosti aktov inštitúcií len na návrh, nikdy nie ex offo. Na podanie návrhu o začatie konania o prejudiciálnych otázkach môže požiadať len súdny orgán členského štátu pričom účastníci konania na predloženie takého návrhu vnútroštátnym súdom nemajú právny nárok. Ako odôvodňuje Súdny dvor, návrh na začatie prejudiciálneho konania totiž spočíva na dialógu medzi súdmi a jeho začiatok závisí výlučne na tom, ako vnútroštátny súd posúdi relevantnosť a potrebu takéhoto návrhu.

Pokiaľ ide o vnútroštátne prejudiciálne otázky, príslušný na ich rozhodnutie na rozdiel od únieových prejudiciálnych otázok nie je len jeden orgán. Vnútroštátnu prejudiciálnu otázku je v zásade oprávnený rozhodnúť ktorýkoľvek vnútroštátny orgán verejnej správy, ktorému bola zákonom zverená právomoc rozhodovať o takýchto otázkach resp. o právach a povinnostiach, ktoré môžu z posúdenia takejto otázky vzniknúť. V súvislosti s posudzovaním prejudiciálnych otázok pred občianskoprávnym súdom prichádzajú do úvahy v zásade tri procesné situácie, a to že súd, pred ktorým sa prejudiciálna otázka vyskytne si túto na účely svojho konania posúdi sám posúdi sám v

rámci svojej právomoci, súd prejudiciálnu otázku neposudzuje sám, ale dá podnet na konanie o nej príslušnému orgánu alebo ak už takáto otázka bola rozhodnutá príslušným orgánom mal by občianskoprávny súd pri rozhodovaní z rozhodnutia príslušného orgánu vychádzať. Kto bude orgánom, ktorý na účely konania pred vnútroštátnym súdom rozhodne prejudiciálnu vec, de facto závisí od rozhodnutia konajúceho súdu, o tom či v zmysle procesnoprávnych predpisov preruší konanie a postúpi rozhodovanie pre neho prejudiciálnej otázky príslušnému orgánu (napr. správne) alebo si na účely svojho rozhodovania bude posudzovať prejudiciálnu otázku sám. Samozrejme v tejto úvahe je slovenský súd limitovaný ustanovením § 135 OSP a český súd ustanovením § 135 OSŘ.

4.3 Strany konania pri rozhodovaní o prejudiciálnej otázke.

V konaní o prejudiciálnej otázke podľa práva Únie nemôžeme hovoriť o stranách konania ako pri priamych žalobách v pravom slova zmysle. Uvedené vyplýva predovšetkým z účelu konania, t.j. podať vnútroštátnemu súdu odpoveď na relevantné otázky týkajúce sa práva Európskej únie. Strany konania sa teda označujú všeobecnejším pojmom účastníci, alebo subjekty konania. Ich okruh určuje článok 23 Štatútu Súdneho dvora. V konaní o prejudiciálnej otázke sa nerozlišujú na rozdiel od ostatných druhov konaní pred súdmi Spoločenstva tri kategórie účastníkov, t.j. privilegovaní, čiastočne privilegovaní a alebo nepriviligovaní účastníci. Každý z účastníkov, okrem vnútroštátneho súdu, ktorý predkladá otázku, má v konaní o prejudiciálnej otázke zhodné práva.

V prípade rozhodovania o vnútroštátnych prejudiciálnych otázkach je okruh účastníkov resp. strán determinovaný konaním, v ktorom sa budú posudzovať resp. rozhodovať tieto otázky. Ak si konajúci súd sám dokáže kvalifikovane posúdiť predbežnú otázku, vykoná tak v rámci konania vo veci samej, čo na zmenu účastníkov občianskeho súdneho konania nebude mať žiadny vplyv. V prípade, ak by dal podnet na konanie o prejudiciálnej otázke príslušnému orgánu, okruh účastníkov v konaní o tejto pre súd prejudiciálnej otázke sa bude spravovať procesnými predpismi, ktoré sa vzťahujú na konanie pred týmto orgánom. Je zároveň potrebné uviesť, že posudzovanie prejudiciálnych otázok podľa slovenské a českého právneho poriadku, nebude mať vždy

charakter samostatného konania. Uvedené bude osobitne platiť najmä v prípade, ak si bude sa konajúci súd rozhodne v rámci svojej právomoci prejudiciálnu otázku posúdiť a odôvodniť si na účely svojho rozhodnutia sám.

4.4 Forma a záväznosť posúdenia prejudiciálnej otázky.

Súdny dvor o predložených prejudiciálnych otázkach rozhoduje v merite veci rozsudkom. V niektorých prípadoch môže rozhodnúť aj uznesením²⁵⁰. Záväznosť rozsudkov Súdneho dvora o prejudiciálnej otázke sa odlišuje v zásade od toho skutočnosti na aký druh prejudiciálnej otázky Súdny dvor odpovedal, či išlo o otázku platnosti alebo výkladu práva Únie. Záväznosť rozhodnutí o predbežnej otázke inter partes v zmysle vzťahujúceho sa iba na účastníkov konania, v rámci ktorého bola položená predbežná otázka, je nesporná. Viazanosť národného súdu, ktorý sa s predbežnou otázkou obrátil na Súdny dvor, je Súdnym dvorom vnímaná ako podstata celého konania o predbežnej otázke. Jedná sa tiež o jediný druh záväznosti, ktorý ESD vo svojej judikatúre výslovne potvrdil.²⁵¹ Nakoľko viazanosť rozhodnutím Súdneho dvora je pomerne zložitá záležitosť a nie je výslovne upravená, je možné zovšeobecniť, že táto viazanosť sa nevzťahuje iba súd členského štátu, ktorý predbežnú otázku predložil. Vzťahuje sa aj na všetky ostatné národné súdy členského štátu, ktoré o v tej istej veci rozhodujú v rámci možného inštančného postupu. Zároveň v rámci chápania rozhodnutí Súdneho dvora ako precedentnej judikatúry, je možné za určitých okolností súhlasiť s názorom, že im treba prisúdiť záväznosť erga omnes. Napokon priznanie záväznosti rozhodnutí erga omnes neznamená ich nezmeniteľnosť.

V prípade vnútroštátnych prejudiciálnych otázok, sa záväznosť v zásade odvodzuje od spôsobu akým sa o prejudiciálnej otázke rozhoduje, či je rozhodovanie o nej zverené príslušnému orgánu alebo ju posudzuje konajúci vnútroštátny súd sám. V prípade, ak si prejudiciálnu otázku posudzuje súd pre účely svojho konania sám, povaha týchto otázok nedovoľuje, aby bolo vydané o nich akékoľvek meritórne rozhodnutie. Vychádzajúc z ustálenej judikatúry je potrebné zopakovať, že posúdenie takejto prejudiciálnej otázky musí byť vždy vyjadrené len v odôvodnení rozhodnutia súdu, nikdy nie v samotnom

²⁵⁰ K tejto otázke bližšie v predchádzajúcej kapitole

²⁵¹ Bobek M.: Koho vážou rozhodnutí ESD o predbežných otázkách? – 1. časť, Právní rozhledy 19/2004, str. 702

výroku súdu. Záväznosť posúdenia prejudiciálnej otázky, ktorú vykonal súd, tak v žiadnom prípade nemôže nadobudnúť účinky právoplatne rozsúdenej veci. Záväznosť posúdenia takejto otázky v konaní pred súdom však môže zaväzovať tých istých účastníkov aj v novom konaní. Na iné osoby než účastníkov konania, v ktorom bolo rozhodnuté o prejudiciálnej otázke, resp. ich právnych nástupcov, posúdenie prejudiciálnej otázky zaväzovať nemôže.

V prípade, ak o otázke, ktorá sa vyskytla v konaní a jej vyriešenie je podstatné pre rozhodnutie vo veci samej, už rozhodol príslušný orgán (a to bez ohľadu na skutočnosť, či rozhodnutie inicioval konajúci súd alebo nie), v zmysle § 135 ods. 2 OSP súd z rozhodnutia príslušného orgánu vychádza. Zároveň existuje skupina rozhodnutí a právnych skutočností, ktoré nie je možné prejudiciálne posudzovať. Ich záväznosť teda platí pre všetky štátne orgány a súdy sa pri rozhodovaní o nich nemôžu od výroku rozhodnutia odchýliť.

4.5 Možnosť podania opravných prostriedkov voči rozhodnutiu o prejudiciálnej otázke

V úniomom práve proti rozsudkom Súdneho dvora nie sú pripustené riadne opravné prostriedky. Z uvedeného vyplýva, že ani proti rozsudkom Súdneho dvora v konaniach o predbežnej otázke tiež nie sú opravné prostriedky prípustné. Zmenu rozsudku Súdneho dvora v prejudiciálnom konaní možno v zásade privodiť iba novým rozhodnutím Súdneho dvora na základe novo položené otázky. vnútroštátny súd oprávnený kedykoľvek znovu podať prejudiciálnu otázku týkajúcu sa platnosti alebo výkladu dotknutého ustanovenia práva Európskej únie. Z dôvodu zjednodušenia postupu by mal vnútroštátny súd zvážiť, či má natoľko závažné pochybnosti, ktoré odôvodňujú nové predloženie a mohli by dokonca viesť Súdny dvor k opačnému rozhodnutiu. Z týchto dôvodov sú vnútroštátne súdy vždy povinné predložiť novú prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru v prípade, že sa chcú odchýliť od názoru Súdneho dvora vyplývajúceho zo skoršieho rozhodnutia alebo tomuto názoru plne nepochopili.

Pokiaľ ide o vnútroštátne prejudiciálne otázky, pokiaľ je ich posúdenie uvedené len v odôvodnení rozhodnutia, voči nim nie je v zásade odvolanie v zmysle ustanovení OSP

a OSŘ prípustné, nakoľko v zmysle § 202 ods. 3 OSŘ a § 202 ods. 4 OSP odvolanie len voči odôvodneniu rozhodnutia nie je zo zákona prípustné. Uvedené však nevyučuje podanie odvolania vo veci samej a napadnutie výroku súdu z iného dôvodu. V prípade vnútroštátnych otázok je však zaujímavá situácia, keď neskoršie vyriešenie prejudiciálnej otázky príslušným orgánom je rozdielne od posúdenia tejto otázky vnútroštátnym súdom. V tomto prípade v zmysle konštantnej, uvedené rozdielne posúdenie je dôvodom na podanie návrhu na obnovu konania v zmysle Občianskeho súdneho poriadku aj Občianskeho soudního řádu. Z vyššie uvedeného je v zásade možné uzavrieť, že voči posúdeniu prejudiciálnej otázky súdom existujú opravené prostriedky. Uvedený záver rovnako platí aj v prípade ak je rozhodovanie o otázke, ktorá je pre civilný súd prejudiciálne, zverené príslušnému orgánu. Nakoľko najmä v prípade ak pôjde o správny orgán, jeho rozhodnutie je v končnom dôsledku vždy preskúmateľné všeobecným súdom.

4.6 Zhrnutie komparácie

Z vyššie uvedených skutočností tak jednoznačne vyplýva, že minimálne vo vyššie uvedených oblastiach sa prejudiciálna otázka v ponímaní európskeho práva značne odlišuje od ponímania vnútroštátnych otázok. Najmarkantnejší je azda rozdiel záväznosti rozhodnutí o prejudiciálnych otázkach, ako aj celkový právny význam v ponímaní úloh a funkcií, ktoré prejudiciálne otázky v oboch systémoch práva plnia. Je zrejmé, že právny poriadok Slovenskej ani Českej republiky vnútroštátnym prejudiciálnym otázkam neprikladá takú podstatnú úlohu, akú plnia prejudiciálne otázky v práve Únie. Nič to však nemení na skutočnosti, pre vnútroštátne prejudiciálne otázky sú v našich právnych podmienkach pomerne často využívaným procesným inštitútom, ktorý koniec koncov rovnako prispieva k spravodlivému a zákonnému rozhodnutiu vo veci samej.

Uvedené rozdiely v ponímaní prejudiciálnych otázok pramenia najmä z rozdielnosti charakterov právnych poriadkov Slovenska a Českej republiky a práva Únie. Vzhľadom na špecifickosť právneho systému Európskej Únie, kde sa stretávajú právne poriadky všetkých členských štátov, je potreba zjednocovania a unitárneho uplatňovania práve Únie viac než potrebná.

Vychádzajúc tak z vyššie uvedeného dovoľím si konštatovať, že tak vnútroštátna ako aj úniová prejudiciálna otázka, rešpektujúc ich rozdielnosti a význam, majú každá svoje nezastupiteľné miesto v tom „svojom systéme práva“.

5) Prejudiciálne otázky a aktivita súdov Slovenskej a Českej Republiky v súvislosti s podávaním návrhov na začatie konania o prejudiciálnej otázke.

5.1 Prejudiciálna otázka v aktuálnej aplikačnej praxi českých súdov.

Pristúpenie 10 nových krajín k EÚ v roku 2004 a následne ďalších dvoch krajín v roku 2007 znamenali pre Súdny dvor šok, ktorý má významný dopad na jeho štruktúru, fungovanie, pracovné metódy ako aj kultúru Súdneho dvora, ktorý musel zohľadniť zvýšenie počtu sudcov a zamestnancov Súdneho dvora, so všetkými prináležiacimi problémami, ako zabezpečovanie prekladov, problémami integrácie a zaškolenia nových zamestnancov a pod. Pokiaľ ide o zvýšenie nápadu v prejudiciálnych návrhoch, nové členské štáty v prvých rokoch členstva a dovoľm si poznamenať, že niektoré členské štáty aj dnes, narábajú a využívajú tento inštitút pomerne málo. V prvom roku členstva t.j. v roku 2004 položili prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru len súdy z Maďarskej republiky. Pre porovnanie, v predchádzajúcej vlne rozšírenia EÚ v roku 1995, už v prvom roku členstva Rakúsko, Fínsko a Švédsko predložili ESD spolu 8 otázok.

Pristúpenie Českej republiky do Európskej únie je tak možné z právneho hľadiska považovať historický míľnik, nakoľko od okamihu pristúpenia sa integrálnou súčasťou českého právneho poriadku stal rozsiahly súbor právnych noriem, ktoré sa súhrnne nazývajú ako právo Európskej únie. V súvislosti s prejudiciálnymi otázkami sa tak civilné súdy Českej republiky vykonávajúce svoju civilnú právomoc zverenú im zákonom, de facto stali súdmi v zmysle článku 267 ZFEÚ a v prípade aplikácie práva Únie na rozhodnutie vo veci samej tak môže zasielať svoje otázky týkajúce sa výkladu alebo platnosti práva únie k Súdnemu dvoru.

Otázka, ktorá sa v tomto smere objavuje, je akým spôsobom resp. podľa akého právneho podpisu by mali teda vnútroštátne súdy postupovať v prípade ak sa rozhodnúť obrátiť sa na Súdny dvor podľa článku 267 ZFEÚ. Ako vyplýva z ustálenej judikatúry Súdneho dvora, ak komunitárna právna úprava neustanovuje inak, súdy členských štátov postupujú pri aplikácii komunitárneho práva podľa vnútroštátnych procesných

predpisov v súlade s tzv. zásadou procesnej autonómie. Podľa tejto zásady každý členský štát je oprávnený určiť príslušné súdy a stanoviť podmienky konania, na základe ktorých bude zabezpečená ochrana práv fyzických a právnických osôb, ktoré týmto osobám vyplývajú z priameho účinku komunitárneho práva (teraz práva Únie).²⁵² Aj napriek tomu, že Súdny dvor neustanovuje žiadne podmienky, ako by mala vyzerat' „vykonávací“ úprava k čl. 267 ZFEÚ, je však možné uviesť, že vnútroštátna úprava by nemala porušiť dve zásady, a to, že by nemala byť menej priaznivá ako vnútroštátna úprava obdobných konaní (zásada rovnocennosti) a nemala by znemožňovať alebo nadmerne sťažovať výkon plynúci z práva ES (zásada efektivity).²⁵³

Oprávnenie pre vnútroštátny súd obrátiť sa na Súdny dvor s požiadavkou o rozhodnutie prejudiciálnej otázky bolo do Občanského soudního řádu normatívne zakotvené zákonom č. 555/2004 Sb. parlamentu České republiky, ktorým sa okrem komplexnej novelizácie ustanovení týkajúcom sa doručovania súdnych zásielok, novelizovalo ustanovenie §109 ods. 1 OSŘ, do ktorého bola pod písmeno d) vložená veta „d) rozhodl, že požádá Soudní dvůr Evropských společenství o rozhodnutí o předběžné otázce.“ Paragraf 109 ods. 1 OSŘ upravujúci obligatórne zastavenie súdneho konania sa tak v rámci občianskeho procesného práva stal základným ustanovením, ktorým sa spravuje predkladanie otázok Súdnemu dvoru. Prejudiciálne otázky však môžu byť českými súdmi predkladané nielen v rámci občianskeho súdneho konania, ale aj v rámci súdneho konania správneho podľa zákona § 48 ods. 1 písm. e) zákona č. 150/2002 Sb., Súdny řád správní v platnom znení alebo § 9a zákona č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád) v platnom znení. Nakoľko cieľom bolo rozobrať najmä občianskoprávnu úpravu, posledne menovaným otázkami nebudem venovať osobitnú pozornosť, aj keď by si ju bez pochyb zalúžili.

²⁵² Pozri najmä rozsudky Súdného dvora zo 16. decembra 1976 vo veci Rewe, C-33/76, Zb. s. 1989, bod 5 alebo rozsudok 16. decembra 1976 vo veci, Comet, 45/76, Zb. s. 2043, bod 13).

²⁵³ Petrlík, D.: Slučitelnost přezkumu rozhodnutí o předložení předběžní otázky ESD s komunitárním právem. In: Právní rozhledy. Praha, 18/2005, str. 678-679

V zmysle uvedeného sa tak na Súdny dvor môže v zásade obrátiť akýkoľvek český spadajúci do sústavy všeobecných súdov²⁵⁴, neprihliadnuc na to či je tak podľa právnych predpisov aj skutočne povinný urobiť.

Ku dňu odovzdania tejto práce smerovalo z Českej republiky celkove 23 prejudiciálnych návrhov, z ktorých Súdny dvor 10 návrhov rozhodol rozsudkom a 3 návrhy uznesením. Zvyšných 10 návrhov je právne v konaní. Rozhodnutie o prvej českej prejudiciálnej otázke, podanej v druhom roku členstva, konkrétne 5.12.2005, vo veci C-437/05 v právnej veci Jan Vorel v. Nemocnice Český Krumlov.

5.1.1 Nižšie súdy

Vyplývajú z vyššie citovanej judikatúry Súdneho dvora, v zásade každý súd členského štátu spĺňajúci kritériá pojmu "súdny orgán" podľa článku 267 ZFEÚ je oprávnený predkladať prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru. Ako som uviedla v kapitole číslo tri tejto práce, právo Únie neuvádza presnú definíciu pojmu „vnútroštátny súdny orgán“ a pri posudzovaní charakteru každého orgánu, ktorý podá prejudiciálnu otázku, posudzuje Súdny dvor osobitne v zmysle pravidiel vykreovaných jeho rozhodovacou praxou. Súdny dvor sa pri určení podmienok či konkrétny súd spĺňa pojmové znaky „vnútroštátneho súdneho orgánu“ súdu v zmysle práva Únie, ešte aj v súčasnej judikatúre odvoláva na svoje skoršie rozsudky vo veci Dorsch Consult (C-54/96) alebo Vaassen Göbbels (61/65).

Z českých nižších súdnych orgánov by v zmysle vyššie uvedeného mohli podať prejudiciálne otázky k Súdnemu dvoru v zásade všetky súdy, ktoré vykonávajú svoju súdnu právomoc v sporovom konaní podľa § 80 OSŘ, ale aj súdu rozhodujúce v konaniach o osobnom stave alebo v konaniach výsledkom, ktorých je vznik, zmena alebo zánik právneho vzťahu medzi účastníkmi²⁵⁵. S poukazom na judikatúru Súdneho dvora vo veci Standesamt Stadt Niebüll²⁵⁶ kde Súdny dvor neuznal svoju právomoc odpovedať na otázky predložené mu rodinným súdom (Familiengericht), ktorý konal

²⁵⁴ Podľa článku 91 ods. 1 Ústavy Českej republiky sústavu súdov Českej republiky tvoria Najvyšší súd, Najvyšší súd správny, vrchné, krajské a okresné súdy.

²⁵⁵ Winterová, A. a kol.: *Civilní právo procesní*, 3. vydanie. Praha: Linde, 2004, str. 258 a nasl.

²⁵⁶ Pozri poznámka pod čiarou č. 93

ako správny orgán vo veci prevodu práva určiť priezvisko dieťaťa na jedného z rodičov, bez toho aby zároveň rozhodoval v spore, je tak otázne či by všeobecné súdy konajúce podľa piatej hlavy tretej časti OSŤ v tzv. nesporových konaniach. V týchto konaniach (napr. konanie o dedičstvo, konanie o osvojení, starostlivosť o maloletých o určenie dátumu smrti alebo narodenia) totiž to absentuje kontradiktórny prvok konania a teda neexistuje v ňom spor ako taký. V tejto súvislosti je však potrebné podotknúť, že hoci väčšina vecí prejednávaných v rámci osobitných nesporových konaní nespadá do vecnej pôsobnosti hmotnoprávných noriem únieového práva a neexistuje v nich spor v pravom slova zmysle, prichádza tu do úvahy najmä aplikácia kolíznych noriem tzv. európskeho medzinárodného práva súkromného alebo noriem európskeho procesného práva, a to najmä nariadení týkajúcich sa spolupráce súdov členských štátov v občianskych a obchodných veciach.²⁵⁷ České súdy vykonávajú svoju právomoc v nesporových konaniach tak nemožno a priori vylúčiť z oprávnenia podávať súdному dvoru v rámci týchto konaní svoje prejudiciálne otázky, ak sa pred nimi vyskytne povinnosť aplikovať právo únie.

Výnimkou z vyššie uvedeného bude pravdepodobne výkon administratívnej činnosti súdov, ktorý Súdny dvor vo svojej rozhodovacej praxi nepovažuje za výkon súdnej činnosti. Aplikujúc analógiu z právneho prípadu HSB-Wohnbau alebo Mathias Längst²⁵⁸, je možné predpokladať, že by Súdny dvor zamietol otázku od českého všeobecného súdu, ktorý vykonáva právomoc vo veciach obchodného registra. Na druhej strane, Súdny dvor vo svojej judikatúre vo veci Cartesio judikoval, že súdny orgán, akým je vnútroštátny súd, rozhodujúci o odvolaní proti rozhodnutiu súdu povereného vedením obchodného registra, ktorým bola zamietnutá žiadosť o zápis zmeny údajov v tomto registri, sa má považovať za súdny orgán, ktorý má právomoc podať návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, napriek tomu, že ani v prípade rozhodnutia uvedeného súdu, ani v prípade skúmania odvolania

²⁵⁷ Nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v občianskych a obchodných veciach v členských štátoch (Ú. v. ES L 160, 30.6.2000, s. 37), Nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 12, 16.1.2001, s. 1) alebo Nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci medzi súdmi členských štátov pri vykonávaní dôkazov v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. ES L 174, 27.6.2001, s. 1).

²⁵⁸ Pozri napr. uznesenie Súdného dvora z 10. júla 2001 vo veci HSB-Wohnbau, C-86/00, Zb. 2001, s. I-5335 alebo rozsudok Súdného dvora z 30. júna 2005 vo veci Mathias Längst (Längst), C-165/03, ZB. 2005, s. I-5637.

podaného proti tomuto rozhodnutiu vnútroštátnym súdom nejde o kontradiktórne konanie.

Vzhľadom na vyššie uvedené tak podľa môjho názoru bude potrebné v každom osobitnom prípade nesporových konaní skúmať za akých podmienok by bola prípustná predbežná otázka smerujúca na Súdny dvor.

5.1.2 Najvyšší súd Českej republiky.

Je nepochybné, že Najvyšší súd Českej republiky v zmysle vyššie uvedeného článku 91 ods. 1 Ústavy Českej republiky patrí do obecnej sústavy súdov Českej republiky, kde stojí spolu s Najvyšším správnym súdom na jej vrchole. Je teda jeho povinnosťou pri vykonávaní svojej právomoci aplikovať právo Únie. Vzhľadom na svoje postavenie je veľmi pravdepodobné, že vo väčšine civilnoprávných sporových konaní, bude aj súdom s obligatórnou povinnosťou referovať Súdnemu dvoru, nakoľko Najvyšší súd ČR rozhoduje o podaných dovolaniach a odvolaniach ako súd poslednej inštancie a voči jeho rozhodnutiam nie sú prípustné v riadne opravné prostriedky podľa českého Občanského soudního řádu. Napokon svoje postavenie súdu v zmysle čl. 267 ods. 3 ZFEÚ Najvyšší súd ČR konštatoval aj vo svojej judikatúre, okrem iného aj v rozhodnutí Najvyššieho súdu ČR z 20.07.2011 sp. zn. 28 Cdo 2334/2010.

Ku dňu spracovania tejto práce sa Najvyšší súd ČR ešte neobrátil na Súdny dvor so žiadosťou o výklad prejudiciálnej otázky, aj napriek skutočnosti, že na takéto konanie bol v rámci podaných opravných prostriedkov, o ktorých rozhodoval vyzvaný účastníkmi strán²⁵⁹. Bolo tomu tak napr. aj v konaní pred Najvyšším súdom ČR sp. zn. 29 Odo 242/2006, v ktorom sa najvyšší súd zaoberal otázkou výkladu ustanovenia § 81a a násl. zákona č. 591/1992Sb. o cenných papieroch v znení, ktoré bolo účinné pred pristúpením ČR k Európskej únii. Vo svojom rozhodnutí z 30. augusta 2006 odvolávajúc sa na už vydané rozhodnutie Súdneho dvora v maďarskej veci Ynos, Najvyšší súd ČR uviedol: „V rozsudku ze dne 10. ledna 2006, ve věci C-302/04 Ynos dospěl Evropský soudní dvůr k závěru, že předcházejí-li skutkové okolnosti sporu

²⁵⁹ V tejto veci pozri napr. aj rozhodnutia Najvyššieho súdu ČR sp. zn. 29 Odo 1128/2005 z 23. 5. 2007, 9 Odo 1332/2005 z 7.3.2007 alebo 29 Odo 780/2006 z 27.2.2007.

přistoupení státu k Evropské unii, nemá Evropský soudní dvůr pravomoc k výkladu směrnice Evropského společenství. Protože v projednávané věci je uvedená podmínka splněna, Nejvyšší soud uzavřel, že mu ve věci nevznikla povinnost položit předběžnou otázku.“

5.1.3 Ústavný soud České republiky

Ústavný soud České republiky vo veci predkladania prejudiciálnych otázok a jeho je zaradenia pod vnútroštátny súdny orgán s obligatórnou pravomocou v zmysle článku 267 ZFEÚ, vo svojich rozhodnutiach opakovane konštatoval, že *„nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva, pretože kritériom jeho preskúmania je ústavnosť to znamená skúmanie súladu s normatívnymi a hodnotovými kategóriami Ústavy ČR“*.²⁶⁰ Podľa Ústavného súdu, ústavná sťažnosť podľa § 72 a nasl. zákona č. 182/1993 Sb. o ústavnom súde predstavuje špecifický procesný prostriedok, ktorého účelom je zabezpečiť rešpekt poprípade poskytovať ochranu ústavným poriadkom zaručeným základným právam a slobodám. Túto pravomoc a oprávnenie Ústavného súdu ČR tak nie je možné považovať za riadny alebo mimoriadny prostriedok vzťahujúci sa k predmetu konania definovanému pred všeobecnými súdmi, napr. aj v civilnom konaní.

Pokiaľ ide o právne predpisy a súbor práva, ktorý podlieha preskúvaniu Ústavným súdom ČR, tento vo svojich rozsudkoch²⁶¹ uviedol, že aj po 1. máji 2004 zostávajú referenčným rámcom skúmania Ústavného súdu normy ústavného poriadku ČR. Nakoľko právo Únie nie je súčasťou ústavného poriadku ČR, nie je preto Ústavný súd príslušný na to, aby toto právo Únie vykladal. K tejto otázke sa Ústavný súd vyjadroval už vo svojom svojho rozhodnutí sp. zn. Pl. ÚS 50/04, kde okrem iného uviedol, že *„keďže právo EÚ patrí k mase práva podústavného, je zásadne vecou všeobecných súdov skúmať uplatnenie únijného práva a v určitých prípadoch spadajúcich pod rozsah článku 267 ZFEÚ prípadne predložiť ESD otázku výkladu alebo platnosti práva EÚ.“*

Po vzore Nemeckého Spolkového Ústavného súdu sa aj Ústavný súd ČR vo svojom rozhodnutí z 08.marca 2006 vyjadril, že sám seba považuje za súd v zmysle čl. 267

²⁶⁰ Pozri napr. bode 19 Nálezu Ústavného súdu z 20.01.2009, sp. zn. II. ÚZ 1009/08

²⁶¹ Pozri napr. rozhodnutie Ústavného súdu sp. zn. Pl. ÚS ČR 50/04, 154/2006 Z.z., a rozhodnutie sp. zn. Pl. ÚS 36/05, 57/2007 Zb.

ZFEÚ ods. 3 SES.²⁶² O to zaujímavejšie sa javí nedávne rozhodnutie Ústavného súdu ČR sp. zn. 1658/2011, ktoré bolo vyhlásené dňa 03.01.2012. V predmetnom konaní sa Ústavný súd zaoberal sťažnosťou, ktorou sťažovateľ namietal porušenie práva na zákonného sudcu ako dôsledok porušenia povinnosti súdu poslednej inštancie položiť predbežnú otázku Súdnemu dvoru. Porušenie základného práva na zákonného sudcu videl sťažovateľ v tom, že Mestský súd v Prahe nepoložil Súdnemu dvoru Európskej únii predbežnú otázku podľa článku 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, hoci bol k to povinný, pretože jeho rozhodnutie záviselo na výklade práva Európskej únie a súčasne vo veci s ohľadom na ustanovenia vnútroštátneho procesného práva (ust. § 202 odsek 2 OSŘ) rozhodoval ako súd poslednej inštancie. Hoci sťažovateľ Mestský súd k položeniu prejudiciálnej otázky vyzval, tento sa vôbec s návrhom sťažovateľa na polozenie prejudiciálnej otázky ani s jeho tvrdením o význame existencie porušenia práva EÚ v predmetnej veci nijak nevyrovnal, čo podľa sťažovateľa predstavovalo porušenie jeho základného práva na spravodlivý proces.

Ústavný súd v ČR týmto rozsudkom prvý krát priznal súvis medzi porušením povinnosti podať predbežnú otázku všeobecným súdom Českej republiky a právom na zákonného sudcu v zmysle Dohovorom a ústavne garantovaných práv. Ústavný súd ČR v tejto veci argumentoval, že: *„hoci polozenie prejudiciálnej otázky je vecou práva EÚ, za určitých okolností jej nepolozenie v rozpore s týmto právom môže privodiť aj porušenie ústavne garantovaného práva na zákonného sudcu.... O porušenie práva na zákonného sudcu pôjde v prípade aplikácie úniijného práva vtedy, keď český súd (ktorého rozhodnutie už nemožno napadnúť ďalšími opravnými prostriedkami, ktoré poskytuje podústavné právo) nepoloží predbežnú otázku ESD svojvoľne, teda v rozpore s princípom právneho štátu (čl. 1 ods . 1 Ústavy SR).“*

Ako Ústavný súd uviedol s poukazom na svoj náleze sp. zn. II. ÚZ 1009/08: *„za výkon svojvôle považuje aj také konanie súdu poslednej inštancie aplikujúceho normy komunitárneho práva (t.j. dnes práva EÚ), ktorý si úplne zabudne položiť otázku, či by nemal vzniesť predbežnú otázku k ESD, pričom jej opomenutie riadne neodôvodnil vrátane posúdenia výnimiek, ktoré vypracoval vo svojej judikatúre ESD. Inými slovami*

²⁶² K rozhodnutiu Ústavného súdu ČR z 8.marca 2006, sp. zn. Pl. ÚS 50/04 bližšie napr. Zemánek, J. Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelné. Jurisprudence, 2006, č. 5, s. 47-51.

ide o prípad, kedy súd neberie vôbec do úvahy pre neho záväznou existenciu kogentné úpravy obsiahnutej v článku 267 ZFEÚ. Ak všeobecný súd opomenul, hoci bol na to upozornený účastníkmi konania, vyložiť kogentnú normu obsiahnutú v článku 267 ZFEÚ, odopiera im právo na zákonného sudcu garantované článku 38 odsek 1 charty.“

V tejto súvislosti je však podstatná aj iná skutočnosť, a to že Ústavný súd konštatoval, že „keďže právo EÚ patrí k mase práva podústavného, je zásadne vecou všeobecných súdov skúmať uplatnenie úniijného práva a v určitých prípadoch spadajúcich pod rozsah článku 267 ZFEÚ prípadne predložiť ESD otázku výkladu alebo platnosti práva EÚ.“ V tomto konkrétnom prípade bol aj Ústavný súd sťažovateľom žiadaný, aby predložil Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky. Odvolávajúci sa na vyššie uvedené konštatovanie, však Ústavný súd sám otázku Súdnemu dvoru nepredložil ale v bode 26 uviedol, že „keďže na daný prípad nebolo možné vylúčiť aplikáciu úniijného práva a výklad noriem práva EÚ nie je jednoznačný a nebol ESD doteraz riešený, nezostáva Ústavnému súdu než konštatovať, že mestský súd pochybil, ak sa úniijným rozmerom prejednávaneho prípadu nezaoberal, hoci je zjavné, že vzhľadom na judikatúru ESD a literatúru možno vyvodzovať, že prejudiciálna otázka mala byť položená. Pretože má sťažovateľ právo na vyčerpanie všetkých prostriedkov, ktoré právny poriadok k ochrane jeho práva predvída, dopustil sa mestský súd ako súd poslednej inštancie porušenia jeho práva na zákonného sudcu, ktoré mu garantuje článku 38 odsek 1 Charty, keď sa svojvoľne (t.j. v rozpore s článkom 2 odsek 3 ústavy SR v spojení s článkom 4 odsek 4 charty) neobrátil na ESD s predbežnou otázkou.“ Na základe vyššie uvedeného tak Ústavný súd sám prejudiciálne otázky nepodal rozhodnutie mestského súdu zrušil odôvodňujúc, že uvedené porušenie ústavne garantovaných práv považuje za natoľko významné vybočenie z pravidiel ústavnosti, dotýkajúce sa možného systémového problému národného práva, že hoci išlo vo svojom základe o drobný spor, vyhovel návrhu sťažovateľa a pristúpil ku kasácii napadnutého rozhodnutia.

Uvedené rozhodnutie Ústavného súdu ČR len potvrdzuje závery viacerých českých autorov²⁶³, že síce Ústavný súd sa formálne uznal za súd v zmysle čl. 267 ZFEÚ, ale

²⁶³ Zemánek, J. Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelné. Jurisprudence, 2006, č. 5, s. 47-51. alebo

nemožno od neho očakávať, že sa bude na Súdny dvor s prejudiciálnymi otázkami obracať často.

5.1.4 České správne a iné orgány

5.1.4.1 Najvyšší správny súd

Podobne ako pri Najvyššom súde Českej republiky je nepochybné, že aj Najvyšší správny súd ČR bude je možné bez pochyby zaradiť medzi súdy v zmysle čl. 267 ZFEÚ a vzhľadom na jeho postavenie je viac menej isté, že bude súdom s obligatórnou povinnosťou referovať Súdnemu dvoru. Najvyšší správny súd ČR uvedený predpoklad vo svojej rozhodovacej praxi naplňa takmer ukážkovo. Do mája 2012 z Českej republiky smerom k Súdnemu dvoru putovalo celkove 23 návrhov na začatie prejudiciálneho konania, z ktorých 10 návrhov smerovalo právne z Najvyššieho správneho súdu ČR.²⁶⁴

5.1.4.2 Iné správne orgány

Súdny dvor vo svojej judikatúre²⁶⁵ v zásade vylučuje správne orgány z oprávnenia predkladať Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky podľa článku 267 ZFEÚ. ZES. Na uvedené platí, že rozhodnutia správnych orgánom sú v zásade takmer vždy preskúmateľné súdom v zmysle súdnej kontroly správnych rozhodnutí a preto pravdepodobne nebude Súdny dvor prijímať prejudiciálne otázky od týchto orgánov.²⁶⁶

Medzi orgány, ktoré síce netvoria súčasť sústavy českých súdov, ale s ohľadom na judikatúru Súdného dvora, ktorý už pripustil polozenie prejudiciálnych otázok od správnych orgánov vykonávajúcich dohľad na verejným obstarávaním v Nemecku a Rakúsku²⁶⁷, je možné očakávať, že by mohli byť ich otázky Súdnym dvorom prijaté

²⁶⁴ Údaj dostupný z <http://www.nssoud.cz/Predbezne-otazky-podane-NSS/art/533?menu=254>

²⁶⁵ Napr. rozsudok Súdného dvora z 30.marca1993 vo veci Pierre Corbiau proti Administration des Contributions, C-24/92, Zb. 1993, s. I-1277 rovnako aj rozsudok Súdného dvora z 30.mája 2002 vo veci Walter Schmid, C-516/99, Zb. 2002, s. I-4573

²⁶⁶ Porovnaj aj Passer J.M.: Čeká české soudy záplava práva EU? In: Soudece 4/2003, str.2 a násl.

²⁶⁷ Porovnaj rozsudok Súdného dvora z 17.septembra 1997 vo veci Dorsch Consult, C-54/96, Zb. 1997, s. I-4961 alebo rozsudok Súdného dvora z 15.januára 1998 vo veci Mannesmann, C-44/96, Zb. 1998, s. I-73.

patří „Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže“. Rovnako je uvedený predpoklad možné vyvodit' aj pri Českom telekomunikačnom úrade, Energetickom regulačnom úrade alebo orgánoch verejnej správy rozhodujúcich o verejných zákazkách.²⁶⁸

Na získanie exaktnej odpovede na vyššie uvedenú hypotézu však bude podľa môjho názoru potrebné zodpovedanie ďalších rozhodnutí Súdnyim dvorom, z ktorých by sa dal presne posúdiť jeho postoj k obdobným resp. účelovo rovnakým vnútroštátnym správnyim orgánom, ktoré z časti disponujú s kvázi súdnymi právomocami.

5.1.5 České rozhodcovské sudy

Podobnú názorovú rozpornosť ako v prípade správnyim orgánov je možné pozorovať aj v prípade rozhodcovskýim orgánov. Ako opätovne konštatoval Súdny dvor, rozhodcovské sudy, ktoré nerozhodujú v rámci obligátorne zákonom stanovené príslušnosti a rozhodujú len na základe rozhodcovskej doložky alebo zmluvy, nie sú oprávnené predkladať Súdnyim dvoru prejudiciálne otázky.

V nadväznosti na podmienky definované v rozsudku Vaasen-Göbbles, je možné v českom právnom v súvislosti s rozhodcovskýimi súdmi uvažovať len ú súdoch, ktoré sú okrem iného zriadené zákonom, majú stálu povahu, obligátornu právomoc a rozhodnutí na základe pevne stanovených pravidiel. V úvahu tak pripadá Rozhodcovský súd pri Hospodárskej komore ČR a Agrárnej komore ČR. Aj napriek tomu, že tento rozhodcovský súd je zriadený na základe zákona, tento zákon mu však nepriznáva obligátornu príslušnosť na rozhodovanie určitých sporov. Z uvedeného dôvodu podľa môjho názoru, nebudú vyššie uvedené rozhodcovské orgány oprávnené predkladať otázky Súdnyim dvoru.

²⁶⁸ Porovnaj Bobek, M., Komárek, J., Passer, J.M., Gillis, M. Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha: LINDE Praha a.s., 2005, s. 66-67. Rovnako tiež vid' Kindl, J. Předběžná otázka dle čl. 234 SES a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. Právní rozhledy, 2005, č. 21, s. 790-791 alebo aj Stehlík, V.: Teoretické aspekty pojmu „soud“ v řízení o predbežné otázce podle čl. 234 SES na pozadí judikatury ESD. In: Právník.Praha,7/2005, str.728-729, Zemánek, J.: Predbežné otázky a komunitární odpovědnost ČR u českých soudů. Evropské a medzinárodné právo. Praha, 6/2003, str.9 a Ježek,M.: Soudní orgán ve smyslu čl. 234 SES. Evropské a medzinárodné právo. Praha, 2/2004, str. 37.

5.1.6 Stavovské komory

Stavovské komory podľa českého právneho poriadku²⁶⁹ prichádzajú do úvahy v súvislosti s oprávnením referovať Súdnemu dvoru v prejudiciálnom konaní najmä v prípadoch sa rozhodujú kárne konania o previneniach svojich členov, ktoré majú charakter kvázi-trestného konania. V prípade disciplinárneho konania možno preto pripustiť, že príslušné orgány českých stavovských komôr budú oprávnené na predloženie prejudiciálnej otázky. Rovnaké úvahy je možné použiť aj v prípade rozhodovania konaní pred týchto orgánmi v súvislosti s voľným pohybom služieb. Rozhodnutie českých stavovských orgánov vydané v rámci disciplinárnych konaní však možno samozrejme napadnúť podľa súdneho prieskumu správnych rozhodnutí. Preto nemožno podľa môjho názoru vylúčiť ani príklon Súdneho dvora k tomu, aby prejudiciálne otázky boli predkladané až v rámci súdneho konania o preskúmaní rozhodnutia orgánov stavovských komôr.

5.1.7 Zhrnutie

Na základe vyššie uvedeného je možné konštatovať, že podľa českého právneho poriadku je možné za súd s fakultatívnou právomocou plynúcou z čl. 267 ods. 2 ZFEÚ v nadväznosti na § 109 ods. 1 písm. d) OSŘ považovať každý súd, ktorý nevykonáva administratívnu činnosť súdov, ale svoju zákonom zverenú súdnu právomoc, v konaniach ktorých výsledkom je rozhodnutie majúce súdnu povahu.

Pokiaľ ide o obligatórnu právomoc podľa čl. 267 ods. 3 ZFEÚ za takéto súdy je možné bez pochyb považovať Najvyšší súd a Najvyšší správny súd. Rovnako je možné v týchto intenciách hovoriť aj o Ústavnom súde ČR.

Ako už bolo veľa krát konštatované v judikatúre Súdneho dvora, kritériom obligatórnosti v prípade článku 267 ods. 3 ZFEÚ je existencia opravného prostriedku voči rozhodnutiu uvedeného súdu. Z pohľadu českého právneho poriadku, osobitne OSŘ v tejto súvislosti prichádzajú do úvahy riadne a mimoriadne opravné prostriedky

²⁶⁹ Napr. stavovské komory zriadené zákonom č. 85/1996 Sb., o advokácii, zákon č. 220/1991 Sb., o České lékařské komoře, České stomatologické komoře a České lékárnické komoře v platném znění, zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců v platném znění a další.

voči rozhodnutiam súdov príp. iných orgánov. Podľa judikatúry Súdneho dvora aplikovanej na český právny poriadok, konkrétne na oblasť civilného práva, za mimoriadne opravné prostriedky nie je možné aplikovať napr. :

- ústavnú sťažnosť podľa článku 87 odsek 1 písm. d) Ústavy ČR,
- sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu,
- žalobu na obnovu konania podľa § 228 a nasl. OSŘ.,
- žalobu pre zmätočnosť podľa § 229 a nasl. OSŘ.

Súdom poslednej inštancie, t.j. súdom, proti rozhodnutiu ktorého nie sú prípustné opravných prostriedkov, je možno bez pochyby považovať Ústavný súd ČR, Najvyšší súd ČR a Najvyšší správny súd. V niektorých prípadoch však súdom poslednej inštancie v občianskom súdnom konaní môže byť aj súd hierarchicky nižší. V zmysle OSŘ tak súdom voči rozhodnutiu ktorého nie prípustný opravný prostriedok t.j. súdom s povinnosťou predkladať prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru v občianskom súdnom konaní je:

- okresný súd rozhodujúci rozsudkom v konaniach o peňažnom plnení neprevyšujúcom 2.000, - CZK podľa § 202 ods. 2 OSŘ,
- krajský a vrchný súd rozhodujúci o odvolací inštanciu v konaniach, v ktorých rozhodol o peňažnom plnení neprevyšujúcom 50.000, - CZK a v obchodných veciach 100.000, - CZK podľa § 237 ods. 2 písm. a) OSŘ
- krajský a vrchný súd vo veciach upravených zákonom o rodine, ibaže ide o rozsudok o obmedzení alebo zbavení rodičovských práv a povinností alebo pozastavení ich výkonu, o určenie (zapretie) rodičovstva alebo o nezrušiteľné osvojenie, a ďalej
- krajský a vrchný súd v konaniach, v ktorých bolo rozhodnuté uznesením a nie je tu daný dôvod pre prípustnosť dovolania podľa § 237, 238, 238a a 239 OSŘ.

Otázku formy predloženia predbežnej otázky je potrebné vyvodiť z ustanovenia § 109 OSŘ v nadväznosti na § 167 OSŘ, ktorý vraví, že ak zákon neustanovuje inak, rozhoduje súd uznesením, a to najmä o podmienkach konania, zastavení a prerušení konania, o odmietnutí návrhu na začatie konania, a pod. Ak súd dospeje k záveru, že pre jeho rozhodnutie je nutné vyriešenie otázky úniového práva, preruší konanie uznesením. Z logiky veci teda vyplýva, že aj predloženie prejudiciálnej otázky by sa

malo uskutočniť formou uznesenia. Uvedený záver, potvrdzuje aj § 202 ods. 3 písm. o) OSP, v zmysle ktorého nie je prípustné odvolanie voči uzneseniu, ktorým sa zamietol návrh na prerušenie konanie podľa § 109 ods. 1 písm. c) OSŘ.

Vo všeobecnosti platí, že proti uzneseniu je podľa § 201 OSŘ prípustné odvolanie. Ustanovenie odseku 1 pís. a) paragrafu 202 OSŘ však vylučuje podanie odvolania voči uzneseniu, ktorým sa upravuje vedenie konania, a podľa písmena i) uvedeného ustanovenia OSŘ aj odvolanie voči uzneseniu, ktorým bol návrh na podanie návrhu na rozhodnutie prejudiciálnych otázok súdom zamietnutý. Uvedené ustanovenie však nič nehovorí o možnosti podať odvolanie voči uzneseniu, ktorým súd rozhodol o podaní návrhu na začatie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru. Z tohto pohľadu, teda je potrebné určiť či uznesenie, ktorým súd rozhodol, že podá prejudiciálnu otázku, je uznesením voči ktorému je prípustné odvolanie alebo je uznesením o vedení konania.

Pojem uznesenie o vedení konania nie je nikde v OSŘ normatívne a explicitne definovaný. Právna prax za takéto uznesenia považuje najmä uznesenia, ktorými nie je súd viazaný a nemajú vplyv na rozhodnutie vo veci samej, napr.: uznesenie o predĺžení lehoty § 55 OSŘ, uznesenie o spojení vecí alebo vylúčení na samostatné konanie § 112 OSŘ ev. iné. Keďže podľa môjho názoru vyriešenie prejudiciálnej otázky má na konanie podstatný vplyv, nakoľko súd je ním pri vydávaní rozsudku vo veci samej viazaný, nie je možné považovať ho za uznesenie, ktorým sa upravuje vedenie konania. Voči uzneseniu súdu o prerušení konania a podaní návrhu na zodpovedanie prejudiciálnych otázok Súdnemu dvoru, tak s poukazom na § 201 OSŘ je možné podať odvolanie.

Zaradenie uznesenia o prerušení konania a predloženie prejudiciálnej otázky podľa § 109 pís. c) OSŘ medzi uznesenia, proti ktorým je prípustné odvolanie, dáva de facto možnosť nadriadenému súdu preskúmať návrh na predloženie predbežnej otázky Súdnemu dvoru. Aj napriek tomu, že právo Únie túto možnosť síce túto možnosť preskúmania pripúšťa, no z jeho judikatúry však vyplýva, že prieskum vykonaný nadriadeným súdom, nemôže zbaviť nižší súd práva podať prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru. Uvedené konštatoval Súdny dvor aj v už niekoľkokrát zmieňovanom rozhodnutí *Cartesio C-210/06*. Kde uviedol, že „v prípade pravidiel vnútroštátneho

práva týkajúcich sa práva na odvolanie proti rozhodnutiu nariaďujúcemu podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania, pre ktoré je typická skutočnosť, že celý spor vo veci samej zostáva v konaní na vnútroštátnom súde, pričom iba rozhodnutie vnútroštátneho súdu podať návrh na začatie prejudiciálneho konania môže byť predmetom obmedzeného odvolania, sa má článok 234 druhý odsek ES vykladať v tom zmysle, že právomoc nariadiť podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorú toto ustanovenie Zmluvy zveruje všetkým vnútroštátnym súdom, nemôže byť spochybnená uplatnením takých pravidiel vnútroštátneho práva, ktoré umožňujú súdnemu orgánu v odvolacom konaní zmeniť rozhodnutie nariaďujúce podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor, zrušiť tento návrh a nariadiť súdnemu orgánu, ktorý uvedené rozhodnutie vydal, aby pokračoval v prerušenom vnútroštátnom konaní.“

V prípade ak by teda jedna zo strán konania podala odvolanie voči rozhodnutiu prvostupňového súdu na súd vyššieho stupňa a tento by uvážil, že podanie odvolania bolo dôvodné, mal by takýto súd zrušiť rozhodnutie súdu prvého stupňa. Pred týmto súdom teda nastáva zaujímavá situácia a to, že jednak v zmysle českého právneho poriadku je prvostupňový súd viazaný rozhodnutím vyššieho súdu, ktorý rozhodoval o jeho odvolaní a na druhej strane v zmysle judikatúry Súdneho dvora možnosť napadnutia rozhodnutia súdu o predložení prejudiciálnej otázky k Súdnemu dvoru, nemôže zbaviť súd podať takéto otázky aj napriek odlišnému názoru súdu vyššieho stupňa. V tejto situácii je tak napokon na uvážení súdu prvého stupňa ako bude pokračovať v konaní, či ho preruší a predsa len podľa svojho uváženia otázky Súdnemu dvoru podá alebo bude rešpektujúc rozhodnutie nadriadeného súdu pokračovať v konaní.

5.2 Prejudiciálna otázka v aktuálnej aplikačnej praxi slovenských súdov.

Povinnosť dodržiavať právo Únie vyplýva slovenským súdom z článku 144 ods. 1 Ústavy SR, na základe ktorého sú sudcovia pri rozhodovaní viazaní aj medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2, t.j. Zmluvou o Európskej únii, Zmluvou o fungovaní Európskej únie, ale aj ostatnými prameňmi primárneho práva Európskej únie. Napokon rešpektujúc povahu práva Únie a z nej plynúcich priamych účinkov, je povinnosťou

každého sudcu ev. právnika pri aplikácii práva zohľadňovať nielen vnútroštátne právo, ale aj právo Únie, ktoré je jeho integrálnou súčasťou

Ak sa slovenský súd domnieva, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka prejednávanej veci, odporuje ústave, zákonu alebo medzinárodnej zmluve, ktorou je Slovenská republika viazaná, mal by podľa slovenských predpisov konanie prerušiť a podať návrh na začatie konania na ústavný súd, ktorého právny názor je potom pre tento súd záväzný (čl. 144 bod 2 Ústavy SR; § 109 bod 1 písm. b) OSP). Uvedená skutočnosť však podľa zásady vyjadrenej v judikatúre Súdneho dvora, však musí ponechať oprávnenie takémuto vnútroštátnemu súdu obrátiť sa aj na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou, ktorá mu umožní okrem iného posúdiť súlad vnútroštátneho ustanovenia s úniovým právom.

Rovnako ako bolo uvedené pri zhodnocovaní aplikačnej praxe v ČR, aj pre Slovensko platí, že Súdny dvor ES priznáva členským štátom právo procesnej autonómie, podľa ktorej je vecou každého štátu akým spôsobom si upravia procesné podmienky úpravy práv, ktoré subjektom vyplývajú z práva Únie. Vykonávacía úprava k čl. 267 ZFEÚ bola a stále je plne v rukách slovenského zákonodarstva, pričom Súdny dvor obmedzil zásadu procesnej autonómie len tým, že súdne orgány členských štátov sú pri aplikácii úniového práva povinné postupovať v súlade so zásadami rovnocennosti a účinnosti.²⁷⁰

Podľa zásady rovnocennosti (ekvivalencie) vnútroštátny súd nemôže v prípade konaní kde sa aplikuje prvok úniového práva aplikovať prísnejšie procesné pravidlá ako sú tie, ktoré sú aplikované vo vnútroštátnych konaniach bez práva únie s rovnakým predmetom. Na základe zásady účinnosti (efektivity) zas nemôžu byť procesné predpisy v konaniach s úniovým právom prvkom upravené takým spôsobom, ktorý by výkon práv zaručených právom Únie prakticky znemožňoval alebo nadmerne sťažoval. V súlade s týmito zásadami, vnútroštátny súdny orgán rozhodujúci spor s úniovým prvkom, ktorý zistí protiústavnosť vnútroštátneho predpisu, musí mať naďalej možnosť obrátiť sa na Súdny dvor s prejudiciálnou otázkou s cieľom zistiť súlad tohto

²⁷⁰ Pozri napr. rozhodnutie Súdneho dvora zo 16. decembra 1976 vo veci Rewe 33/76, Zb. s. 1989, body 5 a 6;

vnútroštátneho predpisu s právom Únie.²⁷¹ a nie je z tejto povinnosti vyňatý z dôvodu, že zistenie rozporu vnútroštátneho predpisu s ústavou podlieha osobitnému konaniu na ústavnom súde.

K máju 2012 súdy Slovenskej republiky predložili na Súdny dvor celkovo štrnásť prejudiciálnych otázok.

5.2.1 Nižšie súdy

Sústavu súdov v Slovenskej republike tvoria okresné súdy, krajské súdy a Najvyšší súd Slovenskej republiky. Do sústavy súdov Slovenskej republiky sa zaraďuje taktiež aj Špeciálny súd.

Vzhľadom na spoločnú minulosť ako aj ako spoločné právne základy, na ktorých je vybudovaný OSŘ ale aj OSP, skutočnosti o podávaní prejudiciálnych otázok uvádzané v predchádzajúcej časti pri českých súdoch sú analogicky aplikovateľné aj pre slovenské nižšie súdy. Zo slovenských súdov tak v zmysle čl. 267 ods. 2 ZFEÚ môžu podať prejudiciálne otázky k Súdnu dvoru v zásade všetky súdy, ktoré vykonávajú svoju súdnu právomoc v sporovom konaní podľa § 80 OSŘ, v konaniach o osobnom stave alebo konaniach výsledkom, ktorých je vznik, zmena alebo zánik právneho vzťahu medzi účastníkmi. S poukazom na judikatúru Súdneho dvora vo veci Standesamt Stadt Niebüll²⁷² toto oprávnenie je obmedzené pri konaniach s nespоровým prvkom v zmysle tretej časti piatej hlavy OSP. Uvedené teda platí pre činnosti súdov, ktoré majú skôr administratívnu povahu, napr. pri vedení obchodného registra alebo v konaniach kde spor vo veci ako taký neexistuje (napr. konanie o povolenie uzavrieť manželstvo).

5.2.2 Najvyšší súd Slovenskej republiky

Najvyšší súd SR je posledným článkom súdov všeobecného súdnictva v Slovenskej republike. Podľa § 9 a nasl. OSP, Najvyšší súd rozhoduje o odvolaniach proti

²⁷¹ Pozri napr. rozhodnutie Súdneho dvora z 27.júna1991 vo veci Mecanarte, C 348/89, Zb. s. I-3277, body 45 a 46

²⁷² Pozri poznámka pod čiarou č. 93

rozhodnutiam krajských súdov ako súdov prvého stupňa, o dovolaniach krajských súdov ako odvolacích orgánov, o dovolaniach proti rozhodnutia Najvyššieho súdu ako odvolacieho orgánu rozhoduje iný senát Najvyššieho súdu a zároveň rozhoduje aj o mimoriadnych dovolaniach. Ako je možné vyvodit' z vyššie uvedeného Najvyšší súd SR v niektorých prípadoch rozhoduje ako súd posledného stupňa a teda proti jeho rozhodnutiam nie je prípustný žiadny riadny ani mimoriadny opravný prostriedok. Z uvedeného vyplýva, že Najvyšší súd SR je tak vždy považovaný sa súd fakultatívnou právomocou obracať sa na Súdny dvor so žiadosťou o zodpovedania prejudiciálnych otázok týkajúcich sa výkladu alebo platnosti práva Únie a v niektorých prípadoch aj za súd s obligatórnou právomocou v zmysle článku 267 ZFEÚ.

Najvyšší súd SR toto svoje postavenie nikdy nespochybňoval, čo potvrdzuje aj svoju rozhodovacou praxou. Z celkovo 14 podaných návrhov na začatie prejudiciálneho konania, Najvyšší súd SR podal rovnú polovicu, teda 7 návrhov.

5.2.3 Ústavný súd Slovenskej republiky

Ústavný súd SR je inštitucionálne nezávislým, jedno inštančným súdnym orgánom Slovenskej republiky, ktorého úlohou je ochrany ústavnosti. Základné postavenie Ústavného súdu upravuje ústava SR, kde v zmysle čl. 124 a nasl. Ústavy SR, ústavný súd okrem iného rozhodnutie aj o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

V súvislosti s prejudiciálnymi otázkami a postavením Ústavného súdu ako súdu podľa článku 267 ZFEÚ, je možné konštatovať že Ústavný súd SR patrí do pôsobnosti uvedeného článku Zmluvy o fungovaní Európskej únie.²⁷³ Názory na predkladanie prejudiciálnej otázky sa v judikatúre Ústavného súdu SR delia na závery o možnosti

²⁷³ Mazák J.: Ústavný súd Slovenskej republiky a jeho príspevok k právam a povinnostiam vytvorených na komunitárnej úrovni: ÚSSR ako súd v zmysle Čl. 234 Zmluvy ES. IN: EIF working papers series Nr. 18 : 1 Jahr EU Mitgliedschaft: Erste Bilanz aus der Sicht der Slowakischen Höchstgerichte, str. 2 až 22. Dostupné na <http://www.eif.oeaw.ac.at/downloads/workingpapers/wp18.pdf> (máj 2005)

predložiť prejudiciálnu otázku ústavným súdom priamo a na závery o predkladaní prejudiciálnych otázok všeobecnými súdmi. Ústavný súd vo svojom rozhodnutí z 26.januára 2011 uviedol: „V takom prípade, ktorý však nie je predmetom posudzovania v tomto konaní, by bol ústavný súd nielen oprávnený, ale aj povinný (a to je rozdiel oproti konaniu v tejto veci) preskúmať tvrdený nesúlada a rozhodnúť o ňom, či už podľa existujúcej judikatúry Súdneho dvora Európskej únie, resp. podľa zásad vyjadrených v rozsudkoch tohto súdu alebo **po predložení prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru Európskej únie podľa čl. 267 Zmluvy o fungovaní EÚ.**“

Na druhej strane vo veci IV. ÚS 206/08 ústavný súd uviedol, že „ústavný súd sa môže pri výkone svojich právomocí dostať taktiež do situácie, keď sa aj na neho bude vzťahovať povinnosť predložiť prejudiciálnu otázku na rozhodnutie Súdnemu dvoru ES.“ Pred týmto záverom však objasnil svoj postoj, pričom uviedol, že: „Ústavný súd je preto toho názoru, že ak sa v spore v konaní pred vnútroštátnym súdom nepodielal svojím výkladom práva spoločenstva komunitárny sudca, hoci tento výklad bol nevyhnutný na rozhodnutie vo veci samej, potom vnútroštátny súd bol v tejto časti konania pred ním nesprávne obsadený tak, ako to napokon tvrdí aj samotný sťažovateľ uvádzajúc, že vo veci nerozhodoval zákonný sudca. Takáto procesná situácia je však zákonom ustanoveným dôvodom na podanie dovolania podľa § 237 písm. g) OSP a prípustnosť tohto mimoriadneho opravného prostriedku vylučuje právomoc ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 i. f. ústavy. Preto sťažnosť v tomto konaní treba odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy v spojení s § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde. Nad rámec dosiaľ uvedeného ústavný súd uvádza, že na podporu záverov tohto rozhodnutia možno spomenúť aj úlohu najvyššieho súdu pri zjednocovaní judikatúry všeobecných súdov, ktorá spočíva v ich usmerňovaní týkajúcom sa toho, kedy majú požiadať Súdny dvor ES o rozhodnutie o predbežnej otázke. Takýto výklad a závery sú podľa názoru ústavného súdu v plnom súlade s ústavnou a zákonnou zodpovednosťou najvyššieho súdu za zjednocovanie súdnej praxe nižších súdov aj vo vzťahu k ich povinnosti predkladať prejudiciálne otázky Súdnemu dvoru ES, predovšetkým, ak sú v procesnom postavení, v ktorom sa zásadne proti ich rozhodnutiu vo veci samej vylučuje opravný prostriedok. V takom prípade by najvyšší súd mal v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku usmerniť nižšie súdy tak, aby splnením tejto povinnosti dôsledne zabezpečovali spravodlivú ochranu práv a oprávnených

záujmov účastníkov konania, a tak aj obsah základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.“

Aj keď Ústavný súd SR doposiaľ Súdnemu dvoru nepreložil žiadnu otázku ani neprijal žiadne rozhodnutie, ktorým by vyslovil, že porušením zásad a neaplikovaním práva Únie by mohlo dôjsť k porušeniu ústavou garantovaných práv, z jeho doterajšej judikatúry je možné sledovať príklon k „nemeckému“ vzoru ochrany ústavnosti prostredníctvom práva na spravodlivý proces a zákonného sudcu, podobne ako to vyplýva z judikatúry českého ústavného súdu.

5.2.4 Správne orgány

Na rozdiel od právnej úpravy v Českej republike, slovenský právny poriadok nemá špecializovaný najvyšší správny súd. Úlohu správnych súdov vykonávajú na základe piatej časti OSP pod názvom Správne súdnictvo, všeobecné súdy. Nakoľko takmer všetky rozhodnutia správnych orgánov je možné preskúmať súdom v rámci uvedenej časti OSP, dovoľm si tvrdiť, že žiadny zo správnych orgánov pôsobiacich na území Slovenska v súčasnej dobe nespĺňa kritéria, aby mohol iniciovať konanie o prejudiciálnych otázkach pred Súdny dvorom.

Podobne ako som uvádzala pri českých správnych orgánov, ako o teoretickej výnimke je možné uvažovať v podmienkach slovenského právneho poriadku o prijatí prejudiciálnych otázky od Protimonopolného úradu SR alebo Úradu pre verejné obstarávanie SR, keďže ich pôsobnosť sa týka oblastí, ktorým Súdny dvor venuje osobitnú pozornosť. Definitívne vyriešenie tejto hypotézy však bude potrebovať rozhodnutie Súdneho dvora. Ako som však vyššie uviedla, nakoľko aj rozhodnutia týchto orgánov podliehajú kontrole všeobecnými súdmi v rámci Správneho súdnictva, prípadné prejudiciálne otázky smerujúce od týchto správnych orgánov by boli s najväčšou pravdepodobnosťou zamietnuté.

5.2.5 Slovenské rozhodcovské súdy

Ako Súdny dvor viackrát konštatoval, rozhodcovské súdy, ktoré nerozhodujú v rámci obligatórne zákonom stanovenej príslušnosti a rozhodujú len na základe rozhodcovskej doložky alebo zmluvy, nie sú oprávnené predkladať Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky.

V nadväznosti na uvedené podmienky je v slovenskom právnom poriadku v súvislosti s rozhodcovskými súdmi uvažovať len o súdoch, ktoré sú okrem iného zriadené zákonom, majú stálu povahu, obligatórnu právomoc a rozhodnutú na základe pevne stanovených pravidiel. Dovoľujem si tvrdiť, že uvedené podmienky nespĺňa ani jeden z rozhodcovských súdov registrovaných v Slovenskej republike. Predloženie prejudiciálnej otázky v spore medzi stranami by prichádzalo do úvahy len v prípade, ak by následne po vydaní rozhodcovského rozsudku strany podali návrh ne jeho zrušenie a v tomto konaní by mohol slovenský všeobecný súd, ak by považoval za potrebné predložiť Súdnemu dvoru prejudiciálnu otázku.

5.2.6 Stavovské komory

Vzhľadom k tomu, že rozhodnutia slovenských samosprávnych profesijných združení sú preskúmateľné súdmi a to bez ohľadu na skutočnosť, či ide o kárne alebo aj disciplinárne opatrenia alebo o rozhodovanie v súvislosti s voľným pohybom služieb, je pripustenie prejudiciálnej otázky položenej takýmto orgánom veľmi nepravdepodobné.

V nadväznosti na posledné rozhodnutie vo veci *Cartesio* sa dá očakávať, že v prípade ak by pri rozhodovaní stavovskej komory vyvstávala otázka týkajúca sa alebo súvisiaca s právom Únie a stavovská komora by sa rozhodla obrátiť s výkladom alebo návrhom a posúdenie platnosti práva Únie na Súdny dvor, Súdny dvor by na uvedenú otázku odmietol odpovedať, nakoľko podľa vnútroštátneho práva je uvedené rozhodnutie preskúmateľné súdnym orgánom.

5.2.7 Iné orgány

V podmienkach slovenského právneho poriadku prichádzajú v súvislosti s podávaním prejudiciálnych otázok Súdneho dvoru do úvahy ako možné subjekty oprávnené obrátiť sa na Súdny dvor, notár ako súdny komisár prípadne súdny exekútor.

Podľa podmienok uvedených v § 38 ods. 1 v nadväznosti na § 175zca OSP na základe poverenia súdu je notár ako súdny komisár oprávnený viesť samostatne konanie o dedičstve smerujúce k vydaniu osvedčenia o dedičstve alebo k predloženiu veci súdu na vydanie uznesenia podľa § 175zd. Notár je v tomto konaní oprávnený vydať osvedčenie o dedičstve. Nakoľko však funkcia notára je závislá od vymenovania súdu, v prípade ak by niekedy vznikla pred notárom potreba rozhodnutia „európskej“ prejudiciálnej otázky, bude tak oprávnený urobiť len prostredníctvom súdu, ktorý ho prejednaním dedičstva poveril.

Analogicky s prihliadnutím na ustanovenia exekučného poriadku, vyššie uvedený predpoklad bude platiť aj pre súdneho exekútora, ktorý svoju činnosť vykonáva rovnako na základe poverenia exekučného súdu.

5.2.8 Zhrnutie

Aplikujúc judikatúru Súdneho dvora, ktorá ponecháva vykonávaciu úprava k článku 267 ZFEÚ plne v rukách slovenského zákonodarstva, logicky so vstupom Slovenska do EÚ sa aj v slovenských procesnoprávných prepisoch právnych objavili nové ustanovenia zjednocujúce slovenský právny poriadok s právom EÚ. Pre oblasť civilného procesného práva takýmto ustanovením bola vykonaná novela OSP zákonom č. 428/04 Z.z., účinná od 1.10.2004, ktorá mala v zmysle výkladovej správy za cieľ najmä harmonizovať právnu úpravu občianskeho súdneho poriadku s právom ES (teraz EÚ). V súvislosti s článkom 267 ZFEÚ pribudlo so Občianskeho súdneho poriadku v § 109 ods.1 písmeno c), ktoré hovorí, že súd preruší konanie, ak : „rozhodol , že požiada Súdny dvor Európskych spoločenstiev (teraz Európskej Únie“) o rozhodnutie o predbežnej otázke podľa medzinárodnej zmluvy.“ Zmluvou v §109 pís. c) sa pritom rozumie Zmluva o založení Európskeho spoločenstva. Len na porovnanie aj predpisy trestného práva, konkrétne Trestný poriadok, zák.č.301/05 Z.z. v platnom znení,

v ustanovení § 7 ods. 3 hovorí, že: „otázky, o ktorých má rozhodnúť Súdny dvor Európskej únie sa nemôžu posudzovať ako predbežné.“

Rovnako ako v prípade Českej republiky, stručnosť úpravy však nemusí byť na škodu, nakoľko ustanovenia Zmlúv majú v členských krajinách priame účinky a uplatňujú sa bez vykonávacích úprav. Vzhľadom k organizácii súdov v Slovenskej republike je potrebné zhrnúť, že za súd s fakultatívnou právomocou plynúcou z čl. 267 ods. 2 ZFEÚ v nadväznosti na § 109 ods. 1 písm. c) OSP môžeme považovať každý súd, ktorý nevykonáva administratívnu činnosť súdov, ale svoju súdnu právomoc. Na druhej strane, za súd v zmysle čl. 267 ods.3 ZFEÚ t.j. „súd členského štátu, proti ktorého rozhodnutiu neexistuje opravný prostriedok“ v podmienkach Slovenskej republiky nepochybne patrí Ústavný súd SR a Najvyšší súd SR. V tejto chvíli si dovoľím pripomenúť judikatúru Súdneho dvora, v zmysle ktorej, za vnútroštátne mimoriadne opravné prostriedky nie je možné aplikovať napr. :

- ústavnú sťažnosť podľa článku 127 Ústavy SR,
- sťažnosť na Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu,
- žalobu na obnovu konania podľa § 228 a nasl. OSP.

Otázkou ostáva posúdenie dovolania ako opravného prostriedku, ktorý slúži na preskúmanie súdneho rozhodnutia v právnych otázkach a v slovenskom právnom poriadku nemá mimoriadny charakter v pravom zmysle slova. Samozrejme na definitívne potvrdenie dovolania podľa slovenského právneho poriadku ako „opravného prostriedku“ v zmysle článku 267 ZFEÚ bude potrebné vyčkať na konkrétne rozhodnutie Súdneho dvora.

Podľa môjho názoru procesný inštitút dovolania je potrebné občianskoprávnym a správnom konaní (vrátane konania podľa V hlavy OSP) považovať za „opravný prostriedok“ v zmysle článku 267 ZFEÚ predovšetkým v prípadoch, keď je dovolanie automaticky prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 až 3 OSP):

- ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej;
- v ktorom sa odvolací súd odchyľil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci; alebo

- ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu.

Dovolacím dôvodom bude v takomto prípade nesprávne právne posúdenie veci (§ 241 ods. 2 písm. c) OSP). Analogicky možno postupovať v prípade automatickej prípustnosti dovolania proti uzneseniu odvolacieho súdu (§ 239 OSP).

Súdom posledného stupňa sa tak môže stať aj krajský súd, v zmysle § 238 ods. 4 a 5 OSP, a to v prípadoch ak rozhoduje ako odvolací orgán voči rozhodnutiam prvostupňových súdov voči ktorým nie je prípustné dovolanie v zmysle § 238 OSP. Súdom posledného stupňa teda bude krajský súd vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva o zapretí rodičovstva alebo o osvojení, ako aj vo veciach vo veciach, v ktorých bolo napadnuté právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšujúcom trojnásobok minimálnej mzdy a v obchodných veciach desaťnásobok minimálnej mzdy.²⁷⁴

Otázka formy predloženia prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru sa rovnako ako je to uvedené v zhrnutí v prípade Českej republiky, pre oblasť civilného práva odvodzuje od ustanovenia § 109 OSP v nadväznosti na § 167 OSP, podľa ktorého ak zákon neustanovuje inak, rozhoduje súd uznesením, a to najmä o podmienkach konania, zastavení a prerušení konania, o odmietnutí návrhu na začatie konania, a pod. Konanie o prejudiciálnej otázke podľa čl. 267 ZFEÚ, tak ako to vyplýva aj zo samotného ustanovenia § 109 ods. 1 pís. c) OSP môže iniciovať len vnútroštátny súd. Ak súd dospeje k záveru, že pre jeho rozhodnutie je nutné vyriešenie otázky úniového práva, preruší konanie uznesením. Podobne ako v českej právnej úprave, ak sa uznesením zamietajú žiadosti účastníkov o iniciovanie prejudiciálneho konania, voči takému

²⁷⁴ Minimálna mzda sa na Slovensku určuje Nariadením vlády Slovenskej republiky. Suma minimálnej mzdy na rok 2012 bola určená Nariadením vlády Slovenskej republiky č. 343/2011, ktorý m nadobudol účinnosť dňom 1.januára 2012 a suma minimálnej mzdy na rok 2012 sa ustanovila na 327,20 € za mesiac pre zamestnanca odmeňovaného mesačnou mzdou.

uzneseniu nie je prípustné odvolanie. Uvedená skutočnosť vychádza zrejme s povahy prejudiciálneho konania ako takeého, ktoré sa v prvom rade chápe ako dialóg medzi vnútroštátnym sudcom a sudcom Súdneho dvora. Na druhej strane možnosť podania odvolania voči uzneseniu, ktorým sa prerušuje konania a žiada sa Súdny dvor o zodpovedanie prejudiciálnych otázok nie je občianskym súdnym poriadkom limitovaná. Vychádzajúc z ustanovenia § 202 OSP proti takémuto uzneseniu odvolanie prípustné je.²⁷⁵

Podľa slovenských občianskoprávných predpisov (najmä § 169 OSP) by uznesenie o prerušení konania podaní prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru malo vo všeobecnosti obsahovať, najmä:

- označenie súdu, ktorý uznesenie vydal;
- mená sudcov a prísediacich;
- označenie veci;
- označenie účastníkov konania a ich právnych zástupcov;
- výrok obsahujúci: odôvodnenie, v ktorom súd bez ohľadu na procesné ustanovenia slovenského práva o obsahových náležitosti uznesenia podľa § 167 ods. 2 a § 157 ods. 2 a 3 OSP, skutkový stav prípadu; relevantné ustanovenia slovenského práva; relevantné ustanovenia komunitárneho práva, ak ich súd identifikoval; dôvody, ktoré súd viedli k položeniu prejudiciálnej otázky; prípadné zhrnutie tvrdení účastníkov konania; prípadné vlastné stanovisko ohľadom odpovede, ktorá by sa mala dať na položené prejudiciálne otázky; ak súd nariadil predbežné opatrenie, dôvody, ktoré viedli k jeho nariadeniu; ak súd požiadal o rozhodnutie v skrátenom prejudiciálnom konaní, okolnosti preukazujúce mimoriadnu naliehavosť rozhodnutia o prejudiciálnej otázke; poučenie o opravnom prostriedku; podpis, dátum a miesto vydania uznesenia.

Uznesenie o podaní prejudiciálnej otázky musí byť podľa komunitárneho práva odôvodnené aj v prípade, ak to slovenské predpisy nevyžadujú, inak by Súdny dvor mohol prejudiciálnu otázku odmietnu.

²⁷⁵ Túto skutočnosť napokon potvrdil vo svojom rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 36/2003 aj Najvyšší súd Slovenskej republiky, podľa ktorého uznesenie o prerušení konania (podľa § 109 bod 2 písm. c) OSP) nie je uznesením, ktorým sa upravuje vedenie konania, ktoré by nemalo vplyv na rozhodnutie vo veci samej a nemohlo privodiť vážnejšiu ujmu na právach účastníkov.

Judikatúra Súdneho dvora²⁷⁶ v súvislosti s možným podaním opravných prostriedkov voči uzneseniu o podaní návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že „v prípade pravidiel vnútroštátneho práva týkajúcich sa práva na odvolanie proti rozhodnutiu nariaďujúcemu podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania, pre ktoré je typická skutočnosť, že celý spor vo veci samej zostáva v konaní na vnútroštátnom súde, pričom iba rozhodnutie vnútroštátneho súdu podať návrh na začatie prejudiciálneho konania môže byť predmetom obmedzeného odvolania, článok 234 druhý odsek ES sa má vykladať v tom zmysle, že právomoc nariadiť podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorú toto ustanovenie Zmluvy zveruje všetkým vnútroštátnym súdom, nemôže byť spochybnená uplatnením takých pravidiel vnútroštátneho práva, ktoré umožňujú súdnemu orgánu v odvolacom konaní zmeniť rozhodnutie nariaďujúce podanie návrhu na začatie prejudiciálneho konania na Súdny dvor, zrušiť tento návrh a nariadiť súdnemu orgánu, ktorý uvedené rozhodnutie vydal, aby pokračoval v prerušenom vnútroštátnom konaní.“ Z uvedeného tak vyplýva, predloženie prejudiciálnej otázky je len na úvahe vnútroštátneho súdu, pred ktorým prebieha spor vo veci samej, bez ohľadu na to, akým spôsobom posúdil rozhodnutie tohto súdu nadriadený súdny orgán, ktorý rozhodoval o opravnom prostriedku voči takémuto rozhodnutiu.

V tejto súvislosti sa natíska otázka aký význam má pripustenie odvolania proti uzneseniu, ktorým sa prerušuje konanie za účelom predloženia prejudiciálnej otázky všeobecným súdom podľa § 109 ods. 1 písm. c) OSP? Takéto prerušenie totiž podľa vyššie uvedenej judikatúry Súdneho dvora nemôže ovplyvniť rozhodnutie nižšieho súdu obrátiť sa na Súdny dvor. V tomto svetle sa javí ako účelnejšie, keby slovenský zákonodarca podanie odvolania voči uvedenému uzneseniu výslovne vylúčil a pridal tento dôvod medzi iné dôvody neprípustnosti odvolania podľa § 202 OSP. Len na porovnanie, v prípade slovenského trestného poriadku, ak sa trestný súd rozhodne obrátiť na Súdny dvor, sťažnosť proti takémuto uzneseniu nie je prípustná.

²⁷⁶ Pozri napr. Rozsudok Cartesio C bod 87 alebo aj rozsudok Súdneho dvora z 22. júna 2010 v spojených veciach C-188/10 a C-189/10, Aziz Melki a Sélím Abdeli (C-189/10), doposiaľ nepublikované

Ako bolo vyššie uvedené, otázka rozhodnutia o predložení prejudiciálnej otázky Súdnemu dvoru je plne v kompetencii vnútroštátneho súdu. Účastníci konania na podanie prejudiciálnej otázky nemajú nárok. Súdny dvor dokonca ponecháva voľnú úvahu vnútroštátnemu súdu aj o čase podania prejudiciálnej otázky. Slovenské procesné predpisy v tomto smere žiadnym spôsobom neobmedzujú súd, čo sa týka načasovania a obsahu podania prejudiciálnej otázky počas konania. Slovenské súdy tak môžu v prípade kladenia prejudiciálnych otázok postupovať do určitej miery analogicky ako v prípade predbežných otázok adresovaných ústavnému súdu na zaujatie stanoviska, ale musia pritom rešpektovať judikatúru Súdného dvora k článku 267 ZFEÚ.

Čo sa týka priebehu konania pred slovenským súdom, prejudiciálne otázky by sa mali podávať v štádiu konania, keď je skutkový stav v čase podávania prejudiciálnej otázky objasnený dostatočným spôsobom, keďže Súdny dvor v prejudiciálnom konaní nevykonáva dokazovanie a je viazaný skutkovým stavom, tak ako ho zistil vnútroštátny súd. Ak nie je skutkový stav v súlade so zásadou kontradiktórnosti spoľahlivo zistený, môže to mať za následok neprípustnosť prejudiciálnych otázok. Hoci vždy záleží len na voľnej úvahe súdu, kedy sa rozhodne otázku podať, podľa súd nemá po písomných vyjadreniach účastníkov konania dostatočným spôsobom zistený skutkový stav, môže prejudiciálnu otázku podať aj na pojednávaní, alebo dokonca pred vynesení rozsudku.

Ak sa slovenský súd s položením prejudiciálnej otázky unáhli a až počas prebiehajúceho prejudiciálneho konania dospeje k novým skutkovým zisteniam, môže prejudiciálnu otázku alebo doplniť alebo položiť Súdnemu dvoru novú prejudiciálnu otázku, čím sa však konanie môže neúmerne predĺžiť. Na druhej strane, nie je veľmi pravdepodobné, že slovenský súd dospeje k novým skutkovým zisteniam počas prerušeného konania, kedy sa nemôžu vykonáva pojednávania. Pravdepodobnejšia je skôr hypotéza, že k zmene zisteného skutkového stavu dôjde v súvislosti s úspešným odvolaním účastníkov proti uzneseniu o prerušení konania a podaní prejudiciálnej otázky podľa § 109 ods. 1 písm. c) OSP. Ak súd nedostatočným spôsobom zistí skutkový stav a Súdny dvor ho z tohto dôvodu požiada o doplňujúce informácie, môže sa slovenský súd ocitnúť v situácii, keď nebude počas prerušeného konania schopný objasniť skutkový stav pre

potreby výkladu Súdneho dvora, keďže nemôže v tom čase vykonávať pojednávania (§ 111 ods. 1 OSP).²⁷⁷

V záujme čo najrýchlejšieho a najúčinniejšieho priebehu konania by prejudiciálne otázky v prípade potreby a v prípade dostatočne zisteného skutkového stavu mali predkladať už prvostupňové súdy, nakoľko druhostupňové súdy dodatočne zisťujú skutkový stav len vo výnimočných prípadoch a okrem toho sú pri rozhodovaní o odvolaní (rovnako ako aj dovolací súd) viazané právnym názorom Súdneho dvora v danej veci. Napokon, pri podávaní a formulovaní prejudiciálnych otázok môžu slovenské súdy využiť inštitút znalca z odvetvia európskeho práva.

Na záver si dovoľujem zhrnúť, že zo Slovenska zatiaľ smerovalo k Súdnemu dvoru 14 návrhov na rozhodnutie prejudiciálnej otázky, z ktorých sedem návrhov bolo rozhodnutých a sedem je práve v konaní.

²⁷⁷ Siman, M. - Slašťan, M.: Súdny systém Európskej únie. EUROIURIS - Európske právne centrum, Bratislava 2010, str. 330

Záver

Táto práca si dávala za cieľ pokúsiť sa predložiť relatívne komplexnú analýzu občianskoprávnej úpravy prejudiciálnych otázok a ich významu v kontexte právnej úpravy Českej a Slovenskej republiky ako aj kontexte práva Únie, pričom jej čiastkovými cieľmi poukázať na vnútroštátnu úpravu a možnosti predkladania prejudiciálnych otázok českými a slovenskými súdmi v kontexte úniového práva na rozhodnutie Súdneho dvoru ako aj porovnanie významu a funkcie prejudiciálnych otázok vo vnútroštátnom práve a práve Európskej únie.

V úvode práce som sa venovala najskôr úprave prejudiciálnych otázok v kontexte slovenského civilného práva, kde musím konštatovať, že prejudiciálne otázky predstavujú inštitút procesného práva, o ktorom sa nikdy nevedli rozsiahle akademické ani aplikačné debaty. Ide o relatívne stabilný inštitút, ktorý má dlhodobo svoje uplatnenie najmä v súvislosti s prerušením konania podľa § 109 OSP ako aj v súvislosti s viazanosťou súdu rozhodnutím iného orgánu podľa § 135 OSP. Zákonnú definíciu prejudiciálnych otázok Občiansky súdny poriadok ani iný civilnoprávny právny predpis neobsahuje. Vychádzajúc tak z rozhodovacej praxe slovenských súdov, prejudiciálna (predbežná alebo aj predurčujúca) otázka je potom taká otázka, ktorá sama predmetom konania nie je, avšak na jej vyriešení je závislé rozhodnutie, ktoré má súd prijať. Prejudicialita v týchto súdnych vzťahoch tak vyjadruje aj skutočnosť, že v konaní o určitej veci sa vyskytuje relatívne samostatná otázka, ktorá bola predmetom právoplatne skončeného konania a má pre terajšie konanie určujúci význam. Ak sa teda v konaní pred civilným súdom vyskytne otázka, ktorá má prejudiciálnu povahu ku konaniu, ktoré pred týmto súdom prebieha, sudca má nasledovné procesné možnosti: zistí, či v danej otázke konal príslušný orgán, ak áno, z jeho rozhodnutia vychádza. Ak však rozhodnutie v otázke, ktorá je pre súd predbežná neexistuje, môže dať podnet príslušnému orgánu, aby vo veci konal alebo si predbežnú otázku posúdi sám v rámci svojej právomoci. Ustanovenie § 135 ods. 1 OSP určuje okruh otázok, ktoré si občianskoprávny súd nemôže ani pre účely svojho konania posúdiť ako predbežné. Ide o otázky rozporu nižšieho právneho predpisu s predpisom vyššej právnej sily, otázky spáchania trestného činu alebo priestupku a kým bol spáchaný,

ako aj otázky osobného stavu, vzniku alebo zániku obchodnej spoločnosti a zápisu základného imania. V prípade, ak si slovenský súd predbežnú otázku vyrieši sám, nevydáva o nej žiadne rozhodnutie, nakoľko nie je oprávnený vydať autoritatívne rozhodnutie o skutočnosti, ktorá je pre neho prejudiciálna. Posúdenie prejudiciálnej otázky súdom je pritom subjektívne záväzné v novom konaní len pre u tých istých účastníkov. Na iné osoby než účastníkov konania, v ktorom bolo rozhodnuté o prejudiciálnej otázke, resp. ich právnych nástupcov, účinky právoplatného rozsudku sa môžu vzťahovať len v tých prípadoch, kedy tak stanoví zákon. Takto nastavený systém fungovania inštitútu predbežnej otázky nebráni orgánu, ktorý je podľa svojej právomoci príslušný na rozhodovanie vo veci, aby začal osobitné konanie. Ak jeho rozhodnutie je odlišné od posúdenia súdu a v konaní pred ním vyšli najavo skutočnosti, ktoré súd nemohol objektívne posúdiť, je tento rozpor dôvodom, aby oprávnená osoba podala dovolanie v zmysle § 228 ods.1 pís. a) OSP.

V českom právnom poriadku je teoretická aj normatívnoprávna úprava prejudiciálnych otázok takmer zhodná s úpravou v Slovenskej republike, a to najmä vzhľadom na spoločnú minulosť. Aj napriek skutočnosti, že po roku 1993 sa právne poriadku vyvíjajú oddelene, spoločný vývoj sa nikdy z právnych poriadkov úplne nevymaže. Uvedené osobitne platí najmä pre spoločnú judikatúru a rozhodnutia, vydané do rozdelenia krajín.

Pokiaľ ide o úpravu prejudiciálnych otázok, ani po rozdelení právnych poriadkov v roku 1993 sa jej normatívne vyjadrenie v českom Občanském soudním řádu zásadne nezmenilo. Aj v českom právnom poriadku je možné prejudiciálne otázky za považovať za stabilný právny inštitút, o ktorom sa OSŘ zmieňuje najmä v dvoch jeho ustanoveniach, a to najmä § 109 OSŘ v súvislosti s prerušením konania a § 135 OSŘ v súvislosti s viazanosťou súdu rozhodnutím iného orgánu. Podobne ako na slovenský OSP, ani v českom OSŘ nenájdeme zákonnú definíciu prejudiciálnych otázok. Vychádzajúc so spoločnej judikatúry tak význam týchto otázok je v českom civilnom konaní rovnaký a prejudiciálnymi otázkami sa rozumejú také otázky, ktoré sami nie sú predmetom konania, ale na ich vyriešení je závislé rozhodnutie, ktoré má súd prijať.

Porovnávajúc judikatúru slovenských a českých súdov po roku 1993 som dospela k záveru, že rovnako ako význam týchto otázok v konaní podľa OSP aj OSŘ ostal rovnaký, v zásade sa rovnakým smerom uberala aj judikatúra súdov, ktorá sa v nijako významne neodlišuje. Pre obidve právne úpravy môžem teda zhodne uzrieť, že právne úprava inštitútu prejudiciálnych otázok je stabilná a ani do budúcnosti nie je predpoklad, že by sa na vnútroštátnej úrovni v tejto oblasti vyskytli zásadné turbulencie, ktoré by predmetný právny inštitút zmenili.

Ďalšia časť tejto práce sa následne venovala prejudiciálnym otázkam a konaniu o nich v kontexte práva Európskej únie. Dovolím si tvrdiť, že prejudiciálne otázky v Európskom práve sú na rozdiel od našich „vnútroštátnych“ dynamicky sa rozvíjajúcim právnym inštitútom, ktorý má nezastupiteľnú úlohu v práve Únie. Uvedené skutočnosti napokon vo svojej početnej judikatúre potvrdil aj Súdny dvor. Zo skúmania tejto problematiky vyplynulo, že právo Únie je dynamicky sa rozvíjajúcim a špecifickým súborom noriem Európskeho únie, ktoré platia na území členských štátov pred ich samotným všeobecne záväznými právnymi predpismi. Premostovacím spojivom medzi vnútroštátnym právom členských krajín a právom Únie je konanie podľa článku 267 ZFEÚ. Hlavným cieľom konania o prejudiciálnej otázke je najmä dosiahnutie uniformity práva Únie vo všetkých členských štátoch. Preto ak v konkrétnom prípade pred národným súdom vyvstane sporná otázka únieového práva, má vnútroštátny sudca možnosť svojej pochybnosti odstrániť spoľahlivým spôsobom, a to využitím inštitútu prejudiciálnej otázky. Na takýto postup však musia byť splnené určité predpoklady. Analýzou článku 267 ZFEÚ a judikatúry Súdneho dvora som prišla k záveru, že na účely konania o prejudiciálnej otázke je nevyhnutné odlišovať medzi súdmi, ktoré majú oprávnenie, a tými, u ktorých vznikne povinnosť začať konanie o prejudiciálnej otázke. Hľadajúc odpovede najmä v judikatúre Súdneho dvora som následne dospela k záveru, že Súdny dvor okrem týchto kritérií vo svojej judikatúre objasnil aj ďalšie pre prejudiciálne konanie zásadné pojmy, ako napr. neprípustnosť predložených otázok, zásady, *acte éclairé*, *acte clair*, pojem opravného prostriedku, pojem súdu na účely práva únie a pod. účinky rozhodnutia vydaného v prejudiciálnom konaní. Pokiaľ ide o záväznosť rozhodnutí Súdneho

dvora je nepochybné že rozhodnutie je záväzné pre strany sporu. V praxi však existuje aj akási „kolektívna pamäť rozhodnutí Súdneho dvora“, ktorá dáva týmto rozhodnutia kvázi precedenčný charakter, a to aj napriek tomu, že únieové práva nepriznáva rozsudkom Súdneho dvora všeobecnú záväznosť erga omnes. Analýzou početných rozsudkov Súdneho dvora som napokon dospela k záveru, že judikatúra Súdneho dvora často krát nie je v principiálnych veciach zjednotená.

Inštitút prejudiciálnych otázok bol teda vytvorený za účelom jednotnej aplikácie únieového práva. Aby sa uvedený účel podarilo splniť, bolo potrebné podporiť túto myšlienku zo strany Súdneho dvora maximálne možnou mierou otvorenosti pri zodpovedaní položených predbežných otázok. Súdnemu dvoru tak na začiatku svojej činnosti tak nerobilo vôbec žiaden problém nesprávne položenú otázku zmeniť, či zodpovedať rovnakú otázku už skôr predloženú a vytvárať tak celkový dojem a atmosféru vzájomnej spolupráce. Ústretový prístup Súdneho dvora začal prinášať svoje ovocie pomerne skoro a inštitút prejudiciálnych otázok sa tak čoskoro stal začal prinášať svoje ovocie a národné sudy skutočne pristúpili k využívaniu takéhoto prostriedku spolupráce. Časom však počet predložených prejudiciálnych otázok začal narastať tempom, ktoré bolo neúmerne kapacitným možnostiam Súdneho dvora. To viedlo k postupnému predlžovaniu dĺžky konania, ktoré v súčasnej dobe presahuje lehotu dvoch rokov. Súdny dvor bol preto nútený na tieto zmeny reagovať a vo svojej judikatúre pristúpil ku krokom na zachovanie existujúceho systému, v snahe predísť jeho pádu. Nasledovalo preto zistenie, že idylický vzťah spolupráce už v súčasnosti neodráža reálny stav a vo vzájomných vzťahoch sú posilňované prvky hierarchické, kde Súdny dvor je na vrchole tejto hierarchie.

V súčasnosti tak Súdny dvor čelí viacerým výzvam. Okamžitou výzvou je zlepšenie koherencie jeho judikatúry. Ďalšou výzvou je rozhodovanie v primeraných lehotách, nakoľko rozhodnutím predložiť prejudiciálnu otázku Súdnemu dvoru sa konanie pred vnútroštátnym súdom predĺži takmer o 17 mesiacov. Počet návrhov na začatie prejudiciálneho konania podaných bol b roku 2011 už tretí rok po sebe najvyšší, aký bol kedy dosiahnutý, a v porovnaní s rokom 2009 vykazuje nárast takmer o 41 % (423 vecí v roku 2011 oproti 302 veciam v

roku 2009). V prípade prejudiciálnych konaní priemerná dĺžka trvania konania dosahuje 16,4 mesiaca, čo v rámci štatistík predstavuje zanedbateľné predĺženie v porovnaní s číslom dosiahnutým v roku 2010 (16 mesiacov). Pokiaľ ide o zmenu fungovania Súdneho dvora, stále sa ozývajú hlasy na zvýšenie počtu komôt Súdneho dvora prípadne prenesenie právomoci rozhodovať prejudiciálne otázky na Všeobecný súd, ktorému už táto právomoc bola formálne zverená Zmluvou z Nice. V neposlednom rade v súvislosti s nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy je prejudiciálne konanie predmetom úvah týkajúcich sa jeho fungovania v rámci diskusie o prístupí EÚ k Dohovoru o ochrane ľudských práv. V tejto súvislosti sa uvažuje o tom, že prejudiciálne konanie by malo byť súčasťou prostriedkov, ktoré musia byť vyčerpané pred podaním sťažnosti do Štrasbourgu. Či a kedy dôjde ku skutočným reformám je nateraz otázne, isté ale je, že konanie o predbežnej otázke a vôbec celé komunitárne súdnictvo v súčasných pomeroch reformu potrebuje. Tá by mala byť koncepčná a skutočná, nemalo by ísť len o obľúbený spôsob uskutočňovania reforiem v Únii v súčasnosti, t. j. polovičaté plátanie najväčších dier, či prečíslovávanie odsekov zakladajúcich zmlúv.

Ďalším čiastkovým cieľom tejto práce bolo porovnanie prejudiciálnej otázky v ponímaní európskeho práva a ponímanie vnútroštátnych prejudiciálnych otázok, upravených civilnoprocesnými poriadkami. Komparáciou týchto dvoch inštitútov som dospela k záveru, že aj napriek zhodnému jazykovému názvu je obsah týchto pojmov značne rozdielny. Najmarkantnejší je azda rozdiel záväznosti rozhodnutí o prejudiciálnych otázkach, ako aj celkový právny význam v ponímaní úloh a funkcií, ktoré prejudiciálne otázky v oboch systémoch práva plnia. Je zrejmé, že právny poriadok Slovenskej ani Českej republiky vnútroštátnym prejudiciálnym otázkam neprikladá takú podstatnú úlohu, akú plnia prejudiciálne otázky v práve Únie. Ako som však uviedla v texte práce, táto skutočnosť nič však nemení na fakte, že vnútroštátne prejudiciálne otázky sú v našich právnych podmienkach pomerne často využívaným procesným inštitútom.

Pri písaní tejto práce sa nedala opomenúť vnútroštátna úprava možnosti civilných súdov využiť vyššie popísaný inštitút návrhu na začatie konania o prejudiciálnych otázkach podľa únievého práva. Porovnaním právnych úprav som dospela k

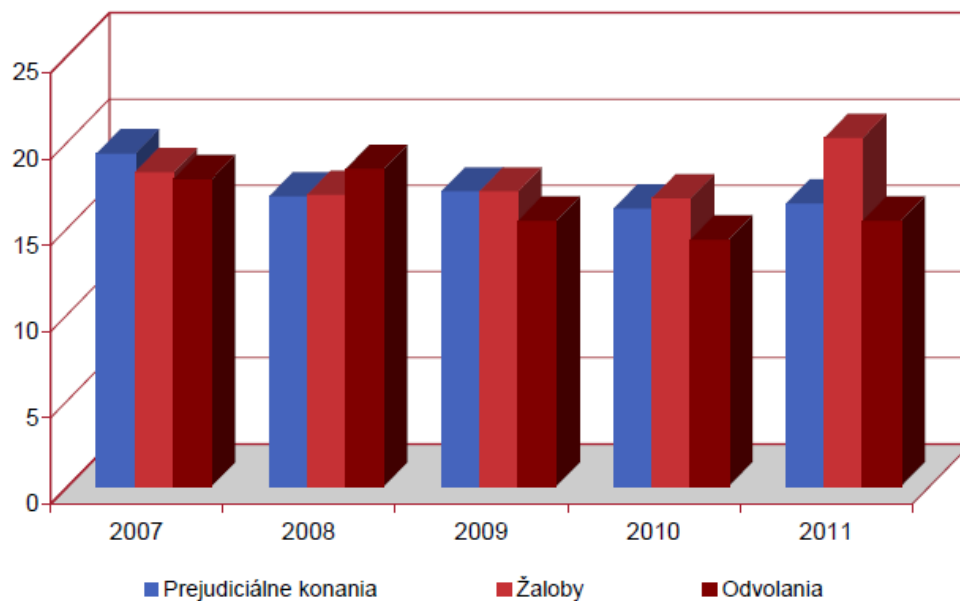
záveru, že v tejto súvislosti sa slovenský OSP ako aj český OSŘ novelizovali v číselne zhodných paragrafoch 109 obidvoch procesných kódexov. Porovnaním našich dvoch krajín v aktivite podávania návrhov na začatie prejudiciálneho konania po vstupe do EÚ musím konštatovať, že pokiaľ ide o predkladanie prejudiciálnych otázok je Česká republika aktívnejšia. Rozhodnutie o prvej českej prejudiciálnej otázke prišlo dokonca už v druhom roku členstva v Únii. Ku dňu odovzdania tejto práce smerovalo z Českej republiky celkove 23 prejudiciálnych návrhov, z ktorých Súdny dvor 10 návrhov rozhodol rozsudkom a 3 návrhy uznesením. Zvyšných 10 návrhov je právne v konaní. Rovnako v súvislosti s danou problematikou sa v českej odbornej literatúre objavilo nepomerne viac publikácií, a to či už odborných článkov ako aj monografií.

Zo Slovenska zatiaľ smerovalo k Súdnu dvoru 14 návrhov na rozhodnutie prejudiciálnej otázky, z ktorých sedem návrhov bolo rozhodnutých a sedem je práve v konaní. Dôvodom nižšej aktivity našich súdov v podávaní prejudiciálnych otázok ESD vidím nie v procesnoprávnej rovine, ale skôr rovine znalosti únievého práva. Vykonávajúc svoju pomerne krátku právnickú prax som mala možnosť dva krát v súdnom konaní „presvedčiť“ slovenských sudcov nižších súdov, ako právny zástupca účastníka konania, že v danom konaní je skutočne potrebné vyriešiť nejasnú otázku výkladu únievého práva. Avšak ani v jednom konaní sme pri predkladaní návrhu a odôvodňovaní potreby obrátenia sa na Súdny dvor s návrhom na výklad práva Únie úspešní neboli. Prekladajúc uvedený návrh na iniciovanie uvedeného návrhu som spozorovala skôr alibistické tendencie pri rozhodovaní súdu, ktoré by som v pejoratívnom jazyku mohla nazvať ako „*keďže povinnosť nemám, neobrátim sa na Súdny dvor a vy keď chcete výklad únievého práva, dotazujte sa na súde vyššieho stupňa.*“ V obidvoch konaniach sa sudcovia radšej uchýlili k neprerušeniu konania a vydaniu rozhodnutia vo veci samej, s tým, že prípadne opodstatnenie podanie alebo nepodania prejudiciálnej otázky Súdnu dvoru preniesli na plecia vyššieho súdu. V závere tak ostáva veriť, že aj slovenské súdne orgány budú čoraz častejšie využívať prejudiciálne konanie ako pomôcku v zložitejších vnútroštátnych konaniach s prvkom únievého práva, čo môže síce predĺžiť dobu súdneho konania, ale v končenom dôsledku to napomôže zvýšeniu kvality súdneho rozhodnutia.

Prílohy

Príloha č.1 – Porovnanie činnosti Súdneho dvora vo všeobecnosti

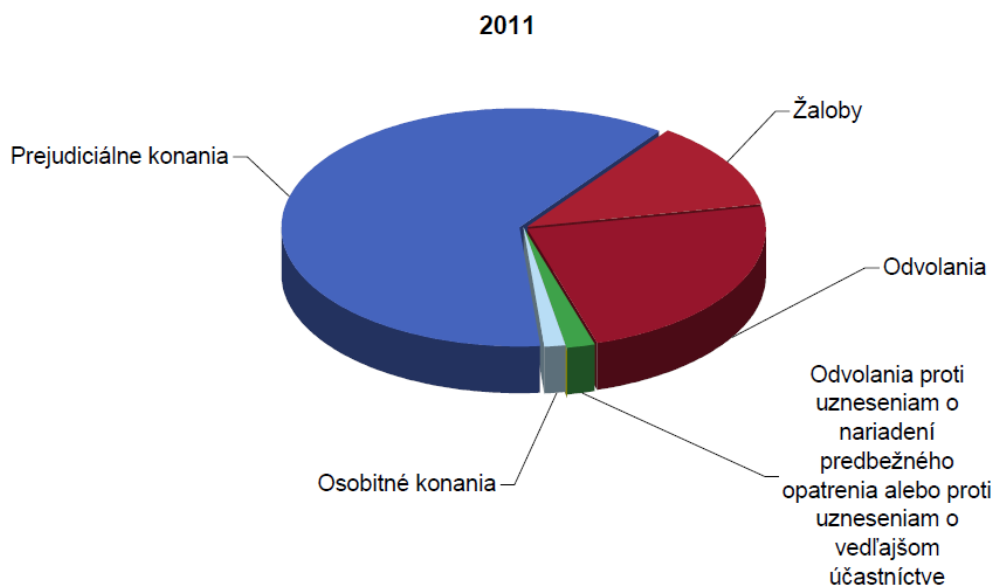
Začaté, skončené, prebiehajúce konania (2007 – 2011)



	2007	2008	2009	2010	2011
Prejudiciálne konania	19,3	16,8	17,1	16,1	16,4
Naliehavé prejudiciálne konania		2,1	2,5	2,1	2,5
Žaloby	18,2	16,9	17,1	16,7	20,2
Odvolania	17,8	18,4	15,4	14,3	15,4

Zdroj: Výročná správa Súdneho dvora Európskej únie

Príloha č. 2 – Charakteristika začatých súdnych konaní pred Súdnym dvorom



	2007	2008	2009	2010	2011
Prejudiciálne konania	265	288	302	385	423
Žaloby	222	210	143	136	81
Odvolania	79	78	105	97	162
Odvolania proti uzneseniam o nariadení predbežného opatrenia alebo proti uzneseniam o vedľajšom účastníctve	8	8	2	6	13
Stanoviská		1	1		
Osobitné konania (2)	7	8	9	7	9
Spolu	581	593	562	631	688
Návrhy na nariadenie predbežného	3	3	2	2	3

Príloha č. 3 – Prehľad skráteného a naliehavého prejudiciálneho konania za roky 2007 - 2011

Skrátené prejudiciálne konanie

	2007		2008		2009		2010		2011	
	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie
Žaloby		1						1		
Prejudiciálne konania		5	2	6	1	3	4	7	2	6
Odvolaania		1				1				5
Osobitné konania						1				
Spolu		7	2	6	1	5	4	8	2	11

Naliehavé prejudiciálne konanie

	2008		2009		2010		2011	
	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie	Povolenie	Zamietnutie
Poľnohospodárstvo		1						
Policajná a súdna spolupráca v trestných veciach	2	1		1				
Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti	1	1	2		5	1	2	3
Spolu	3	3	2	1	5	1	2	3

Bibliografia

1/ Monografie

Anderson,D.; Demetriou,M.: References to the European Court -2nd edition, London, Sweet & Maxwell, 2002

Bobek,M.: Porušení povinnosti zahájit řízení o předběžné otázce podle článku 234 (3) SES. Praha, C.H.Beck, 2004

Bobek, M., Komárek, J., Passer, J. M., Gillis, M.: Předběžná otázka v komunitárním právu. Praha , Linde, 2005

Brown, L.N., Kennedy, T. The Court of Justice of the European Communities. 4. vydanie. Londýn: Sweet & Maxwell, 1994

Craig, P., De Búrca, G. EU Law, Text, Cases and Materials. 2. vydání. Oxford: Oxford University Press, 1998

Čorba a kol.: Európske právo na Slovensku – Právny rozmer členstva SR v EÚ, Nadácia Kalligram, Bratislava, 2002

Dausen, M.A. Das Vorabentscheidungsverfahren nach Artikel 177 EG-Vertrag. 2. vydání. Mnichov: Verlag C.H.Beck München, 1995.

Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občiansky súdny poriadok I. § 1 až 200za. Komentár. 1. vydanie. Praha: CH Beck, 2009

Edward, David A.O., Lane, R.C. Úvod do práva Evropského společenství. Jinočany: H&H Jinočany, 1993

Grňa, J.: Prejudicialita v civilním řízení. Praha, 1930

Hartley, T.C. The foundations of European community Law. 5. vydání, Oxford: Oxford University Press, 2003.

Karas,V.;Králik, A. : Európske právo. Bratislava – Trnava, Iura Edition, 2004

Kľučka,J.;Mazák,J.: Základy európskeho práva. Bratislava, Iura Edition, 2004

Král, R.: Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy. Praha, C.H.Beck, 2004

Krajčo, J.a kol.: Občiansky súdny poriadok – komentár. I diel. Bratislava. Eurounion, 2006

- Lenaerts, K. - Arts D. - Maselis, I. Procedural Law of the European Union. 2. vydanie. Londýn: Thomson, Sweet & Maxwell, 2006
- Macur, J.: Předmět sporu v civilním řízení Acta Universitatis Brnensis, IURIDICA, No 256, str. 204
- Mazák, J.: Základy občianskeho procesného práva. 2. vydanie. Bratislava, Iura Edition, 2004
- Naômé, C.: Prejudiciálna otázka v európskom práve. Praktický sprievodca. Bratislava, Vydavateľstvo: IURA DITION, 2011, str. 42, ISBN: 987-80-8078-415-7. Preklad: prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.
- Rainer, A., Tichý, L. Základy práva Evropských společenství: (úvod, vybraná ustanovení Smlouvy ES, rozsudky, vícejazyčná terminologie). Praha: Ediční středisko Právnické fakulty UK, 1994.
- Rengeling, H.-W., Middeke, A, Gellermann, M. Rechtsschutz in der Europäischen Union. 2. vydání. Mníchov: C.H.Beck München, 2003.
- Schermers, H., G., Waelbroeck, D., F. Judicial Protection in the European Union. 6th edition, Hague/London/New York: Kluwer Law International, 2001
- Siman, M., Slašťan, M.: Primárne právo Európskej Únie. 1. vydanie Bratislava: [s. n.], 2004
- Simon, D. Komunitární právní řád. Ze třetího francouzského vydání přeložili Jan Malíř a Markéta Štěrbová. Praha: ASPI, 2005.
- Steiner, V.: Občianske právo v procesné v teórii a praxi. Bratislava, Obzor, 1980
- Šišková, N. Základní otázky sblížování českého práva s právem ES. Praha: CODEX BOHEMIA, 1998
- Števček, M., Ficová S. a kol.: Občiansky súdny poriadok. Komentár. 1. vydanie. Praha: C.H. Beck, 2009, str. 295
- Tichý, L., Rainer, A., Svoboda, P, Zemánek, J., Král, R. Evropské právo. Praha: C.H.BECK, 1999.
- Tichý, L.; Arnold, R.; Svoboda, P.; Král, R.: Evropské právo. 3. vydanie. Praha, C.H.Beck, 2006
- Týč, V. Základy práva Evropských společenství pro ekonomy. Praha: LINDE Praha a.s., 1999.
- Týč, V. Základy práva Evropských společenství pro ekonomy. 3. vydání. Praha: LINDE Praha a.s., 2001.

Týč, V. Základy práva Evropských společenství pro ekonomy. 4. vydání. Praha: LINDE Praha a.s., 2004

Věrný, A., Dausers, M.: Evropské právo se zaměřením na rozhodovací praxi Evropského soudního dvora. Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 1998

Winterová, A. a kol.: Civilní právo procesní, Praha, Linde, 2008

B/ Odborné články a publikácie

Arnold, R. Evropský soudní dvůr a soudy členských států: vztah spolupráce chráněný zárukou národního ústavního práva týkající se zákonného soudce. Právní rozhledy, příloha Evropské právo, 2001, č. 7, s. 1-6

Arnold, R. Reforma evropského soudnictví ve smyslu Smlouvy z Nice. Právní rozhledy, příloha Evropské právo, 2001, č. 3, s. 6-9.

Azizi, J.: Opportunities and Limits for the Transfer of Preliminary Reference Proceedings to the Court of First Instance. In: Ingolf Pernice/Juliane Kokott/Cheryl Saunders (eds.): The Future of the European Judicial System in a Comparative Perspective. Baden-Baden, Nomos, 2006, str. 241-252. Publikácia dostupná aj na: http://www.ecln.net/index.php?option=com_content&task=view&id=21&Itemid=39

Azizi, M. : Sovereignty Lost, Sovereignty Regained? Some Reflections on the Bundesverfassungsgericht's Bananas Judgment. Constitutionalism Web-Papers, ConWEB, No.3. Dostupné na : <http://www.qub.ac.uk/schools/SchoolofPoliticsInternationalStudiesandPhilosophy/FileStore/ConWEBFiles/Fileupload,38344,en.pdf>

Běhan, P.: Přípustnost položení předběžných otázek a zneužití dominantního postavení. In: Obchodní právo, 2002, č. 2, s. 35.

Bobek, M.: Hledání modu vivendi ESD a německého Spolkového soudu aneb kukuřičná krupice, žampiony a banány, <http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=580>

Bobek, M.: Které české soudy budou mít povinnost obracet se na Evropský soudní dvůr v rámci řízení o předběžné otázce?. In: Právní rozhledy. Praha, 5/2004, str. 173-180

Bobek, M.: Predložit' či nepredložit'? Faktory ovlivňující uvážení českého soudce zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce. In: Právní rozhledy. Praha, 4/2005, str. 124-131

Bobek, M.; Komárek, J.: Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách? – 1. část. In: Právní rozhledy. Praha, 19/2004, str. 697-706.

Bobek, M.; Komárek, J.: Koho vážou rozhodnutí ESD o předběžných otázkách? – 2. část. In: Právní rozhledy. Praha, 20/2004, str. 752-757

Bobek, M.: Odpovědnost členského státu Evropské unie za akty moci soudní: příspěvek Evropského soudního dvora k rozšíření Evropské unie. In: Právní rozhledy : Časopis pro právní vědu a praxi. Praha, 4/2003, str. 303-318

Bobek, M. Několik poznámek k práci s judikaturou komunitárních soudů. Soudní rozhledy, 2006, č. 2, s. 41-49.

Bobek, M. Předložit či nepředložit? Faktory ovlivňující uvážení českého soudce zda (ne)zahájit řízení o předběžné otázce. Právní rozhledy, 2005, č. 4, s. 124-131.

Bobek, M. Příklad Znos: Předběžné otázky se skutkovými okolnostmi před přistoupením mimo pravomoc Soudního dvora Evropských společenství. Soudní rozhledy, 2006, č. 3, s. 112-114.

Bobek, M. Ptejte se mě, na co chcete, já na co chci, odpovím aneb přípustnost předběžných otázek před Evropským soudním dvorem. Soudní rozhledy, 2004, č. 4, s. 321-329.

Bobek, M. Soudní dvůr Evropských společenství: Zákaz nošení rudé pěticípé hvězdy je mimo rámec komunitárního práva. Soudní rozhledy, 2005, č. 12, s. 475-476.

Černý, P., Kožená, I. Význam judikatury Ústavního soudu pro aplikační praxi. Právní rozhledy, 2005, č. 5, s. 178-181

Dauses, M.A., Henkel, B. Verfahrenskonkurrenzen bei gleichzeitiger Anhängigkeit verwandter Rechtssachen vor dem EuGH und dem EuG. Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht (EuZW), 1999, č. 11, s. 325-331.*

Derka, J. Český soudce a komunitární právo. EMP, 1999, č. 1-2, s. 51 a násl.

Egger, A.: Fungování a praxe řízení o předběžné otázce u Evropského soudního dvora ve světle posledního vývoje. In : Evropské mezinárodní právo. Praha, 6/2003, str. 34-37

Grygar, E.; Grygar, J.: Česká procesní úprava ve vztahu k řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem Evropských společenství. In: Právní rozhledy. Praha, 8/2005, str. 276 – 283

Iglesias, G.C.R. Der EuGH und die Gerichte der Mitgliedstaaten – Komponenten der richterlichen Gewalt in der Europäischen Union. Neue Juristische Wochenschrift (NJW), 2000, č. 27, s. 1889-1896.

Jeney, P. Victim of Its Own Success – the EU Court in Need of Reform. Web: Monitoring human rights and the rule of law in Europe. Dostupný z <http://www.eumap.org/journal/features/2002/aug02/eucourtreform>

Ježek, M. Český advokát v řízení před soudy Evropské unie. Bulletin advokacie, 2005, č. 6, s. 16-20.

Ježek, M. Podnět vnitrostátnímu soudu s návrhem na předložení předběžné otázky soudu Společenství dle čl. 234 SES. Bulletin advokacie, 2005, č. 1, s. 20-22.

Ježek, M.: Soudní orgán ve smyslu čl. 234 SES. Evropské a mezinárodní právo. Praha, 2/2004, str. 12-16; 37-39

Kindl, J.: Předběžná otázka dle čl. 234 SES a Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. In: Právní rozhledy. Praha, 21/2005, str. 790-794

Komárek, J. Česká republika před Soudním dvorem ES. Jurisprudence, 2006, č. 2, s. 26-32.

Komárek, J. Předběžná otázka v praxi. Věc C-13/05 Chacón Navas, Úřední věstník EU 2005 C 69/8. Jurisprudence, 2005, č. 5, s. 12-19.

Kubačka, P., Neubauer, J. Odpovědnost státu za škodu způsobenou jednotlivci – porušením komunitárního práva při legislativní (ne)činnosti. Právní fórum, 2006, č. 5, s. 185-187.

Kühn, Z. CILFIT v české praxi aneb YNOS rozumně vyložený. Web: Jiné právo [citováno 1. července 2007]. Dostupný z <http://jinepravo.blogspot.com/2007/01/cilfit-v-esk-praxi-aneb-ynos-rozumn.html>.

Kühn, Z. Derogace a aplikační přednost ve vztahu domácího, mezinárodního a komunitárního práva. Soudní rozhledy, 2004, č. 1, s. 1-9.

Kühn, Z. Iura novit curia: aplikace starého principu v nových podmínkách. Právní rozhledy, 2004, č. 8, s. 295-299.

Kühn, Z. Jak se změnilo ústavní soudnictví po 1.5.2004? Právní rozhledy, 2004, č. 13, s. 485-492.

Kühn, Z. Ještě jednou k ústavnímu základu působení komunitárního práva v českém právním řádu. Právní rozhledy, 2004, č. 10, s. 395-397.

Lenaerts, K. The Unity of European Law and the Overload of the ECJ – the System of Preliminary Rulings Revisited. Web: European Constitutional Law Network/ECLN, The Future of the European Judicial System in a Comparative Perspective. Dostupný z http://www.ecln.net/elements/conferences/book_berlin/lenaerts.pdf

Mazák, J.: Ústavní soud Slovenskej republiky a jeho príspevok k právam a povinnostiam vytvorených na komunitárnej úrovni: ÚSSR ako súd v zmysle Čl. 234 Zmluvy ES. IN: EIF working papers series Nr. 18 : 1 Jahr EU Mitgliedschaft: Erste Bilanz aus der Sicht der Slowakischen Höchstgerichte, str. 2 - 22. Dostupné na <http://www.eif.oeaw.ac.at/downloads/workingpapers/wp18.pdf>

Macur, J.: K prebežným otázkam v civilnom konaní. Právny obzor, 1969, s.53

- Passer J.M.: Čeká české soudy záplava práva EU? In: Soudece 4/2003, str.2 a násl
- Pecho,P.; Pogáčová,J.: Miesto a úloha advokátov v konaní o prejudiciálnej otázke. Článok 234 ZES. In: Bulletin slovesnej advokácie. Bratislava, 11/2005,
- Pelikánová, I. Cesta k rozsudku soudu Evropských společenství. Jurisprudence, 2006, č. 2, s. 5-11.
- Petrlík, D.: Slučitelnost přezkumu rozhodnutí o předložení předbežní otázky ESD s komunitárním právem. In: Právní rozhledy. Bratislava, 18/2005, str. 673 a 679
- Procházka, R.: Prejudiciálna otázka v judikatúre ústavného súdu. Justičná revue, 2008, č.10, s.1399
- Rainer, A. Evropský soudní dvůr a soudy členských států: vztah spolupráce chráněný zárukou národního ústavního práva týkající se zákonného soudce. Právní rozhledy, příloha Evropské právo, 2001, č. 7, s. 1 a násl.
- Rainer, A. Kooperace soudů členských států ES a Evropského soudního dvora při řízení o předběžných otázkách podle čl. 177 Smlouvy ES. Právní rozhledy, příloha Evropské právo, 1997, č. 3, s. 10.
- Stehlík, V.: Teoretické aspekty pojmu „soud“ v řízení o predbežné otázce podle čl. 234 SES na pozadí judikatury ESD. In: Právník. Praha, 7/2005, str. 704 – 739
- Stone Sweet, A. - Brunell, T. L. The European Court, National Judges and Legal Integration: A Researcher's Guide to the Data Set on Preliminary References in EC Law 1958 – 98. European Law Journal, 2000, vol. 6, no. 2, pp. 117 – 127.
- Stone Sweet, A. - Brunell, T. L. The European Courts and The National Courts: A Statistical Analysis of Preliminary References 1961 – 1995. Web: Jean Monnet Center, Harvard Jean Monnet Working Paper no. 14/97. Dostupný z <http://www.jeanmonnetprogram.org/papers/97/97-14-.html>.
- Šlosarčík, I.: Evropa soudců a Evropa politiků, Vliv ESD na vývoj evropské integrace. In: Mezinárodní vztahy. Praha, 1/2005, str. 1 – 26. Dostupné na : http://www.europeum.org/doc/arch_eur/evropa_soudcu_evropa_politiku.pdf
- Števček M.: Konanie o predbežnej otázke pred Súdnyim dvorom Európskych spoločenstiev, Výber z rozhodnutí ESD 2/2005, str. 5
- Zemánek, J. Otevření ústavního pořádku komunitárnímu právu potvrzeno, nikoli však nekontrolovatelné. Jurisprudence, 2006, č. 5, s. 47-51.
- Zemánek, J.: Predbežné otázky a komunitární odpovědnost ČR u českých soudů. Evropské a mezinárodní právo. Praha, 6/2003, str. 9 – 11
- Winterová, A.: Prejudiciální otázka v občanskoprávním řízení. Socialistická zákonnost, 1967, p. 93

C/ Oficiálne dokumenty EÚ

Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie - Úradný vestník C 83 z 30.3.2010

Konsolidované znenie Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu - Úradný vestník C 84 z 30.3.2010

Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie - Úradný vestník C 115 z 9. mája 2008

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva - Úradný vestník C 325 z 24. decembra 2002

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre atómovú energiu (Neoficiálna konsolidovaná verzia 1996)

Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (úplné znenie 1992) -radný vestník C 224 z 31. augusta 1992

D/ Všeobecné internetové zdroje

www.justice.gov.sk

www.curia.eu

www.supcourt.gov.sk/

www.concourt.sk

www.nsoud.cz

www.nalus.usoud.cz

www.nssoud.cz

www.eur-lex.europa.eu